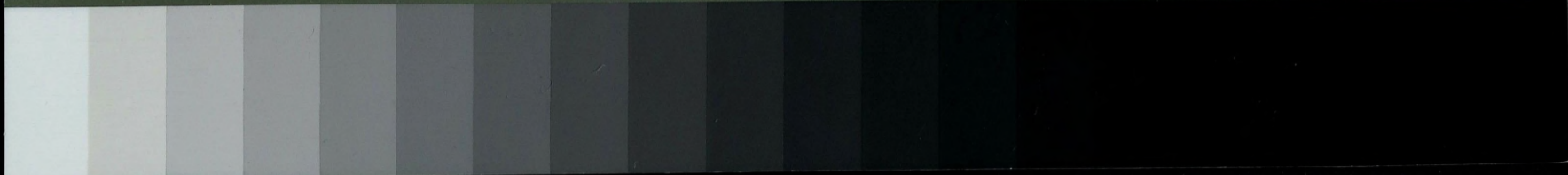

Grey Scale #13

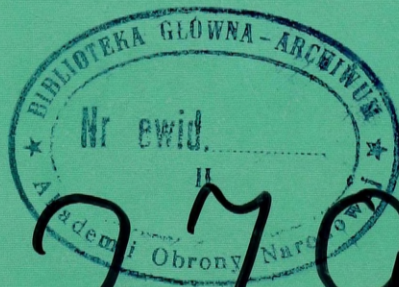
DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA
W LATACH 1990 – 2000
„J10 – AON”

62797

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/4957

05-004957-002-0

WARSZAWA

2001

**DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA
AKADEMII OBRONY NARODOWEJ
W LATACH 1990-2000**

Autorzy:

gen. bryg. prof. dr hab. Michał KRAUZE – kierownik zadania

- wstęp;
- podrozdziały: 2.5; 3.1; 3.8;
- zakończenie.

plk dr Andrzej PODKOWSKI

- podrozdziały: 1.1; 3.7.

plk mgr Leszek PIÓRKOWSKI

- podrozdział 2.1.2.

plk dr Edward POMYKAŁA

- podrozdziały: 1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.2; 3.3; 3.4; 3.5; 3.6.

Redakcja techniczna:

Małgorzata Lesik

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
ROZDZIAŁ I – ISTOTA I SPECYFIKA DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ.....	10
1.1. Wybrane elementy wiedzy o nauce i poznaniu naukowym.....	10
1.2. Nauka w Polsce – stan i perspektywy.....	29
1.3. Komitet Badań Naukowych.....	36
1.4. Ogólne reguły oceny parametrycznej i kategoryzacji jednostek.....	44
 ROZDZIAŁ II – ZASADNICZE KWESTIE DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ I BADAWCZEJ PROWADZONEJ W AON W LATACH 1990-2000.....	 50
2.1. Cele i zadania działalności naukowej w AON	50
2.1.1. Oddział Naukowy.....	52
2.1.2. Biblioteka Główna.....	54
2.1.3. Zeszyty Naukowe AON.....	60
2.2. Specyfika działalności naukowej w latach 1987-1990.....	64
2.3. Działalność naukowa i aktywność badawcza pracowników uczelni w latach 1991-2000	70
2.3.1. Działalność naukowa i badawcza w roku 1991.....	70
2.3.2. Działalność naukowa i badawcza w roku 1992.....	74
2.3.3. Działalność naukowa i badawcza w roku 1993.....	78
2.3.4. Działalność naukowa i badawcza w roku 1994.....	84
2.3.5. Działalność naukowa i badawcza w roku 1995.....	88
2.3.6. Działalność naukowa i badawcza w roku 1996.....	93
2.3.7. Działalność naukowa i badawcza w roku 1997.....	101
2.3.8. Działalność naukowa i badawcza w roku 1998.....	113
2.3.9. Działalność naukowa i badawcza w roku 1999.....	117
2.4. Główne kierunki badań i aktywność naukowa pracowników akademii w roku 2000	121
2.5. Podstawowe sprawy działalności naukowej – próba syntezy.....	129

ROZDZIAŁ III – ROZWÓJ KWALIFIKACJI NAUKOWYCH PRACOWNIKÓW UCZELNI.....	140
3.1. Istota funkcjonowania oraz rola Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych w kształceniu i promowaniu kadr naukowych na potrzeby sił zbrojnych i Akademii Obrony Narodowej.....	140
3.2. Rola rad wydziałów w nadaniu stopni i tytułów naukowych.....	150
3.3. Prace doktorskie obronione w latach 1990-2000	157
3.3.1. Wykaz prac doktorskich obronionych w latach 1990-2000	161
3.3.2. Klasyfikacja prac doktorskich.....	197
3.3.3. Struktura wieku osób, które uzyskały stopień doktora.....	199
3.4. Promotorzy prac doktorskich	200
3.4.1. Alfabetyczny wykaz promotorów prac doktorskich w latach 1990-2000.....	201
3.5. Prace habilitacyjne obronione w latach 1990-2000.....	225
3.5.1. Wykaz prac habilitacyjnych.....	233
3.5.2. Klasyfikacja prac habilitacyjnych.....	236
3.5.3. Struktura wieku osób, które uzyskały stopień doktora habilitowanego	237
3.6. Profesorowie Akademii Obrony Narodowej.....	238
3.6.1. Wykaz osób, które uzyskały tytuł profesora w latach 1990-2000	240
3.6.2. Struktura wieku osób, które uzyskały tytuł profesora	241
3.7. Umiejętności eksperckie pracowników AON.....	241
3.8. Awanse naukowe pracowników uczelni w latach 1990-2000.....	257
ZAKOŃCZENIE.....	263
ZAŁĄCZNIKI:	
1. Struktura organizacyjna Akademii Obrony Narodowej.....	268
2. Struktura organizacyjna Wydziału Wojsk Lądowych.....	269
3. Struktura organizacyjna Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej.....	270
4. Struktura organizacyjna Wydziału Strategiczno-Obronno	271
5. Struktura organizacyjna Instytutu Nauk Humanistycznych.....	272
6. Struktura organizacyjna Wojskowego Instytutu Historycznego.....	273
7. Struktura organizacyjna Centrum Informatyki.....	274
8. Struktura organizacyjna Studium Języków Obcych.....	275
9. Struktura organizacyjna Zakładu Szkolenia Ogniowego i Wychowania Fizycznego.....	276

10. Struktura organizacyjna Oddziału Naukowego.....	277
11. Struktura organizacyjna Biblioteki Głównej.....	278
12. Struktura organizacyjna Logistyki.....	280

WSTĘP

Lata 1990-2000 to w działalności Akademii Obrony Narodowej okres szczególny. Ta niezwykłość minionego dziesięciolecia wynika z wielu obiektywnych przesłanek, które odcisnęły swoje piętno na różnych sferach funkcjonowania uczelni – zwłaszcza dydaktycznej i naukowej.

Mówiąc najogólniej były to przesłanki wynikające ze zmiany orientacji ustrojowej, politycznej i gospodarczej państwa, a co dla uczelni wojskowej szczególnie istotne, zwłaszcza orientacji militarnej. W tym kontekście gruntownej przebudowie musiał być poddany system edukacji wojskowej, w tym kształcenia kadr dowódczo-sztabowych na potrzeby nowej armii, armii aspirującej do struktur NATO. Aby nie wnikać zbyt głęboko w szeroki kontekst zmian edukacyjnych, które na przestrzeni minionego dziesięciolecia miały miejsce, wystarczy zaznaczyć, że dotyczyły one zwłaszcza treści kształcenia. Należało bowiem wyjść naprzeciw pojawiającym się nowym wyzwaniom edukacyjnym w ramach których sformułowane zostały oryginalne cele kształcenia, zapewniające przygotowanie oficerów do sprawnego funkcjonowania, nie tylko w militarnych strukturach narodowych, ale także sojuszniczych, tworzonych w ramach NATO.

Lata 1990-2000 to także poszukiwanie nowych koncepcji działalności naukowej w uczelni. Podobnie, jak w dydaktyce, również w nauce, musiały nastąpić określone przewartościowania, spowodowane zmianami wewnętrznymi oraz przeobrażeniami zachodzącymi w bliższym i dalszym otoczeniu Polski.

W nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych, w polskiej myśli wojskowej, czy mówiąc szerzej, w myśli obronnej RP, musiał być dokonany swoisty remanent. Polegał on na określeniu, wskazaniu i wyeksponowaniu tych zdobyczy myśli wojskowej okresu poprzedniej formacji społeczno-ekonomicznej, które są ciągle aktualne, mają charakter uniwersalny i ponadczasowy, a więc mogą być dalej źródłem inspiracji teoretycznej, jak również różnego rodzaju rozwiązań praktycznych. Natomiast ta teoria i te rozwiązania o charakterze utylitarnym, które nie nadawały się do bezpośredniego wykorzystania lub zaadaptowania w nowych warunkach, musiały zostać przesunięte do annałów najnowszej historii, dając świadectwo myśli wojskowej właściwej dla poprzedniej formacji społeczno-ekonomicznej, innej polityki militarnej państwa, innych sojuszy wojskowych, odmiennej doktryny, strategii, sztuki operacyjnej i taktyki.

Dokonany remanent stanu posiadania w dziedzinie myśli obronnej, u progu przystąpienia Polski do struktur północnoatlantyckich, z całą bezwzględnością obnażył obszary badawcze, swoiste „białe plamy”, na mapie teorii i praktyki nauk wojskowych. W związku z tym, w sferze badań, pojawiły się przed akademią nowe wyzwania. Dziesięcioletni okres funkcjonowania uczelni był pod tym względem bardzo interesujący i niezwykle owocny. Także w innych obszarach działalności naukowej, takich np., jak: kształcenie kadr naukowych, współpraca naukowa z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami (kontrahentami), popularyzowanie myśli wojskowej, działalność wydawnicza (publikacje książkowe), organizowanie imprez naukowych (konferencje i sympozja), działalność doradcza, ekspercka itp., analizowany okres był niezwykle ciekawy i bardzo twórczy.

Jubileusz dziesięciolecia akademii, w czasie którego dokonywana była między innymi ocena działalności naukowej, w całej rozciągłości potwierdził sformułowane wyżej tezy. Okazało się jednocześnie, że zachodzi potrzeba dokonania pogłębionej analizy szeroko rozumianej działalności naukowej Akademii Obrony Narodowej w pierwszych dziesięciu latach jej funkcjonowania. Jest to ważne i uzasadnione tym bardziej, że z wyjątkiem nielicznych publikacji okolicznościowych w postaci materiałów z konferencji jubileuszowej, artykułów, czy wywiadów, uczelnia nie dysponuje opracowaniem, w którym ten ważny fragment jej rzeczywistości byłby rzetelnie zbadany i w miarę wyczerpująco opisany.

Biorąc powyższe pod uwagę autorzy niniejszej pracy przyjęli, że powinna ona:

- po pierwsze – przedstawić określone prawidłowości i zasady, w oparciu o które realizowana była działalność naukowa w latach 1990-2000;
- po drugie – pokazać dziesięcioletni dorobek uczelni w różnych dziedzinach działalności naukowej (prace badawcze, kształcenie kadr naukowych, prace promocyjne, działalność pisarska i popularyzatorska, działalność ekspercka itp.);
- po trzecie – zaprezentować instytucje i organa, zewnętrzne i wewnętrzne, które uczestniczą w działalności naukowej lub ją ukierunkowują, pobudzają, stymulują, kontrolują itp. (Komitet Badań Naukowych, Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, Senat AON, rady wydziałów, Oddział Naukowy itp.);
- po czwarte – stanowić swoiste kompendium wiedzy na temat prac badawczych i promocyjnych oraz pracowników naukowych (profesorów, doktorów habilitowanych, doktorów, promotorów rozpraw doktorskich itp.).

Te ambitne wymagania, jakie autorzy postawili przed sobą wskazują, iż głównym celem pracy jest zaprezentowanie, w wymiarze możliwe najpełniejszym, całokształtu

dokonań naukowych uczelni w minionym dziesięcioleciu (1990-2000), na tle obowiązujących uwarunkowań formalno-prawnych i innych uwarunkowań, w jakich dokonania te miały miejsce (transformacja ustrojowa, gospodarcza i militarna, zakończone sukcesem ubieganie się Polski o wstąpienie do NATO, restrukturyzacja sił zbrojnych, w tym szkolnictwa wojskowego, zmiany dokonywane w uczelni itp.).

Cele szczegółowe i problemy badawcze wynikają z konstrukcji opracowania i formułowane były stosownie do treści poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów pracy.

Zespół autorski, w oparciu o swoją dotychczasową wiedzę i doświadczenie, przed przystąpieniem do badań, sformułował następujące podstawowe hipotezy robocze:

1. W okresie minionych dziesięciu lat działalność naukowa w AON była bardzo ważnym, docenianym i z należytą dbałością pielęgnowanym elementem znanej triady edukacyjnej mówiącej o jedności kształcenia, badań naukowych i wychowania.
2. Realizowane badania naukowe przyczyniły się do znacznego pomnożenia teorii nauk wojskowych, humanistycznych i ekonomicznych oraz miały duże znaczenie praktyczne.
3. Proces kształcenia kadr naukowych na potrzeby sił zbrojnych i na potrzeby własne akademii przebiegał sprawnie w wyniku czego, tak obecnie, jak i w przyszłości, potrzeby te będą prawdopodobnie zaspokajane na odpowiednim poziomie.
4. Istniejące instytucje i organa (zewnątrzne i wewnętrzne), działające na rzecz rozwoju nauki, są przydatne i właściwie realizują swoje funkcje (KBN, CK ds. TNiSN, rady wydziałów, Oddział Naukowy, Biblioteka Główna, Zeszyty Naukowe AON itp.).
5. Przyjęte w AON zasady pozyskiwania środków na badania oraz planowania i rozliczania prac badawczych są efektywne oraz odpowiadają współczesnym potrzebom i wymaganiom.

Wyszczególnione wyżej hipotezy robocze mają raczej charakter hipotez naukowych, bowiem stan wiedzy zespołu autorskiego o przedmiocie badań jest na tyle duży i pełny, że już we wstępnym etapie badań można przewidywać, iż zostaną one (hipotezy) zweryfikowane pozytywnie, z niewielkimi tylko zastrzeżeniami.

Przyjęta w pracy metodyka badań była dość prosta, ale wystarczająca w stosunku do potrzeb, jakie wystąpiły w procesie badawczym. Praca zespołu autorskiego polegała na studiowaniu materiałów i dokumentów, porównywaniu uzyskanych wyników, poddawaniu ich analizie i syntezie, prowadzeniu wywiadów, krytycznej ocenie uzyskanych informacji, dokonywaniu czynności matematyczno-statystycznych itp. Zastosowane metody i podejścia badawcze umożliwiły zebranie bogatego materiału oraz dokonanie jego interpretacji

naukowej. Sformułowane na tej podstawie tezy i wnioski są wiarygodne i znajdują potwierdzenie w praktyce działalności naukowej realizowanej w AON.

Praca składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia i załączników. Przedstawiono w niej podstawowe funkcje naukowe uczelni, jakimi są – prowadzenie badań i kształcenie kadr naukowych oraz wszelką działalność związaną z prawidłowym wypełnianiem tych funkcji. Czytelnik znajdzie zatem w pracy usystematyzowane, według określonych kryteriów i czasu, informacje dotyczące prac badawczych, rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, tytułów profesorskich, konferencji i sympozjów naukowych, działalności eksperckiej, promotorskiej itp. Będzie mógł ponadto wyrobić sobie pogląd na temat roli, znaczenia, zadań i zasad funkcjonowania takich ważnych – państwowych i akademickich – instytucji, organizacji i struktur, działających na rzecz nauki, jak: Komitet Badań Naukowych, Centralna Komisja do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, rady wydziałów, Oddział Naukowy, Biblioteka Główna, Zeszyty Naukowe AON.

Rozważania na wyszczególnione wyżej tematy poprzedzone zostały syntetycznym materiałem dotyczącym wybranych elementów wiedzy o nauce i poznaniu naukowym oraz opisującym stan i perspektywy nauki w naszym kraju. Zebrany i odpowiednio opracowany materiał na ten temat stanowił bardzo dobrą podstawę do rozważań dotyczących szeroko rozumianej działalności naukowej AON w minionym dziesięcioleciu.

Założeniem autorów było, aby praca miała charakter nie tylko informacyjny, ale przede wszystkim analityczny i twórczy. Uzyskano to poprzez pokazanie określonych związków przyczynowo-skutkowych i uwarunkowań, jakie były charakterystyczne dla działalności naukowej AON w latach 1990-2000.

Jak wspomniano wcześniej, literatura przedmiotu badań była stosunkowo skromna, tak pod względem liczby dostępnych pozycji, jak również ich objętości i zawartości tematycznej. Chodzi w tym przypadku nie tyle o materiały źródłowe w postaci dokumentów, bo te były szeroko dostępne, ale o opracowania w postaci analiz i syntez, które, w odniesieniu do poszczególnych funkcji naukowych uczelni, mogłyby udzielić odpowiedzi na następujące ważne pytania: jak jest?, dlaczego tak jest?, czy to dobrze, czy to źle?, jak być powinno? W niniejszym opracowaniu autorzy starali się zastosować, w odniesieniu do niektórych kwestii, takie właśnie podejście, co z pewnością podniesie jego wartość jako opracowania naukowego.

Należy jednak zauważyć, że w grupie tzw. „materiałów gotowych” wykorzystane zostały roczniki statystyczne, opracowania zbiorowe KBN, sprawozdania i raporty sporządzane według wzorów ustalonych przez KBN i Oddział Naukowy AON, a także

różnego rodzaju dokumenty wytwarzane przez akademię i jej dydaktyczno-naukowe jednostki organizacyjne tzn. wydziały i instytuty. Stosowne informacje udostępniały także inne jednostki organizacyjne uczelni, takie np., jak: Biblioteka Główna, Oddział Organizacyjno-Kadrowy, Kwestura. Z mnogości różnego rodzaju źródeł informacji wynika, że wiedza na temat działalności naukowej AON jest rozproszona, znajduje się w posiadaniu różnych dysponentów i ma wobec tego charakter fragmentaryczny. Jej zebranie i uporządkowanie wymagało długotrwałej i żmudnej pracy.

ROZDZIAŁ I

ISTOTA I SPECYFIKA DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

1.1. Wybrane elementy wiedzy o nauce i poznaniu naukowym

Bardzo różne treści i desygnaty mieszczą się w pojęciu „nauka”¹. Owe treści zmieniają się w toku historii ludzkiego poznawania, czasem zmienia je doktryna polityczna lub kanon religii. Odrzucając jednak najbardziej jaskrawe zniekształcenia tego pojęcia, można się zgodzić na jego wieloznaczność, przyjąć i zaakceptować jego okazjonalne znaczenie, czyli występowanie pojęcia „nauka” tylko w stosowanym kontekście.

Istniejący pluralizm znaczeniowy pojęcia „nauka” dowodzi wieloznaczności w rozumieniu definicyjnej wykładni tejże kategorii. Zgodnie z encyklopedycznym ujęciem „nauka” może występować w kilku znaczeniach²:

1. Nauka jako społeczna działalność, której celem jest poznanie rzeczywistości, aby ją opanować i zmienić pod kątem potrzeb człowieka;
2. Nauka w rozumieniu potocznym jako czynność uczenia kogoś lub uczenia się, jak też nauczania w ogóle kogoś czegoś;
3. Nauka jako przedmiot nauczania w szkołach różnych typów;
4. Traktowanie każdej dyscypliny naukowej uprawianej w zespołach badawczych, organizacjach i instytucjach naukowych jako nauki;
5. Rozumienia pojęcia nauki w kategoriach historyczno-społecznych jako dziedziny szeroko pojętej kultury, obejmującej całokształt działalności poznawczej uczonych i instytucji naukowych.

Nauką nazywane są także takie znaczenia (rozumienia), jak działalność naukowa, przedmiot tej działalności, organizacja działalności naukowej i jej wyniki oraz ludzie i instytucje uczestniczące w tej działalności, np. nauka polska, nauka światowa.

¹ Materiał został opracowany na podstawie szeregu artykułów i pozycji zwartych, m.in.: S. Kamiński, *Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, Lublin 1970; W.S Jevons *Zasady nauki*, Warszawa 1960; E. Nagel, *Struktura nauki*, Warszawa 1970; J. Such, *O uniwersalności praw nauki*, Warszawa 1972; W. Krajewski, *Prawa nauki*, Warszawa 1982; S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985; T. Pawłowski, *Pojęcia i metody współczesnej humanistyki*, Wrocław 1977; M. Łobocki, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Kraków 1999; T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1995.

² J. Ratajewski, *Elementy naukoznawstwa i główne kierunki rozwoju nauki europejskiej*, UŚ Katowice, 1993, s.7.

Wymienione konteksty interpretacyjne nauki powinny implikować również, w sposób ogólny, naukową teorię informacji jako części teorii nauki. Informację naukową można w tym przypadku zdefiniować następująco:

- naukę w sensie społecznej działalności, pozwalającej na poznanie i kształtowanie informacyjnej rzeczywistości zgodnie z potrzebami człowieka implikowanymi wymogami współczesnej cywilizacji;
- naukę w rozumieniu dydaktycznym, gdzie teoria informacji jawi się nam jako przedmiot nauczania szkolnego, a sama informacja, w sensie użytecznym, stanowi stały komponent infrastruktury szkolnej współodpowiedzialny za zasilanie informacyjne działalności naukowo-badawczej i kształcącej;
- naukę w sensie instytucjonalnym, traktującą teorię informacji jako określoną dyscyplinę wiedzy, uprawianą w zespołach (organizacjach, instytucjach) badawczych w oparciu o naukowe wskazania i kryteria poznawczo-metodologiczne;
- naukę stanowiącą dziedzinę szeroko pojętej kultury, analizowaną w kategoriach historyczno-społecznych, z uwzględnieniem tradycji, dorobku i wkładu działalności poznawczej przedstawicieli interesującej nas dziedziny wiedzy w rozwój dotychczasowej, szeroko pojętej, teorii i praktyki naukowej.

Warto również zaznaczyć, że informację jako naukę sensu stricte powinny cechować określone właściwości charakterystyczne dla autotelicznego³ ujęcia wiedzy naukowej.

Istnieje kilka prawidłowości warunków, które zgodnie z wymienionym podejściem można uznać za kierunkowe i jednocześnie pożądane dla naukowej istoty informacji. Należą do nich m.in.:

1. Umiejętność uogólniania wyników działalności naukowej, czyli umiejętność widzenia problemów, stawiania pytań i budowania teorii naukowych.
2. Obiektywność wypowiedzianych sądów i twierdzeń;
3. Ścisłość i jednoznaczność w formułowaniu przedstawianych sądów i twierdzeń.
4. Zgodność wszelkich działań (procedur) w nauce z metodami ogólnonaukowymi.
5. Wysoka komunikatywność języka używanego w nauce, umożliwiająca porozumiewanie się uczonych i sprawdzanie przekazywanych sądów i twierdzeń.

³ Autoteliczny (z gr. Autoteles) będący celem samym w sobie albo usprawiedliwiającym się, tłumaczącym się samo przez się, a nie przez okoliczności zewnętrzne, wg Słownika wyrazów obcych, Warszawa 1993, s. 88.

6. Zasadność, logiczne powiązanie oraz pewność sądów i twierdzeń przekazywanych w komunikacji naukowej;
7. Stały krytycyzm wobec wszelkich wypowiedzianych sądów (twierdzeń) oraz postawa ciągłego sprawdzania istniejących już i przekazywanych sądów (twierdzeń);
8. Twórczy charakter wyników działalności umożliwiający wzbogacenie dotychczasowego dorobku nauki.

Termin „nauka” ma więc sens **dydaktyczny** - kiedy oznacza czynności nauczania lub uczenia się. W tym znaczeniu mówimy o nauce szkolnej, o prowadzeniu nauki w szkole, o nauczaniu problemowym. Kiedy indziej posiada sens **instytucjonalny** - wówczas pod tym pojęciem kryje się dyscyplina naukowa uprawiana na poziomie szkoły wyższej lub instytucji naukowo-badawczej. Nauki pedagogiczne, ekonomika rolnictwa, prawo, nauki o ziemi, socjologia przemysłu, historia, budownictwo lądowe, cybernetyka - to przykłady z niesłychanie bogatej listy dyscyplin naukowych uprawianych na uczelniach i w instytutach naukowych całego świata.

Obok tych potocznych znaczeń pojęcia „nauki” pojawia się ono także w znaczeniu teoretycznym. W takiej roli spotykamy pojęcie „nauki” w znaczeniu **treściowym**. Przez naukę rozumiemy wówczas kompletny system uzasadnionych twierdzeń i hipotez oddających wiernie obraz danego obszaru rzeczywistości (przyrodniczej, społecznej, technicznej), o sposobach jej poznawania i użytecznego przekształcania. Mówiąc prościej, jest to zasób obiektywnej wiedzy o przyrodzie, społeczeństwie lub człowieku, o związkach między nimi, genezie i rządzących nimi prawidłowościach. W takim znaczeniu możemy rozumieć np. pedagogikę, psychologię, geologię, chemię, astronomię⁴.

Kolejny przykład teoretycznego znaczenia pojęcia „nauka” spotykamy, gdy używamy go w sensie **historyczno-socjologicznym**. Jest to wówczas dziedzina kultury obejmująca całokształt historycznie rozwijającej się wyspecjalizowanej działalności poznawczej, uprawianej przez uczonych jako odrębną grupę społeczną, wytwory tej działalności w postaci systemów wiedzy o rzeczywistości regulujących ludzkie działanie i wytwarzanie, narzędzia i środki tej działalności, tzn. aparaturę, warsztaty badawcze, źródła, czasopisma, instytucje społeczne powołane do uprawiania nauki (akademie nauk, instytuty naukowe), upowszechnianie wyników poznania i wdrażania ich do praktyki. Jest to najbardziej uniwersalny sens pojęcia „nauka”. Zawiera zarówno elementy ludzkiej aktywności, swoistą formę świadomości społecznej, jak i zespół instytucji funkcjonujących w określonych warunkach historycznych.

⁴ Por. E. Nagel, op. cit.

Jest jeszcze jeden przypadek teoretycznego rozumienia pojęcia nauki, kiedy używamy go w sensie **funkcjonalnym**. Nauka oznacza wówczas ogół czynności składających się na działalność badawczą prowadzącą do tworzenia i rozwijania nauki w sensie treściowym zgodnie z metodami mającymi zapewnić obiektywne i uporządkowane poznanie danej dziedziny rzeczywistości.

Warto zauważyć, że powyższe definicje terminu „nauka” zawierają w sobie dwa podstawowe elementy: **procesy i rezultaty poznania naukowego**. Dlatego najważniejszym zabiegiem dla takiego rozumienia nauki jest określenie reguł, zasad, według których taki proces przebiega, a treść zostaje utrwalona.

Cechy i zasady poznania naukowego

W procesie poznania naukowego można wyróżnić dwa zespoły faktów. Jeden zespół to **zabiegi instrumentalne**, drugi zaś to **dyspozycje psychiczne** lub inaczej **postawa intelektualna**. Te dwa zjawiska muszą być regulowane rygorystycznymi zasadami, aby otrzymane rezultaty były rzetelne i adekwatne. W tym celu zostały sformułowane ogólne cechy i zasady poznania naukowego na tyle ogólne, aby mogły być uznane za niezawodne dla różnych obszarów ludzkiej wiedzy przyrodniczej, humanistycznej czy technicznej. Składają się na nie:

- a) **postępowanie badawcze** zgodnie z metodami naukowymi zapewniającymi racjonalny dobór, układ i metodologiczną poprawność czynności i zabiegów gromadzenia wiedzy;
- b) **język**, pozwalający na ścisłe i jednoznaczne formułowanie słowne wyników poznania, zapewniający ich powszechne rozumienie, pozytywną lub negatywną sprawdzalność oraz możliwość porównania z istniejącymi teoriami na dany temat;
- c) **twierdzenia** mogą tylko wówczas być uznane za naukowe, jeśli mają dostateczne uzasadnienie, pozwalające je przyjąć jako pewne lub odznaczają się wysokim stopniem prawdopodobieństwa;
- d) **wewnętrzna niesprzeczność** zbioru twierdzeń dotyczących przedmiotu badania danej nauki i ich uporządkowanie w logicznie powiązany system twierdzeń naukowych;
- e) **krytycyzm** wobec wszelkich wypowiedzianych tez i postawa ustawicznej weryfikacji, rewidowania i rozbudowy istniejącego systemu twierdzeń naukowych;
- f) **twórczy charakter** rezultatów poznania oraz możliwość ich praktycznego wdrażania⁵.

Rezultatem takiej postawy i takich zabiegów są przede wszystkim prawa nauki oraz teorie naukowe. Dochodzi się do nich realizując określone badania naukowe.

⁵ Tamże.

Cele badań naukowych

Pierwsza wątpliwość, jaka rodzi się w rozważaniach teoretycznych o cel poznania naukowego, to pytanie: czy powinno się **badać fakty czy sądy o faktach?** To nie jest pozorny problem, lecz zasadnicza sprawa dla wartości teorii. Badanie faktów nakłada na nas konieczność ich oceny, interpretacji, przecież subiektywnej. Poznawanie sądów o faktach zasłania ich naturę oraz rządzące nimi prawidłowości.

Pojawia się także inna wątpliwość. Czy w badaniach powinniśmy szukać odpowiedzi na pytanie: **jak jest, czy dlaczego tak jest?** Są to bowiem niekiedy inne obszary rzeczywistości, innymi narzędziami poznawane. Opis świata nie jest przecież tożsamy z jego wyjaśnieniem.

Warto wspomnieć w tym miejscu o ujęciu celów poznania naukowego przez Jana Sucha, który do najważniejszych celów ściśle poznawczych (mieszczących się w ramach samej nauki, w odróżnieniu od tych celów, które wkraczają do dziedziny praktyki pozanaukowej) badań naukowych zalicza te, które znajdują wyraz w dążności do zdobywania wiedzy:

- **maksymalnie ściśle,**
- **maksymalnie pewnej (wiarygodnej),**
- **maksymalnie ogólnej,**
- **maksymalnie prostej,**
- **o maksymalnej zawartości informacyjnej⁶.**

Pomiędzy tymi pięcioma wyszczególnionymi celami poznawczymi działalności naukowej zachodzi korelacja większa lub mniejsza, bezpośrednia lub pośrednia, lecz zawsze o znaku dodatnim. O wykluczaniu się tych celów nie może być mowy, przynajmniej jeśli się ma na uwadze nie doraźne, lecz „długofalowe” efekty rozwoju nauki. W świetle pięciu elementów: pewności, ogólności, prostoty, ścisłości oraz zawartości informacyjnej, z którą wiąże się sprawdzalność, do głównego celu poznawczego dążeń naukowych urasta właśnie informacja, rozumiana tu jako wiedza, a sprawdzalność jako kryterium postępu wiedzy⁷.

Jan Such zastrzega się jednak, że wskazane przez niego cele nie są „celami ostatecznymi” twórczości naukowej. Są one według niego głównymi „celami wewnętrznymi”, jakie realizuje nauka. Zarówno ich doniosłość, jak i rola samej nauki wyznaczone są przez „cele zewnętrzne” dociekań naukowych. Wśród nich najważniejsze są bezsprzecznie dwa - jeden „teoretyczny”, drugi „praktyczny”: wyjaśnianie świata w celu jego zracjonalizowania i zrozumienia oraz przewidywanie, w celu kontroli przebiegu zjawisk i „lepszego” urządzenia świata poprzez przystosowanie go do

⁶ Por. J. Such, *O uniwersalności...*; op. cit., Warszawa 1972, s. 11 i dalsze.

⁷ Tamże.

potrzeb i zainteresowań człowieka. Za ostateczny więc cel naukowych poszukiwań uznaje Such racjonalne i skuteczne działanie⁸.

Klasyfikacja badań naukowych

Próba klasyfikacji badań jest według niektórych teoretyków zamiarem ryzykownym, a to ze względu na ich niepowtarzalność i indywidualny charakter. Każdy przypadek badań nosi indywidualne piętno, które zależy od badającego, od przedmiotu, od organizacji i wielu innych okoliczności. Teoretycznie każde zdarzenie, fakt, proces są niepowtarzalne, zaś praktycznie to niektóre tylko, wykazując pewne podobieństwa, powodują, że traktowane są jako takie same.

Stąd każda klasyfikacja zastosowana do rodzajów badań będzie obarczona formalnymi i pozaformalnymi błędami, chociaż z drugiej strony trudno im odmówić walorów porządkujących i wyjaśniających.

Z punktu widzenia celu badań wyróżnić można:

- 1. Badania teoretyczne**
- 2. Badania weryfikacyjne**
- 3. Badania diagnostyczne**

Nazwy badań w zasadzie określają ich charakter. Badania teoretyczne - to wszelkie poznanie zmierzające do gromadzenia wiedzy teoretycznej, pozwalającej budować uogólnienia, generalizacje, prawa rozwoju i przemian badanej rzeczywistości. W każdym badaniu empirycznym ukryta jest część owego teoretycznego poznania. Każde jednostkowe badanie dostarcza jakiegoś elementu budującego teorię danej dyscypliny.

Badania weryfikacyjne - to próba sprawdzenia skutków zastosowanych rozwiązań, skutków działania jakiegoś układu, to także poszukiwanie cech, właściwości zdarzeń i procesów.

Badania diagnostyczne - to forma najpowszechniejsza. Są to badania mające na celu diagnozę określonego stanu rzeczy lub zdarzenia. Znane są objawy, pewien konkretny skutek i poszukiwane są przyczyny, źródła, okoliczności i uwarunkowania. Dlaczego? Co jest tego przyczyną? Jakie warunki powodują ten stan? Co sprawia, że tak jest? - są podstawowymi pytaniami ukierunkowującymi proces badawczy.

W badaniach weryfikacyjnych znany jest tylko przedmiot badań. Nieznane są jego skutki i przebieg, a poszukiwana jest odpowiedź na pytanie „jak”. W badaniach diagnostycznych znany

⁸ Tamże.

jest efekt „czegoś” i wie się, co chce się wyjaśnić. Poszukiwana jest odpowiedź na pytanie „dlaczego”, „co jest przyczyną tego lub tych zdarzeń”⁹.

Inny będzie sposób podziału badań, gdy zastosowane zostanie kryterium organizowania ich przebiegu. Coraz więcej badań organizowanych jest przez rozproszone zespoły, coraz częściej jednotematyczne badania prowadzone są na wielkich obszarach kraju lub nawet w różnych krajach świata. Często praktyką jest powtórzenie badań w celu obserwacji zmian, ich kierunku lub nasilenia. Badania te wymagać będą specjalnych zabiegów organizacyjnych, by mogły być zachowane ich walory rzetelności. Z tych względów można wyróżnić:

1. Badania zespołowe

2. Badania terenowe

3. Badania powtarzalne (panelowe)

Od wielu lat obserwuje się zjawisko przechodzenia od badań indywidualnych do zespołowych. Coraz powszechniej uruchamiane są ogromne zespoły badawcze, rozproszone po różnych instytucjach lub jednostkach organizacyjnych uczelni, o wyspecjalizowanych zadaniach i komplementarnych obszarach badawczych. Często takimi badaniami kieruje sztab ludzi. Ich osobliwością jest to, że istnieje podział problemów badawczych między zespoły lub pojedynczych ludzi. Zwycięża w tym momencie przekonanie, że tylko zespół ludzi, nawet przypadkowo dobrany, lepiej rozwiąże dany problem badawczy.

Odmienne w swych założeniach organizacyjnych są badania terenowe. Mają one mniejszy, często ściśle określony zasięg terytorialny, z góry wyznaczony ze względu na jakieś jego cechy. Ich przebieg jest zaprogramowany i dość ściśle kontrolowany. Takie badania odznaczają się wysokim stopniem jednolitości warsztatowej. Zespół badawczy jest starannie dobierany i specjalnie przygotowywany do badań. Posługuje się najczęściej standaryzowanymi narzędziami badawczymi. Dość powszechny jest pogląd, że badania terenowe - zwłaszcza w naukach humanistycznych - są bardzo owocne i stanowić mogą przykład modelowych rozwiązań badawczych.

Badania powtarzalne (panelowe) - to szczególny rodzaj badań oparty na kilku teoretycznych założeniach i określonych (często żmudnych) zabiegach organizacyjnych. Służą badaniom zmian jakiejś cechy pod wpływem celowo wprowadzonego do czynnika badanego układu lub pod wpływem naturalnego upływu czasu i naturalnych okoliczności. Badacz zakłada, że badany układ lub pewne zdarzenia są takie same w dwu punktach czasowych. Po wtóre zakłada, że na układ lub zdarzenie oddziałują w określonym kierunku

⁹ T. Pilch, *Zasady...*, op. cit.

tylko czynniki celowo wprowadzone lub naturalnie istniejące. Obowiązuje niejako zaufanie, że badane zdarzenie lub układ są względnie izolowane. Innymi słowy, badacz przenosi na społeczne zjawiska cechy i właściwości fizycznych bądź chemicznych układów doświadczalnych.

Trudności organizacyjne sprowadzają się do identyfikacji elementów układu, zastosowania trafnych i rzetelnych narzędzi badań, aby w zmiennych warunkach i różnym czasie badane było to samo. Zachowanie szczególnej staranności i jednolitości podejścia badawczego jest kolejnym wcale niebłahym zadaniem.

Trzeba powiedzieć, że badania panelowe są atrakcyjną formą poznawania genezy i zależności między zjawiskami, kierunku zdarzeń społecznych, istoty i charakteru procesów, na przykład wychowawczych. Szczególnie kusząca jest możliwość świadomego kształtowania rozwoju wydarzeń, „tworzenia” nowych jakości przez celowe wprowadzanie czynnika eksperymentalnego¹⁰.

Kolejnym kryterium podziału badań może być przedmiot naukowego poznania. Źródłem tego rozróżnienia jest istnienie w logice dwóch rodzajów pytań: tzw. pytań rozstrzygnięć i pytań dopełnień. Kazimierz Ajdukiewicz, egzemplifikując ich gramatyczny charakter, podkreślał jednoznaczność pierwszych i wieloznaczność drugich. Pierwsze zaczynają się najczęściej od partykuły „czy” i wymagają odpowiedzi „tak” lub „nie”. Drugie zaczynają się najczęściej od wyrazu „jak” lub „podobnie” i nie mogą być skwitowane tak definitywną odpowiedzią, dają szansę różnorodnych odpowiedzi, często nawet kontrowersyjnych.

Te dwa rodzaje pytań dają podstawę do rozróżnienia dwóch typów problemów badawczych:

- dotyczących cech zmiennych, czyli pytań o pojedyncze fakty,
- dotyczących relacji i związków między zmiennymi, czyli pytań o złożone zależności, często tylko hipotetycznie rozstrzygalne.

Według tego kryterium wyróżnia się:

1. **Badania opisowe**
2. **Badania wyjaśniające**

Badania opisowe mają za przedmiot pojedyncze zjawiska, indywidualne zdarzenia, których wyjaśnienie może być jednoznaczne i oczywiste. Opis sprawozdawczy w postaci różnego typu sondaży i danych statystycznych jest najczęściej efektem tego typu badań.

Badania wyjaśniające szukają przede wszystkim związków między cechami i zmiennymi.

¹⁰ Tamże.

Są jakby „bogatsze” w problematykę i zakres tej problematyki, rozstrzygają problemy zawierające co najmniej dwie zmienne. Są wielowątkowe, bo poszukują różnych możliwości wyjaśnienia, poszukują przyczyn głównych i wtórnych, dominujących i uzupełniających.

Na koniec należy wymienić jeszcze jeden typ klasyfikacji badań, gdzie dominującym kryterium podziału jest procedura badawcza. Z tego względu wyróżnić można:

1. Badania instytucji

2. Badania zbiorowości

3. Badania zjawisk i procesów

Rozróżnienie powyższe zawiera sugestię, iż w jego typologii odgrywają rolę zarówno czynniki organizacyjne, jak i zróżnicowanie przedmiotowe. Wrażenie takie jest poniekąd uzasadnione, tak zresztą jak i wrażenie, że innych procedur badawczych wymagają badania opisowe i zespołowe, badania powtarzalne i zespołowe. Ale w każdym przypadku za okoliczność rozstrzygającą przyjąć należy kryterium dominujące. Istotne jest to, że chociaż istnieje zróżnicowanie proceduralne badań, to nie może być ono zbyt ścisłe. Inaczej mówiąc, poszczególne rodzaje badań nie mogą korzystać z formalnej właściwości klasyfikacji, czyli wykluczania wzajemnego i wyczerpywania zakresu. Każdy przypadek stwarza bowiem inne szanse i konieczności, stąd powszechnym zjawiskiem było i jest nadal krzyżowanie się różnych typów badań i reguł postępowania. Ścisłość definicyjna klasyfikację taką uczyniłaby nieużytecznym schematem. Dokonana powyżej typologia uświadamia przede wszystkim fakt niezwykle zróżnicowanego procesu badawczego w zakresie jego celów, metod, przedmiotu i organizacji narzucającego badaczowi za każdym razem inne dyspozycje i wymagające innej postawy poznawczej.

Postulowane cechy procesu badań naukowych

Aby powyższy model teoretyczny poznania naukowego mógł być traktowany jako pełny, należy uzupełnić go zespołem dyrektyw praktycznych o aforystycznej postaci, które spotyka się w podręcznikach metodologicznych różnych autorów. Badania i badacza powinny znamionować następujące cechy¹¹:

- a) **intelektualna dociekliwość** i sztuka wyszukiwania owocnych tematów. Beveridge nazywa to „węchem” problemowym. E.B. Wilson dodaje, że sławę w nauce zyskuje się nie dzięki zręczności w rozwiązywaniu zagadnień, lecz umiejętności ich wybierania. Wreszcie Franciszek Bacon wprost powiada, że w osiągnięciach artystycznych i naukowych ludzie

¹¹ S. Nowak, *Metodologia ...*, op. cit.; s. 67 i dalsze.

więcej zawdzięczają przypadkowi lub czemuś podobnemu niż logice. Historia wynalazków i odkryć naukowych wielokrotnie potwierdziła te prawdy. Przypomnijmy choćby odkrycie penicyliny, ogniwa elektrycznego, prawo grawitacji czy wreszcie anegdotyczną historię prawa związaną z odkryciem Archimedesesa;

- b) **śmiałość i inwencja myślenia.** Regułę tę najdobitniej wyraził i dowiódł własnym przykładem Albert Einstein: „Nie dokonuje wielkich odkryć, kto nie bada możliwości” - rzekł ów uczony i stworzył teorię względności na swe czasy niemożliwą. W humanistyce również jesteśmy uwikłani i ograniczeni tysiącami schematów i rzekomych ostatecznych rozstrzygnięć. Nic bardziej szkodliwego niż w nie uwierzyć. Dlatego tak ważna jest następna cecha;
- c) **krytycyzm i ostrożność.** Ojciec nowoczesnej metodologii Kartezjusz taką zostawił przestrożę: nie należy przyjmować żadnych sądów prócz tych, których prawdziwość jest tak oczywista i wyraźna, że nie można w nie wątpić. Jest to na tyle ważna zasada, że pojawia się u różnych badaczy w różnych postaciach. M. Bunge powiada, że w nauce wątplenie jest twórcze, a nie paraliżujące. Inny uczony R. Morton uważa, że „nauka czyni ze sceptycyzmu cnotę”;
- d) **systematyczność, ścisłość i precyzja** - to cechy, którym szczególnie dużo uwagi poświęcił Tadeusz Kotarbiński. Większości reguł dobrej roboty towarzyszą powyższe zalecenia bądź to w charakterze idei przewodnich, bądź w charakterze idei wspomagających. „Jasność myśli i oszczędność słów” - to atrybut sformułowań naukowych w opinii T. Kotarbińskiego;
- e) **wszelstronność i bezstronność** odnoszą się do wszelstronnego analizowania przedmiotu badań i bezstronnego osądzania przesłanek i wniosków. Badaczowi nie wolno dyskwalifikować w procesie badawczym ani metody, ani przesłanki, ani wyniku tylko z tego powodu, że nie są zgodne z regułami metodologicznymi określonej szkoły albo przeczą uznanym prawom lub podważają uznane zasady. Metodologowie marksistowscy nader skwapliwie odrzucali intuicjonizm jako nienaukową doktrynę epistemologiczną. Spotyka ich zresztą pełna wzajemność ze strony fenomenologów. Do naukowych anegdot należy słynne powiedzenie Hegla: „jeśli przyroda przeczy teorii - tym gorzej dla przyrody”;
- f) **rozległa wiedza o przedmiocie badań** - to postulat paradoksalny. Żąda bowiem od nas, abyśmy znali to, co chcemy poznać. Ale to tylko pozory. W istocie chodzi tu o znajomość literatury, dotychczasowych dokonań badawczych i ustaleń treściowych. E.B. Wilson może z przesadą powiada, że sześć godzin spędzonych w bibliotece może oszczędzić sześć miesięcy pracy w laboratorium. Zabieg czytania i poznania uprzednich dokonań ratuje nas często przed wyważaniem otwartych drzwi - czyli spełnia bardzo ważny postulat

prakseologiczny. Pozwala także spełnić inną ważną regułę dobrej roboty sformułowaną przez T. Kotarbińskiego w następującym paradoksie: „cokolwiek czynisz - staraj się nie czynić tego po raz pierwszy”. W treści tego pozornego paradoksu zawiera się zalecenie myślowego wykonania zamierzonego zadania dla poznania środków, sił i kłopotów czekających nas w rzeczywistym procesie badawczym. Temu sprzyja lektura.

To główne schematy podstaw badawczych i reguł naukowego postępowania. Nie wyczerpują one całej wiedzy o sztuce badań naukowych - nie ma zresztą takiej konieczności. Badacz musi posiadać margines swobody i samodzielności - bo to jest warunkiem oryginalności, bez której nie ma postępu ani w nauce, ani w sztuce.

Efekty poznania naukowego

Pełna i prawdziwa odpowiedź na pytanie o efekty poznania naukowego nie jest łatwa. Poznanie bowiem spełnia zarówno pewne funkcje indywidualno-psychologiczne, jak i określoną rolę społeczną. Jednym z ważniejszych efektów procesu badawczego są prawa nauki. Prawa nauki są to należycie uzasadnione i dostatecznie sprawdzone twierdzenia nauki mające postać zadań ogólnych lub w przybliżeniu ogólnych¹².

Pierwsze z nich zwać się **prawami ogólnymi** i oznaczają stały bezwyjątkowy związek pewnych zjawisk. Przykładem takiego prawa są prawa dynamiki, prawo ciężenia i inne prawa nauk przyrodniczych. W humanistyce trudno znaleźć przykłady takich praw.

Drugie nazywamy **prawami statystycznymi** (zwane także niekiedy **sprawozdawczymi**) i stwierdzają istnienie prawidłowości. Oba rodzaje praw mają charakter **praw empirycznych**, tzn. budowane są na przesłankach mających charakter zadań spostrzeżeniowych, czyli na doświadczeniu. Odmienną postacią praw naukowych, przeciwstawną prawom empirycznym, są tzw. **prawa formalne**. Mają one postać zadań analitycznych, tautologii logicznych uzasadnionych nie drogą doświadczenia, lecz w drodze samego rozumowania lub immanentnej struktury.

Nie istnieją w naukach społecznych (socjologii, pedagogice, historii) prawa formalne. Bardzo trudno o prawa uniwersalne. Niekiedy na użytek nauk społecznych mówi się o **prawach historycznych**, czyli zdaniach ogólnych, których zasięg czasoprzestrzenny jest ograniczony „kondycjonalnie”. Na użytek wiedzy społecznej większe zastosowanie ma termin „**generalizacja historyczna**”. Jest to zdanie orzekające jakąś prawidłowość, zbudowane na zasadzie wyczerpującego wyliczenia zamkniętej (choć nie zawsze) klasy przypadków.

¹² M. Łobocki, *Wprowadzenie ...*, op. cit.; T. Pawłowski, *Pojęcia ...*, op. cit.

Pomijając skomplikowane spekulacje na temat samej istoty prawa ogólnego i generalizacji historycznej oraz różnic między nimi chodzi tylko o uświadomienie czytelnikowi ich użytkowego znaczenia. Od prawa wymaga się, aby pozwalało wnioskować „na podstawie przypadków znanych o przypadkach nieznanach”. Jeśli zachowane zostaną określone reguły logicznego rozumowania, to wnioskowanie takie powinno być niezawodne. Inaczej ma się rzecz w przypadku generalizacji historycznej. Jej rola sprowadza się do uznania określonej prawidłowości na podstawie szeregu faktów. Prawidłowość ta może, lecz nie musi zawsze wystąpić.

Prawidłowości nauki

Prawidłowością nazywamy obiektywne, stale powtarzające się związki lub relacje cech i zdarzeń zachodzących w rzeczywistości. Prawidłowości jako element teorii poznania są ściśle spokrewnione z filozoficznymi tezami **determinizmu**. Jedno z potocznych określeń determinizmu utożsamia go z twierdzeniem, iż wszystkie zjawiska podlegają jakimś prawidłowościom.

Rozwijając takie rozumowanie determinizmu, wyróżnia się 3 jego wersje:

- **determinizm ontologiczny** - jest tezą dotyczącą ustroju samej rzeczywistości, założeniem o przyczynowym charakterze zdarzeń, procesów i rozwoju;
- **determinizm teoriopoznawczy** - jest poglądem mówiącym o możliwości przewidywania i odtwarzania biegu zdarzeń na podstawie warunków, w jakich one zachodzą;
- **determinizm metodologiczny** - jest regułą racjonalnego naukowego myślenia, nakazującą rozpatrywać badane zjawisko we wszystkich jego zależnościach i szukać dla niego wyjaśnienia takiego zespołu warunków, z których zaistnieniem jego wystąpienie jest prawidłowo związane¹³.

Omijając filozoficzne spory toczone wokół treści i znaczeń tego pojęcia, należy z naciskiem podkreślić doniosłe znaczenie instruktywne i instrumentalne założeń determinizmu teoriopoznawczego i metodologicznego. Łatwiej też w połączeniu z treścią terminu determinizm zrozumieć klasyfikację rodzajów prawidłowości naukowych. Ze względu na rodzaj związków wyróżniamy następujące rodzaje prawidłowości:

- **prawidłowości przyczynowe** - zakładają, że po każdym zdarzeniu wcześniejszym (przyczynie) stale i koniecznie następuje zdarzenie późniejsze (skutek). Bezkrytyczne przyjmowanie tej tezy prowadziło w historii ludzkich działań do dramatycznych nieporozumień. Świadectwem jest chociażby maksyma „post hoc ergo propter hoc” (po tym,

¹³ Por. E. Nagel, *Struktura ...*, op. cit.; S. Kamiński, *Pojęcie ...*, op. cit.

a więc wskutek tego) - błędne wnioskowanie o przyczynie i skutku wyprowadzone ze zwykłego następstwa w czasie;

- **prawidłowości strukturalne** - zwane inaczej prawidłowością współlistnienia, polegają na tym, że dwa zdarzenia lub więcej zdarzeń stale występują łącznie, tworząc określone jednolite struktury. Wśród zjawisk społecznych przykładem takiego typu prawidłowości mogłyby być środowiskowe uwarunkowania socjalizacji, tzw. matrycowe powielanie losów pokoleniowych;
- **prawidłowości funkcjonalne** - istnieją wówczas, gdy określonym zmianom pewnych cech zjawiska odpowiadają w sposób regularny zmiany innych cech tego zjawiska albo zjawiska związanego z nim organicznie lub czasowo-przestrzennie.

Teoria naukowa

Suma praw naukowych, hipotez ogólnych, prawidłowości i wszystkich innych twierdzeń o jednolitej dziedzinie, obszarze rzeczywistości tworzy teorię naukową danej dziedziny. Szukając bardziej obrazowego określenia teorii naukowej, można nazwać nią system zdań powiązanych ze sobą logicznie i rzeczowo oraz spełniających pewne kryteria pragmatyczne.

Spośród licznych charakterystyk i cech teorii naukowej do koniecznych warunków jej naukowości zalicza się:

- **uporządkowanie,**
- **niesprzeczność wewnętrzną (koherentność),**
- **obiektywność (dowodzoną empirycznie),**
- **intersubiektywność komunikowalną (informatywność),**
- **weryfikowalność.**

Wśród wymienionych warunków naukowości występują zarówno dyrektywy logiczne, jak również wymogi pragmatyczne. Odpowiednio więc zbudowany łańcuch zdań o różnym stopniu ogólności, któremu początek dają zdania spostrzeżeniowe, a kończą prawa ogólne, musi być poddany określonym manipulacjom metodologicznym, aby pełnić określone użytkowe funkcje.

Główną rolą teorii naukowej jest funkcja diagnostyczna i prognostyczna. Zdaniem F. Nietzschego teoria naukowa porządkuje rzeczywistość, upraszcza ją i utrwala jej obraz. Jest to zresztą według niego błąd ludzkiego poznania, bo rzeczywistość jest zmienna, chaotyczna i bogata i jest to jej przyrodzona natura.

Teoria naukowa, oprócz instrumentalno-metodologicznych funkcji, pełni określone i ważne funkcje psychologiczne i kulturowe. Pozwala człowiekowi poznać świat, zrozumieć rzeczywistość, jej pochodzenie, budowę, zasady rozwoju. Pozwala opanować rzeczywistość,

pokierować tokiem jej spraw dla celów człowieka. Pozwala weryfikować, rozumieć, przewidywać i działać - czyli racjonalizować cały obszar ludzkiej aktywności.

Wyjaśnienia naukowe i ich rodzaje

W teorii poznania naukowego pojawia się sofistyczne poniekąd pytanie o cel poznania naukowego. Czy oto jego zadaniem jest opis świata, czy jego wyjaśnienie, czy odpowiedź na pytanie „jak jest”, czy raczej na pytanie „dlaczego tak jest”. Tak postawione pytanie nazwać można sofistycznym, bo zawiera ono w sobie nieostre rozumienie terminów, operuje logicznie nieściłą konotacją nazw zbiorowych. Nade wszystko zaś rozdzielanie tych dwóch zabiegów poznawczych, zwłaszcza w naukach humanistycznych, jest szkodliwe. Czy można sobie wyobrazić postawienie prawidłowej diagnozy bez poznania stanu rzeczy?

Wyjaśnianie jest procedurą rozumowania mającą na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, dlaczego zdarzyło się „A”, jaka jest przyczyna „B”, co spowoduje „C” itp. Jest rodzajem rozumowania polegającym na wprowadzeniu uznanego z góry zdania z innych zdań już uznanych w skończonej liczbie kroków.

Warunkiem poprawnego wyjaśnienia (zwanego też tłumaczeniem) jest posługiwanie się prawdziwymi przesłankami, respektowanie reguł obowiązujących w danym języku, w którym prowadzimy wyjaśnienie. Wyjaśnienie powinno być ostatnim członem łańcucha przesłanek powiązanych ze sobą stosunkiem wynikania¹⁴.

Wyjaśnienia genetyczne

Najpospolitszym rodzajem wyjaśnienia naukowego jest **wyjaśnienie genetyczne**. Jest to na ogół próba odpowiedzi na pytanie, „dlaczego zaszło zdarzenie A”, „jaka jest przyczyna stanu A”. Wyjaśnienie genetyczne daje obraz przemian, jakim podlega proces, zjawisko, instytucja w ciągu jakiegoś czasu, ukazuje okoliczności, w jakich dochodzi do przekształceń zjawiska, wyjaśnia rodzaj i nasilenie czynników powodujących zmiany w badanym przez nas obiekcie.

Wyjaśnienie genetyczne dotyczy więc na ogół procesów i zjawisk znacznie rozciągniętych w czasie. Poszczególne zdarzenia, fazy procesu, przekształcenia może dzielić duża różnica czasu idąca w lata i ich wielokrotność, może - mówiąc krótko - obejmować

¹⁴ T. Pawłowski, *Pojęcia ...*, op. cit.

analizę całych epok historycznych. Koniecznym natomiast warunkiem tak znacznie rozwiniętej w czasie analizy jest zachowanie tożsamości badanego obiektu badań.

Rozumowanie powyższe obejmuje dwa wątki tematyczne. Jeden to śledzenie kształtu, jakości i wszelkich cech „samego” obiektu, czyli instytucji, zjawiska lub procesu. Drugi nurt penetracji i rozważań to wyłonienie z materii historycznej zdarzeń, faktów, warunków, które były „przyczynami” przemian oraz ukazanie ich sprawczej, przyczynowej roli w przemianach, „w stawaniu się” przedmiotu naszych badań.

Wyjaśnienie funkcjonalne

Poprzedni sposób wyjaśniania zjawisk fizycznych, a także społecznych jest bardzo rozpowszechniony z racji swej „oczywistości”. Znana reguła pragmatyczna „post hoc ergo propter hoc” (po tym, a więc wskutek tego), choć logicznie błędna, jest dość powszechną regułą rozumowania i wyjaśniania.

Mniej znany, ale bogaty naukowo uzasadniony i często stosowany sposób wyjaśniania nazywa się **wyjaśnieniem funkcjonalnym**. Pogląd o funkcjonalnym rodzaju zależności bierze się z przeświadczenia, że zjawiska nie wywołują się wzajemnie, lecz tylko wpływają wzajemnie na swoje zmiany. Zmiana zjawiska A wpływa na zmianę zjawiska B, a ta zmiana powoduje zmianę zjawiska A.

Trudniej szukać przykładów w rzeczywistości społecznej z racji niejednoznacznego charakteru zależności i wielokierunkowych łańcuchów zależności. Rola badacza polega na selekcji i wyodrębnieniu zasadniczych zjawisk regulujących funkcjonowanie względem siebie oraz, co bardzo ważne, udowodnieniu, że taka zależność na pewno istnieje lub jej istnienie posiada wysoki stopień prawdopodobieństwa.

Przy założeniu istnienia zależności funkcjonalnych odrzucamy pojęcie przyczyny, nie pytamy „dlaczego” lub „co jest przyczyną zjawiska A”. Zależności funkcjonalne odpowiadają na pytanie, „jak”, „jak zjawisko A wpływa na zjawisko B”. Inny też jest rozmiar czasowy zachodzących zależności. W wyjaśnieniach genetycznych dystans czasowy między zdarzeniami może być znaczny, nigdy nie występują równocześnie. W wyjaśnieniach funkcjonalnych dystans czasowy między zdarzeniami jest niewielki, często mogą zachodzić równocześnie.

Wyjaśnienia teleologiczno-funkcjonalne

Omówione wyżej typy wyjaśnień naukowych najpowszechniej spotyka się w empirycznych badaniach społecznych. Nie wyczerpują one jednak różnych możliwości interpretacji zależnościowej między zdarzeniami lub zjawiskami.

Dość częstym sposobem wyjaśniania, szczególnie w naukach przyrodniczych, jest wyjaśnienie **teleologiczne (celowościowe)**. Zasada wyjaśniania celowościowego polega na poszukiwaniu celu, do jakiego zmierza jakiś proces lub jakiemu służy określone zdarzenie. Pytaniem pomocniczym przy próbie interpretacji teleologicznej jest „po co”, „po co zaszło zdarzenie A”, „po co istnieje instytucja”.

Dziedziny i dyscypliny naukowe

Nauki wojskowe stanowią część systemu nauki polskiej. Dobitym dowodem powyższej konstatacji jest „Wykaz dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być w Polsce nadawane stopnie naukowe”. Przedstawia się on następująco:

1. Nauki biologiczne:

- biochemia
- biotechnika
- biotechnologia
- ekologia

2. Nauki chemiczne:

- biochemia
- chemia
- technologia chemiczna

3. Nauki ekonomiczne:

- ekonomia
- nauki o zarządzaniu
- towaroznawstwo

4. Nauki farmaceutyczne

5. Nauki fizyczne:

- astronomia
- biofizyka
- fizyka
- geofizyka

6. Nauki humanistyczne:

- archeologia
- bibliografia
- etnologia
- filozofia
- historia
- językoznawstwo
- nauki o polityce
- nauki o poznaniu i komunikacji
- nauki o sztuce
- nauki o zarządzaniu
- pedagogika
- psychologia
- socjologia

7. Nauki leśne:

- drzewnictwo
- leśnictwo

8. Nauki matematyczne:

- informatyka
- matematyka

9. Nauki medyczne:

- biologia medyczna
- medycyna
- stomatologia

10. Nauki o kulturze fizycznej

11. Nauki o Ziemi:

- geofizyka
- geografia
- geologia
- oceanologia

12. Nauki prawne:

- nauki o administracji
- prawo
- prawo kanoniczne

13. Nauki rolnicze:

- agronomia
- inżynieria rolnicza
- kształtowanie środowiska
- ogrodnictwo
- rybactwo
- technologia żywności i żywienia
- zootechnika

14. Nauki techniczne:

- architektura i urbanistyka
- automatyka i robotyka
- biocybernetyka i inżynieria biomedyczna
- budowa i eksploatacja maszyn
- budownictwo
- elektronika
- elektrotechnika
- geodezja i kartografia
- górnictwo
- informatyka
- inżynieria chemiczna
- inżynieria materiałowa
- inżynieria środowiskowa
- mechanika
- metalurgia
- technologia chemiczna
- telekomunikacja
- transport
- włókiennictwo

15. Nauki teologiczne

16. Nauki weterynaryjne

17. NAUKI WOJSKOWE

18. Sztuki filmowe

19. Sztuki muzyczne

20. Sztuki plastyczne

21. Sztuki teatralne

W Akademii Obrony Narodowej rozwijano następujące dyscypliny i specjalności naukowe:

w Wydziale Strategiczno-Obronnym:

- bezpieczeństwo państwa
- system obronny państwa
- strategia wojenna i wojskowa
- prognostyka obronna
- mobilizacja państwa i sił zbrojnych
- obrona terytorialna
- obrona cywilna
- geografia wojenna i topografia wojskowa
- ekonomika obrony
- ekonomika wojskowa

w Wydziale Wojsk Lądowych:

- sztuka operacyjna
- taktyka
- dowodzenie
- logistyka
- historia sztuki wojennej
- dydaktyka wojskowa

w Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej¹⁵:

- sztuka operacyjna
- taktyka
- dowodzenie
- zabezpieczenie bojowe i logistyczne
- użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego
- dydaktyka wojskowa

w Wojskowym Instytucie Historycznym:

- historia

Działalność naukowa w Akademii Obrony Narodowej, obok przedsięwzięć dydaktycznych, miała znaczenie priorytetowe. Głównym celem tej działalności było opisanie w sposób naukowy zagadnień mieszczących się w obszarze nauk wojskowych, humanistycznych

¹⁵ W 2001 roku nastąpiła zmiana nazwy wydziału na Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej.

i ekonomicznych, mających podstawowe znaczenie dla umacniania systemu bezpieczeństwa państwa. Szerzej sprawy celów i zadań działalności naukowej realizowanej w latach 1990-2000 akademii omówiono w II rozdziale tego opracowania.

1.2. Nauka w Polsce - stan i perspektywy

Miniony wiek był stuleciem wzrastającego znaczenia nauki i techniki. Zasadniczymi przyczynami owego wzrostu były cele gospodarcze i społeczne, wojskowe, prestiż kraju, podniesienie jakości życia (zdrowie publiczne, badania medyczne, ochrona środowiska). Właśnie rozwój społeczny i gospodarczy jest ściśle uzależniony od wprowadzania innowacji technologicznych, organizacyjnych, menedżerskich i edukacyjnych.

Obecnie światowe roczne wydatki na badania naukowe wynoszą ponad 500 mld USD PPP – tj. dolarów amerykańskich z uwzględnieniem siły nabywczej. Warto dodać, że tylko ponad 30 proc. tej sumy pochodzi z budżetów krajów, reszta z kas instytucji gospodarczych. W krajach rozwiniętych przypada 4 tysiące badaczy i ponad 40 tysięcy studentów na milion mieszkańców. Szacuje się, że w krajach tych ok. 40 proc. naukowców pracuje w instytucjach państwowych, pozostali są zatrudnieni w sektorze prywatnym. „Produkują” oni rocznie ponad 700 tysięcy liczących się publikacji (odnotowanych w filadelfijskiej bazie danych) oraz tyle samo patentów.

Z uwagi na znaczący wzrost kosztów badań (zwłaszcza aparatury badawczej) powstają międzynarodowe konsorcja np. genewski CERN (Centre Europeen pour la Recherche Nucleaire).

Warto w tym miejscu odnotować fakt, że polscy uczeni współpracowali z tą organizacją jeszcze przed oficjalnym przystąpieniem do niej (1991 rok). Teraz nasi badacze wchodzi skład zespołów decydujących o jej polityce naukowej. W roku 2000 Polska wpłaciła do CERN 12 465 250 franków szwajcarskich, co stanowi 1.34 proc. budżetu tej organizacji. „Wykonana kilka lat temu analiza pokazała, że obrót CERN generuje trzykrotnie większe wpływy uzyskane od innych kontrahentów głównie ze względu na zdobyte doświadczenie i referencje”¹⁶.

Szczodre w ostatnim czasie państwowo-komercyjne finansowanie nauki ma także skutki negatywne. W znacznej mierze uczeni stracili wolność, bowiem warunki dyktują sponsorzy, politycy i przedsiębiorcy. Kryterium użyteczności wyników prac badawczych staje

¹⁶ Zob. M. Chorowski, *Nasze szanse na rynku CERN*, Sprawy Nauki nr 1-2 (66), 2001.

się podstawą oceny ich badań, co oczywiście nie zawsze jest obiektywne, gdyż, jak uważają uczeni, dobra nauka powinna być zgodna z wewnętrznymi kryteriami doskonałości: oryginalności, ścisłości, obiektywizmu, dbałości o weryfikację i kontrolę.

Na początku lat dziewięćdziesiątych nauka polska znajdowała się w stanie nie najlepiej przystającym do modelu zachodnioeuropejskiego ponieważ m.in.¹⁷:

- Polska nauka miała charakter państwowy: praktycznie wszyscy zatrudnieni w obszarze badań i rozwoju (B+R) pracowali w państwowych instytucjach.
- Liczba pracujących w obszarze badań była sporo większa od aktualnych potrzeb. Nawet w obszarze szkolnictwa wyższego ujawniało się to mniejszą niż w krajach rozwiniętych liczbą statystycznych studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego.
- Nauka była podzielona na trzy podstawowe struktury organizacyjne: szkolnictwo wyższe, jednostki badawczo-rozwojowe (JBR), oraz instytuty badawcze PAN. Na dodatek wewnątrz dwóch pierwszych struktur istniały podziały na poszczególne resorty, którym podlegały instytucje badawcze.
- Z roku na rok występowały ogromne wahania w finansowaniu prac badawczych. I tak, na badania przeznaczono w roku 1979 ok. 1,5 proc. PKB, w roku 1983 tylko 0,8 proc. PKB, w roku 1987 ponownie 1,5 proc. PKB, a w roku 1992 0,84 proc. PKB.
- Chociaż finansowanie pochodzące od jednostek gospodarczych było spore, to jednak stopień praktycznego wykorzystania wyników prac badawczych był znikomy, a innowacyjność polskich badań pozostawiała wiele do życzenia.
- Poszczególne dziedziny nauki były rozwinięte w różnym stopniu. Przy wysokim poziomie nauk ścisłych teoretycznych, niezłym poziomie niektórych dziedzin inżynierskich i przyrodniczych słabo przedstawiały się nauki ekonomiczno-społeczne, pedagogiczne czy też prawne.
- Świat nauki był zupełnie nieprzygotowany do komercjalizacji tej sfery i to zarówno komercjalizacji instytucjonalnej (czyli prywatyzacji poszczególnych jednostek badawczych), jak też nawet do komercjalizacji wyników badań.
- Przy poważnym niedofinansowaniu nauki i w konsekwencji bardzo niskich uposażeniach uczonych pojawiła się możliwość wielu dodatkowych lukratywnych zajęć. Naukowcy z niektórych dziedzin wiedzy – ekonomiści, prawnicy, informatycy – byli zasypywani ofertami dodatkowej pracy. A pojawienie się ogromnej liczby uczelni prywatnych stworzyło zapotrzebowanie na wykładowców, to z kolei doprowadziło do niezwykłego

¹⁷ A. Wiszniewski, *KBN po dziesięciu latach*, referat wygłoszony na konferencji „Nauka 2001”.

rozrostu wieloletowości.

Najbardziej czytelne i adekwatne wskaźniki opisujące stan nauki dotyczą jej finansowania. Wielkość krajowych nakładów na badania i rozwój (GERD)¹⁸ w Polsce, zarówno przeliczeniu na jednego mieszkańca, jak i na jednego badacza znacznie odbiegają od poziomu krajów wysoko rozwiniętych, są natomiast porównywalne z krajami Ameryki Łacińskiej.

Wskaźnik GERD na głowę ludności w Polsce jest ośmiokrotnie mniejszy niż średnio w krajach OECD¹⁹.

Liczący zgodnie z priorytetem siły nabywczej realny produkt krajowy brutto przypadający na jednego mieszkańca wynosi obecnie w Polsce około 40 proc. średniego PKB dla krajów Unii Europejskiej i mniej niż 60 proc. PKB na głowę ludności w najbiedniejszych krajach UE - Grecji i Portugalii.

Procentowy udział nakładów na B+R w produkcie krajowym brutto w Polsce jest porównywalny do analogicznego wskaźnika w Hiszpanii, a jest wyższy niż na Węgrzech, w Portugalii, Grecji, Turcji i Meksyku. Natomiast liczba badaczy w stosunku do ogółu zatrudnionych jest w Polsce niewiele mniejsza niż we Włoszech, w Hiszpanii i Austrii a większa niż na Węgrzech, w Czechach, Portugalii, Grecji i Turcji. Jest też znacznie, ponad dwukrotnie, większa niż w krajach Ameryki Łacińskiej.

W krajach wysoko rozwiniętych w nakładach na B+R przeważają środki pozabudżetowe, głównie fundusze przedsiębiorstw. W Polsce przeciwnie - dominuje finansowanie budżetowe, które stanowi prawie 2/3 ogółu nakładów. Proporcje te są charakterystyczne dla krajów słabiej rozwiniętych.

Za podstawę oceny efektywności naukowej na świecie przyjmuje się dane dotyczące publikacji naukowych gromadzone przez Instytut Informacji Naukowej w Filadelfii. Pod względem liczby publikacji w czasopiśmie z listy filadelfijskiej Polska zajmuje dość wysoką pozycję i od wielu lat jej udział w światowej puli publikacji wynosi około 1,17 proc. Polscy naukowcy publikują rocznie ok. 8 000 artykułów odnotowywanych na tej liście.

Pod względem rocznej liczby publikacji na 1 milion mieszkańców (średnia z lat 1993-1997) Polska znajduje się w tej samej grupie państw, co Chorwacja, Bułgaria, Rosja i Portugalia - zajmuje pod tym względem 39. miejsce i ma lepszy wskaźnik od Argentyny, Brazylii i Meksyku. Warto jeszcze dodać, że pod względem liczby publikacji naukowych w 1981 r. Polska zajmowała piętnaste miejsce, w 1985 r. - 17., w 1990 - 18., a w 1996 - 19.

¹⁸ GERD - Gross Expenditures on Research and Development.

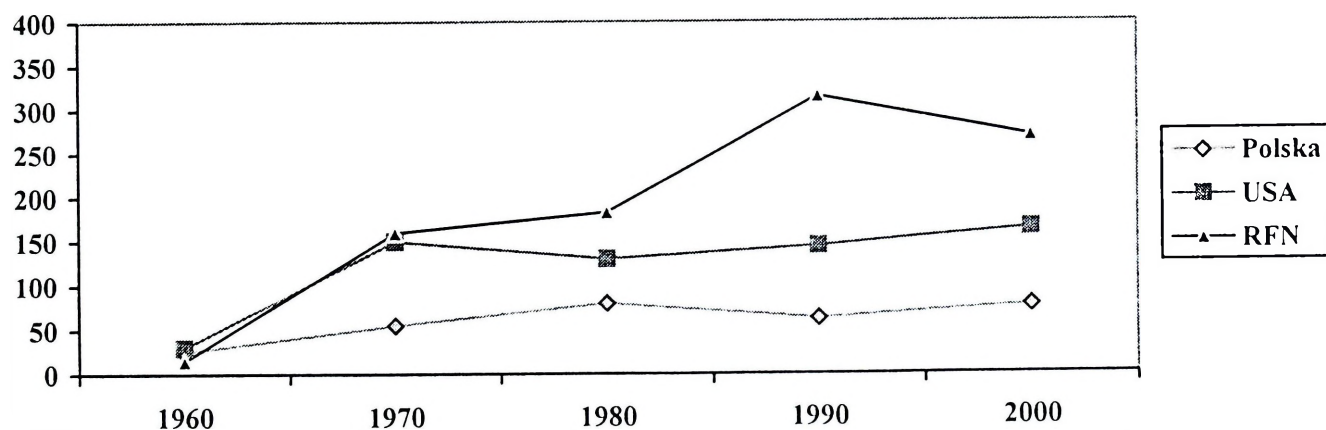
¹⁹ Standardy OECD zaczęto stosować w Polsce od 1994 r.

miejsce. W 1997 r. wyprzedziła nas Korea Południowa spychając naszą naukę na 20. miejsce. Za nami są obecnie Brazylia, Dania i Finlandia.

Liczba publikacji i wskaźniki cytowań charakteryzują aktywność naukową przede wszystkim w badaniach podstawowych. W badaniach stosowanych i pracach rozwojowych miernikiem działalności są głównie wynalazki, wzory użytkowe i wdrożenia. Udział Polski w ogólnej puli wniosków patentowych krajów OECD wynosi 0,4 proc. Liczba rocznych zgłoszeń patentowych przypadająca na 100 tys. mieszkańców wynosiła w 1997 r. dla Polski 9, dla Czech - 16, dla Niemiec - 331, a dla Szwecji - 994. Ostatnio rocznie w Polsce rejestruje się ok. 9 000 patentów. W międzynarodowym rankingu zajmujemy dalsze miejsce niż w zakresie publikacji.

Kolejnym ważnym wskaźnikiem, na podstawie którego można ocenić stan nauki, są liczby kadr naukowych. W Polsce liczba nadawanych stopni doktorskich rosła szybko do końca 1970 r. W 1978 r. pod względem liczby doktoratów w przeliczeniu na jednego mieszkańca byliśmy niedaleko za USA. Od tego czasu jednak notuje się spadek liczby nadawanych doktoratów. Po charakterystycznym „drenażu mózgów” w latach 1992-1993, sytuacja kadrowa wyraźnie zaczyna się stabilizować. Odpływ jest znacznie mniejszy, nie tylko w porównaniu do lat 1992-1993, ale także mniejszy niż w latach 1989-1991 i zbliża się do poziomu lat 80. Rośnie zatrudnienie, połowę osób przyjmowanych do pracy stanowią kończący studia absolwenci. W latach 1990-97 udział osób z wyższym wykształceniem wśród ogółu czynnych zawodowo (w wieku 25-64 lata) wzrósł z 7,2 proc. do 13,1 proc.

Istotne jest stałe odnawianie kadry, czyli nie tylko dopływ młodych ludzi, ale również uzyskiwanie stopni i tytułów naukowych. Niezależnie od faktu, że obecnie liczba awansów naukowych utrzymuje się na ustabilizowanym poziomie nawet z małą tendencją wzrostową - statystyka doktorantów w konfrontacji z innymi krajami wygląda bardzo niekorzystnie. Ilustruje to rysunek 1.

Źródło: Sprawy Nauki Nr 5(43), listopad 1998 r.

Rys. 1. Liczba stopni doktorskich nadawanych rocznie (na milion mieszkańców)

Liczba nowych doktorów odbija się bezpośrednio w statystyce habilitacji. Maksimum doktoratów nadanych pod koniec lat siedemdziesiątych zaowocowało wyraźnym wzrostem liczby habilitacji, który nastąpił na początku lat dziewięćdziesiątych. Od tego czasu obserwuje się stały spadek liczby nowych habilitacji. Na przykład w 1997 roku nadano 685 habilitacji, to jest dwie trzecie ich liczby (1031) w roku 1992. Wyczerpuje się zatem pula doktorów, z których rekrutują się doktorzy habilitowani i profesorowie.

Kolejnym negatywnym zjawiskiem dotyczącym spraw awansów naukowych jest fakt, że tytuły i stopnie naukowe uzyskiwane są w stosunkowo późnym wieku. Blisko połowę doktoratów uzyskują osoby powyżej 35. roku życia, rośnie liczba późnych doktoratów, uzyskiwanych w wieku powyżej 45 lat. Zaledwie 15 proc. osób habilituje się poniżej 40 roku życia, 70 procent tytułów profesorskich uzyskują osoby po pięćdziesiątce. Według danych GUS w 1995 r. aż 59 proc. profesorów w Polsce miało wówczas 60 i więcej lat. Zaawansowani wiekowo byli także doktorzy i doktorzy habilitowani (45 proc. powyżej 40 lat). Do 2005 roku z uczelni i instytutów naukowych odejdzie na emeryturę blisko 60 proc. obecnych profesorów.

Bardzo poważnym problemem środowiska naukowego występującym od dłuższego czasu są niskie płace, zwłaszcza w grupie asystentów i adiunktów. Powoduje to frustracje oraz jest źródłem wielu zjawisk niekorzystnych, takich jak wieloletowość i podejmowanie innego, niezwiązanego z pracą badawczą zarobku, także prac wykonywanych w celach komercyjnych z wykorzystaniem sprzętu instytucji publicznych (tzw. szara strefa gospodarcza w B+R)²⁰. Późne awanse naukowe są m.in. konsekwencją tych negatywnych zjawisk. W perspektywie wieloletniej najgroźniejszym skutkiem niskich płac jest zakończenie dopływu do nauki utalentowanych absolwentów.

Kolejny ważny problem stanowi stan bazy badawczo-rozwojowej. Stopień zużycia aparatury badawczej, przy zwiększającej się wartości brutto, wskazuje na brak możliwości jej odtwarzania. Wobec utrwalania się w ostatnich latach dużego stopnia dekapitalizacji aparatury ważna staje się sprawa racjonalnego i pełnego jej wykorzystania.

Podstawowym narzędziem badawczym w większości dziedzin nauki są techniki komputerowe. Rozwój infrastruktury informatycznej nauki powinien nadążać za światowymi standardami. Szerokie korzystanie z wymiany informacji poprzez sieć komputerową jest

²⁰ W celu przeciwdziałania tym niekorzystnym zjawiskom KBN opublikował Apel, w którym m. in. zachęca środowiska naukowe, aby starały się wszelkimi racjonalnymi środkami eliminować z obszaru nauki, plagiaty, kradzieże wyników, fałszowanie doświadczeń naukowych i rezultatów badań klinicznych, zatajanie źródeł inspiracji badawczej, nierzetelne opiniowanie prac naukowych, a także nieuczciwość przy zabiegach o środki finansowe.

jednym z podstawowych elementów koniecznych do tworzenia nowej cywilizacji społeczeństwa informacyjnego.

Miejskie sieci komputerowe istnieją w ponad 20 ośrodkach akademickich i połączone są rozległymi sieciami. Utworzono pięć centrów wyposażonych w komputery o dużej mocy obliczeniowej, które pełnią, także funkcję ośrodków badawczych integrujących tę część środowisk, dla których techniki komputerowe są istotną częścią procesu badawczego.

Współpraca międzynarodowa wkroczyła w nową fazę. Rada Stowarzyszenia Unii Europejskiej z Rzeczypospolitą Polską przyjęła 4 sierpnia 1999 roku decyzją nr 4/99 Polskę do 5 Programu Ramowego Badań Rozwoju Technicznego i Prezentacji Unii Europejskiej (5.PR). Polscy badacze będą mogli - na równych prawach - z naukowcami z krajów UE - ubiegać się o środki na realizację projektów badawczych w ramach programów tematycznych odzwierciedlających najważniejsze priorytety Unii Europejskiej. Istotą tych programów jest rozwiązywanie problemów będących częścią zagadnień praktycznych i kończących się wdrożeniami. Jak słusznie zauważa Jan Krzysztof Frąckowiak, podsekretarz stanu w KBN, „(...) polska nauka formalnie weszła do Unii europejskiej. Jednak jest to raczej początek niż koniec trudnej drogi i trudnych pytań. Czy polskie uczelnie, instytuty i zespoły naukowe dobrze wykorzystują otwartą szansę rozwinięcia współpracy z najlepszymi ośrodkami europejskimi, sięgnięcia do nowego, potężnego źródła finansowania swoich prac? O ile zmniejszy te szanse słabe zaplecze materialne naszych uczonych?”²¹.

Założenia polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa przedstawił minister Jan K. Frąckowiak podczas konferencji - „Nauka 2000”, jaka odbyła się w połowie czerwca 2000 r. w Warszawie. Wśród kluczowych zadań nauki w latach 2002-2004 wyróżnił: spełnianie funkcji edukacyjnych, innowacyjnych, wzrost uczestnictwa w międzynarodowej działalności badawczej, europejskiej i globalnej, wzrost efektywności prac badawczych oraz położenie większego nacisku na rozwiązywanie problemów etycznych w nauce. Minister zwrócił także uwagę na zagrożenia dla rozwoju nauki w Polsce. Mają one swoje źródło w dużej mierze w niskim finansowaniu badań, budżetowym i pozabudżetowym. Dystans między finansowaniem nauki w Polsce, w krajach wysoko rozwiniętych UE jest zdecydowanie za duży; w przeliczeniu na jednego uczonego nakłady są u nas prawie siedmiokrotnie niższe. Braki finansowe powodują mały dopływ do instytucji naukowych młodych uzdolnionych badaczy; kadra naukowa starzeje się. Nadal zbyt słabe są powiązania nauki z praktyką gospodarczą.

Z uwagi na dużą wartość poznawczą oraz walory praktyczne zwłaszcza dla programowania i planowania działalności naukowej w AON warto przytoczyć *in extenso*

²¹ Wystąpienie Jana Krzysztofa Frąckowiaka podczas konferencji „Nauka 2001”.

wnioski, jakie opracowali autorzy artykułu „Stan nauki i techniki w Polsce”²².

1. Nakłady na badania naukowe i prace rozwojowe są w Polsce bardzo niskie w porównaniu z krajami Unii Europejskiej. Należy dążyć do wzrostu nakładów, z których część budżetowa w okresie najbliższych pięciu lat w przeliczeniu na jednego mieszkańca powinna osiągnąć nie mniej niż 50 proc. średniej dla krajów Unii Europejskiej. Oznacza to dwukrotny realny wzrost w stosunku do stanu obecnego, czyli średni realny przyrost o blisko 15 proc. rocznie.
2. Struktura nakładów na badania naukowe jest w Polsce wadliwa: niemal 2/3 środków pochodzi z budżetu państwa, co jest odwróceniem proporcji istniejących w krajach rozwiniętych i zasobnych. Należy dążyć do zwiększenia udziału środków pozabudżetowych tak, aby nie był on mniejszy niż połowa nakładów ogółem. Wymaga to m.in. tworzenia instrumentów finansowych zachęcających podmioty gospodarcze do finansowania badań i rozwoju.
3. Liczba osób zajmujących się badaniami naukowymi w stosunku do ogółu mieszkańców kraju jest w Polsce relatywnie wysoka, zbliżona do krajów wyżej rozwiniętych. Natomiast nakłady finansowe na jednego badacza są bardzo niskie, dwukrotnie mniejsze niż w najuboższych krajach Unii. Dlatego przyrost nakładów na badania i rozwój powinien wyprzedzać tempo przyrostu kadry naukowej.
4. Niski poziom zarobków pracowników zajmujących się badaniami naukowymi wywołuje szkodliwe zjawisko wieloletowości oraz zniechęca najzdolniejszych i najbardziej przedsiębiorczych absolwentów uczelni do wyboru kariery naukowej. Wpływa to na starzenie się kadry i powstawanie luki pokoleniowej.
5. Osiągnięcia polskich badaczy są niezłe w zakresie publikacji naukowych (około 1 proc. publikacji światowych, co daje naszemu krajowi 18.-20. miejsce na świecie). Polska należy do krajów, w których średni koszt powstania jednej publikacji jest niższy niż w większości państw świata. Pod względem liczby publikacji na głowę mieszkańca, natomiast pozycja Polski jest znacznie gorsza, plasując nasz kraj pod koniec trzeciej dziesiątki na świecie. Gorsza jest też pozycja Polski pod względem liczby patentów, których liczba stanowi zaledwie około 0,4 proc. ogólnej puli patentów światowych. Ponadto zbyt mała część polskich patentów jest wykorzystywana przez gospodarkę.
6. Mała liczba spektakularnych osiągnięć naukowych, a także niedostateczny związek pomiędzy nauką i gospodarką wywołane są także tym, że polską naukę cechuje rozproszenie badań oraz przyczynkowość ich wyników. Stosunkowo niewiele jest dzieł naukowych o fundamentalnym znaczeniu, jak i kompletnych opracowań techniczno-

²² *Stan nauki i techniki w Polsce*, red. M. Wanke-Jakubowska, M. Wanke-Jerie, „Sprawy Nauki”, nr 7-8(51) 1999 r.

-technologicznych nadających się do natychmiastowego zastosowania w praktyce. Poprawa tej sytuacji może wymagać dokonania zmian w podziale środków finansowych przeznaczanych na B+R.

7. Poprawa efektywności wykorzystania środków przeznaczanych na badania i rozwój, jak też polepszenie związków pomiędzy nauką i gospodarką wymagają zmian w jednostkach zajmujących się działalnością B+R, których struktura w wielu wypadkach nie zmieniła się mimo przejścia z gospodarki planowej do rynkowej. Konieczne jest lepsze dostosowanie ich do obecnych warunków, co wiąże się z daleko idącymi procesami restrukturyzacyjnymi oraz w wielu wypadkach ze zmianą form własnościowych.
8. Ogromnym wyzwaniem dla Polski jest udział w 5. Programie Ramowym Badań. Rozwoju Technicznego i Prezentacji Unii Europejskiej. Sukces polskich zespołów w ubieganiu się o finansowanie projektów badawczych przez Brukselę będzie sprawdzianem pozycji polskiej nauki i techniki na arenie europejskiej. Udział polskich zespołów w dotychczas dostępnych programach międzynarodowych był, w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, zdecydowanie niższy niż w większości krajów Europy Środkowej. Należy dokonać wielkiego wysiłku, by w 5. Programie Ramowym sytuacja radykalnie poprawiła się. Wiąże się to z intensyfikacją działań na rzecz wspomagania polskich jednostek ubiegających się o udział w tym programie.
9. Dziś nawet najbogatsze kraje nie mogą sobie pozwolić na finansowanie wszystkich możliwych inicjatyw naukowych. Powstaje zatem konieczność wyboru, a te decyzje wymagają czytelnego sformułowania priorytetów wynikających z polityki państwa w zakresie B+R, która z kolei musi być pochodną strategii gospodarczej i społecznej oraz aktualnego stanu nauki i techniki.

1.3. Komitet Badań Naukowych

Naczelnym organem administracji rządowej do spraw polityki naukowej i naukowo-technicznej w analizowanym okresie był powołany na mocy Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 roku Komitet Badań Naukowych. Jego pierwsze posiedzenie odbyło się 15 maja 1991 r.

Powstanie KBN poprzedziły zmiany aktów prawnych regulujących sprawę nauki w Polsce. Do najważniejszych z tych zmian należy zaliczyć²³:

²³ Zob. J. K. Frąckowiak, *KBN pod rządami nowej ustawy*, Konferencja „Nauka 2001”, Warszawa 23-24 maja 2001 r.

- Ustawę o szkolnictwie wyższym z roku 1982 zastąpiła nowa Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 12 września 1990 r.,
- Ustawę o tytułach naukowych i stopniach naukowych z roku 1965 zastąpiła nowa Ustawa o tytule naukowym i stopniach naukowych z dnia 12 września 1990 r.,
- Parlament przyjął nową Ustawę o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych z dnia 12 stycznia 1991 r.; zasadnicza nowelizacja tej ustawy weszła w życie dnia 1 stycznia 2001 r.,
- Ustawa o jednostkach badawczo-rozwojowych z roku 1985 została dwukrotnie zasadniczo znowelizowana: pierwsza nowelizacja z dnia 12 lutego 1991 r.; druga nowelizacja weszła w życie dnia 28 lutego 2001 r.
- Ustawę o Polskiej Akademii Nauk z roku 1960 zastąpiła nowa Ustawa o Polskiej Akademii Nauk z dnia 25 kwietnia 1997 r.,
- Ustawę o Centralnym Funduszu Rozwoju Nauki i Techniki z roku 1985 zniesiono ustawą z dnia 14 grudnia 1990 r.,
- Ustawę o utworzeniu Komitetu do Spraw Nauki i Postępu Technicznego oraz Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń z roku 1984 zniesiono ustawą z dnia 12 stycznia 1991 r.

Generalnym kierunkiem zmian legislacyjnych był wzrost samorządności środowisk nauk i zmniejszenie wpływów administracji rządowej. W szczególności szkoły wyższe uzyskały znacznie większą autonomię, Polska Akademia Nauk przestała być organem administracji państwowej, silniejszą pozycję w jednostkach sfery nauki uzyskały rady naukowe i związki zawodowe. Ustawą o utworzeniu KBN wprowadzono konkursowy system finansowania badań (zwłaszcza system grantów) i dużo silniejsze uzależnienie ich wsparcia budżetowego od kryteriów merytorycznych, które obejmowały przede wszystkim jakość naukową i znaczenie praktyczne prowadzonych prac.

Finansowanie budżetowe nauki przejął Komitet Badań Naukowych, kolegialny organ administracji rządowej, w którego skład weszło sześciu ministrów, ale większość członków (12-tu na 19-tu) była raz na trzy lata wybierana przez środowisko naukowe. Komitet ustalał akty wykonawcze od ustawy o utworzeniu Komitetu, przedstawiał rządowi założenia polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa, a razem z dwiema komisjami i wchodzącymi w ich skład zespołami podejmował decyzje we wszystkich sprawach finansowych. Przewodniczący Komitetu dysponował prawem weta, które mogło być odrzucone przez Komitet większością 2/3 głosów.

Zgodnie z art. 2. Ustawy o Komitecie Badań Naukowych do jego zadań należało przede wszystkim:

- 1) opracowywanie projektów założeń polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa, w tym propozycji udziału nakładów budżetowych na naukę w produkcie krajowym brutto,
- 2) określanie kierunków badań naukowych i prac rozwojowych szczególnie ważnych dla postępu cywilizacyjnego, nauki, techniki, gospodarki narodowej, zdrowia społeczeństwa, kultury oraz obronności i bezpieczeństwa państwa, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju,
- 3) opracowywanie projektów założeń polityki innowacyjnej państwa, wspólnie z ministrem właściwym do spraw gospodarki oraz z innymi ministrami właściwymi w tej sprawie,
- 4) opracowywanie wniosków dotyczących zawierania i kontynuacji umów międzyrządowych w zakresie dwustronnej i wielostronnej współpracy naukowej i naukowo-technicznej,
- 5) dokonywanie – na podstawie wniosków właściwych zespołów Komitetu – podziału środków finansowych pomiędzy jednostki naukowe,
- 6) ocenianie realizacji badań naukowych i prac rozwojowych oraz ich wyników, działalności wspomagającej badania i innych zadań finansowanych lub dofinansowanych przez Komitet,
- 7) rozpatrywanie odwołań od uchwał zespołów Komitetu dotyczących przyznawania środków finansowych,
- 8) tworzenie zespołów opiniodawczo-doradczych,
- 9) inicjowanie i opiniowanie projektów aktów normatywnych, a także rozwiązań ekonomiczno-finansowych dotyczących nauki, rozwoju techniki i działalności innowacyjnej,
- 10) przedstawianie przewodniczącemu Komitetu stanowiska lub opinii w sprawach należących do jego zakresu działania, z inicjatywy własnej lub na wniosek przewodniczącego Komitetu.

W rozumieniu tej ustawy badania naukowe odnoszą się do:

- a) badań podstawowych, obejmujących działalność badawczą - eksperymentalną lub teoretyczną – podejmowaną w celu zdobycia nowej wiedzy o zjawiskach i faktach, nieukierunkowaną na bezpośrednie zastosowanie w praktyce,
- b) badań stosowanych, obejmujących działalność badawczą podejmowaną w celu zdobycia nowej wiedzy, ukierunkowaną na bezpośrednie zastosowanie w praktyce.

Prace rozwojowe określa się jako te czynności, które wykorzystując dotychczasową wiedzę uzyskaną w wyniku działalności kadrowej lub doświadczeń praktycznych, są prowadzone w celu wytworzenia nowych lub udoskonalenia istniejących materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod.

Z kolei przez działalność innowacyjną rozumie się prace związane z przygotowaniem i uruchomieniem wytyczenia nowych lub udoskonalonych materiałów, wyrobów, urządzeń, usług, procesów lub metod przeznaczonych do wprowadzania na rynek albo do innego wykorzystania w praktyce; zakończenie działalności innowacyjnej następuje z dniem uruchomienia nowej produkcji, technologii lub usług, zastosowania nowego rozwiązania organizacyjnego albo z dniem wprowadzenia na rynek.

Jednostki naukowe stanowią:

- a) pałcówki naukowe Polskiej Akademii Naukowej,
- b) Polska Akademia Umiejętności,
- c) podstawowe, w rozumieniu statutów szkół wyższych, jednostki organizacyjne tych szkół prowadzące badania naukowe lub prace rozwojowe w określających dyscyplinach naukowych oraz jednostki organizacyjne określone w statutach wyższych szkół zawodowych,
- d) szkoły wyższe w zakresie prowadzonych w nich badań własnych, rozumianych jako badania naukowe i prace rozwojowe służące rozwojowi kadry naukowej,
- e) jednostki badawczo-rozwojowe w rozumieniu ustawy w jednostkach badawczo-rozwojowych,
- f) inne jednostki organizacyjne, prowadzące badania naukowe lub prace rozwojowe, wyżej niewymienione, a posiadające osobowość prawną.

Analizowana ustawa reguluje także kwestie dotyczące finansowania jednostek naukowych. Finansowanie lub dofinansowanie działalności kosztów utrzymania jednostek naukowych, związanych z inicjowanymi przez nie i prowadzonymi w nich w sposób ciągły badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi w określonych dyscyplinach naukowych oraz kosztów prowadzenia tych badań i prac, w tym także kosztów współpracy naukowej i naukowo-technicznej z zagranicą oraz działalności wspomagającej badania.

Finansowanie projektów badawczych następuje na podstawie konkursu: zadania badawczego, podejmowanego indywidualnie lub zespołowo, o tematyce zgłaszanej przez

wykonawcę projektu lub zamawianej przez Komitet lub przewodniczącego Komitetu.

Finansowanie projektów celowych może mieć miejsce wówczas, gdy dotyczą one badań stosowanych lub prac rozwojowych prowadzonych na zlecenie przedsiębiorców, organów administracji rządowej lub organów samorządu województwa: projekt celowy obejmuje także bezpośrednie zastosowanie w praktyce wyników projektu oraz niezbędne do tego inwestycje.

Wreszcie przez finansowanie lub dofinansowanie działalności wspomagającej badania rozumie się przeznaczenie środków przede wszystkim na:

- a) ekspertyzy, opinie i oceny naukowe,
- b) tworzenie, przetwarzanie, przekazywanie i upowszechnianie informacji naukowej i naukowo-technicznej, w tym na działalność bibliotek i działalność wydawniczą,
- c) upowszechnianie lub popularyzację osiągnięć naukowych i naukowo-technicznych.

W skład Komitetu wchodzi:

- 1) przewodniczący – do jego powołania i odwołania stosuje się przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Wchodzi w skład Rady Ministrów.
- 2) dwóch zastępców przewodniczącego – wybieranych przez Komitet spośród swoich członków,
- 3) sekretarz Komitetu – jest on powoływany i odwoływany przez prezesa Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Komitetu,
- 4) członkowie – są nimi: pięć osób, które powołuje prezes Rady Ministrów spośród członków Rady Ministrów lub kierowników urzędów centralnych; przewodniczący komisji Komitetu oraz po pięciu przedstawicieli wybranych przez te komisje spośród osób, o których mowa w art. 8 ust.1 pkt. 3 oraz ust. 2 pkt. 4.

Szczegółowe zasady i tryb działania Komitetu określa uchwalony przez Komitet regulamin zatwierdzony przez Radę Ministrów.

Organami Komitetu są:

- 1) przewodniczący Komitetu,
- 2) trzynastce zespołów Komitetu,
- 3) zespół Badań na rzecz Obronności i Bezpieczeństwa,
- 4) zespół do spraw Działalności Wspomagającej Badania,

5) zespoły interdyscyplinarne.

W skład każdego z zespołów Komitetu wchodzi po pięć osób podchodzących z wyboru. Prezes Rady Ministrów wyznacza do składu każdego zespołu Komitetu jednego członka reprezentującego praktykę gospodarczą lub społeczną. Natomiast Komitet – w drodze uchwały – ustala dziedziny nauki należące do właściwości poszczególnych zespołów oraz dla każdego z tych zespołów określa dyscypliny naukowe – nie więcej niż pięć i nie mniej niż trzy. Każdą z dyscyplin naukowych reprezentuje jeden członek zespołu Komitetu pochodzący z wyboru.

Pracami zespołów Komitetu kierują ich przewodniczący, wybierani spośród osób pochodzących z wyboru bezwzględną większością głosów członków zespołu pochodzących z wyboru i odwoływani w takim samym trybie. Do gotowych zadań zespołów Komitetu należy:

- przedstawienie Komitetowi opinii dotyczących spraw objętych zakresem działania zespołu,
- ocenianie stanu badań naukowych i prac rozwojowych oraz potrzeb poszczególnych dziedzin nauki i techniki, a także poziomu naukowego jednostek naukowych objętych zakresem działania zespołu,
- inicjowanie i opiniowanie projektów dokumentów, ekspertyz analiz i ocen przedstawianych Komitetowi.

Zespoły Komitetu w zakresie gospodarowania środkami finansowymi przedstawiają Komitetowi lub jego przewodniczącemu wnioski w sprawie podziału środków pomiędzy jednostki naukowe lub na realizację określonych zadań. Podejmują także na podstawie wniosków swoich sekcji uchwały w sprawie finansowania lub dofinansowania kosztów realizacji inwestycji służących potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, finansowania projektów badawczych oraz dofinansowywania projektów celowych.

Zespół Badań na rzecz Obronności i Bezpieczeństwa powołuje przewodniczący Komitetu, który pełni jednocześnie funkcję przewodniczącego tego zespołu. W skład wchodzi członkowie zespołów Komitetu pochodzący z wyboru oraz przedstawiciele ministra obrony narodowej, ministra właściwego spraw wewnętrznych i ministra właściwego spraw gospodarki. Zadania, tryb pracy, powoływanie oraz odwoływanie członków tego zespołu, określa przewodniczący Komitetu.

W skład zespołu do spraw Działalności Wspomagającej Badania wchodzi członkowie zespołów Komitetu pochodzący z wyboru oraz właściwi eksperci. Zespół powołuje

przewodniczący Komitetu, który ponadto powołuje i odwołuje jego członków, wyznacza przewodniczącego oraz w drodze zarządzenia określa zadania i tryb pracy.

Zespoły interdyscyplinarne powołuje w razie potrzeby na czas określony z inicjatywy własnej lub z inicjatywy przewodniczącego Komitetu. W skład zespołów wchodzi członkowie zespołów Komitetu pochodzący z wyboru oraz właściwi eksperci. Tryb pracy zespołu, zadania powoływanie i odwoływanie jego członków oraz wyznaczanie przewodniczącego należy do obowiązków przewodniczącego.

Warto dodać, że Komitet w drodze uchwały może ponadto powoływać zespoły opiniodawczo-doradcze, określając w niej ich nazwę, zakres i tryb działania.

Środki finansowe ustalone w budżecie państwa na naukę są przeznaczone na:

- 1) finansowanie lub dofinansowanie statutowej działalności poszczególnych jednostek naukowych oraz badań własnych szkół wyższych,
- 2) finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji służących potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, w tym także wynikających z programów wieloletnich,
- 3) finansowanie projektów badawczych, w tym także wynikających z programów wieloletnich,
- 4) dofinansowywanie projektów celowych,
- 5) finansowanie współpracy naukowej i naukowo-technicznej z zagranicą, określonej w umowach międzynarodowych albo w programach lub protokołach wykonawczych do tych umów,
- 6) finansowanie lub dofinansowanie działalności wspomagającej badania,
- 7) finansowanie prac prowadzonych przez zespoły Komitetu, zespoły wymienione w art. 8a ust. 1, 3 i 5, zespoły opiniodawczo-doradcze, sekcje specjalistyczne, recenzentów lub ekspertów dotyczące realizacji wymienionych wyżej zadań, a w szczególności recenzji, opinii i ekspertyz naukowych oraz kontroli merytorycznych i finansowych.

Środki finansowe wyodrębnione na finansowanie lub dofinansowanie działalności statutowej poszczególnych jednostek naukowych oraz badań własnych mogą być przeznaczone w szczególności na:

- 1) badania naukowe i prace rozwojowe będące częścią programów Unii Europejskiej lub innych programów międzynarodowych, a także na działania wspomagające realizację tych programów;
- 2) utrzymanie unikatowych urządzeń lub miejsc pracy badawczej o ogólnokrajowym lub

regionalnym znaczeniu;

- 3) udział w międzynarodowym przedsięwzięciu podejmowanym na podstawie umowy międzyrządowej, dotyczącej prowadzenia wspólnych badań naukowych lub inwestycji służących potrzebom badań.

Przewodniczący Komitetu w drodze rozporządzenia określa kryterium i tryb przyznawania i rozliczania środków finansowych, uwzględniając w szczególności sposób oceny wniosków lub ofert dotyczących finansowanych lub dofinansowywanych prac, sposób oceny realizacji zadań i ich rozliczenia oraz sposób przekazywania, przetwarzania i udostępniania informacji w ramach krajowego systemu informacji o pracach badawczych. Ponadto przewodniczący określa sposób wykonywania nadzoru i kontroli realizacji badań naukowych i prac rozwojowych oraz innych zadań finansowych lub dofinansowanych ze środków ustalonych w budżecie państwa na naukę, uwzględniając w szczególności tryb wyznaczania zespołów kontraktujących, sposób przeprowadzenia i dokumentowania kontroli, a także formułowania zaleceń i wniosków pokontrolnych.

Budżet KBN w poszczególnych latach analizowanego okresu kształtował się w sposób następujący²⁴:

1992 – 0.644 proc., 84,5 proc.; 1994 – 0.554 proc., 74,4 proc.; 1996 – 0.481 proc., 72,2 proc.; 1998 – 0.438 proc., 78 proc.; 2000 – 0.417 proc., 80,1 proc.

W roku 2000 kwota wydatkowana z budżetu państwa na naukę wyniosła blisko 3 mld zł. Procent całego budżetu KBN jaki pochłonęły poszczególne strumienie finansowania przedstawiały się następująco:

- Działalność statutowa i badania własne szkół wyższych: 47 proc./54 proc.²⁵
- Projekty badawcze: 24 proc./25 proc.
- Inwestycje aparaturowe i budowlane: 12 proc./14 proc.
- Działalność ogólnotechniczna: 13 proc./2 proc.

Kwoty te trafiały do jednostek badawczych szkół wyższych²⁶ - 31,7 proc./43 proc.; Instytutów PAN – 17,5 proc./19 proc.; jednostek badawczo-rozwojowych – 38,8 proc./31 proc.

Warto dodać, że w roku 2000 szkolnictwo wyższe skupiało o 73 proc. kadry naukowej, instytuty PAN 7 proc., zaś JBR około 20 proc.

²⁴ Pierwsza liczba podaje odniesienie do PKB, zaś druga do wysokości środków budżetowych przeznaczonych na sferę B+R w roku 1991.

²⁵ Pierwsza liczba odnosi się do roku 1992 a druga do roku 2000.

²⁶ j. w.

1.4. Ogólne reguły oceny parametrycznej i kategoryzacji jednostek

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych KBN podjął intensywne działania zmierzające do opracowania systemu ocen potencjału naukowego jednostek naukowych i jednostek badawczo-rozwojowych.

System ten jest obecnie przydatny przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu środków we wszystkich strumieniach finansowania.

W 1998 r. Komisja Komitetu na podstawie ocen przedstawionych przez zespoły przyznała kategorie A, B, C poszczególnym instytucjom naukowym, co w konsekwencji w znacznej mierze rzutowało na wielkość przyznawanych dotacji.

Ogólne kryteria oceny jednostek, na podstawie których dokonuje się kwalifikacji do poszczególnych kategorii, są następujące:

Kategoria „A”

1. Jednostka zajmuje czołową pozycję w kraju i w decydujący sposób przyczynia się do rozwoju danej dyscypliny nauki lub dziedziny gospodarki.
 2. Jednostka ma uznaną pozycję międzynarodową, którą uzasadniają w szczególności:
 - wydane monografie i liczne publikacje w uznanych międzynarodowych periodykach, kadra, w której znajdują się członkowie czołowych towarzystw naukowych i redakcji czasopism krajowych i zagranicznych,
 - udział pracowników w komitetach organizacyjnych konferencji międzynarodowych, zapraszanie ich jako „invited speakers”,
 - zatrudnianie pracowników za granicą jako „visiting professors” albo na innych prestiżowych kontraktach,
 - przyjmowanie zagranicznych naukowców na staże i prowadzenie wspólnych eksperymentów;
- lub:
- uzyskane patenty za granicą albo wspólnie z partnerem zagranicznym,
 - współpraca z zagranicznymi ośrodkami badawczo-rozwojowymi i przedsiębiorstwami.
3. Struktura kadrowa jednostki gwarantuje przyszłość jednostce, wielu pracowników realizuje projekty badawcze finansowe przez KBN lub źródła zagraniczne.

Kategoria „B”

1. Jednostka zajmuje czołową pozycję krajową potwierdzoną jej dorobkiem, który dokumentują w szczególności:

- publikacje, głównie w uznanych czasopismach krajowych,
- organizowanie konferencji krajowych z udziałem gości zagranicznych, współpraca z innymi jednostkami naukowymi, badawczo-rozwojowymi lub przedsiębiorstwami;

lub:

- uzyskiwanie patentów krajowych,
- wykonanie projektów celowych.

2. Prowadzona w jednostce tematyka badawcza reprezentuje dobry poziom, pracownicy odbywają staże zagraniczne, a niektórzy realizują projekty badawcze finansowane przez KBN.

Kategoria „C”

Jednostka nie uzyskała jeszcze pozycji krajowej, ale wykazuje potencjalne możliwości rozwoju. Aktywność publikacyjna jest niewielka i lokowana głównie w czasopismach o lokalnym zasięgu, w czasopismach branżowych lub w mało prestiżowych czasopismach zagranicznych. Tematyka badawcza, mimo iż potrzebna, ma charakter przyczynkowy lub mało twórczy.

Nie podlegają kategoryzacji jednostki nie spełniające wymienionych wyżej kryteriów.

Pomimo spełnienia podanych kryteriów ogólnych kategoria ulega obniżeniu, jeśli w jednostce:

- 1) sytuacja kadrowa nie rokuje perspektyw: wysoki średni wiek w grupie adiunktów, brak dynamiki rozwoju kadry, duży procent pracowników naukowych wykazuje niską aktywność badawczą;

lub

- 2) występuje wyraźnie nierówny poziom zakładów albo innych struktur wewnętrznych jednostki;

lub

- 3) brakuje działań restrukturyzacyjnych i selekcyjnych, pomimo istniejących trudności finansowych.

W przypadku jednostek PAN i JBR należy premiować:

- 1) powiązanie z uczelniami wyższymi lub zakładami prowadzącymi kształcenie podyplomowe, a w szczególności: prowadzenie zajęć dydaktycznych, prac

dyplomowych, zajęć laboratoryjnych organizowanych dla studentów itp.

- 2) powiązania z otoczeniem gospodarczym, a w szczególności: udział w kreowaniu przedsiębiorstw wykorzystujących efektywnie technologie opracowane w jednostce, działalność ekspercką i konsultingową, realizację prac badawczych na zlecenie podmiotów gospodarczych, realizację prac badawczych na zlecenie podmiotów gospodarczych itp.
- 3) udział w organizacji życia naukowego w środowisku przez organizację międzynarodowych konferencji, seminariów, udostępnianie bibliotek itp.

Kategoryzację akademii i wyższych szkół wojskowych podległych Ministerstwu Obrony Narodowej ilustruje tabela 1.

Tabela 1

**Kategoryzacja akademii i wyższych szkół wojskowych
podległych MON – 1998 rok**

Lp.	Nazwa jednostki	Kategoria
1.	Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni <ul style="list-style-type: none"> • Instytut Dowódczo-Sztabowy • Wydział Mechaniczno-Elektryczny • Wydział Nawigacji i Uzbrojenia Okrętowego 	B B B
2.	Akademia Obrony Narodowej	A
3.	Centralny Szpital Kliniczny Wojskowej Akademii Medycznej w Warszawie	A
4.	Wojskowa Akademia Medyczna w Łodzi	A
5.	Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie <ul style="list-style-type: none"> • Instytut Logistyki • Instytut Nauk Humanistycznych • Wydział Cybernetyki • Wydział Elektroniki • Wydział Inżynierii chemii i Fizyki Technicznej • Wydział Mechaniczny • Wydział Uzbrojenia i Lotnictwa 	B B B B A A A
6.	Wyższa Szkoła Oficerska im. gen. Józefa Bema w Toruniu	C
7.	Wyższa Szkoła Oficerska im. Stefana Czarnieckiego w Poznaniu <ul style="list-style-type: none"> • Wydział Logistyki • Wydział Wojsk Pancernych 	C C
8.	Wyższa Szkoła Oficerska im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu	C
9.	Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych	C
10.	Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie	B

Ramowe zasady i definicje oceny parametrycznej jednostek naukowych odnoszą się do następujących parametrów:

1. Publikacje recenzowane

- Publikacja w czasopiśmie wyróżnionym z listy filadelfijskiego Instytutu Informacji Naukowej (4-10)²⁷
- Publikacja w innym czasopiśmie recenzowanym²⁸ - zagranicznym lub krajowym (1-7)
- Publikacja w recenzowanym wydawnictwie zbiorowym (1-2)

2. Monografie naukowe, podręczniki akademickie

- Autorstwo monografii lub podręczniki o zasięgu międzynarodowym (16-24); krajowym (8-16)
- Redakcja naukowa monografii lub podręcznika o zasięgu międzynarodowym (3-10); krajowym (2-5)
- Autorstwo rozdziału w monografii lub podręczniku o zasięgu międzynarodowym (5-10); krajowym (2-6)

Pojęcie „zasięgu międzynarodowego” odnosi się do publikacji w języku angielskim lub innym języku kongresowym (francuski, niemiecki, hiszpański, rosyjski) upowszechnionym w Polsce i za granicą. Natomiast definicja „podręcznika akademickiego” nie obejmuje skryptów, wykładów i ćwiczeń, poradników zawodowych, książek popularyzujących wiedzę naukową itp. Publikacja jest oceniana jako dorobek jednostki, jeżeli autor podaje w publikacji tę jednostkę jako swoje miejsce pracy.

3. Stopnie naukowe, tytuły naukowe

- Doktorat uzyskany przez pracownika (doktoranta) jednostki (8)
- Doktorat uzyskany przez osobę w niej niezatrudnioną (4)
- Habilitacja uzyskana przez pracownika jednostki (12)
- Habilitacja uzyskana w jednostce przez osobę w niej niezatrudnioną (6)
- Tytuł profesorski uzyskany przez pracownika jednostki (20)

4. Patenty, wzory użytkowe

- Uzyskany patent krajowy lub międzynarodowy (1-10)
- Zarejestrowany wzór użytkowy (1-2)

5. Wykorzystanie w praktyce wyników prac jednostki (wdrożenia)

- Udokumentowany efekt praktyczny, gospodarczy lub społeczny prowadzonych w jednostce badań naukowych i prac rozwojowych (2-24)

Potencjał naukowy jakim dysponowała AON w 1998 roku szczegółowo ilustruje tabela 2.

²⁷ W nawiasach podano liczbę punktów.

²⁸ Przez „Czasopismo (wydawnictwo) recenzowane” rozumie się czasopismo (wydawnictwo) naukowe, w którym artykuły są przyjmowane do publikacji na podstawie opinii recenzentów.

**Potencjał naukowy jednostek organizacyjnych AON
(1998 rok)**

Lp.	Nazwa parametru	JEDNOSTKA ORGANIZACYJNA					Razem	
		WSO	WWLąd	WLiOP	INH	WIH		CI
1. Publikacje recenzowane								
1.a	W czasopismach wyróżnionych z listy filadelfijskiej Instytutu Informacji Naukowej	-	-	-	-	-	-	-
1.b	W innych wyróżnionych czasopismach zagranicznych lub wiodących czasopismach krajowych	15	169	-	-	42	-	226
1.c	W innych czasopismach zagranicznych lub wyróżnionych czasopismach krajowych	9	82	3	2	53	5	154
1.d	W pozostałych czasopismach krajowych	-	32	76	2	16	17	143
1.e	W recenzowanych wydawnictwach zbiorowych nie mających charakteru monografii naukowej	7	14	42	1	24	4	92
2. Monografie naukowe, podręczniki akademickie								
2.a.1	Autorstwa monografii lub podręczników o zasięgu międzynarodowym	14	1	-	-	11	-	26
2.a.2	Redakcje naukowe monografii lub podręczników o zasięgu międzynarodowym	-	3	-	1	4	-	8
2.a.3	Autorstwa rozdziałów w monografiach lub podręcznikach o zasięgu międzynarodowym	-	5	-	5	7	-	17
2.b.2	Redakcje naukowe monografii lub podręczników o zasięgu krajowym	55	86	85	8	48	7	289
2.b.2	Redakcje naukowe monografii lub podręczników o zasięgu krajowym	-	93	6	2	19	6	126
2.b.3	Autorstwa rozdziałów w monografiach lub podręcznikach o zasięgu krajowym	19	203	37	5	96	8	368

3. Stopnie naukowe, tytuły naukowe

3.a.1	Doktoraty uzyskane przez pracowników (doktorantów) jednostki	3	14	5	-	2	4	28
3.a.2	Doktoraty uzyskane przez osoby niezatrudnione w jednostce 10	10	21	27	-	22	3	83
3.b.1	Habilitacje uzyskane przez pracowników jednostki	1	2	1	1	2	1	8
3.b.2	Habilitacje uzyskane przez osoby w niej niezatrudnione	7	2	-	-	-	-	9
3.c	Tytuły profesorskie uzyskane przez pracowników jednostki	1	5	1	1	5	-	13

4. Patenty, wzory użytkowe

4.a	Uzyskany patent krajowy lub międzynarodowy	-	-	-	-	-	-	-
4.b	Zarejestrowany wzór użytkowy	-	-	-	-	-	-	-

5. Pozostałe wyniki badań oraz wykorzystanie w praktyce wyników prac jednostki

5.a	O zasięgu międzynarodowym	-	-	-	-	-	-	-
5. b	O zasięgu krajowym	-	-	-	1	-	8	9

6. systemy jakości, akredytacja laboratoriów

6.a	Wdrożenie międzynarodowego systemu jakości, przyjętego w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	-	-
6.b.	Uzyskanie akredytacji laboratorium	-	-	-	-	-	-	-

7. Liczba zatrudnionych uczestniczących w badaniach

N1	ze stopniem doktora habilitowanego, z tytułem lub na stanowisku profesora	24	17	8	10	10	1	70
N2	ze stopniem doktora (bez osób wskazanych w N1)	22	49	18	20	11	6	126
N3	z otwartym przewodem doktorskim	3	14	7	-	3	4	31
N4	pozostałych, biorących udział w pracach badawczo-rozwojowych	7	25	4	-	1	6	43
P	wszystkie osoby zatrudnione w jednostce, w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy	56	118	42	30	25	16	287

ROZDZIAŁ II

ZASADNICZE KWESTIE DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ I BADAWCZEJ PROWADZONEJ W AON W LATACH 1990-2000

2.1. Cele i zadania działalności naukowej w AON

Zagadnienia dotyczące działalności naukowej w uczelni w sposób systemowy ustalał jej Statut, plany zadaniowo-finansowe działalności naukowej, plany roczne, oraz modyfikowane stosownie do dokumentów normatywnych wyższego szczebla *Wytyczne do planowania i rozliczania prac naukowych*.

Zgodnie z tymi dokumentami działalność badawcza w AON obejmowała całokształt przedsięwzięć zmierzających do opisanego w sposób naukowy problemów dotyczących doskonalenia systemu obronności kraju, strategii, sztuki operacyjnej i taktyki, dowodzenia wojskami, zabezpieczenia bojowego i logistycznego, organizacji i mobilizacji sił zbrojnych, użycia uzbrojenia i sprzętu wojskowego, obrony terytorialnej i działań pozamilitarnych, geografii wojennej i topografii wojskowej, ekonomiki obrony, historii sztuki wojennej (polskiej i powszechnej) historii wojen i wojskowości, dydaktyki wojskowej oraz wychowania wojskowego. Ważne przedsięwzięcia naukowe (m.in. prace badawcze, konferencje, publikacje, ekspertyzy) dotyczyły włączenia i współdziałania Sił Zbrojnych RP z NATO.

Głównym celem tej działalności było:

- 1) prowadzenie badań podstawowych i stosowanych w dziedzinie nauk wojskowych, dotyczących rozwiązywania problemów obronności i bezpieczeństwa państwa, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w okresie wojny i pokoju oraz współdziałania w strukturach NATO;
- 2) wypracowanie rozwiązań merytorycznych w zakresie kształcenia oraz doskonalenia kadr dowódczo-sztabowych, wychowawczych i administracji państwowej;
- 3) wdrażanie wyników badań naukowych przez różne formy ich upowszechniania na rynku księgarskim w postaci publikacji naukowych i popularno-naukowych oraz w podręcznikach i skryptach, konspektach wykładów, a także w wydawnictwach periodycznych;

- 4) prowadzenie doradztwa i wykonywanie ekspertyz dla sił zbrojnych oraz organów administracji państwowej.

Podstawowe zadania naukowe AON określa jej Statut. Do zadań tych zalicza się¹:

- 1) prowadzenie badań (podstawowych i stosowanych) w specjalnościach nauk wojskowych, humanistycznych i ekonomicznych dotyczących problemów obronności i bezpieczeństwa z uwzględnieniem cech swoistych funkcjonowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w okresie pokoju i wojny;
- 2) upowszechnianie wyników badań naukowych, szczególnie na potrzeby procesu kształcenia i działania wojsk;
- 3) współpracę naukową z cywilnymi i wojskowymi szkołami wyższymi, instytucjami Ministerstwa Obrony Narodowej i Sztabu Generalnego WP, dowództwami okręgów wojskowych, rodzajów sił zbrojnych, jednostek wojskowych oraz z wojskowymi i cywilnymi ośrodkami i placówkami naukowymi w kraju i za granicą;
- 4) kształcenie pracowników nauki na potrzeby własne i szkolnictwa wojskowego, instytucji wojskowych i cywilnych oraz prowadzenie działalności doradczej i eksperckiej dla sił zbrojnych i administracji państwa.

Bardziej szczegółowo zagadnienia działalności badawczej ustalały „Wytyczne do planowania i rozliczania prac naukowych”² oraz corocznie aktualizowane plany zadaniowo-finansowe działalności naukowej³.

Bezpośredni nadzór nad działalnością naukową uczelni sprawował zastępca komendanta do spraw naukowych. Odpowiadał on za organizację działalności naukowej wydziałów (instytutów) oraz upowszechnianie wyników badań i kształcenie kadr naukowych. W analizowanym okresie do zasadniczych zadań prorektora do spraw naukowych należało przede wszystkim:

- planowanie i koordynowanie działalności naukowej akademii, sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań naukowych w podległych jednostkach organizacyjnych oraz upowszechnianie wyników badań naukowych;
- organizowanie działalności Senatu akademii oraz nadzorowanie działalności Oddziału Naukowego i Biblioteki Głównej;
- sprawowanie nadzoru nad kształceniem kadr naukowych w wydziałach (instytutach) oraz działalnością naukowo-publicystyczną akademii;

¹ Statut AON, Warszawa 1997, s. 7-8.

² Wytyczne do planowania i rozliczania prac naukowych, Warszawa 1999, s. 6 i następne.

³ Plan zadaniowo-finansowy działalności naukowej AON.

- organizowanie i przygotowanie międzynarodowych, krajowych i akademickich konferencji, sympozjów, konwersatoriów i seminariów naukowych;
- organizowanie współpracy naukowej akademii z krajowymi i zagranicznymi uczelniami cywilnymi i wojskowymi oraz innymi placówkami naukowymi;
- nadzorowanie pracy kolegiów redakcyjnych periodyków akademickich.

2.1.1. Oddział Naukowy

Organem wykonawczym prorektora do spraw naukowych był Oddział Naukowy.

Główne zadania tej komórki organizacyjnej dotyczyły:

- programowania, planowania i organizowania działalności naukowej;
- analizy i oceny tej działalności;
- planowania i gospodarowania środkami finansowymi;
- współpracy badawczej z zagranicznymi instytucjami naukowymi;
- upowszechniania dorobku naukowego;
- prognozowania podwyższania kwalifikacji naukowych oraz organizowania pracy Senatu AON.

Bardziej szczegółowe przedsięwzięcia wykonywane przez pracowników Oddziału Naukowego dotyczyły przede wszystkim:

- opracowań długofalowych programów i rocznych planów działalności naukowej Akademii Obrony Narodowej oraz projektów wytycznych do planowania i organizowania pracy badawczej;
- organizacji i koordynacji działalności naukowej wewnątrz uczelni oraz z innymi instytucjami spoza Akademii Obrony Narodowej;
- kierowania wykonywanych prac naukowych do recenzji;
- gromadzenia informacji dotyczących realizacji zadań naukowych zleconych akademii i zadań badawczych wykonywanych przez pracowników akademii na podstawie umów z innymi instytucjami;
- współuczestnictwa w organizowaniu sympozjów i konferencji naukowych realizowanych pod patronatem Akademii Obrony Narodowej;

Ponadto:

- opracowywano analizy, oceny, sprawozdania oraz propozycje dla komendanta i jego zastępcy do spraw naukowych;
- dokonywano analizy obiegu informacji naukowej w uczelni;
- przygotowywano dane niezbędne do przeprowadzenia kontroli efektywności działalności naukowej (na polecenie komendanta lub jego zastępcy do spraw naukowych);
- przygotowywano projekty wniosków do nagród ministra obrony narodowej, rektora AON lub innych nagród za twórczość naukową;
- współuczestniczo w organizowaniu corocznych konkursów na najlepsze prace: habilitacyjne, doktorskie, magisterskie, dyplomowe i licencjackie wykonane w Akademii Obrony Narodowej.

W zakresie planowania i gospodarowania środkami finansowymi przeznaczonymi na działalność naukową szef Oddziału Naukowego:

- przygotowywał propozycje i opiniował wnioski w sprawie wykorzystania środków finansowych przyznawanych na badania naukowe (we współpracy z kwestorem AON);
- sprawował nadzór nad merytoryczną i formalną stroną zawieranych umów na wykonanie prac badawczych oraz ich ewidencjonowaniem;
- planował i kontrolował wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na działalność statutową i ogólnotechniczną;
- nadzorował zakupy aparatury specjalnej niezbędnej w procesie badań naukowych finansowanych przez Komitet Badań Naukowych.

W ramach współpracy badawczej z zagranicznymi instytucjami naukowymi, akademiami i ośrodkami kształcenia zadania polegały na:

- planowaniu środków finansowych – stanowiących dotacje KBN – na współpracę badawczą z zagranicznymi instytucjami naukowymi;
- nadzorowaniu zgodności rozdziału środków finansowych z planem;
- sporządzaniu analiz i sprawozdań dotyczących efektywności współpracy naukowej.

Upowszechnienie dorobku naukowego dotyczyło m.in.:

- organizowania posiedzeń Komitetu Redakcyjnego ZN AON oraz zapewnieniu realizacji jego postanowień;

- opracowań rocznych preliminarzy wydatków na cele wydawnicze Zeszytów Naukowych oraz nadzór wykorzystania przyznanych dotacji;
- koordynacji przedsięwzięć podejmowanych w zakresie współpracy wydawniczej z redakcjami wojskowych czasopism fachowych – z Radą Myśli Wojskowej, Biuletynu Informacyjnego Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Radą Domu Wydawniczego „Bellona”;
- inspirowania współpracy publicystycznej z redakcjami czasopism armii innych państw – przede wszystkim członków NATO;

Ponadto pracownicy Oddziału Naukowego:

- przy współpracy z Wydziałem Organizacyjno-Kadrowym i szefami jednostek organizacyjnych akademii przygotowywali prognozę podwyższania kwalifikacji naukowych pracowników uczelni;
- prowadzili ewidencję osób, które uzyskały w Akademii Obrony Narodowej stopnie i tytuły naukowe;
- współuczestniczyli w opracowywaniu analiz oraz wniosków dotyczących efektywności i przebiegu studiów doktoranckich.

Przygotowywali także plany i niezbędne materiały na posiedzenia Senatu AON, opracowywali uchwały oraz prowadzili dokumentację związaną z jego działalnością. Strukturę organizacyjną Oddziału Naukowego ilustruje załącznik 10.

2.1.2. Biblioteka Główna

Biblioteka Główna Akademii Obrony Narodowej powstała w 1990 r. z połączenia księgozbiorów Biblioteki Głównej Akademii Sztabu Generalnego WP, Biblioteki Centrum Doskonalenia Oficerów i Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Politycznej. W 1997 roku w strukturę organizacyjną włączono Bibliotekę Wojskowego Instytutu Historycznego.

W grudniu 2000 roku posiadała ok. 800 tys. książek, w tym 350 starodruków, ponad 20 tys. woluminów czasopism i około 2 mln jednostek specjalnych (kartograficznych).

Na księgozbiór księżnicy składało się piśmiennictwo polskie i obcojęzyczne głównie z zakresu: polityki międzynarodowej, bezpieczeństwa państwa, rodzajów sił zbrojnych, sztuki wojennej, strategii i taktyki, historii Polski, historii wojen i wojskowości, ekonomii, logistyki (ekonomiki i gospodarki wojskowej), organizacji i zarządzania, marketingu, a także kompendia obejmujące swoim zakresem nauki humanistyczne.

W analizowanym okresie pracownicy biblioteki wykonywali zadania dotyczące prac dokumentacyjno-wydawniczych, obsługi informacyjnej czytelników oraz naukowe i badawcze ściśle związane z funkcjonowaniem biblioteki.

W zakresie prac dokumentacyjno-wydawniczych zadania realizowane były przede wszystkim poprzez:

- kupowanie i ewidencjonowanie nowości wydawniczych w zakresie tematyki programów kształcenia studentów i prac badawczych wykonywanych w uczelni oraz opracowywanie biuletynów informujących o aktualnym księgozbiorze,
- wyszukiwanie, selekcjonowanie, i opracowywanie publikacji na temat wojska, bezpieczeństwa, zagrożeń oraz źródeł informacji użytecznych dla studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni,
- rejestrowanie w ramach baz danych zasobów informacyjnych udostępnionych przez resortowe i cywilne ośrodki informacji,
- prowadzenie ewidencji publikacji pracowników uczelni oraz wydawanie informatorów na ten temat.

W zakresie obsługi informacyjnej użytkowników biblioteki podstawowe zadania dotyczyły:

- udzielania czytelnikom metodologicznej pomocy w przedmiotowo-tematycznej klasyfikacji źródeł informacji,
- opracowywania studyjnych, abstraktowych i bibliograficznych materiałów informacyjnych,
- informowania o źródłach i bazach danych innych jednostek organizacyjnych wojska,
- informowania o instytucjonalnych, dokumentalnych i osobowych źródłach informacji krajowej i zagranicznej,
- współuczestnictwa w konsultacjach informacyjno-bibliograficznych organizowanych dla kadry i pracowników cywilnych uczelni,
- wydawania biuletynów informacyjnych.

W sferze działalności naukowej i badawczej realizacja zadań polegała na:

- prowadzeniu monitoringu w zakresie merytorycznego przedmiotu informacji naukowej (z uwzględnieniem oczekiwań czytelników, stanu resortowych i ogólnokrajowych zasobów informacyjnych oraz tendencji rozwojowych teorii i praktyki wojskowej),
- rozwijaniu i doskonaleniu technologii informacyjnej w oparciu o technikę komputerową telekomunikacyjną i multimedialną,
- realizowaniu prac naukowo-badawczych z zakresu teorii i praktyki wojskowej informacji naukowej,
- ustawicznym doskonaleniu podmiotowej, merytorycznej, rzeczowej i organizacyjnej infrastruktury informacyjnej ONIWiB AON.

Do obowiązków pracowników biblioteki zatrudnionych w niżej wymienionych komórkach organizacyjnych należało m.in.:

1. Wypożyczalnia wydawnictw niejawnych:

- przestrzeganie przepisów o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej,
- udostępnianie zbiorów biblioteki zgodnie z regulaminem,
- przyjmowanie na ewidencję wydawnictw i materiałów dydaktycznych przekazywanych z pracowni gromadzenia i opracowania zbiorów,
- prowadzenie ewidencji ruchu wydawnictw,
- przygotowywanie wysyłek wydawnictw i opracowań dydaktycznych do instytucji wojskowych poza akademią oraz przyjmowanie zwrotów tych materiałów,
- dokonywanie analiz wykorzystywania wydawnictw przez czytelników i przedstawianie wynikających z nich wniosków przełożonym,
- przygotowanie dla komisji materiałów i wydawnictw zakwalifikowanych do zniszczenia,
- opracowywanie dokumentów sprawozdawczych.

2. Pracownia zbiorów archiwalnych:

- przestrzeganie przepisów o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej oraz instrukcji o archiwizacji dokumentów,
- przyjmowanie na ewidencję pracowni, rejestrowanie i katalogowanie dokumentów archiwalnych,
- udostępnianie zgodnie z regulaminem dokumentów archiwalnych czytelnikom,
- przygotowanie dokumentów archiwalnych do komisyjnego wybrakowania i zniszczenia,

- kompletowanie i opisywanie dokumentów zakwalifikowanych do Centralnego Archiwum Wojskowego,
- opracowywanie dokumentów sprawozdawczych.

3. Pracownia wydawnictw topograficznych:

- przestrzeganie przepisów o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej oraz obowiązujących przepisów regulujących zasady pracy z wydawnictwami topograficznymi,
- wypożyczanie i udostępnianie wykonawcom wydawnictw topograficznych zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- znajomość zasięgów map topograficznych znajdujących się w pracowni oraz podziału tych map na skale i godła,
- dokładne, przejrzyste i zgodne z przepisami prowadzenie ewidencji wydawnictw topograficznych,
- przyjmowanie zapotrzebowań na wydawnictwa topograficzne i ich udostępnianie,
- przekazywanie map przeznaczonych do opracowań dydaktycznych i szkoleniowych organizacyjnym uczelni,
- rozliczanie kadry i słuchaczy odchodzących z akademii z pobranych wydawnictw topograficznych,
- przygotowanie wydawnictw topograficznych zakwalifikowanych do komisyjnego wybrakowania i zniszczenia,
- opracowywanie dokumentów sprawozdawczych.

4. Wypożyczalnia zbiorów jawnych:

- obsługa czytelników w zakresie zakładania konta, udostępniania zbiorów oraz rozliczeń z biblioteką,
- przyjmowanie książek z pracowni gromadzenia i opracowania zbiorów,
- organizowanie ekspozycji nowych nabytków biblioteki jawnej,
- udział w pracach związanych ze skontrum, selekcją i przemieszczaniem księgozbioru,
- prowadzenie ciągłej kontroli kartoteki wypożyczeń i kont czytelników oraz statystyki ruchu czytelniczego,
- egzekwowanie od czytelników zwrotu przetrzymywanych lub zagubionych książek
- realizowanie wypożyczeń międzybibliotecznych.

5. Czytelnia zbiorów jawnych:

- udostępnianie zbiorów biblioteki,
- opracowywanie i przechowywanie wpływających czasopism,

- prenumerata czasopism krajowych i zagranicznych, kompletowanie i przekazywanie do oprawy roczników czasopism,
- prowadzenie systematycznych konsultacji w sprawie doboru czasopism do czytelników,
- prowadzenie katalogu czytelników,
- przygotowywanie materiałów sprawozdawczych.

6. Pracownia gromadzenia i opracowywania zbiorów:

- dokonywanie zakupu nowych wydawnictw na rynku księgarskim,
- klasyfikacja wpływów bibliotecznych,
- wprowadzanie nowych nabytków biblioteki do komputerowych baz danych,
- prowadzenie ksiąg inwentarzowych wydawnictw,
- prowadzenie ewidencji ubytków druków zwartych,
- opracowywanie i terminowe przekazywanie faktur i rachunków za nabyte wydawnictwa do Kwestury AON,
- przygotowywanie materiałów sprawozdawczych dotyczących wpływów i wydatków biblioteki.

7. Pracownia automatyzacji procesów bibliotecznych:

- nadzorowanie funkcjonowania sprzętu komputerowego znajdującego się w bibliotece,
- tworzenie we współpracy z pracownią gromadzenia i opracowania zbiorów i ONIWiB centralnej bazy danych o księgozborze BG AON oraz zawartości czasopism wojskowych,
- organizowanie szkoleń dla pracowników biblioteki z zakresu struktury i eksploatacji programów kompleksowej obsługi bibliotecznej,
- zabezpieczanie posiadanych przez bibliotekę baz danych,
- prowadzenie katalogu rzeczowego (tzn. włączanie i wyłączenie kart katalogowych oraz systematyczna melioracja katalogu),
- przygotowywanie materiałów sprawozdawczych.

8. Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej i Bibliograficznej:

- wyszukiwanie, selekcjonowanie i dokumentowanie źródeł informacji naukowej,
- opracowywanie bibliografii publikacji pracowników akademii,
- udzielanie informacji (bezpośredniej i pośredniej) czytelnikom,
- gromadzenie informacji o obowiązujących dokumentach normatywnych i instrukcjach z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej,
- opracowywanie tematycznych zestawień bibliograficznych i specjalnych bibliografii zagadnieniowych,

- współpraca z innymi wojskowymi i cywilnymi ośrodkami informacji naukowej,
- przygotowywanie materiałów sprawozdawczych.

Z uwagi na dynamiczny rozwój informatyzacji zakupiono i wdrożono biblioteczne systemy komputerowe „Sowa” i „Mak” (od 2000 roku systematycznie wprowadza się system TINLIB). Znajdują się tam wszystkie zakupywane od 1990 roku książki.

W systemie MAK znajdują się następujące komputerowe bazy danych:

- AON-JAWNE - wydawnictwa jawne: wydane przez AON, inne instytucje wojskowe, wydawnictwa fachowe nabyte przez bibliotekę, inne książki nabyte na rynku księgarskim od 1990 r.,
- AON-NIEJAWNE – wydawnictwa niejawne wydane nakładem AON,
- AON-PRACE – opisy bibliograficzne prac kwalifikacyjnych: rozpraw habilitacyjnych i doktorskich, prac dyplomowych, magisterskich, kursowych i studyjnych obronionych w ASG WP, WAP i AON,
- AON-MULTIMEDIA – opisy bibliograficzne dokumentów audiowizualnych: kaset wideo i magnetofonowych, filmów oraz CD-ROM-ów (podręczników multimedialnych),
- MON-NIEJAWNE – opisy bibliograficzne niejawnych wydawnictw fachowych IC MON, szefostw służb i rodzajów wojsk, uczelni wojskowych i innych zgromadzonych w zbiorach BG AON,
- CZASOPISMA WOJSKOWE POLSKIE – opisy bibliograficzne artykułów z czasopism wojskowych od 1992 r. (kwartalnik „Myśl Wojskowa Tajna” od 1985 r.),
- CZASOPISMA WOJSKOWE ZAGRANICZNE – opisy artykułów (z krótką analizą) z wybranych wojskowych czasopism zagranicznych od 1986 r.,
- CZASOPISMA POLSKIE – opisy bibliograficzne artykułów z wybranych polskich czasopism od 1996 r. łącznie z zeszytami naukowymi wyższych uczelni i pracami instytutów naukowych,
- PRZEWODNIK BIBLIOGRAFICZY BN – opisy książek polskich od 1983 r. zgromadzonych w zbiorach Biblioteki Narodowej,
- SŁOWNIK HASEŁ BN – Słownik Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej – wersja komputerowa wydania książkowego stan na dzień 31 grudnia 1996 r.,

- SŁOWNIK HASEŁ WOJSKOWYCH – Słownik Języka Haseł Przedmiotowych z zakresu wojskowości – wersja komputerowa wydania książkowego,
- UKD – Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna (UKD), system klasyfikacji biblioteczno-bibliograficznej; stan na 1997 r.

Podsumowując dziesięcioletni okres funkcjonowania Biblioteki Głównej AON, warto podkreślić, że drugim ważnym wydarzeniem – poza wprowadzeniem systemów komputerowych – było zainstalowanie nowoczesnych regałów bibliotecznych. Dzięki temu przedsięwzięciu uzyskano dwukrotnie większą powierzchnię magazynową, co z kolei znacznie poprawiło warunki pracy, zwłaszcza przechowywania zbiorów oraz umożliwiło rozwój infrastruktury biblioteki, m.in. przystąpiono do uruchomienia pracowni internetowej z sześcioma stanowiskami pracy oraz rozpoczęto przebudowę czytelní. Strukturę organizacyjną Biblioteki Głównej AON ilustruje załącznik 12.

2.1.3. Zeszyty Naukowe AON

Liczącym się i ważnym miejscem upowszechniania myśli obronnej były Zeszyty Naukowe AON. W czasopiśmie (kwartalnik) tym prezentowano najnowsze osiągnięcia badawcze uzyskane we wszystkich dyscyplinach i specjalnościach nauk wojskowych oraz humanistycznych i społecznych uprawnianych w uczelni. Mimo że Zeszyty Naukowe AON, niejako z definicji, były pismem wewnątrzuczelnianym, to z uwagi na pierwszoplanową rolę akademii w dziedzinie nauk wojskowych jego łamy odzwierciedlały trendy występujące w ówczesnej myśli obronnej w kraju i na świecie.

W minionym dziesięcioleciu w związku z zasadniczą zmianą sytuacji geopolitycznej Polski i wynikającą z niej potrzebą dostosowania systemu obronnego do warunków państwa demokratycznego, czasopismo odegrało istotną rolę w kształtowaniu nowej koncepcji bezpieczeństwa kraju oraz określaniu w nim miejsca i roli sił zbrojnych, a także tzw. układu pozamilitarnego. Łamy czasopisma stanowiły też dogodną płaszczyznę wymiany poglądów w kwestii dostosowania naszych rodzimych koncepcji doktrynalnych, rozwiązań organizacyjnych i edukacyjnych do warunków obowiązujących w NATO, w związku z aspirowaniem naszego państwa do członkostwa w tym sojuszu obronnym.

W analizowanym okresie Zeszyty Naukowe AON odgrywały istotną rolę w rozwoju naukowym i promowaniu osiągnięć badawczych kolejnych generacji młodych adeptów nauk

wojskowych. Łamy czasopisma stanowiły dla nich dogodne miejsce pisarskiego debiutu oraz sukcesywnego doskonalenia sprawności warsztatowej i publicystycznej. Z drugiej strony pozycję czasopisma w świecie nauki określały publikacje najwybitniejszych specjalistów nauk wojskowych reprezentujących wszystkie najważniejsze ośrodki naukowo-dydaktyczne w kraju.

Jakkolwiek Zeszyty Naukowe AON służyły w minionym dziesięcioleciu przede wszystkim rozwojowi uprawianych w uczelni nauk wojskowych i humanistycznych, a także podwyższaniu jakości akademickiego procesu dydaktycznego, to jednak ich zasięg oddziaływania wykraczał daleko poza uczelnię. Czasopismo docierało bowiem do przedstawicieli najwyższych władz państwowych i wojskowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, stanowiąc istotną pomoc w rozwiązywaniu węzłowych problemów obronności kraju. Natomiast przez swą obecność w dowództwach i sztabach rodzajów sił zbrojnych, okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów informowało dowódców i oficerów sztabów o najnowszych rozwiązaniach i tendencjach pojawiających się w organizacji i prowadzeniu walki zbrojnej, dowodzeniu, szkoleniu i wychowaniu wojsk, przyczyniając się do unowocześnienia i usprawnienia tych dziedzin działalności wojskowej. Prezentowanie na łamach czasopisma najważniejszych osiągnięć humanistyki wojskowej sprzyjało rozwojowi kultury humanistycznej kadry dowódczej i wychowawczej, a tym samym podniesieniu ogólnej kultury służby wojskowej.

Obecność czasopisma we wszystkich najważniejszych bibliotekach cywilnych kraju przyczyniała się do lepszego zrozumienia problematyki bezpieczeństwa w społeczeństwie i służyła kształtowaniu jego świadomości obronnej.

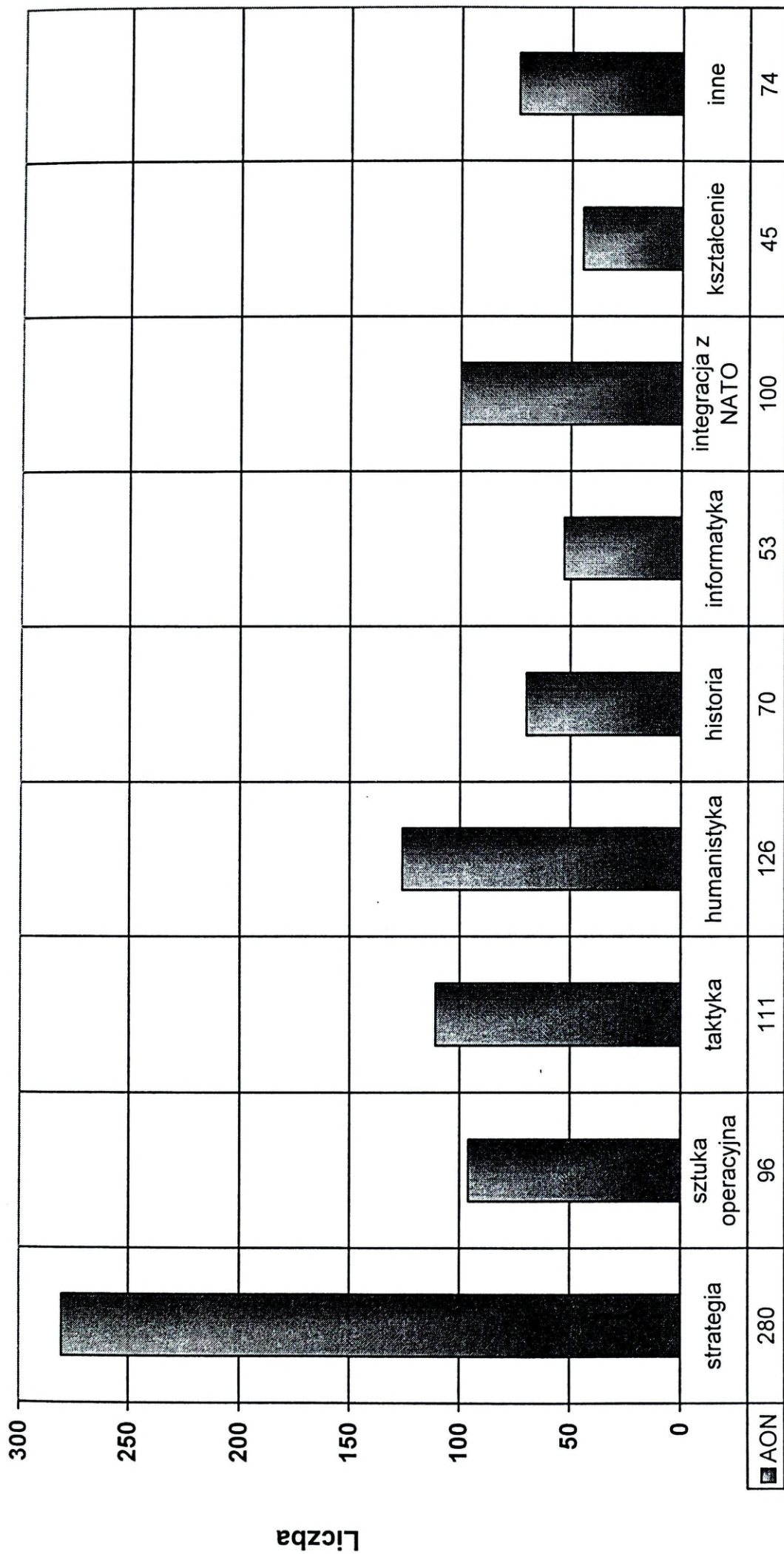
Zeszyty Naukowe AON adresowane były także do kilkunastu współpracujących z uczelnią zagranicznych ośrodków szkolenia wojskowego państw członkowskich NATO, służąc wymianie myśli obronnej w ramach Sojuszu i przyczyniając się do promowania dorobku naszej uczelni na arenie międzynarodowej.

W ciągu minionych 10 lat wydano 45 numerów tego czasopisma zawierających ponad 900 artykułów, recenzji i sprawozdań, o łącznej objętości ok. 630 arkuszy wydawniczych, tj. blisko 14 000 stron druku.

W roku 2000 nakład czasopisma wynosił 250 egz., z czego 30 trafiało jako gratisy dla zainteresowanych instytucji państwowych i wojskowych (w tym do najwyższych organów władzy odpowiedzialnych za politykę obronną) 17 egzemplarzy otrzymywały najważniejsze biblioteki naukowe kraju w ramach tzw. egzemplarzy obowiązkowych.

Na rysunku 2 przedstawiono główną tematykę artykułów opublikowanych

w Zeszytach Naukowych AON w latach 1990-2000. Wynika stąd, że najwięcej publikacji dotyczyło zagadnień sztuki wojennej, tzn. strategii, sztuki operacyjnej taktyki (łącznie prawie 500 artykułów). Znaczące miejsce stanowiły publikacje z zakresu szeroko rozumianej humanistyki, w tym historii i kształcenia (w sumie prawie 250 artykułów). Licznie reprezentowana była w publikacjach problematyka informatyczna (ponad 50 artykułów). Dużą wagę redakcja i autorzy przywiązywali do podejmowania i popularyzowania ważnych zagadnień związanych z integracją sił zbrojnych RP z NATO, co zaowocowało, blisko 100 publikacjami.

Rys. 2. Główna tematyka artykułów opublikowanych w Zeszytach Naukowych AON w latach 1990-2000

2.2. Specyfika działalności naukowej w latach 1987-1990

Akademia Obrony Narodowej powołana została⁴ do tworzenia, rozwijania i upowszechniania wiedzy wojskowej oraz humanistycznej. Jej zadaniem było także umacnianie siły obronnej i bezpieczeństwa państwa oraz przygotowanie kadr do pełnienia funkcji sztabowych i specjalistycznych w Siłach Zbrojnych RP. Akademia Obrony Narodowej w omawianym okresie kształciła także specjalistyczne kadry administracji państwowej oraz odpowiadała za kształcenie podyplomowe wojskowych kadr dowódczych, sztabowych i wychowawczych. Działała według postanowień i norm określonych w Ustawie o szkolnictwie wyższym i w Ustawie o wyższym szkolnictwie wojskowym.

We wrześniu 1990 r. akademia posiadała cztery wydziały, Instytut Dydaktyki, Centrum Informatyki, Bibliotekę Główną, dwie samodzielne jednostki o charakterze wyłącznie dydaktycznym, tj. Studium Języków Obcych i Języka Polskiego, Zakład Wychowania Fizycznego i Szkolnictwa Ogniowego oraz trzy jednostki koordynujące działalność dydaktyczną, naukową, i kulturalno-oświatową. Były to: Oddział Organizacji Studiów, Oddział Naukowy oraz Wydział Kultury i Oświaty. Skład Komendy Akademii Obrony Narodowej przedstawiał się następująco:

- Rektor akademii (komendant),
- Prorektor do spraw dydaktycznych,
- Prorektor do spraw naukowych,
- Prorektor do spraw ogólnych i studenckich,
- Kwatermistrz akademii,
- Szef Wydziału Finansów,
- Szef kadr.

Stan zatrudnienia w omawianym okresie wynosił:

- 58 profesorów i doktorów habilitowanych, w tym 10 cywilnych (zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin),
- 100 adiunktów, w tym 1 cywilny,
- 127 starszych asystentów, asystentów, starszych wykładowców i lektorów, w tym 24 cywilnych,
- 58 pracowników inżynierijno-technicznych, w tym 25 cywilnych,
- 39 bibliotekarzy i archiwistów, w tym 35 cywilnych,

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów nr 10-103-90 z dnia 21.05.1990 r. jako szkoła wyższa w rozumieniu art. 2 i 3 ust. 1, 2, 3 Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 12.09.1990 r. (DzU z 27.09.1990 r. nr 65 poz. 385).

- 159 obsługi, warsztatów itp., w tym 88 cywilnych,
- 239 pracowników administracji, w tym 174 cywilnych.

Senat AON liczył 41 członków – 12 profesorów, 9 doktorów habilitowanych, 20 innych pracowników (w tym czterech przedstawicieli studentów).

Uprawnienia do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego posiadały: Rada Wydziału Wojsk Lądowych – na pełnych etatach zatrudnionych było 9 profesorów, 3 docentów doktorów habilitowanych i 5 doktorów habilitowanych; Rada Wydziału Strategiczno-Obronno – na pełnych etatach pracowało wówczas 8 profesorów, 6 docentów doktorów habilitowanych i 2 doktorów habilitowanych.

Uprawnienia do nadawania stopnia doktora posiadały: Rada Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Rada Wydziału Nauk Humanistycznych. Na Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej zatrudnionych było 3 profesorów i 5 docentów doktorów habilitowanych natomiast na Wydziale Nauk Humanistycznych: 2 profesorów, 7 docentów doktorów habilitacyjnych i 5 doktorów habilitowanych.

Studia doktoranckie funkcjonowały od 1972 roku. W roku akademickim 1990/1991 tego typu wykształceniem objętych było 186 doktorów (w tym 119 spoza uczelni). W latach 1987-1991 akademia nadała: 193 stopnie doktora (w tym 67 pracownikom własnym), 39 stopni doktora habilitowanego (w tym 19 pracownikom własnym).

W analizowanym okresie poza ASG/AON stopień doktora i doktora habilitowanego uzyskało odpowiednio 51 i 10 pracowników uczelni.

W latach 1987-1991 pracownicy ASG/AON opublikowali 1419 prac (1987 r. – 476, 1988 r. – 303, 1989 r. – 290, 1990 r. – 289, 1991 r. – 251). Do ważniejszych z zakresu nauk wojskowych zaliczono:

- K. Nożko, Walka o przewagę, Warszawa 1987.
- L. Wyszczelski, Polska myśl wojskowa 1918-1939, Warszawa 1987.
- P. Żaroń, Kierunek wschodni w strategii wojskowo-politycznej gen. Władysława Sikorskiego 1939-1943, Warszawa 1988.
- J. Kaczmarek, Bitwa o przetrwanie (Pokój, wojna czy kataklizm atomowy), Warszawa 1988.
- Z. Kosyrz, Wychowanie społeczne w wojsku, Warszawa 1988.
- K. Pindel, Śląsk w systemie obronnym Polski w latach 1918-1939, Warszawa 1988.
- P. Sienkiewicz, Systemy kierowania, Warszawa 1989.
- Zarys strategii wojennej. Oprac. zbiorowe, Warszawa 1989.

- L. Wyszczelski, Doktryna wojenna II Rzeszy 1933-1939, Warszawa 1989.
- Problemy metodologicznego modelowania informatycznego w naukach wojskowych, Warszawa 1990.

Z zakresu nauk humanistycznych do ważnych publikacji w omawianym okresie (1987-1991) należały:

- R. Rosa, Dialektyka wojny i pokoju, Warszawa 1987.
- T. Leśko, Nauczanie prawa w wojsku, Warszawa 1988.
- J. Borgosz, Aktualny stan teoretyczny i metodologiczny „badań nad pokojem”, Warszawa 1988.
- J. Jaroń, Wybrane problemy etyki, Warszawa 1988.
- M. Starczewski, Ruch oporu na Dolnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1939-1945, Katowice 1988.
- H. Cabak, Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych w wojsku, Warszawa 1988.
- L. Wyszczelski, O czym nie wiedzieli Beck i Rydz-Śmigły?, Warszawa 1989.
- J. Żuraw, Jan Śniadecki jako współtwórca nowoczesnej świadomości Polaków, Warszawa 1989.
- Z. Stachowski, Problemy kultury w polskiej myśli katolickiej w latach 1945-1985, Warszawa 1990.
- J. Kunikowski, Humanizm i wychowanie, Warszawa 1990.
- P. Żarań, Ludność polska w Związku Radzieckim w czasie II wojny światowej, Warszawa 1990.
- J. Żuraw, The Works of Georg Lukacs in Poland, „Dialectics and humanism”, nr 4/1987.
- J. Borgosz, Alientich technige – militaire and his conseqution for Peace, „Dialectics and humanism”, nr 3-4/1988.
- P. Sienkiewicz, Coditions of Conflictand Security – Sistemic Situational Model, w: Perspectives on Global Security, Washington 1990.

W minionym okresie wiele ustaleń badawczych miało zastosowanie w praktyce, m.in.:

- określenie wpływu narodowej doktryny wojennej na praktyczne użycie sił zbrojnych (instytucje centralne MON, okręgi wojskowe i rodzaje sił zbrojnych),
- opracowanie modelu symulacji walki zbrojnej na potrzeby obronne państwa (Sztab Generalny WP, Główny Zarząd Szkolenia Bojowego WP),

- koncepcja systemu obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Kancelaria Prezydenta RP, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Sejmowa Komisja Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego, Ministerstwo Obrony Narodowej, Sztab Generalny WP),
- krótko- i długoterminowe prognozy dotyczące zagrożeń systemu bezpieczeństwa RP – w tym głównie militarnych,
- zagrożenia i likwidacja toksycznych i promieniotwórczych skażeń przemysłowych (Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej),
- określenie wpływu czynników zawodowych na strukturę treści i sposobów kształcenia kadr wojskowych (Główny Zarząd Szkolenia Bojowego WP, Departament Wychowania WP),
- opracowanie komputerowej (numerycznej) mapy terenu RP (Ministerstwo Łączności, Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Ministerstwo Obrony Narodowej).

Opracowano i wydano 112 skryptów i innych opracowań o charakterze dydaktyczno-naukowym.

W okresie tym za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne oraz aktywność publicystyczną wielu pracowników uczelni zostało nagrodzonych i wyróżnionych. W dziedzinie sztuki wojennej, postępu organizacyjnego, dowodzenia i szkolenia wojsk nagrodą specjalną MON uhonorowany został prof. zw. dr Kazimierz NOŻKO.

Nagrody MON otrzymali:

- doc. dr hab. Tadeusz URBAŃCZYK
- dr Bolesław SZCZEPANIAK
- of. dypl. Andrzej KUKOWSKI
- of. dypl. Janusz MAĆKOWIAK
- prof. dr hab. Stanisław KOZIEJ
- doc. dr hab. Marian LASZCZYK
- doc. dr Teofil WÓJCIK
- dr Bogdan TARASIUK
- of. dypl. Mikołaj KARACZEWSKI
- dr inż. Czesław FLANEK
- mgr inż. Stanisław HOMENKO
- mgr inż. Jerzy MATELA

Wyróżnienie MON przyznano prof. dr. hab. inż. Waldemarowi BRZOSTKOWI i dr. inż. Bonifacemu SUMERZE.

W dziedzinie historii wojen i wojskowości nagrodę specjalną MON otrzymał prof. zw. dr Emil JADZIAK, nagrodę II stopnia doc. dr hab. Izydor KOLIŃSKI i nagrodę III stopnia doc. dr hab. Lech WYSZCZELSKI.

W dziedzinie nauk społecznych i ekonomicznych nagrodę honorową MON otrzymał prof. dr hab. Jan BOGUSZ, nagrodę II stopnia MON prof. dr hab. Marian KOCH i doc. dr hab. Ryszard ROSA. Nagrodę III stopnia MON przyznano doc. dr hab. Kazimierzowi ŁASTAWSKIEMU i dr. Jerzemu SZAŁOWI. Natomiast wyróżnienia otrzymali: prof. dr hab. Teofil LEŚKO, dr Mieczysław SZADKOWSKI, dr Stefan RYBARCZYK i doc. dr hab. Piotr POKINKO.

Dokonując analizy działalności naukowej, warto odnotować także udział pracowników akademii w konferencjach naukowych. W krajowych udział wzięło blisko 900 osób, 350 pracowników wygłosiło referaty, a 18 przewodniczyło sesjom. W konferencjach międzynarodowych uczestniczyło 21 osób. Z wykładami w akademiach wojskowych USA, Wyższej Szkole Wojennej Królestwa Szwecji, Akademii Wojskowej Czechosłowacji i Akademii Obrony Wojennej Republiki Węgierskiej wystąpiło 16 pracowników naukowo-dydaktycznych. W komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji i sympozjów uczestniczyło 56 osób.

W latach 1987-1991 uczelnia była organizatorem 29 i współorganizatorem 27 konferencji – w tym 4 o zasięgu międzynarodowym.

W ramach umów międzynarodowych, zwłaszcza dotyczących edukacji i nauki oraz rozwoju stosunków wojskowo-politycznych uzgodnionych przez ministerstwa obrony, Akademia Obrony Narodowej podjęła w roku akademickim 1990/1991 stosowne działania w zakresie wymiany doświadczeń dydaktycznych i naukowo-badawczych dotyczących: przemian zachodzących w siłach zbrojnych, doktryn wojennych państw europejskich, systemu bezpieczeństwa europejskiego, szkolenia wojsk oraz kierowania i dowodzenia.

W ramach staży wymiennych 16 osób wyjechało do uczelni wojskowych Czechosłowacji, Węgier i Związku Radzieckiego. W tym samym czasie z kilkudniowymi wizytami przebywało w uczelni 28 osób z zagranicy.

Akademia Obrony Narodowej prowadząc statutową działalność dydaktyczno-wychowawczą i naukową spełniała w siłach zbrojnych RP funkcję podstawowej jednostki badawczej w zakresie opracowania rozwiązań modelowych. Dotyczyły one założeń doktrynalnych i regulaminowych dla potrzeb sił zbrojnych i rodzajów wojsk; koncepcji systemu obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz prognozowania ewentualnych zagrożeń systemu bezpieczeństwa RP.

W minionym okresie, zwłaszcza 1989-1990 analizowano i badano możliwości obronne państwa ze szczególnym uwzględnieniem założeń polityczno-militarnych oraz przeprowadzanych w Wojsku Polskim procesów restrukturyzacyjnych.

Rozwiązano również szczegółowe problemy badawcze związane z modelowaniem symulacji walki zbrojnej (na potrzeby obronne) oraz zasadami wykorzystywania sił i środków na potrzeby obrony i osłony terytorium kraju i wojsk.

Wskazując na specyfikę przedmiotu badań Akademii Obrony Narodowej, należy podkreślić, że uczelnia rozpoczęła i kontynuowała prace badawcze poświęcone systemowi obronemu państwa (w tym prace prognostyczne) i kierunkom rozwoju sił zbrojnych, stosownie do zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych i polityczno-militarnych. Osiągnięcia badawcze AON były wykorzystywane nie tylko w wojsku, ale również przez ministerstwa i resorty cywilne. Upowszechniane w Wojsku Polskim analizy i badania akademickie stanowiły podstawę do dalszych opracowań poświęconych miejscu i roli sił zbrojnych, rodzajów wojsk oraz logistyki w strategii, sztuce operacyjnej i taktyce.

Do ważniejszych osiągnięć badawczych uzyskanych w latach 1990 i 1991 można zaliczyć:

1. Opracowanie koncepcji systemu obronnego RP oraz krótko - i długookresowych prognoz dotyczących zagrożeń systemu bezpieczeństwa.
2. Opracowanie założeń prowadzenia działań obronnych w sposób manewrowy z uwzględnieniem przyszłych struktur i możliwości bojowych sił zbrojnych.
3. Opracowanie koncepcji strukturalnej i funkcjonalnej systemu dowodzenia WL OP.
4. Opracowanie systemu analizy zagrożeń, procesów rozbrojeniowych i systemów bezpieczeństwa.
5. Wypracowanie metodologii dotyczącej oceny efektywności obronnej współczesnych środków walki.
6. Opracowanie (przy użyciu techniki komputerowej) modelu symulacji walki zbrojnej na potrzeby obronne państwa, potrzeby badawcze i prognostyczne.
7. Opracowanie metody oceny skuteczności PRS na szczeblu taktycznym z wykorzystaniem techniki komputerowej oraz zasad i sposobów organizacji remontu sprzętu pancerno-samochodowego w działaniach bojowych.
8. Wypracowanie wniosków i uogólnień z przebiegu wojny w Zatoce Perskiej przydatnych w procesie doskonalenia teorii i praktyki sztuki wojennej oraz szkolnictwa i rozwoju Sił Zbrojnych RP.

9. Określenie możliwości i sposobów likwidacji toksycznych oraz promieniotwórczych skażeń przemysłowych.

Efektom prowadzonych badań naukowych były oryginalne opracowania dotyczące: systemu bezpieczeństwa narodowego oraz potencjalnych zagrożeń, przewidywanych zmian w polskiej strategii i sztuce operacyjnej, doskonalenia sił zbrojnych i rodzajów wojsk.

2.3. Działalność naukowa i aktywność badawcza pracowników uczelni w latach 1991-2000

2.3.1. Działalność naukowa i badawcza w roku 1991

Główne zadania badawcze realizowane przez pracowników Akademii Obrony Narodowej w 1991 roku dotyczyły przede wszystkim problemów związanych z: prognozowaniem rozwoju sytuacji militarnej w Europie w aspekcie bezpieczeństwa RP, kierunków doskonalenia systemu obronnego RP; strategii i sztuki operacyjnej w systemie obronnym; koncepcji użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju; zmianami społeczno-organizacyjnymi w siłach zbrojnych; zastosowaniem techniki komputerowej w dowodzeniu wojskami; założeniami obrony cywilnej i regionalnej RP oraz koncepcją jej działania w okresie wojny i pokoju; kierunkami doskonalenia wychowania w siłach zbrojnych; systemem wykrywania skażeń na terytorium kraju.

W analizowanym okresie nie nastąpiły istotne zmiany w zakresie struktury organizacyjnej i zbiorów bibliotecznych. Warto odnotować, że w owym czasie pracownicy mieli do dyspozycji – z uwagi na ilość raczej w ograniczonej mierze – niżej wymienioną aparaturę:

- mikrokomputery IBM PC/XT/AT
- mikrokomputery AMSTRAD
- mikrokomputery ELWRO 801
- drukarki: SEIKO, D-100, FX-1000, NX-15

W 1991 roku pracownicy naukowcy AON opublikowali łącznie 150 prac jawnych i 419 niejawnych.

Ważniejsze publikacje z zakresu nauk wojskowych:

- Przebieg oraz doświadczenia i wnioski z wojny w Zatoce Perskiej (praca zbiorowa), Warszawa 1991;

- Koncepcja strategicznego użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju (kier. naukowe M. Krauze), cz. I, Warszawa 1991;
- Problemy obronności Rzeczypospolitej Polskiej w warunkach współczesnej sytuacji polityczno-wojskowej w Europie i świecie (praca zbiorowa), Warszawa 1991;
- Bezpieczeństwo narodowe a walki niezbrojne (praca zbiorowa), Warszawa 1991;
- Z. Mondrzycki, Kształcenie struktur przestrzennych Polski w aspekcie potrzeb obronnych, Warszawa 1991;
- L. Wyszczelski, Niemen 1920, Warszawa 1991;
- L. Wyszczelski, Historia myśli wojskowej starożytności i średniowiecza, Warszawa 1991;
- K. Nożko, Problemy strategii wojennej w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1991;
- S. Koziej, Wizja polskiej doktryny obronnej, Warszawa 1991;
- L. Mucha, Przemoc zbrojna, Warszawa 1991;
- B. Balcerowicz, Kierunki doskonalenia strategii wojennej, Warszawa 1991;
- Teoretyczne problemy skuteczności praktyki dyscyplinarnej w wojsku (praca zbiorowa), Warszawa 1991;
- Wybrane problemy psychologicznego przygotowania żołnierzy do działania na potencjalnym polu walki. (Praca zbiorowa), Warszawa 1991;
- A. Grzelka, IKS-80 – SIMULATOR, „Journal of Navigation” – Londyn 1991;
- M. Kowalewski, B. Zdrodowski, Demilitaryzation of The European Air Space – A Necessary Initiative, 1991 r;
- L. Oleksyn, Militar Ökonomische Blutter 1991 Nr 5 – „Systemanalyse in der Verteidigungsplanung”;
- W. Stankiewicz – Militar Ökonomische Blutter (1991 Nr 5). „Zur Methodologie der Verteidigungsökonomik und ihr Platz in der Wissenschaftssystem”;
- S. Koziej, Przewidywane zmiany w polskiej strategii i sztuce operacyjnej w latach dziewięćdziesiątych, Warszawa 1991;
- K. Nożko, Doskonalenie strategii wojennej, sztuki operacyjnej i taktyki w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1991; Problemy obronności Rzeczypospolitej Polskiej w warunkach współczesnej sytuacji polityczno-wojskowej w Europie i świecie (praca zbiorowa), Warszawa 1991;
- Bezpieczeństwo narodowe a walki niezbrojne, praca zbiorowa, Warszawa 1991.

Ważniejsze publikacje z zakresu nauk humanistycznych:

- Historia wychowania wojskowego w Polsce (praca zbiorowa), Warszawa 1991;
- Jan Paweł II a wyzwania współczesności, Warszawa 1991;
- K. Pindel, Polityczno-ustrojowe aspekty systemu obronnego II Rzeczypospolitej, Warszawa 1991;
- R. Rosa, Filozoficzne problemy wojny i pokoju, Warszawa 1991;
- K. Malak, Polsko-radzieckie stosunki kulturalne w okresie międzywojennym, Warszawa 1991;
- Z. Kosyrz, Wychowanie interpersonalne w wojsku, Warszawa 1991;
- S. Ciesielski, Stosunek społeczeństwa polskiego do zmian polityczno-ustrojowych w Polsce w latach 1944-1945, Warszawa 1991;
- P. Sienkiewicz, Cybernetic aspects of the management systems engineering, w: Systems thinking in Europe, London 1991;
- P. Sienkiewicz, Systems thinking in Poland, London 1991.

W 1991 r. wiele osiągnięć badawczych pracowników AON znalazło praktyczne zastosowanie m.in.:

- Wnioski i uogólnienia z wojny w Zatoce Perskiej w procesie doskonalenia teorii i praktyki sztuki wojennej oraz szkolenia i rozwoju sił zbrojnych RP;
- Wpływ narodowej doktryny wojennej na praktyczne użycie sił zbrojnych (instytucje centralne MON, okręgi wojskowe i rodzaje sił zbrojnych);
- Opracowanie przewidywań prognostycznych rozwoju sytuacji militarnej w Europie oraz koncepcji systemu obrony RP (Kancelaria Prezydenta RP, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Sejmowa Komisja Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego, Ministerstwo Obrony Narodowej, Sztab Generalny WP);
- Określenie zagrożeń skażeniami terytorium RP (Obrona Cywilna Kraju);
- Krótko- i długoterminowe prognozy dotyczące zagrożeń systemu bezpieczeństwa RP – w tym głównie militarnego;
- Opracowanie koncepcji „Strategicznego programu rządowego zaspokajania zapotrzebowania na sprzęt bojowy lotnictwa wojskowego i OP” (Sejmowa Komisja Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego);
- Określenie potrzeb polskiego lotnictwa wojskowego i obrony powietrznej w dziedzinie sprzętu w latach 1991-2015 (Instytut Lotnictwa w Warszawie);
- Opracowanie prognostyczne „Przyszłe śmigłowce wojskowe Sił Zbrojnych RP o masie startowej 6-7 ton” (Fabryka Śmigłowców w Świdniku).

W 1991 r. pracownicy naukowo-dydaktyczni brali udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych:

- a) w konferencjach krajowych wzięło udział 118 osób. Z referatami na zaproszenie organizatorów występowało 43 pracowników naukowo-dydaktycznych. Do przewodniczenia sesjom zaproszonych było 7 osób;
- b) w konferencjach międzynarodowych – poza granicami RP – uczestniczyło 16 osób, a w konferencjach organizowanych w kraju 14 osób. Na zaproszenie organizatorów pracownicy naukowcy AON uczestniczyli, wygłaszając referaty i wykłady, w: Europejskim Forum nt. „System bezpieczeństwa europejskiego” – prace w II Komisji; Wyższej Szkole Wojennej Królestwa Szwecji; Akademii Wojennej Sił Lądowych USA; Akademii Dowodzenia Bundeswehry; Akademii Wojskowej Czechosłowacji i Akademii Obrony Narodowej Republiki Węgierskiej; Kopenhaga III 1991 nt.: „Kierunki polityki zagranicznej RP”; San Remo VII, nt.: „Międzynarodowe prawo humanitarne”. Ogółem uczestniczyło 201 osób;
- c) w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji i sympozjów uczestniczyło 13 osób;
- d) w 1991 r. uczelnia była organizatorem 24, a współorganizatorem 5, łącznie 29 konferencji i sympozjów (w tym dwóch o zasięgu międzynarodowym).

Podobnie jak w roku poprzednim w ramach umów międzynarodowych Akademia Obrony Narodowej podejmowała stosowne działania w zakresie wymiany doświadczeń dydaktycznych i badawczych, zwłaszcza dotyczących przemian zachodzących w siłach zbrojnych, doktryn wojennych państw europejskich, systemu bezpieczeństwa europejskiego, szkolenia wojsk oraz dowodzenia.

W zakresie krótkoterminowych staży w 1991 roku czterech pracowników przebywało w uczelniach wojskowych USA, Związku Radzieckiego i Czechosłowacji. W 1991 r. uczelnię wizytowało 8 pracowników naukowych z zagranicy.

2.3.2. Działalność naukowa i badawcza w roku 1992

Mając na uwadze potrzeby resortowe MON, Sztabu Generalnego WP i Akademii Obrony Narodowej, zadania naukowe i badawcze ukierunkowane były na tworzenie, rozwijanie i upowszechnianie wiedzy służącej obronności państwa.

Przedsięwzięcia naukowe i badawcze skupiały się na następujących głównych zadaniach badawczych: „Prognoza rozwoju sytuacji militarnej w Europie w najbliższych latach w aspekcie bezpieczeństwa RP”; „Koncepcja strategicznego użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju”; „Kierunki doskonalenia systemu obronnego RP”.

Biorąc pod uwagę wymienione zagadnienia doskonalenia systemu obronnego oraz uwzględniając społeczne i organizacyjne zmiany w siłach zbrojnych, a także potrzebę doskonalenia strategii wojennej, sztuki operacyjnej i taktyki, opracowano: „Koncepcję modelu Sił Zbrojnych RP”; „Uwarunkowania funkcjonowania perspektywicznego modelu militarnej obrony Polski” oraz „Szkolenie sztabów i wojsk”.

W odpowiedzi na oczekiwania rodzajów wojsk na Wydziale Wojsk Lądowych oraz Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej podejmowano problematykę dotyczącą koncepcji użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju.

W obrębie zadania badawczego „Założenia obrony cywilnej i regionalnej RP” realizowanego przez pracowników Wydziału Strategiczno-Obronnego opracowano tematy: „Obrona cywilna jako składowa systemu obronnego państwa”; „Ewakuacja ludności”; „Opracowanie studium wojskowo-geograficznego obszaru RP”.

W badaniach naukowych prowadzonych w 1992 r. uwzględniono problematykę dotyczącą celów oraz doskonalenia wychowania w siłach zbrojnych.

W 1992 r. w pełnym wymiarze godzin zatrudnionych było 58 profesorów i doktorów habilitowanych, w tym 13 cywilnych. W niepełnym wymiarze godzin 2 cywilnych. Liczba adiunktów wynosiła 122 (1 cywilny). Ponadto zatrudnionych było 121 (w tym 25 cywilnych) starszych asystentów, asystentów, starszych wykładowców i wykładowców. Pracowników inżynieryjno-technicznych było 45 (w tym 15 cywilnych) oraz 37 (cywilnych) bibliotekarzy i archiwistów oraz 122 (w tym 87 cywilnych) pracowników obsługi i warsztatów.

Uprawnienia do nadania stopni doktora i doktora habilitowanego nie uległy zmianie. W 1992 r. rady naukowe nadały 50 stopni doktora i 13 stopni doktora habilitowanego.

Do ważniejszych publikacji i prac oryginalnych wykonanych w 1992 roku z zakresu nauk wojskowych należy zaliczyć:

- Piekarski H., Osłona radioelektroniczna systemu obronnego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1992;
- Kamiński T., Ekonomiczna ocena procesów logistycznych, Warszawa 1992;
- Wróblewski R., Elementy teoretyczne planowania strategicznego obrony narodowej – studium, Warszawa 1992;
- Zwycięskie bitwy w polskiej sztuce wojennej (opracowanie zbiorowe), Warszawa 1992;
- Oleksyn T., Demoekonomiczne problemy bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 1992;
- Zabłocki E., System obrony powietrznej Rzeczypospolitej (założenia teoretyczne), Warszawa 1992;
- Sikorski K., Sztuka wojenna, prakseologia, cybernetyka, Warszawa 1992;
- Nożko K., System obrony Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1992;
- Ekonomia obrony (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Ocena i prognoza zagrożeń polityczno-militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Blank Stephen Young, Thomas Durell, Zagrożenia bezpieczeństwa w Europie Wschodniej w latach dziewięćdziesiątych, Warszawa 1992;
- Kierunki rozwoju nowych środków walki i koncepcje ich użycia (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Madejski A., Zieliński J., Siły Zbrojne Polski wobec nowych wyzwań, Warszawa 1992;
- Herman H., Operacja w sztuce wojennej (studium wojskowo-historyczne), Warszawa 1992;
- Obrona regionalna (terytorialna) w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1992;
- System logistyczny wojsk pod kryptonimem „LOGOS”, Warszawa 1992;
- Balcerowicz B., Ausgewählte Aspekte der polnischen Militärstrategie in der 90-er Jahren, Warszawa 1992;
- Bezpieczeństwo europejskie, polskie i amerykańskie perspektywy, materiały z międzynarodowego seminarium (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Koziej S., Polish defense policy, Warszawa 1992;
- Zieliński J., Die probleme derpolitisch-militarischen Transformation im Osten: implikationen für die eropaische Sicherheit, Warszawa 1992;

- Problemy bezpieczeństwa europejskiego w latach 90-tych, materiały z międzynarodowego seminarium (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Nauman Klaus, Rozważania o bezpieczeństwie i stabilności w Europie: wystąpienie Generalnego Inspektora Bundeswehry, Warszawa 1992.

Należy dodać, że w 1992 r. opracowano także 63 prace zwarte o charakterze niejawnym.

W dziedzinie nauk humanistycznych w analizowanym okresie opublikowano m.in. wymienione prace:

- Markocki Z., Wychowanie obywatelskie żołnierzy w toku pracy, Warszawa 1992;
- Wybrane koncepcje wojny i pokoju w dziejach myśli filozoficznej (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Historia myśli wojskowej (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Adamkiewicz M., Przemiany etosu zawodu wojskowego, Warszawa 1992;
- Jaroń J., Współczesna etyka katolicka w Polsce, Warszawa 1992;
- Szweda E., Podstawy wychowania obywatelskiego w wojsku, Warszawa 1992;
- Dyrda M., Metodologiczne problemy badań nad kulturą organizacyjną, Warszawa 1992;
- Dyrda M., Służba wychowawcza w działaniach bojowych, Warszawa 1992;
- Wyszczelski L., Walka Polaków o granicę zachodnią i północną w latach 1918-1921, Warszawa 1992;
- Moralno-psychologiczne przygotowanie wojsk do działań obronnych „OBRONA-2”, (II etap badań), Warszawa 1992;
- Rozmysłowicz P., Problemy działalności kulturalno-oświatowej w wojsku polskim, Warszawa 1992;
- Nacjonalizm a problemy bezpieczeństwa Europy Środkowej i Wschodniej (praca zbiorowa), Warszawa 1992;
- Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego (praca zbiorowa), Warszawa 1992.

Na uwagę zasługują także publikacje zagraniczne:

- Div. Gen. T. Jemioło, „Fundamental european security problems”, European Security;
- Col. St. Koziej, „The directions of reconstruction of the defensive system in the Polish Republic in the 90-ties”, Military Review;
- Col. St. Koziej, „Main problems of operational art and tactics ...”, Journal of

Soviet Military Studies, Vol. 5, No.4;

- Prof. Nożko, „Directions for improving the defense system of the Polish Republic”, European Security, No. 2/1992;
- Prof. K. Nożko, „The use of historical experience in the modern art of war”, Journal of Slavic Military Studies, Vol 6, No. 1;
- Lt Col. K. Sikorski, „Combat power of military concentrations in the light of qualitative changes of battlefield”, Journal of Slavic Military Studies, Vol. 6, No. 1;
- Col. W. Świątnicki, „The vision of intelligent weapons”, Military Review;
- Col. E. Zabłocki, Air defence of the Republic of Poland;
- Col Ścibiorek, „Battlefield 2000”, Military Review;
- Płk. dr. L. Oleksyn, „Ekonomiczne problemy konwerze uzbrojonych sił”, Sbornik Vojenske Akademie v Brnie.

W 1992 roku realizowano następujące zadania i tematy badawcze:

1. Prognoza rozwoju sytuacji militarnej w Europie w najbliższych latach w aspekcie bezpieczeństwa RP.
2. Kierunki doskonalenia systemu obronnego RP.
3. Koncepcja strategicznego użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju.
4. Społeczno-administracyjne aspekty zmian w siłach zbrojnych:
 - Kierunki doskonalenia modelu Sił Zbrojnych RP;
 - Koncepcja modelu Sił Zbrojnych RP.
5. Uwarunkowania funkcjonowania perspektywicznego modelu militarnej obrony Polski
6. Założenia obrony cywilnej i regionalnej:
 - Obrona cywilna jako składowa systemu obronnego państwa;
 - Ewakuacja ludności;
 - Studium wojskowo-geograficzne obszaru RP.
7. Analiza koncepcji i badanie możliwości użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju:
 - Użycie Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w systemie obronnym państwa (II etap);
 - Działania bojowe lotnictwa w operacjach armii (korpusu);
 - Komputerowa gra przeciwlotnicza.
8. Badania zastosowania techniki mikrokomputerowej i dowodzenia:

- Zastosowanie mikrokomputerów serii IBM PC do oceny prawdopodobieństwa pokonania systemu OPL;
- Komputerowy model symulacyjny uderzeń lotnictwa na obiekty systemu logistycznego;
- Projekt taktycznej gry wojennej z wykorzystaniem sieci komputerowej;
- Zasady planowania obronnej operacji i walki;
- Działanie sztabu związku operacyjnego w operacji na terenie kraju.

9. Szkolenie sztabów i wojsk. Kwestie przemian w wyższym szkolnictwie wojskowym.

10. Doskonalenie wychowania w siłach zbrojnych:

- Działalność wychowawcza i kulturalna w wojsku;
- Problemy działalności kulturalno-oświatowej w WP;
- Problemy metodologiczne w badaniach nad kulturą organizacyjną;
- Wychowawcza funkcja sztuki w wojsku.

Podkreślić należy, iż ze względu na ważność realizowanych problemów naukowych główne zadania badawcze rozwiązywane są zespołowo z udziałem doświadczonych pracowników akademii. Z jej dorobku naukowego korzystały: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Sztab Generalny WP, dowództwa okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych.

2.3.3. Działalność naukowa i badawcza w 1993 roku

Prowadzone w 1993 roku badania naukowe miały na celu tworzenie, pogłębianie i upowszechnianie wiedzy wojskowej służącej umacnianiu obronności państwa. Badania podstawowe w dziedzinie nauk wojskowych odpowiadały w dużej mierze specjalnościom naukowym, jakie posiadały rady wydziałów. Były to: obronność państwa i doktryny wojenne, strategia wojenna, sztuka operacyjna, taktyka rodzajów sił zbrojnych, wojsk i służb, dowodzenie wojskami, zabezpieczenie bojowe i logistyczne, organizacja, mobilizacja i uzupełnienie sił zbrojnych, obrona regionalna i cywilna, użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego, historia sztuki wojennej i myśli wojskowej, geografia wojenna i topografia wojskowa, ekonomika obrony oraz dydaktyka wojskowa.

Poza działalnością naukową i badawczą pracownicy akademii – na zlecenie zewnętrzne - wykonywali opracowania studyjne i ekspertyzy dotyczące systemu

bezpieczeństwa RP, reformowania i modernizacji rodzajów wojsk, a także szkolnictwa wojskowego.

W 1993 roku akademia była miejscem wymiany poglądów na tematy mające związek z obronnością państwa, organizowała konferencje, sympozja i seminaria z udziałem przedstawicieli rządu, parlamentu, szkolnictwa wyższego i ludzi nauki. Przedsięwzięcia te umożliwiały m.in. prezentację i ocenę prowadzonych badań, wymianę doświadczeń i poglądów oraz korektę i koordynację działalności badawczej. Problematyka ta była przedmiotem zainteresowania Ministerstwa Obrony Narodowej, Sztabu Generalnego WP i AON. Uwzględniając potrzeby Ministerstwa Obrony Narodowej, Sztabu Generalnego WP i Akademii Obrony Narodowej przedsięwzięcia naukowe ukierunkowane były na tworzenie, rozwijanie i upowszechnianie wiedzy służącej szeroko rozumianej obronności państwa. Działalność badawcza skoncentrowana była na rozwiązywaniu problemów mieszczących się w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym przede wszystkim politycznego, ekonomicznego, ekologicznego, publicznego, psychosocjologicznego, a zwłaszcza militarnego. Dużą wagę przywiązywano do teoretycznych i praktycznych zagadnień edukacji związanych z bezpieczeństwem RP.

Zmiany sytuacji polityczno-militarnej w Europie po rozpadzie bloku komunistycznego i Układu Warszawskiego pozwoliły inaczej spojrzeć na zagrożenia militarne w Europie, bowiem dotychczasowe ustalenia doktrynalne straciły na aktualności. Dlatego pilne stało się skoncentrowanie wysiłku badawczego na takich zadaniach badawczych jak „Prognoza rozwoju sytuacji militarnej w Europie” oraz „Analiza systemu bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej”. W konsekwencji ulec musiała zmianie „Koncepcja strategicznego użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na obszarze kraju”, której założenia zostały określone w doktrynie obronnej określonej przez Prezydenta RP.

Doskonalenie systemu obronnego państwa i zmiany społeczno-organizacyjne w Wojsku Polskim spowodowały potrzebę doskonalenia strategii wojennej, sztuki operacyjnej i taktyki. Problemy i tematy badawcze realizowano z myślą opracowania nowych założeń prowadzenia walki (działań) na obszarze kraju. Podstawę rozważań stanowiły problemy interdyscyplinarne, które złożyły się na prowadzenie wielowątkowych badań nad założeniami strategii obronnej Polski oraz wszelkich wynikających z tego implikacji dla prowadzenia operacji obronnych i walki obronnej na terytorium kraju. Rozwiązywanie problemów dotyczących działań operacyjnych wojsk lądowych, wojsk lotniczych i obrony powietrznej pozwoliło zweryfikować założone hipotezy. Problematykę tę opracowano w ramach tematów: „Strategia i sztuka operacyjna w systemie obronnym państwa”.

„Działania operacyjne i taktyczne wojsk lądowych”, „Wojska lotnicze i obrony powietrznej w systemie obronnym kraju” oraz „Modele symulacyjne działań obronnych”.

Rozwiązywanie skomplikowanych problemów współczesnego kierowania i dowodzenia siłami zbrojnymi w operacjach połączonych rodzajów wojsk złożyło się na opracowanie komputerowych modeli operacji i walki wojsk lądowych oraz wojsk lotniczych i obrony powietrznej, a także systemów komputerowych wspomaganie decyzji zarówno podczas kierowania obronnością, jak i dowodzenia wojskami.

Mając na względzie złożoną sytuację gospodarczą kraju i jej wpływ na siły zbrojne, niezbędne było opracowanie „Analizy i prognozowania gospodarczo-obronnego”, ogromnie złożonego problemu, szczególnie w okresie transformacji.

Nową kwestią rozwiązywaną podczas badań było zagadnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski. Dokonano typologii zagrożeń środowiskowych, ich charakterystyki i właściwości, ustalono kryteria pomiarowe i skonstruowano model podsystemu bezpieczeństwa ekologicznego kraju. W badaniach uwzględniono także problematykę doskonalenia wychowania w siłach zbrojnych, filozofii bezpieczeństwa oraz najnowszych dziejów polskiej historii wojskowości i polskich tradycji narodowych. Wszystkie opracowania naukowe stanowiły podstawową bazę do opracowań i wdrożeń nowych treści w procesie nauczania w Akademii Obrony Narodowej i Wojsku Polskim. Wiele wyników badań naukowych znalazło zastosowanie w planowaniu strategiczno-obronnym i organizacyjno-mobilizacyjnym Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

W 1993 r. w akademii zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin było 58 profesorów i doktorów habilitowanych, 122 adiunktów, 121 starszych asystentów, asystentów, starszych wykładowców i lektorów (w tym 25 cywilnych), 45 pracowników inżynieryjno-technicznych (w tym 15 cywilnych), 37 bibliotekarzy i archiwistów (wszyscy pracownicy cywilni), 122 pracowników obsługi, warsztatów itp. (w tym 87 cywilnych) oraz 228 pracowników administracji (158 cywilnych).

Uprawnienia do nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego nie uległy zmianie. Studia doktoranckie kontynuowało 120 osób (stypendia pobierało 31 osób, a 30 osób miało otwarte przewody doktorskie). W 1993 roku rady naukowe nadały: 45 stopni doktora, 8 stopni doktora habilitowanego.

Struktura organizacyjna AON nie uległa zasadniczym zmianom.

W 1993 r. opublikowano 292 prace naukowe, w tym 45 oryginalnych, 62 monograficzne i 185 przeglądowych. Liczba publikacji o zasięgu światowym wyniosła 10.

Najważniejsze publikacje naukowe 1993 roku z dziedziny nauk wojskowych to:

- Łepkowski W., Podstawy strategii wojskowej;
- Wróblewski R., Elementy metodologii badań w strategii wojskowej;
- Skrzyp J., Studium wojskowo-geograficzne RP;
- Skrzyp J., Wpływ środowiska geograficznego Polski na jej system obrony;
- Zieliński J., Siły zbrojne sąsiadów Polski;
- Metodyka prognozowania obronnego (praca zbiorowa);
- Komański A., Polityczne i wojskowe kierowanie systemami militarnymi państw obcych;
- Sułek M., Potencjał gospodarczo-obronny. Pojęcie, pomiar, decyzje;
- Oleksyn L., Wydatki wojskowe - porównania międzynarodowe;
- Stachowiak Z., Bezpieczeństwo żywnościowe kraju - refleksje i postulaty;
- Sokołowski A., Wydatki wojskowe jako standard informacyjny;
- Przemysł w systemie gospodarki obronnej (praca zbiorowa);
- Gospodarka obronna Polski w okresie transformacji (1989-1992), (praca zbiorowa);
- Kulczycki R., Metodyka prognozowania stanu pokoju oraz zagrożenia militarnego Polski;
- Działania operacyjne wojsk lądowych (praca zbiorowa);
- Ścibiorek Z., Rozważania o obronie;
- Ścibiorek Z., Wpływ nowych środków walki na działania bojowe wojsk lądowych;
- Piotrowski S., Dowodzenie operacyjne;
- Piotrowski S., Metody i style (techniki) dowodzenia;
- Ciborowski L., Rozpoznanie i walka elektroniczna;
- Skrzyniarz B., Prognoza uderzeń środków napadu powietrznego na obiekty lotnictwa;
- Podkowski A., Działania psychologiczno-propagandowe w walce zbrojnej;
- Tomaszewski A., Podstawowe problemy wsparcia ogniowego wojsk w operacji i walce;
- Użycie narzutowych zapór minowych w obronie (praca zbiorowa);
- Bezpieczeństwo ekologiczne. Praca zbiorowa;
- Zdrodowski B., Podstawy teorii obrony powietrznej;
- Zabłocki E., Siły powietrzne w systemie obrony państwa;
- Michalak W., Użycie lotnictwa w operacjach obronnych;
- Samolot pola walki (praca zbiorowa);

- Metodyka określania jakości samolotów;
- Żegnałek K., Polityczno-militarne implikacje tworzenia systemu obronnego państwa;
- Halik J., Działania nieregularne;
- Sienkiewicz P., Analysis model of political and military situations in Europe.

W zakresie nauk humanistycznych opublikowano:

- Kiciński K., Wizje szkoły w społeczeństwie posttotalitarnym;
- Wyszczelski L., Historia myśli wojskowej, cz. II;
- Powstanie styczniowe 1863. Historiografia, militaria (praca zbiorowa);
- Nacjonalizm. Konflikty narodowościowe w Europie Środkowej i Wschodniej (praca zbiorowa);
- Rosa R., Filozofia bezpieczeństwa. Tradycje i współczesność, cz. I.

Na publikacje z dziedziny organizacji, zarządzania i informatyki złożyły się:

- Sienkiewicz P., Systemy ekspertowe w zarządzaniu;
- Mapa komputerowa w systemie wspomaganie decyzji w sytuacjach zagrożeń ekologicznych (praca zbiorowa);
- Sienkiewicz P., Systemy ekspertowe w analizie sytuacji polityczno-militarnych;
- Sienkiewicz P., Grafika Eschera, matematyka i sztuczna inteligencja;
- Przystępcze oblicze komputerów (praca zbiorowa);
- Sienkiewicz P., Rozwój technologii informacyjnych jako podstawa społeczeństwa informacyjnego;
- Sienkiewicz P., Sterowność systemów społecznych;
- Sienkiewicz P., Risk management;
- Sienkiewicz P., Cybernetic aspects of the management system engineering.

Za granicą publikowali:

- Sienkiewicz P., A GIS model in supporting the interactive spatial analysis of the recreational space - materiały z konferencji międzynarodowej, Budapeszt;
- Sienkiewicz P., Military operations research in Poland - materiały z Kongresu TIMS/OP, Boston;
- Praca zbiorowa. Die Perspektiven der ökonomischen Sicherheit der Republik Polen in der Transformationszeit, [w:] Militärökonomie und Aspekte der europäischen Sicherheitsstruktur, Gesellschaft für Militärökonomie, Koblenz;
- Oleksyn L., Die Probleme des Verkaufs der Wehrmaterialien [w:] Ökonomische Instrumenten der Problemlösung der Strukturwandel in der Bundeswehr,

Konferenzmaterialien, Friedrich-Alexander Universitat, Nurnberg;

- Oleksyn L., Die politische Sicherheit. Die Bewertung der aktuellen Situation aus der polnischen Sicht, [w:] Prioritate der realistischen Sicherheitspolitik für Bundesrepublik Deutschland und Polen als Nachbarstaaten im Mitteleuropa, Materialien aus dem Offiziersseminar, Europäische Akademie Mecklenburg - Vorpommern, Waren;
- Oleksyn L., Einleitung zum Werk J. Gerbers, [w:] J. Gerber, Vorlesungen an der Akademie für Nationale Verteidigung Warschau in der Zeit vom 13 bis 26 April 1993, Forschung - Sinstitut für Militarökonomie und angewandte Konversion, Berlin;
- Stępak. J., Unitet nations international military forces (Organizational model of idea), Akademia Obrony Narodowej;
- Stankiewicz W., Johannes Gerber, Mitbegründer der deutschen Betriebswirtschaftslehre der Streitkräfte, Biblio Verlag, Osnabrück;
- Śmiałek W., The institutionalization of Center European Security in a time of changes, "The Journal of Slavic Military Studies", Londyn 1993.

W konferencjach naukowych w 1993 roku wzięło udział 510 osób (referowały 104 osoby, 53 przewodniczyły sesjom). W konferencjach międzynarodowych wzięło udział 28 osób (referowało 28 osób, 4 przewodniczyły sesjom). Akademia była organizatorem 23 konferencji krajowych i 3 międzynarodowych.

Zadania podejmowane w 1993 roku:

1. Prognoza rozwoju sytuacji militarnej w Europie; analiza systemu bezpieczeństwa RP.
2. Koncepcja strategicznego użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terenie kraju.
3. Komputerowe modele operacji i walki wojsk lądowych.
4. Strategia i sztuka operacyjna w systemie obronnym państwa.
5. Wojska lotnicze i obrony powietrznej w systemie obronnym państwa.
6. Analiza i prognozowanie gospodarczo-obronne.
7. Systemy komputerowe wspomaganie decyzji:
 - Kierowanie obronnością,
 - Dowodzenie wojskami.
8. Modele symulacyjne działań obronnych.
9. Doskonalenie wychowania w siłach zbrojnych.

2.3.4. Działalność naukowa i badawcza w roku 1994

Pracownicy Akademii Obrony Narodowej w 1994 roku rozwiązywali głównie problemy z zakresu bezpieczeństwa państwa, kierunków doskonalenia obronności z uwzględnieniem przewidywanych zagrożeń i ewentualnego użycia sił zbrojnych.

W 1994 roku w akademii zatrudnionych było 24 profesorów, 41 doktorów habilitowanych i 145 doktorów. Na stanowiskach adiunktów pracowało 106 doktorów, a 35 osób zatrudnionych było na stanowiskach asystenckich.

Pracowników inżynieryjno-technicznych było 45; bibliotekarzy i archiwistów 37; pracowników administracyjnych 212; innych pracowników 112.

W analizowanym okresie ogółem ukazało się około 300 publikacji naukowych, w tym oryginalnych 45, monograficznych 62, przeglądowych 185. Liczba publikacji w recenzowanych czasopismach i wydawnictwach o zasięgu światowym wyniosła 10.

Do ważniejszych prac opublikowanych w 1994 roku z dziedziny nauk wojskowych zaliczono:

- Komański A., Charakterystyka systemów militarnych w otoczeniu geopolitycznym Polski i tendencje ich rozwoju;
- Siły Zbrojne Polski wobec nowych wyzwań (praca zbiorowa);
- Stępak J., Podział i charakterystyka zagrożeń militarnych Polski;
- Dworecki S., Właściwości i charakter przyszłych ewentualnych konfliktów zbrojnych w Europie;
- Analiza wybranych współczesnych konfliktów zbrojnych i wojen (praca zbiorowa);
- Stępak J., Ocena stosunków międzynarodowych pomiędzy Polską a Niemcami;
- Stępak J., Ocena stosunków międzynarodowych pomiędzy Polską a Ukrainą;
- Stępak J., Ocena stosunków międzynarodowych pomiędzy Polską a Białorusią, Polską a Czechami, Polską a Słowacją;
- Dworecki S., Analiza stanu dotychczasowych rozwiązań systemowych w zakresie organizacji, zarządzania i koordynacji działania logistyki wojskowej na szczeblu centralnym;
- Komański A., Dowodzenie siłami zbrojnymi;
- Skrzyp J., Geografia wojenna Słowacji i Czech;
- Skrzyp J., Studium wojskowo-geograficzne Białorusi;
- Stankiewicz W., Nowe trendy we współczesnej logistyce wojskowej;

- System gospodarki obronnej (praca zbiorowa);
- Prognoza kosztów systemu obronnego państwa (praca zbiorowa);
- Współdziałanie w obronie powszechnej (praca zespołowa);
- Wojnarowski J., O mobilizacyjnym rozwinięciu gospodarki narodowej na rzecz sił zbrojnych;
- Nowak E., Komunikacja wojskowa;
- Biziewski J., Pustynna burza (t. I i II);
- Artyleria w operacji i walce (praca zbiorowa);
- Zieliński J., O sztuce operacyjnej;
- Piotrowski S., Dowodzenie w operacjach połączonych rodzajów wojsk;
- Piotrowski S., Dowodzenie operacyjne;
- O obronie militarnej Polski na przełomie XX-XXI wieku (praca zbiorowa);
- Laszczyk M., Prowadzenie operacji zaczepnej w celu odblokowania obszaru przemysłowego o znaczeniu strategicznym;
- Manewr wojsk raketowych i artylerii w operacji i walce (praca zbiorowa);
- Ścibiorek Z., Przyszłe pole walki;
- Kaczmarek W., Działania bojowe oddziału i związku taktycznego w górach;
- Śladkowski S., Wybrane problemy edukacji ekologicznej społeczeństwa;
- Piotrowski S., Cechy operacji i walki oraz ich wpływ na wymagania w procesie dowodzenia;
- Zdrodowski B., Teoria obrony powietrznej wojsk operacyjnych;
- Model walki sił powietrznych (praca zbiorowa);
- Koziół J., Procesy decyzyjne w obronie powietrznej;
- Domaszewski K., Powszechna obrona powietrzna RP;
- Dubrawski Z., Walka radioelektroniczna w systemie OP;
- Groszek Z., Teoria rozpoznania w obronie powietrznej RP;
- Bobkowski A., Współdziałanie w obronie powietrznej;
- Mańkowski R., Logistyka WLOP a zasady sztuki operacyjnej;
- Spytek Z., Odtwarzanie gotowości bojowej statków powietrznych w czasie działań bojowych;
- Mańkowski R., Odwody logistyczne sił powietrznych wojsk lotniczych i obrony powietrznej;
- Bartosiewicz S., Komputerowy model symulacyjny eksploatacji obiektów technicznych lotnictwa WLOP w operacji obronnej na terenie kraju;

- Kuriata R., Wspomaganie dowodzenia wojskami w siłach powietrznych;
- Stępak J., Defence strategies meaning and concept;
- Kunikowski J., Teoretyczne i metodologiczne podstawy wychowania wojskowego;
- Kunikowski J., Problemy dowódczego przygotowania i działania w systemie obronnym RP;
- Kucharski M., Metodyczne uwarunkowania procesu badań w czasie ćwiczeń wojskowych;
- Podkultura żołnierska (praca zbiorowa).

W dziedzinie nauk humanistycznych opublikowano:

- Rosa R., Filozofia bezpieczeństwa;
- Wyszczeński L., Warszawa 1920;
- Pawlak W., W pogoni za Budionnym;
- Mikuła W., Chruślina i Żarzyn. Z dziejów walk 1863 r.;
- Polska sztuka wojenna od X wieku do końca II wojny światowej. Praca zbiorowa;
- Mikuła W., Zarys ewolucji polskiej sztuki wojennej do 1945 r.;
- Kucharski M., Metodologia badań społecznych;
- Burakowski K., Kultura żywego słowa;
- Burakowski K., Komunikowanie społeczne;
- Szulc B., Edukacja obronna społeczeństwa w okresie przemian, [w:] Edukacja dorosłych w dobie przemian (praca zbiorowa);
- Szulc B., Organizacja kształcenia oficerów w kontekście andragogiki ogólnej i idei ustawiczności, [w:] Akademickie programy kształcenia andragogicznego. Wyd. zbior., pod red. A. Wesołowskiej.

Z dziedziny organizacji, zarządzania i informatyki do ważniejszych prac należały:

- Sienkiewicz P., Aktualne problemy inżynierii systemów informatycznych;
- Sienkiewicz P., Projektowanie teleinformatycznej infrastruktury systemów kierowania (dowodzenia, zarządzania);
- Sienkiewicz P., Dylematy nauczania informatyki;
- Sienkiewicz P., Systemy ekspertowe w zarządzaniu;
- Sienkiewicz P., Wartości, oceny i efektywność systemów;
- Sienkiewicz P., Analiza systemowa konfliktów w polityce regionalnej.

Spośród publikacji zagranicznych wymienić należy:

- Ścibiorek Z., Manewr w operacjach obronnych, *Slavic Military Studies* 1994, nr 2, vol. 7, Londyn;

- Kulczycki S., Zadania współczesnych wojsk specjalnego przeznaczenia, Slavic Military Studies 1994, Londyn;
- Poksiński J., Pomiędzy Londynem a Warszawą. Rozmowa z Marianem Utnikiem; Zeszyty Historyczne, Paryż;
- Kuriata R., OPL wojsk lądowych w działaniach operacyjnych; Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Kuriata R., Dowodzenie wojskami OPL w działaniach operacyjnych; Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Zrodowski B., Demilitaryzacja przestrzeni powietrznej, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Kozioł J., Komputerowe gry wojenne w obronie powietrznej; Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Grzelka A., Komputerowe programy symulacyjne do naprowadzania lotnictwa myśliwskiego, Royal Institute of Navigation in London, Londyn;
- Stankiewicz W., Oleksyn L. Potencjał wojskowo-ekonomiczny, [w:] Enzyklopedie der europäischen Militarökonomie; Walhalla und Praetoria Verlag;
- Oleksyn L., Asymilacja, [w:] Enzyklopedie der europäischen Militarökonomie Walhalla und Praetoria Verlag;
- Szulc B., Okres przemian a edukacja obronna społeczeństwa; [w:] Bedurfnisse der Erwachsenenbildung in Landern der Mittel und Osteuropa, Bonn.

Prace naukowo-badawcze znalazły zastosowanie w Departamencie Systemu Obronnego i w Departamencie Stosunków Społecznych Ministerstwa Obrony Narodowej oraz w zarządach: operacyjno-strategicznym, szkolenia operacyjno-strategicznego, rozpoznania i walki radioelektronicznej Sztabu Generalnego WP.

W konferencjach naukowych uczestniczyło 510 pracowników, w tym z referatami wystąpiło 104, zaś sesjom przewodniczyło 35 osób. W konferencjach międzynarodowych (z referatami) uczestniczyło 28, a 4 pracowników akademii przewodniczyło sesjom. Akademia zorganizowała 23 konferencje krajowe i 3 międzynarodowe.

Zdania badawcze wykonywane w 1994 roku:

1. Bezpieczeństwo militarne RP.
2. Działania operacyjne i taktyczne wojsk lądowych.
3. Wojska lotnicze i obrony powietrznej w systemie obronnym państwa.
4. Systemy komputerowe wspomaganie decyzji.
5. Modelowania symulacyjne działań obronnych.

6. Prognozowanie i planowanie gospodarczo-obronne.
7. Geografia wojenna Rzeczypospolitej Polskiej i krajów ościennych.
8. Wojna i pokój w polskiej myśli społecznej i wojskowej.
9. Działania wojenne XX wieku.

Badania prowadzone przez pracowników AON w 1994 r. zaowocowały powstaniem opracowań z obszaru obronności państwa, strategii wojennej, sztuki operacyjnej i taktyki wojsk lądowych i sił powietrznych, dowodzenia wojskami, zabezpieczenia logistycznego, organizacji i mobilizacji wojsk, obrony regionalnej i cywilnej, historii sztuki wojennej i polskiej myśli wojskowej, geografii i topografii wojskowej, ekonomiki obrony, historii, filozofii i dydaktyki wojskowej.

2.3.5. Działalność naukowa i badawcza w roku 1995

Problematyka prac naukowo-badawczych w 1995 roku była ukierunkowana na rozwiązywanie problemów mieszczących się w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym politycznego, publicznego, ekonomicznego, psychosocjologicznego, a zwłaszcza militarnego. Zainteresowania badawcze dotyczyły także zagadnień historycznych i filozoficzno-socjologicznych.

Przedmiotem najważniejszych badań były: prognoza polityczno-militarna w świecie i wynikające z niej zagrożenia dla Polski; założenia strategicznej obrony naszego kraju; metody oceny sił zbrojnych czasu P i W oraz układu pozamilitarnego; teoretyczne założenia oraz koncepcja przygotowania i prowadzenia wojny obronnej przez Polskę w XXI wieku; obecny stan teorii sztuki wojennej oraz ustalenie wyznaczników spójności polskiej teorii z wymogami NATO. Trwają prace dotyczące: prognozowania kierunków rozwoju systemu obronnego; opracowania modeli gospodarki obronnej państwa i logistyki wojskowej; opracowania systemu informatycznego wspomaganie procesów kierowania obronnością RP oraz opracowania metod oceny efektywności systemów łączności na potrzeby obronności kraju.

W 1995 r. kadra akademii liczyła 964 osoby, w tym 25 profesorów, 38 doktorów habilitowanych i 142 doktorów. Ponadto akademie zatrudniała 142 adiunktów posiadających stopień doktora i 23 asystentów (11 osób pobierało stypendia doktoranckie, 77 osób miało otwarte przewody doktorskie). Pozostali pracownicy uczelni to: 107 pracowników

inżynieryjno-technicznych, 34 bibliotekarzy i archiwistów, 132 pracowników administracyjnych, 23 starszych wykładowców i wykładowców oraz 443 innych pracowników.

W 1995 roku kadra naukowo-dydaktyczna AON opublikowała łącznie 80 prac badawczych, w tym 23 oryginalne, 15 monograficznych i 42 przeglądowe. Ponadto 16 prac opublikowanych zawierały recenzowane czasopisma i wydawnictwa o zasięgu światowym.

Z dziedziny nauk wojskowych opublikowano m.in.:

- Rutkowski C., Zarządzanie strategiczne SZ;
- Rutkowski C., Aparat pojęciowy strategii;
- Zieliński J., Transformacja Sił Zbrojnych Polski w okresie przemian ustrojowych;
- Praca zbiorowa. Ukraina - studium wojskowo-geograficzne;
- Praca zbiorowa. Litwa - studium wojskowo-geograficzne;
- Praca zbiorowa. Wojskowo-geograficzny podział obszaru kraju;
- Praca zbiorowa. Metodyka oceny infrastruktury operacyjnej;
- Praca zbiorowa. O obronie militarnej Polski przełomu XX-XXI wieku;
- Jakubczak R., Organizacja i wykorzystanie wojsk OT;
- Działania nieregularne w obronie Rzeczypospolitej Polskiej (praca zbiorowa);
- Marczak J., Obrona miast w obronie powszechnej Polski;
- Praca zbiorowa. Obrona powszechna RP;
- Wojska OT podstawowym komponentem obrony powszechnej państw (praca zbiorowa);
- Współdziałanie w obronie powszechnej (praca zbiorowa);
- Obrona terytorialna III Rzeczypospolitej (praca zbiorowa);
- Kostecki W., Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa;
- Ożadowicz R., Przemiany społeczno-polityczne na Ukrainie;
- Balcerowicz B., Strategia obrony państwa średniej wielkości;
- Balcerowicz B., Wystarczalność obronna;
- Artyleria w operacji i walce (praca zbiorowa);
- Ścibiorek Z., Przyszła wojna - jaka?;
- Szulc B., Przywództwo w dowodzeniu wojskami;
- Zieliński J., Polska sztuka operacyjna;
- Kaczmarek W., Działania bojowe oddziału;
- Działania taktyczne wojsk lądowych (praca zbiorowa);
- Zabłocki E., System obrony powietrznej;

- Zabłocki E., Strategia sił powietrznych;
- Zabłocki E., Polski samolot pola walki;
- Teoria obrony powietrznej (praca zbiorowa).

Z dziedziny nauk humanistycznych opublikowano:

- Pindel K., Obrona terytorialna II Rzeczypospolitej;
- Wyszczelski L., Działalność oświatowo-wychowawcza w Wojsku Polskim w latach 1918-1939;
- Mięka W., Zieleńce - Dubienka;
- Mięka W., Raclawice;
- Mięka W., Wilno. Polany. Lipniszki;
- Mięka W., Zarys polskiej sztuki wojennej w latach Wielkiej Wojny 1914-1918.

Z dziedziny nauk prawnych do ważniejszych opublikowanych prac zaliczono:

- Łukaszuk L., Międzynarodowe prawo humanitarne w systemie ochrony praw człowieka i humanizacji stosunków międzynarodowych;
- Uwarunkowania bezpieczeństwa i obronności Polski. Aspekty prawno-międzynarodowe i polityczne (praca zespołowa);
- Łukaszuk L., Nowe podejście państw do problemów humanitarnych - legitymizacja prawa do interwencji;
- Łukaszuk L., Państwo podziemne w świetle prawa międzynarodowego;
- Łukaszuk L., Perspektywy prawnomiędzynarodowych stosunków Polski z zagranicą;
- Łukaszuk L., Wkład ONZ w rozwój norm regulujących współzycie międzynarodowe;
- Łukaszuk L., Źródła międzynarodowego prawa morza i jego kodyfikacja;
- Łukaszuk L., Poglądy Immanuela Kanta na prawo międzynarodowe;
- Ciupiński A., Ochrona dóbr kultury w aktach prawa międzynarodowego po 1954 roku;
- Korycki S., Konstytucyjno-ustawowe gwarancje apolityczności sił zbrojnych a status ustrojowy MON.

Z dziedziny organizacji, zarządzania i informatyki opublikowano:

- Sienkiewicz P., Analiza systemowa. Metodologia i zastosowania;
- Sienkiewicz P., Zarządzanie ryzykiem, [w:] Społeczeństwo a ryzyko;
- Sienkiewicz P., Metodologia badań eksploatacji systemów;
- Sienkiewicz P., Sterowalność systemów społeczno-ekonomicznych;

- Sienkiewicz P., Informacje naukowe w podejmowaniu decyzji.

Z dziedziny nauk ekonomicznych ważniejsze publikacje to:

- Stankiewicz W., Historia doktryn ekonomicznych;
- Kamiński T., Metodologiczne założenia oceny efektywności doboru sprzętu logistycznego;
- Praca zbiorowa. System gospodarki obronnej Polski i Czech;
- Oleksyn L., Współzależność gospodarcza, możliwość i wystarczalność gospodarcza, [w:] Wystarczalność obronna.

Publikacje zagraniczne opublikowane w 1995 r.:

- Grzelka A., Makowski P., Selected problems of computer - supported missions; The Sixteen NATO;
- Sienkiewicz P., Systems and operations research in Polish Army, Systems Research, Vienna NATO;
- Mazurek Z., Woźniak P., Broń jądrowa w wieku atomowym, Armadni Technicki Magazyn, nr 8 i 9/95;
- Wiatr M., Polska polityka bezpieczeństwa, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg;
- Sabak Z., Ewolucja polskiej sztuki wojennej, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg;
- Szulc B., System kształcenia oficerów w Polsce, Centro de Publicaciones Ministerio de Defensa, nr 4, Madryt;
- Szulc B., Polska myśl wojskowa. Historia i współczesność, wyd. Centro Superior de Estudios de la Defensa Nacional, Madryt 1995;
- Łukaszuk L., Poland and the legal system of regional Baltic cooperation, Forschungsinstitut fur Internationale Politik und Sicherheit, Ebenhausen;
- Łukaszuk L., Sources of international law in transformation, Univ. of Bologna;
- Łukaszuk L., Topical problems of constitutional cours in Poland and in Hungary, Jornal of East and West Studies;
- Kostecki W., Transformations of post - communist states 1989-1995; Mackmillan, Londyn;
- Kostecki W., The layout of security. A proposal for discussion, Centrare for Peace and Conflict Research, Copenhagen. Working Paper No. 6/1995;
- Śmiałek W., Instytucjonalizacja bezpieczeństwa regionalnego w Europie Środkowej, Sbornik Vojenske Akademie v Brne;

- Gąsiorek K., Vojska teritorialni - budoncnost polske armady, Vojenske Rozhledy Czech Military Review;
- Stankiewicz W., Jojannes Gerber - - Mitbergruder der Militarokonomie der Streitkrafte, wyd. II, Walhalle und Practoria Verlag;
- Kamiński T., Gospodarka obronna Polski i Czech, Sbornik Vojenske Akademie v Brne;
- Stankiewicz W., Oleksyn L., Probleme des Verkaufs von Wehrmaterial [w:] Strukturwandel der Bundeswehr, Uniwersytet Fryderyka Aleksandra w Norynberdze; Oleksyn L., Polen in System der Europaischen Sicherheit, Akademia Europejska w Bad-Marienburgu.

Udział pracowników uczelni w konferencjach naukowych kształtował się następująco:

- a) w konferencjach krajowych w 1995 roku wzięło udział 286 osób, w tym 54 osoby wystąpiły z referatami, 11 zaś przewodniczyło sesjom.
- b) w konferencjach międzynarodowych uczestniczyły 33 osoby, w tym 14 osób referowało, 11 natomiast przewodniczyło sesjom.

Akademia Obrony Narodowej zorganizowała 4 konferencje krajowe.

W 1995 roku w uczelni realizowano następujące zadania badawcze:

1. Zagrożenia i bezpieczeństwo militarne RP; konflikty zbrojne - analiza, synteza i właściwości; strategiczna operacja obronna.
2. Geografia wojenna krajów ościennych (Ukraina, Białoruś, Litwa, Obwód Kaliningradzki).
3. Działania operacyjne i taktyczne wojsk lądowych w operacjach obronnych na obszarze Polski; działania powietrzno-lądowe i wsparcie lotnicze wojsk lądowych.
4. Użycie bojowe lotnictwa i środków obrony powietrznej w operacjach Sił Zbrojnych RP; samoloty bezzałogowe w działaniach bojowych.
5. Planowanie gospodarczo-obronne Polski; logistyczne zabezpieczenie działań bojowych.
6. Modelowanie procesów walki i zastosowanie symulacji komputerowej w analizach taktyczno-operacyjnych i strategiczno-obronnych.
7. Podstawy metodologiczne analizy systemowej; zastosowania techniki systemów wspomagania decyzji i systemów ekspertowych oraz podstaw inżynierii.
8. Polskie i czeskie drogi do niepodległości i suwerenności po I i II wojnie światowej (wyd. w j. polskim i czeskim).
9. Polskie tradycje narodowe i przeobrażenia w polskiej sztuce.

2.3.6. Działalność naukowa i badawcza w roku 1996

W 1996 roku działalność naukowa i aktywność pracowników – podobnie jak w roku poprzednim - nadal ukierunkowana była na rozwiązywanie problemów mieszczących się w obszarze bezpieczeństwa narodowego.

Od wielu lat problematykę badań w analizowanym okresie wyznaczały: doktryna obronna państwa, kierunki reformowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i nieodległa perspektywa włączenia Wojska Polskiego do struktur Paktu Północnoatlantyckiego. Równie ważną sferę działalności naukowej stanowiły badania dotyczące teorii sztuki wojennej, teorii i praktyki sztuki operacyjnej oraz taktyki rodzajów sił zbrojnych i wojsk, modelowego systemu edukacji obronnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz zarządzania przestrzenią powietrzną.

W akademii w 1996 r. na pełnych etatach pracowało 812 osób, w tym 23 profesorów, 33 doktorów habilitowanych i 138 doktorów. Ponadto 131 adiunktów (wszyscy ze stopniem doktora) oraz 50 asystentów (11 osób pobierało stypendia doktoranckie, 77 osób miało otwarte przewody doktorskie). Pozostali pracownicy to: 28 pracowników inżyniersko-technicznych, 31 bibliotekarzy i archiwistów, 258 pracowników administracyjnych, 26 starszych wykładowców i wykładowców oraz 225 pracowników zatrudnionych na innych stanowiskach.

W 1996 roku w akademii opublikowano łącznie 485 prac badawczych. Złożyły się na nie: 294 prace oryginalne, 72 prace monograficzne i 119 przeglądowych. Liczba publikacji w recenzowanych czasopismach i wydawnictwach o zasięgu światowym wyniosła 35.

Z dziedziny nauk wojskowych opublikowano:

- Balcerowicz B., Strategia obrony państwa średniej wielkości;
- Balcerowicz B., Wystarczalność obronna;
- Balcerowicz B., Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego;
- Balcerowicz B., Wprowadzenie do studiowania strategii;
- Balcerowicz B., Zagrożenia - realia i iluzje;
- Wróblewski R., Strategia obronna Polski przełomu wieków;
- Wróblewski R., Zarys teorii kryzysu;
- Wróblewski R., Teoria sztuki wojennej a nauki wojskowe (zarys problemu);
- Wojnarowski J., Gotowość bojowa i mobilizacyjna SZ RP;
- Kurant A., Ewakuacja ludności;
- Skrzyp J., Geografia wojenna Polski i krajów ościennych;

- Skrzyp J., Wojskowo-geograficzna charakterystyka Danii i Szwecji;
- Stańczuk S., Analiza granic w aspekcie obronnym;
- Dworecki S., Logistyka w wojsku;
- Dworecki S., Od konfliktu do wojny;
- Dworecki S., Konflikty zbrojne w Azji;
- Dworecki S., Międzynarodowe stosunki militarne;
- Drost M., Funkcjonowanie układu pozamilitarnego w czasie kryzysu i wojny;
- Jakubczak R., Rejon odpowiedzialności obrony terytorialnej;
- Działania nieregularne OT, praca zbiorowa;
- Obrona terytorialna - nowe elementy systemu militarnego RP (praca zbiorowa);
- Główne założenia współdziałania sił zbrojnych i układu pozamilitarnego (praca zbiorowa);
- Marczak J., Podstawy obronności i wojskowości III RP;
- Rutkowski C., Strategiczne uwarunkowania budowy autostrad;
- Rutkowski C., Nieprzewidywalność w zarządzaniu strategicznym;
- Ścibiorek Z., Działania opóźniające;
- Ścibiorek Z., Aktywność w obronie;
- Tomaszewski A., Wojska lądowe w strategicznej operacji obronnej;
- Szulc B., Dylematy i antynomie szkoły polskiej;
- Pokrątko T., Obrona przeciwchemiczna w procesie strategicznego rozwijania sił zbrojnych;
- Zajdziński W., System obrony Niemiec;
- Zajdziński W., Siły szybkiego reagowania;
- Zieliński J., Polska sztuka operacyjna;
- Możliwe zmiany w strukturze organizacyjnej wojsk lądowych (praca zbiorowa).
Kierowanie procesem zabezpieczenia logistycznego w brygadzie i dywizji,
w natarciu i obronie (praca zbiorowa);
- Teoria sztuki wojennej w kontekście teorii naukowych (praca zbiorowa);
- Wsparcie ogniowe wojsk w przeciwuderzeniu strategicznym (praca zbiorowa);
- Kierunki przemian w procesie dowodzenia w świetle rozwoju Sił Zbrojnych RP (praca zbiorowa);
- Michniak J., Teoria wojskowych systemów łączności;
- Huzarski M., Działania taktyczne dywizji drugiego rzutu operacyjnego;

- Bujak A., Teoretyczne i praktyczne aspekty prowadzenia działań bojowych w terenie lesistym i lesisto-jeziornym;
- Zabłocki E., Istota dowodzenia przez cele w interpretacji NATO;
- Zabłocki E., Dowodzenie przez cele Siłami Powietrznymi RP;
- Zabłocki E., Siły powietrzne w systemie obronnym państwa;
- Zabłocki E., Wzmocnienie potencjału obronnego;
- Świątnicki W., Warunki techniczne i organizacyjno-techniczne automatycznego identyfikowania obiektów w przestrzeni powietrznej;
- Michalak W., Lotnictwo w systemie obronnym RP;
- Miodek S., Wojska raketowe w wojskach lotniczych i obrony powietrznej;
- Bartosiewicz S., Uzbrojenie samolotów szkolno-bojowych II RP;
- Zajas S., Właściwości operacyjne i taktyczne samolotów wielozadaniowych dla lotnictwa polskiego;
- Zajas S., Zarys rozwoju i użycia taktycznego lotnictwa uderzeniowego;
- Suchora S., Lotnictwo wojsk lądowych w walce i operacji;
- Szymański R., Taktyczne potrzeby i możliwości wykorzystania lotnictwa cywilnego w działaniach obronnych;
- Metody prognozy zniszczeń nawierzchni dróg infrastruktury drogowej dla różnych rodzajów oddziaływań celowych (praca zespołowa);
- Co nowego w śmigłowcach szturmowych (praca zespołowa);
- Ocena stopnia zagrożenia misji samolotu bezpilotowego, praca zespołowa;
- W drodze do NATO (praca zespołowa);
- Ocena logistyki sił powietrznych w końcu pierwszego etapu transformacji SZ RP (praca zespołowa);
- Rozmieszczenie związków taktycznych i oddziałów oraz specyficzne wymogi lotnictwa i jego logistyki (praca zespołowa);
- Mańkowski R., Doskonalenie systemu kierowania procesami zabezpieczenia logistycznego we współczesnych warunkach pola walki;
- Drażczyk W., Zabezpieczenie logistyczne komend lotniskowych w działaniach manewrowych.

Z dziedziny nauk ekonomicznych:

- Kamiński T., System gospodarki obronnej;
- Kamiński T., Funkcjonowanie systemów logistycznych;
- Oleksyn L., Współzależność, możliwość i wystarczalność gospodarcza;

- Płaczek J., Wydatki wojskowe;
- Stachowiak Z., Ekonomia;
- Stankiewicz W., Uwarunkowania bezpieczeństwa ekonomicznego;
- Stankiewicz W., Historia doktryn ekonomicznych;
- Ożadowicz R., Przemiany społeczne i ekonomiczne w krajach sąsiadujących z Polską i ich wpływ na bezpieczeństwo RP.

Z dziedziny nauk prawnych:

- Korycki S., Zagadnienia obronności w projektach Konstytucji RP;
- Łukaszuk L., Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa;
- Łukaszuk L., Międzynarodowe konflikty zbrojne a ustalenia haskiej konwencji o ochronie dóbr kulturowych;
- Łukaszuk L., Międzynarodowe prawo morza;
- Łukaszuk L., Konstytucja a prawo międzynarodowe;
- Ciupiński A., Problemy stanu prawnego bezpieczeństwa Europy;
- Gąska M., Prawno-konstytucyjne normy funkcjonowania państwa podziemnego;
- Badania prawnoustrojowych zagadnień systemu obronnego państwa (praca zbiorowa);
- Badanie i nauczanie zagadnień prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego (praca zbiorowa).

Z dziedziny nauk humanistycznych:

- Poksiński J., My sędziowie nie od Boga. Z dziejów sądownictwa wojskowego PRL (1944-1956);
- Poksiński J., Święto Niepodległości;
- Poksiński J., Operacja „Tajfun”;
- Stępień R., Priorytety w kształceniu oficerów;
- Wyszczelski L., Działalność oświatowo-wychowawcza w Wojsku Polskim w latach 1918-1939;
- Wyszczelski L., Działania nieregularne w myśli wojskowej XIX i na początku XX wieku;
- Strasburser D., Zasady sztuki wojennej w kampaniach i bitwach od starożytności do wojny francusko-pruskiej 1870-1871;
- Mięka W., Bitwy Insurekcji Kościuszkowskiej - Błonie, Raszyn, Gołków;
- Mięka W., Bitwy Insurekcji Kościuszkowskiej - Szczekociny. Bitwa i sztuka wojenna armii powstańczej;

- Sobiecki J., W kręgu logiki;
- Kunikowski J., Współzależność socjologii ogólnej z socjologią wojska;
- Starczewski M., Polskie działania specjalne na Górnym Śląsku i Pomorzu (1922-1939). Podobieństwa i różnice;
- Borkowski J., Kształtowanie tendencji antystresowej żołnierzy;
- Rosa R., Filozofia i bezpieczeństwo;
- Wojna jako przedmiot edukacji (praca zbiorowa);
- Problemy bezpieczeństwa w polskiej myśli społecznej i wojskowej (praca zbiorowa);
- Psychologia i dowodzenia; cz. II (praca zbiorowa);
- Planowanie wojenne w Polsce w latach 1918-1956 (praca zbiorowa);
- Teoria i praktyka działań obronnych w latach 1914-1945 (praca zbiorowa);
- Modelowy system edukacji obronnej społeczeństwa RP (praca zbiorowa);
- O dyscyplinie wojskowej i jej kształtowanie (praca zbiorowa).

Z dziedziny organizacji, zarządzania i informatyki:

- Systemy mikrokomputerowe. Teoria i praktyka (praca zbiorowa);
- Model perspektywicznego systemu informatycznego AON (praca zbiorowa);
- Dowodzenie - teoria i praktyka (praca zbiorowa);
- Sienkiewicz P., Analiza ryzyka w podejmowaniu decyzji rozwojowych;
- Sienkiewicz P., Podstawy analizy decyzyjnej w sytuacjach kryzysowych;
- Sienkiewicz P., Globalne społeczeństwo informacyjne - kto zyska, kto straci;
- Sienkiewicz P., Systemowe sytuacje kryzysowe.

Publikacje zagraniczne:

- Sienkiewicz P., Information security in countries in transition, Londyn;
- Szulc B., Defence education, KV, Sztokholm;
- Kaczmarek W., Vliv noci na taktickou cinnost, Sbornik Vojenske Akademie Brne, Brno;
- Podkowski A., Doświadczenia polskie w misjach ONZ, Centrum Innere Furing, Koblencja;
- Opracowanie zespołowe. Circumstances of using GNSS: biuletyn informacyjny Military University of Aviation, Koszyce;
- Opracowanie zespołowe. Transformations of post - communist states, Macmillan, Londyn;

- Ciupiński A., Położenie geostrategiczne Rzeczypospolitej Polskiej (w oprac. zbior.), wyd. Wyższego Instytutu Studiów Obronnych, Bruksela;
- Śmiałek W., Regionalna współpraca wojskowa; Sbornik Vojenske Akademie Brne, Brno;
- Łukaszuk L., Poland and the new legal system of the regional Baltic cooperation [w:] The Baltic Sea new developments in national policies and international cooperation, Holandia;
- Łukaszuk L., Nacyonalnoje zakonodatielstwo Polszy i ochrona Baltijskogo Morja w swiecie prawowych norm OON, Międzynarodnyj Fond Via Baltica, Ryga.

Wiele prac resortowych miało znaczenie doktrynalne o najwyższym stopniu ważności dla doskonalenia systemu obronnego Polski.

W konferencjach naukowych ogółem udział wzięło 543 pracowników akademii, w tym 161 osób wystąpiło z referatami zaś 40 przewodniczyło sesjom. W konferencjach międzynarodowych wzięło udział 55 osób (41 osób referowało, 12 przewodniczyło sesjom). Akademia była organizatorem 11 konferencji krajowych.

Na zadania badawcze opracowywane w 1996 roku złożyły się:

1. System kierowania obronnością państwa w warunkach zagrożeń i wojny.
2. System obrony terytorialnej z uwzględnieniem teoretycznych i realnych możliwości państwa.
3. Geograficzno-operacyjna charakterystyka i ocena wybranych obszarów strategicznych.
4. Obszary niestabilności międzynarodowych i sprzeczności interesów a bezpieczeństwo Polski.
5. Teoria taktyki i sztuki operacyjnej w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych.
6. Miejsce i rola artylerii i wojsk raketowych we współczesnej walce.
7. Współczesne problemy dowodzenia wojskami z uwzględnieniem teorii przywództwa.
8. Skuteczność przygotowania kadr dowódczych i sztabowych w aspekcie funkcjonalności zawodowej.
9. System logistyczny okręgu wojskowego.
10. Teoria walki w przestrzeniach informacyjnych.
11. Użycie lotnictwa w obronie RP i kierunki jego integracji z siłami powietrznymi NATO.
12. Kierunki i zakres integracji dowodzenia siłami powietrznymi Rzeczypospolitej Polskiej i NATO.

13. Przygotowanie i prowadzenie walki i operacji w przestrzeni powietrznej przez siły i środki OP.
14. Podstawy teoretyczne obrony powietrznej.
15. Zabezpieczenie logistyczne sił powietrznych RP w operacjach obronnych.
16. Komputerowe wspomaganie dowodzenia.
17. Modelowanie działań bojowych sił powietrznych i wojsk lądowych.
18. Rozwój zastosowań komputerowej mapy terenu dla potrzeb sił zbrojnych.
19. Stan i perspektywy rozwoju pedagogiki wojskowej i metodyk szczegółowych oraz psychologii dowodzenia.
20. Wojna i pokój w polskiej myśli społecznej i wojskowej.
21. Planowanie wojenne w latach 1918-1955.
22. Teoria i praktyka działań obronnych w latach 1944- 1945.
23. Armia w społeczeństwie demokratycznym.

Zgodnie z decyzją ministra obrony narodowej Wojskowy Instytut Historyczny z dniem 1 kwietnia 1997 r. został włączony w status AON.

W analizowanym okresie główne zadania badawcze dotyczyły:

- Powstania kościuszkowskiego 1794, opracowano III tom „Z dziejów społeczno-politycznych insurekcji kościuszkowskiej”;
- Polskich tradycji wojskowych, opracowano III tom „Wojny z Rosją, Turcją i Mołdawią w XVI i XVII w.”. Wydano drukiem książkę „Z dziejów militarnych Warszawy”, zorganizowano dwie konferencje o zasięgu ogólnokrajowym „Dzieje militarne Warszawy” oraz „Jan III Sobieski - w trzechsetną rocznicę śmierci”;
- Polskiej techniki wojskowej, przygotowano IV tom „Polska technika wojskowa 1939-1945” (ok. 60 arkuszy autorskich);
- Wojska Polskiego II RP, opracowanie „Oficerowie dyplomowani WP 1919-1939”;
- Wojska Polskiego w latach 1921-1926, biografia generała Mariana Kukiela;
- Polskiej konspiracji wojskowej w II wojnie światowej, ukazały się dwa tomy z planowanych pięciu „Historii Armii Krajowej”;
- Polskiej Marynarki Wojennej, trwały prace nad polskimi wojennymi flotyllami wiślanymi;
- Wojska Polskiego w II wojnie światowej, przygotowano bilans polskiego wysiłku zbrojnego w II wojnie światowej;
- Ludowego Wojska Polskiego 1943-1989, przygotowano wybór dokumentów dotyczących udziału WP w wydarzeniach poznańskich;

- Powszechnej historii wojskowej, przygotowano studium operacji sandomiersko-śląskiej Armii Czerwonej;
- Tradycji i współczesnych stosunków militarnych Polski z innymi państwami, wydano drukiem pracę dotyczącą militarnych stosunków polsko-austro-węgierskich w okresie I wojny światowej. Ponadto wydano kolejne numery kwartalnika „Wojskowy Przegląd Historyczny” oraz tom 37 „Studiów i Materiałów do Historii Wojskowości”.

W 1996 r. opublikowano także:

- Agresja sowiecka na Polskę w świetle dokumentów, t. 2. Wybór i opracowanie: Czesław Grzelak, Stanisław Jaczyński, Eugeniusz Kozłowski, Warszawa 1996, Bellona;
- Armia Krajowa: rozwój organizacyjny, red. nauk. Krzysztof Komorowski, Warszawa 1996, Bellona;
- Dyskant Józef, Port Artur 1904, Warszawa 1996, Bellona;
- Działania militarne w górach, red. nauk. Wiesław Wróblewski, Warszawa 1996, DSS MON, WIH;
- Harz Maria, Bibliografia publikacji pracowników naukowych oraz wykaz publikacji Wojskowego Instytutu Historycznego 1987-1996, Warszawa 1996, WIH;
- Księga pochowanych żołnierzy polskich poległych w II wojnie światowej, t. 5, Warszawa 1996, Oficyna Wydawnicza „Ajaks”;
- Między Wiedniem a Lwowem. Zwischen Wien und Lemberg, red. nauk. Andrzej Rzepniewski, Warszawa 1996, WIH;
- Powstanie kościuszkowskie 1794. Dzieje militarne, t. 2, red. nauk. Tadeusz Rawski, Warszawa 1996, Egros;
- Smoliński Józef, Ewakuacja Wojska Polskiego w czerwcu 1940, Warszawa 1996, Egros.
- Stańczyk Henryk, Operacja sandomiersko-śląska I Frontu Ukraińskiego. Bitwa o Górny Śląsk, Warszawa 1996, WIH;
- Szczurowski Maciej, 5 Brygada Artylerii. Tradycje, historia, współczesność, Warszawa 1996, Egros;
- Szczurowski Maciej, Dowódcy Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943-1945, Warszawa 1996, Oficyna Wydawnicza „Ajaks”;

- Z militarnych dziejów Warszawy, red. nauk. Andrzej Ajnenkiel, Warszawa 1996, WIH;

Wojskowy Instytut Historyczny Akademii Obrony Narodowej spełniał w Siłach Zbrojnych RP funkcję koordynatora badań historyczno-wojskowych. W realizacji głównych zadań WIH współpracował z uczelniami i instytutami naukowymi w kraju i za granicą, z których specjaliści uczestniczyli w tematach badawczych prowadzonych przez instytut.

Wojskowy Instytut Historyczny AON w 1996 roku prowadził badania nad tematami:

1. Historia polskiej techniki wojskowej.
2. Polskie tradycje wojskowe.
3. Dzieje wojen i wojskowości polskiej.
4. Historia II wojny światowej.
5. Losy polskich jeńców w ZSRR po 17 września 1939 r.; Stalinizm w WP po 1945 r.
6. Historia LWP w latach 1943-1989.
7. Tradycje i współczesne stosunki militarne z innymi państwami.
8. Atlas historyczno-wojskowy.

2.3.7. Działalność naukowa i badawcza w roku 1997

Ze względu na włączenie Wojska Polskiego do struktur Paktu Północnoatlantyckiego w analizowanym okresie badania naukowe dotyczyły m.in.: prognozy kierunków rozwoju systemu obronnego w aspekcie zmieniającej się sytuacji zewnętrznej, opracowania teoretycznych założeń oraz koncepcji przygotowania i prowadzenia wojny obronnej przez Polskę po 2000 roku, opracowania projektu ekspertowego systemu informatycznego wspomaganie analizy decyzyjnej w sytuacjach konfliktowych, opracowania koncepcji zarządzania przestrzenią podczas kryzysu i wojny (spełniającej potrzeby obronne RP i wymagania integracji z NATO) oraz identyfikacji roli i zadań wojsk lądowych w systemie obronnym kraju w nowych uwarunkowaniach. Ponadto od trzech lat prowadzone były badania dotyczące systemu informacyjnego wspomaganie procesów kierowania obronnością RP oraz opracowania koncepcji jednolitej rachunkowości ilościowo-wartościowej majątku wojska i określenia stopnia jego ekonomicznego zużycia. W dziedzinie nauk

humanistycznych prowadzone były badania nad polską i powszechną historią wojskową oraz dziejami techniki wojskowej.

W 1997 r. na pełnych etatach pracowały 854 osoby, w tym 33 profesorów, 31 doktorów habilitowanych i 140 doktorów. Ponadto 131 adiunktów (ze stopniem doktora) i 53 asystentów (13 osób pobierało stypendia doktoranckie, a 82 osoby miały otwarte przewody doktorskie). Pozostali pracownicy uczelni to: 43 pracowników inżynieryjno-technicznych, 37 bibliotekarzy i archiwistów, 235 pracowników administracyjnych, 67 starszych wykładowców i wykładowców oraz 221 pracowników zatrudnionych na innych stanowiskach.

W 1997 r. pracownicy AON wydali łącznie 355 publikacji, w tym 229 publikacji oryginalnych, 45 monograficznych i 81 przeglądowych. Ponadto 18 artykułów opublikowano w recenzowanych czasopismach i wydawnictwach o zasięgu światowym.

Ważniejsze publikacje opublikowane w 1997 roku z dziedziny nauk wojskowych:

- Balcerowicz B., Obrona narodowa i zobowiązania sojusznicze;
- Balcerowicz B., System obrony państwa w kontekście integracji z NATO;
- Wróblewski R., Wprowadzenie do strategii wojskowej;
- Wróblewski R., Planowanie strategiczne sił zbrojnych i ich działania w konfliktach zbrojnych;
- Drost M., Podsystem militarny i pozamilitarny SOP;
- Drost M., Zmarzliński W., Obrona niemilitarna RP;
- Skrzyp J. (red.), Geografia wojenna Polski i państw sąsiednich. Słowacja;
- Skrzyp J., Geostrategiczne położenie Polski;
- Rutkowski C., Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej;
- Rutkowski C., Siły szybkiego reagowania;
- Sabak Z., Definiowanie strategii;
- Marczak J. (red.), Samoobrona powszechna;
- Kitler W., Obrona narodowa Francji;
- Łukaszuk L., Od konfliktu do partnerskiej współpracy;
- Łukaszuk L. (red.), Obszary niestabilności międzynarodowych i sprzeczności a bezpieczeństwo Polski;
- Zieliński J. (red.), Ogólne zasady działań operacyjnych wojsk lądowych;
- Kuczmański Z., Kierunki przeobrażeń pola walki;
- Murawski T. (red.), Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń operacyjno-taktycznych w wojskach lądowych wybranych państw NATO;

- Wiatr M. (red.), Teoretyczne podstawy działań operacyjnych w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych;
- Korzeniowski S., Działania bojowe w rejonach zurbanizowanych we współdziałaniu z jednostkami obrony terytorialnej;
- Bujak A., Powietrzno-lądowy wymiar walki w specyficznych warunkach;
- Fiołna Z., Koncepcja dostępu do ISDM;
- Nowacki G., Amerykańskie poglądy na walkę informacyjną;
- Podkowski A., Wybrane problemy obrony psychologicznej;
- Jarecki Cz., Biernacik R., Taktyka artylerii;
- Zabłocki E., 80 lat polskiej myśli lotniczej;
- Zabłocki E., Dowodzenie siłami powietrznymi NATO;
- Zabłocki E., Zarządzanie przestrzenią powietrzną podczas kryzysu i wojny;
- Zabłocki E., Siły powietrzne NATO;
- Michalak W., Implikacje włączenia WLOP do PSP NATO;
- Michalak W., Wybrane aspekty operacyjnego użycia Sił Powietrznych RP;
- Michalak W., Operacje sił powietrznych;
- Michalak W., Identyfikacja operacji sił powietrznych;
- Michalak W., Istota operacji sił powietrznych;
- Świątnicki W., Rozpoznawanie celów powietrznych;
- Świątnicki W., Obrona indywidualna i zbiorowa państw;
- Świątnicki W., Struktury organizacyjne oraz systemy uzbrojenia WLOP;
- Świątnicki W. (red.), Rozpoznawanie celów powietrznych widzialnych optycznie;
- Michalak W. (red.), Rozpoznawanie celów powietrznych niewidzialnych optycznie;
- Michalak W. (red.), Wykorzystanie systemów satelitarnych w szkoleniu Wojsk lotniczych i obrony powietrznej;
- Miodek S., Wojska raketowe w obronie powietrznej państw NATO;
- Miodek S., Raketowa obrona powietrzna RP;
- Marszałek M., Zasady określania możliwości bojowych wojsk raketowych;
- Marszałek M., Kształcenie podstawowe w Royal Air Force College;
- Marszałek M., Pododdziały raketowe i techniczne WR OP;
- Fornal M., Ćwiczenie dowódczo-sztabowe szczebla CAOC z udziałem sztabu logistyki. Przygotowanie i prowadzenie;
- Mańkowski R., Rozważania o zasadach zabezpieczenia logistycznego lotnictwa wojskowego państw członków NATO;

- Mańkowski R., Kryteria oceny zabezpieczenia logistycznego OKP-ów w ujęciu wariantowego użycia jej logistyki;
- Mańkowski R., Logistyka w drugim etapie transformacji SP RP;
- Mańkowski R., O teorii logistyki sił powietrznych zdań kilka;
- Mańkowski R., Logistyka WLOP a zasady sztuki wojennej;
- Mańkowski R., Prognozowanie skutków uderzeń przeciwnika na obiekty logistyczne WLOP;
- Filar J., Struktura logistyki sił powietrznych;
- Szymański R., Podstawy teorii użycia lotnictwa wojskowego;
- Szymański R., Szustek R., Użycie lotnictwa w działaniach opóźniających;
- Józwiak K., Zastosowanie samolotów wielozadaniowych i koncepcja ich użycia w Siłach Zbrojnych RP;
- Szustek R., Polskie lotnictwo wojsk lądowych wczoraj, dziś i jutro;
- Cieślak E., Kierunki rozwoju lotnictwa wojsk lądowych w siłach zbrojnych wybranych państw;
- Cieślak E., Użycie lotnictwa w obronie strefy odpowiedzialności okręgu wojskowego;
- Zajas S., Analiza taktyczna zastosowania lotniczych bomb zapalających;
- Zajas S., Projekt wstępny oprogramowania funkcji planowania działań LMB w obiekcie Centrum Dowodzenia Sektora;
- Zajas S., Zasady użycia lotnictwa wojskowego;
- Zajas S., Kierunki integracji polskiego lotnictwa wojskowego z lotnictwem NATO;
- Zajas S. (red.), Koncepcja użycia samolotów wielozadaniowych SP RP. Uwarunkowania i potrzeby użycia;
- Zajas S. (red.), Dowodzenie siłami powietrznymi NATO. Wybrane problemy;
- Zajas S. (red.), Siły powietrzne NATO. Podstawowe pojęcia, definicje i zasady użycia;
- Zajas S. (red.), Siły powietrzne NATO. Dowodzenie taktycznymi siłami powietrznymi NATO w Europie;
- Zajas S. (red.), Siły powietrzne NATO. Procedury wypracowania decyzji na szczeblu taktycznym;
- Józwiak K., Cieślak E., Użycie samolotów bezzałogowych w działaniach sił taktycznych NATO;
- Kozub M., Rola lotnictwa zabezpieczającego w działaniach powietrznych;

- Kozub M., Lotnictwo WLOP w połączonych działaniach powietrznych NATO;
- Kozub M. (red.), Siły powietrzne NATO. Połączone operacje (działania) powietrzne;
- Gruszczyński J., Polskie lotnictwo myśliwsko-bombowe na drodze przemian;
- Gruszczyński J., Amerykańskie rakiety taktyczno-operacyjne, cz. I, II, III;
- Gruszczyński J., Sokół, Salamandra, Huzar i co dalej?;
- Gruszczyński J., Kolejny krok do NATO;
- Gruszczyński J., Uzbrojenie lotnicze NATO;
- Gruszczyński J., Samolot myśliwsko-bombowy F-100;
- Gruszczyński J., Wielozadaniowy system bojowy JAS-39 Gripen;
- Gruszczyński J., Samolot myśliwsko-bombowy F-101;
- Gruszczyński J., Samolot transportowy C-130;
- Zdrodowski B., Modele przygotowania operacyjno-taktycznego oficerów obrony powietrznej w NATO;
- Zdrodowski B., Podstawy obrony powietrznej;
- Zdrodowski B., Obrona powietrzna brygady piechoty górskiej;
- Zdrodowski B. + zespół, Model walki sił powietrznych;
- Groszek Z., Podstawy teorii rozpoznania w obronie powietrznej;
- Groszek Z., Batalion radiotechniczny sił powietrznych;
- Groszek Z. (red.), Rozpoznanie radiolokacyjne dla potrzeb dowodzenia w systemie OP. Stan obecny;
- Groszek Z. (red.), Rozpoznanie radiolokacyjne dla potrzeb dowodzenia w systemie OP. Projekt rozwiązań przyszłościowych;
- Kunata R. (red.), Obrona przeciwlotnicza w działaniach opóźniających wojsk lądowych;
- Kuriata R. (red.), Zadania, struktury i kierunki rozwoju wojsk obrony przeciwlotniczej;
- Kuriata R. (red.), Model ekspertowy wspomaganie decyzji w wojskach OP związku taktycznego;
- Kuriata R., Glen A., Przygotowanie walki przeciwlotniczej według procedur NATO;
- Kuriata R., Glen A., Obrona przeciwlotnicza ogólnowojskowego związku operacyjnego w pogotowiu operacyjnym;
- Koliński K., Planowanie działań bojowych w siłach powietrznych;
- Koliński K., Operacje sił powietrznych NATO;
- Bobkowski A., Współdziałanie w obronie powietrznej;

- Dubrawski Z., Wojska radiotechniczne w obronie powietrznej;
- Halama A., Wspomaganie dowodzenia wojskami w siłach powietrznych;
- Halama A., Obrona przeciwlotnicza w specyficznym środowisku walki;
- Koziół J., Procesy decyzyjne w obronie przeciwlotniczej;
- Tomaszewski A. (red.), Wojska lądowe w systemie obronnym kraju;
- Szulc B. (red.), Teoria sztuki wojennej;
- Ścibiorek Z. (red.), Użycie rodzajów wojsk w działaniach opóźniających;
- Huzarski M. (red.), Zmiany w teorii walki;
- Kaczmarek W., Związek taktyczny (oddział) w obronie wybrzeża morskiego;
- Nowak E., Zabezpieczenie logistyczne wojsk lądowych w działaniach bojowych, cz. I;
- Jarecki Cz., Udział wojsk raketowych i artylerii we wsparciu ogniowym wojsk w przeciwwuderzeniu strategicznym;
- Ciborowski L., Przestrzenie informacyjne działań zbrojnych;
- Sadowski S., Dowodzenie wojskami lądowymi SZ RP w skali strategicznej i operacyjnej;
- Bujak A., Prowadzenie działań bojowych na obszarze Pojezierza Mazurskiego;
- Wieleba R. (red.), Podstawy użytkowania i projektowania w MS Access;
- Kott G., Model ekspertowego systemu wspomaganie decyzji szefa OPL związku taktycznego i pułku rakiet przeciwlotniczych;
- Flanek Cz. (red.), Wybrane problemy teorii i praktyki dowodzenia;
- Wieleba R., Model ekspertowego systemu wspomaganie dowódcy związku taktycznego.

Z dziedziny nauk ekonomicznych:

- Kamiński T., Marketing - modernizacja wizualna;
- Stankiewicz W., Historia myśli ekonomicznej;
- Stachowiak S., Zarys podstawowych problemów ekonomii;
- Stachowiak S., Mikroekonomia, cz. III;
- Płaczek J., Wstęp do teorii geografii gospodarczej.

Z dziedziny nauk humanistycznych:

- Sobiecki J., W kręgu logiki;
- Świniarski J., O naturze bezpieczeństwa;
- Świniarski J., Ogólna teoria bezpieczeństwa;
- Dyrda M. (red.), Psychologia w wojsku;

- Rosa R., Wychowanie moralne w okresie przemian społecznych w Polsce;
- Rosa R., Przygotowanie obronne społeczeństwa;
- Rosa R., Prawa i wolności człowieka w armiach demokratycznego państwa;
- Wyszczelski L., Prawno-ustrojowe zasady funkcjonowania Wojska Polskiego II Rzeczypospolitej;
- Wyszczelski L., Działalność oświatowo-wychowawcza w Wojsku Polskim II Rzeczypospolitej;
- Czumur S., Wójcik W., Dowódcy lotnictwa polskiego;
- Mikuła W., Dylematy taktyki X-XVII w.;
- Jemioło T., Stępień R., Dylematy wychowania wojskowego;
- Stępień R., Demokratyczny charakter armii a rzeczowe i instytucjonalne przemiany wychowania wojskowego po 1989 roku;
- Powstanie 1794 r. Wojsko i sztuka wojenna (praca zbiorowa);
- Psychologia w kształceniu i szkoleniu wojskowym (praca zbiorowa);
- Historia sztuki wojennej jako przedmiot badań naukowych i dyscyplina dydaktyczna (praca zbiorowa);
- Poksiński J. (red.), Sztuka wojenna sił zbrojnych uczestniczących w wojnach lokalnych i ważniejszych konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej;
- Dyrda M. (red.), Psychologia w wojsku;
- Wyszczelski L., Teoria wojny pancерnej (zmechanizowanej) w myśli wojskowej lat 1918-1939;
- Świniarski J., Ku nowemu myśleniu o wojnie i ustanowieniu pokoju;
- Świniarski J., Od losu wojownika Homerowego do obyczajów oficerów II Rzeczypospolitej;
- Dyrda M. (red.), Psychologia dowodzenia, cz. III;
- Kunikowski J., Problemy cywilnej i demokratycznej kontroli nad SZ RP;
- Kucharski M. (red.), Pedagogiczne podstawy wychowania wojskowego;
- Poksiński J., Sędziowie wojskowi w latach 1944-1956.

Publikacje zagraniczne:

- Balcerowicz B., Polands view of military cooperation and its prospects in the Baltic Sea region, Strategion Laitos;
- Korycki S., Siły zbrojne w państwie demokratycznym, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno 1997;

- Śmiałek W., Międzynarodowa współpraca wojskowa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Mimoradne Číslo 1997;
- Szulc B., Krauze M., Organizacja i uprawianie nauki w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, opracowanie zwarte, Akademia Wojskowa Liptovsky Mikulas (Słowacja);
- Ciborowski L., Woźniak P., Walka w przestrzeniach informacyjnych działań bojowych; Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Nowacki G., Polskie poglądy na walkę informacyjną, Military Review;
- Zdrodowski B., Obrona przeciwrakietowa, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Halama A., Obrona powietrzna w szczególnych warunkach fizykogeograficznych, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Czmur S., Problems and consequences of democratization in Poland, Sztokholm (Szwecja);
- Rosa R., Vybrane aspekty prav a svobod vojaka v podminkach strukturalni tranformacji, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno;
- Kunikowski J., Problem cywilni a demokracicke kontroly o Zbrojenych Sił Polske Republiki, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno.

Dorobek naukowy uczelni miał zastosowanie nie tylko w procesie planowania operacyjnego na szczeblu Ministerstwa Obrony Narodowej, lecz również znacząco wspomagał proces kształcenia na wszystkich kierunkach studiów dyplomowych, magisterskich i zawodowych oraz na studiach podyplomowych i doktoranckich. Wiele prac resortowych miało znaczenie doktrynalne o najwyższym stopniu ważności dla doskonalenia systemu obronnego Polski.

W 1996 r. w konferencjach naukowych udział wzięło 285 osób, w tym 89 wystąpiło z referatami, a 12 przewodniczyło sesjom. W konferencjach międzynarodowych uczestniczyło 17 osób (12 osób referowało, zaś 3 osoby przewodniczyły obradom). Akademia zorganizowała 11 konferencji krajowych i jedną międzynarodową.

Zadania badawcze opracowywane w 1997 roku to:

1. Strategia obronna RP;
2. Strategia wojskowa RP;
3. Gospodarka obronna;
4. Wojska lądowe w systemie obronnym RP;
5. Przemiany teorii i metodologii dowodzenia;
6. Przestrzenie informacyjne działań zbrojnych;

7. Efektywność przygotowania wojsk i kadr dowódczo-sztabowych w nowych uwarunkowaniach funkcjonowania Sił Zbrojnych RP;
8. Kierunki i zakres integracji dowodzenia i użycia sił powietrznych i NATO;
9. Doskonalenie koncepcji prowadzenia działań w przestrzeni powietrznej w obronie RP;
10. Kierunki optymalizacji logistyki Sił Powietrznych RP i jej z NATO;
11. Armia w systemie demokratycznym państwa;
12. Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej;
13. Model działalności oświatowo-wychowawczej w Wojsku Polskim III Rzeczypospolitej.

Jakościowo nowa sytuacja polityczno-militarna w Europie i włączenie Rzeczypospolitej Polskiej do NATO w dalszym ciągu implikowały problematykę badań naukowych. Wszystkie zadania badawcze prowadzone w ramach działalności statutowej i badań własnych Akademii Obrony Narodowej obejmowały szeroką problematykę transformacji ustrojowej, co umożliwiło pogłębienie zagadnień dotychczas mało znanych.

Badania dotyczące strategii obronnej RP pozwoliły na opracowanie teoretycznych założeń i koncepcji przygotowania oraz prowadzenia wojny obronnej przez Polskę w XXI wieku, dokonanie analizy kierunków rozwoju systemu obronnego, środków obrony, stanu i kierunków zmian sytuacji społeczno-ekonomicznej, gospodarczej i politycznej oraz rozpoznanie i identyfikację problemów obrony narodowej i zobowiązań sojuszniczych. Określone zostały także kierunki doskonalenia obecnie funkcjonującego systemu obronnego Polski i jej sąsiadów oraz wnioski określające modyfikację dwóch systemów - militarnego i pozamilitarnego. Niespójność systemu mobilizacyjnego sektorów: gospodarczego i sił zbrojnych stanowiła inspirację do badań i opisanie możliwości utworzenia koherentnego systemu gwarantującego mobilizacyjne rozwinięcie systemu obronnego kraju. Wszystkie problemy rozważano na tle rozwoju stosunków polityczno-militarnych w otoczeniu naszego państwa i pod kątem możliwych zagrożeń i konfliktów. Uzupełnienie dotychczasowych badań stanowiła ocena przestrzeni geograficznej Czech i Słowacji w aspekcie potrzeb obronnych Polski (kwestie te były rozpatrywane w latach ubiegłych i odnosiły się do Rosji, Białorusi i Ukrainy).

W wyniku badań dotyczących strategii wojskowej Rzeczypospolitej Polskiej powstało szereg unikalnych opracowań w siłach zbrojnych, szczególnie w kwestii planowania strategicznego i działań w konfliktach zbrojnych. Została dokonana ocena możliwości oraz określono sposoby użycia sił zbrojnych i wykorzystania sił szybkiego reagowania (SSR) w sytuacjach kryzysowych. Zostały też sformułowane założenia ekonomiczne wojska

w tworzeniu i funkcjonowaniu systemu OT. Ważne miejsce w badaniach zajęła gospodarka obronna. Przedmiotem badań była m.in. identyfikacja ekonomicznego wymiaru bezpieczeństwa państwa oraz opracowanie metodyki zastosowania analiz ekonomiczno-obronnych w polityce i strategii bezpieczeństwa. W wyniku badań opracowano także koncepcję docelowej rachunkowości wojskowych jednostek budżetowych, która uwzględniała zmiany wynikające z ustawy z dnia 29 września 1994 r. Wypracowana metoda pozwalała w szerokim zakresie stosować nowoczesną technikę obliczeniową.

Dość obszerne badania dotyczyły taktyki i sztuki operacyjnej wojsk lądowych w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych. Wynikało to między innymi z faktu powołania wojsk lądowych jako nowego rodzaju sił zbrojnych. W odniesieniu do sytuacji wojsk lądowych w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej celem badań było opracowanie pełnej teorii oraz pragmatycznej koncepcji funkcjonowania wojsk lądowych w okresie pokoju i wojny. W wyniku badań zostały określone możliwości użycia poszczególnych rodzajów wojsk w opóźniających działaniach taktycznych; poddano weryfikacji zarówno założenia teoretyczne, jak i możliwości działań taktycznych ZT i oddziałów przeznaczonych do obrony wybrzeża, forsowania przeszkód wodnych i działań taktycznych na obszarze lesisto-jeziornym. Podobnej analizie poddano również działania osłonowe wojsk w strefie przygranicznej oraz działania specjalne w systemie walki zbrojnej wojsk lądowych. Zostały określone parametry organizowania i prowadzenia działań obronnych, a w odniesieniu do wojsk raketowych i artylerii poddano analizie możliwości wsparcia ogniowego działań zaczepnych. Zostały zbadane i określone możliwości związków taktycznych o jednolitej zróżnicowanej strukturze organizacyjnej. Opracowano również kierunki zmian w zakresie przemieszczania i rozmieszczania wojsk. Większość badanych problemów uwzględnia procedury obowiązujące w armiach NATO.

Połączenie Sił Zbrojnych RP z NATO rzuciło wyzwania dotyczące dokonania przemian w teorii i metodologii dowodzenia wojskami. Celem badań było wypracowanie metod i procedur dowodzenia koherentnych z NATO. W wyniku analizy zweryfikowane zostały podstawowe prawa i kategorie walki zbrojnej będące przedmiotem badań oraz zależności zachodzące między działalnością tych środków i efektywne sposoby ich wykorzystania. Określono teoretyczne podstawy działań operacyjnych - do teorii walki zostały wniesione nowe wartości, jakie wynikają ze zmian strukturalnych wojska - opracowano hipotetyczny model działań bojowych. Dokonano weryfikacji rozwiązań stosowanych w zabezpieczeniu logistycznym wojsk lądowych w związku ze zmianami zachodzącymi w teorii walki oraz dostosowano sposoby i procedury kierowania

zabezpieczeniem logistycznym wojsk do wymagań współczesnego pola walki, a także funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w nowych układach międzynarodowych (koalicyjnych). Przyjęto koncepcję funkcjonalną dowodzenia wojskami lądowymi, a dla szczebla taktycznego opracowano modele ekspertowe systemu wspomagania decyzji dowódcy pułku rakiet przeciwlotniczych, szefa obrony przeciwlotniczej oraz dowódcy związku taktycznego.

Problematyka badawcza odnosiła się także do poszukiwania tożsamości i podstaw teorii walki w nowym wymiarze oraz określenia podstawowych praw i formuł walki zbrojnej dla wszystkich rodzajów wojsk na szczeblach taktycznych i operacyjnych. Prowadząc badania porównawcze, zmierzano do stworzenia podstaw teorii w aspekcie przygotowania dokumentów normatywnych. Badania efektywności przygotowania wojsk i kadr dowódczo-sztabowych w nowych warunkach funkcjonowania Sił Zbrojnych RP pozwoliły określić współczesne aspekty teorii dowodzenia w świetle wymogów procedur NATO. Określały one kierunki zmian zarówno metod, jak i procedur dowodzenia w różnych środowiskach pola walki.

Badając stan akceptacji wyodrębnionych cech i zachowań przywódczych w procesie dowodzenia wojskami, zostały wypracowane sposoby i zakres kształtowania cech przywódczych oficerów - zarówno dowódców, jak i pracowników sztabu.

Badając natomiast kierunki i zakres integracji dowodzenia i użycia Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej i NATO, zdefiniowano pojęcia, opracowano oceny ewolucji struktury organizacyjnej, założenia teoretyczne i wyniki doświadczeń z praktycznego użycia lotnictwa wojskowego, a także wyznaczono kierunki jego rozwoju oraz obszary integracji z NATO.

Zostały sformułowane także uwarunkowania i potrzeby w zakresie użycia samolotów wielozadaniowych oraz koncepcja użycia samolotów bezzałogowych w Siłach Zbrojnych RP i w układach koalicyjnych. W zakresie wspomagania procesów dowodzenia siłami powietrznymi, wojskami raketowymi i radiotechnicznymi oraz rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego przedmiotem badań były różne jego formy m.in. proceduralne, techniczne i organizacyjne. Celem powyższych badań naukowych było wypracowanie nowych założeń użycia sił powietrznych zwiększających ich skuteczność w obronie Rzeczypospolitej Polskiej w warunkach autonomii militarnej i działań koalicyjnych. Problematykę integracji Sił Powietrznych RP i NATO realizowano wspólnie z Wydziałem Sił Powietrznych Akademii Dowodzenia Bundeswehry w Hamburgu.

W wyniku badań dotyczących doskonalenia koncepcji prowadzenia działań w przestrzeni powietrznej w obronie Rzeczypospolitej Polskiej została opracowana koncepcja

prowadzenia walki przy wykorzystaniu techniki satelitarnej i nawigacyjnych systemów satelitarnych, komputerowego wspomaganie planowania działań systemu obrony powietrznej, wyników symulacji pokonywania obrony powietrznej przeciwnika oraz zostały zoptymalizowane trasy dla lotnictwa myśliwsko-bombowego. Dalszemu udoskonaleniu uległy zasady użycia wojsk zgodnie z prawami walki zbrojnej prowadzonej w wymiarze powietrznym, a szczególnie: prowadzenie rozpoznania przestrzeni powietrznej, niszczenie środków napadu powietrznego oraz procesy i procedury dowodzenia.

Badania obejmujące kierunki optymalizacji logistyki sił powietrznych i jej integracji z NATO zaowocowały udoskonaleniem dzięki przeprowadzeniu analizy porównawczej metodyki kierowania działalnością logistyczną Sił Powietrznych Polski oraz sił powietrznych NATO. Zostały określone obszary jednorodne (analogiczne) oraz te, które należy dostosować, opracowano podstawy teoretyczne w odniesieniu do wspomaganie komputerowego logistycznych procesów decyzyjnych. Ustalono także kierunki, właściwości i możliwości organizacji procesu zabezpieczenia logistycznego jednostek sił powietrznych przez tzw. rejon logistyczny SP.

Ważne miejsce w procesie badań zajmowała problematyka humanistyczna, której ton nadawała specyfika wojska. Zadania badawcze mieściły się zatem w obszarze szeroko pojętej dydaktyki, teorii wychowania, historii filozofii i filozofii bezpieczeństwa, historii wojskowości i historii sztuki wojennej, psychologii dowodzenia oraz wychowania obronnego. Realizując zadanie naukowe dotyczące armii w systemie demokratycznym państwa, na podstawie krytycznej analizy literatury i wyników badań empirycznych została ukazana geneza funkcjonowania Wojska Polskiego w strukturach demokratycznych, przedstawiono istotę socjologicznych podstaw rozwoju Sił Zbrojnych RP uwzględniającą funkcje i konieczność cywilnej kontroli nad armią. Wyeksponowano także aksjologiczne i prawne podstawy funkcjonowania praw i wolności w wojsku.

W opisie najważniejszych osiągnięć badawczych i poznawczych zwracają uwagę trafne hipotezy i wnioski, które złożyły się na zrealizowanie przyjętych zadań i założonych celów badawczych. Niezależnie od etapu badań, ustalenia badawcze miały charakter opracowań zwartych i znajdowały się w Bibliotece Głównej Akademii Obrony Narodowej, w bibliotekach Departamentu Systemu Obronnego, Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego i Departamentu Społeczno-Wychowawczego Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Sztabu Generalnego WP.

2.3.8. Działalność naukowa i badawcza w roku 1998

W dziedzinie nauk wojskowych problematyka badawcza była ściśle związana z istotą polskiej doktryny obronnej, restrukturyzacją Sił Zbrojnych RP oraz ich adaptacją do struktur Paktu Północnoatlantyckiego, stąd też badania dotyczyły m.in.: strategii obronnej RP, strategii wojskowej oraz gospodarki obronnej Polski, teorii dowodzenia (kierowania, przywództwa), automatyzacji dowodzenia, teorii walki i konfliktów zbrojnych, funkcjonowania wojsk lądowych w działaniach bojowych i misjach pokojowych, koncepcji zabezpieczenia logistycznego na szczeblu operacyjnym i taktycznym, użycia sił powietrznych w systemie obronnym oraz ich dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego, rozwoju systemów uzbrojenia i kierowania siłami powietrznymi, integracji sił lądowych i powietrznych RP z NATO, modelowania działań bojowych, komputerowego obliczania potencjałów ekonomiczno-militarnych państw, numerycznego odwzorowania przestrzeni powietrznej dla potrzeb radiolokacji.

W dziedzinie nauk humanistycznych prowadzone były badania dotyczące miejsca i roli nauk humanistycznych w edukacji obronnej, roli humanistyki wojskowej w przygotowaniu kadr dowódczo-sztabowych i pracowników administracji państwowej, koncepcji bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego wobec wyzwań współczesności, wpływu zmian społecznych na rozwój i funkcjonowanie armii, edukacji psychologicznej podchorążych i oficerów w systemie kształcenia polskich kadr wojskowych, przemian w naukach pedagogicznych i ich wpływu na dydaktykę wyższej szkoły wojskowej.

Wojskowy Instytut Historyczny prowadził badania nad polską i powszechną historią wojskową. Problematyka badawcza obejmowała dzieje wojen i wojskowości polskiej ze szczególnym uwzględnieniem czasów nowożytnych i najnowszych oraz dzieje techniki wojskowej. Ważne miejsce w badaniach WIH zajmowały prace nad atlasem historyczno-wojskowym, monografią AK, losami jeńców polskich w Związku Sowieckim, agresją sowiecką na Polskę 17 września 1939 r., polsko-francuskimi stosunkami wojskowymi w okresie dwudziestolecia międzywojennego, rolą Józefa Piłsudskiego jako organizatora konspiracji i ruchu wojskowego oraz polskiej drogi do NATO.

W 1998 roku ogólna liczba pracowników pełnoetatowych wynosiła 904 osoby (33 profesorów, 27 doktorów habilitowanych, 131 doktorów). Ponadto 130 adiunktów (ze stopniem doktora) i 64 asystentów (w tym 32 osoby pobierało stypendia doktoranckie i 98 osób miało otwarte przewody doktorskie). Pozostali pracownicy to: 36 pracowników inżyniersko-technicznych, 42 bibliotekarzy i archiwistów, 230 pracowników

administracyjnych, 56 starszych wykładowców i wykładowców oraz 285 innych pracowników.

W 1997 roku kadra naukowo-dydaktyczna wydała 447 publikacji, w tym 311 oryginalnych, 39 monograficznych i 97 przeglądowych. W recenzowanych czasopismach i wydawnictwach o zasięgu światowym opublikowano 13 artykułów.

Ważniejsze publikacje roku 1998 z dziedziny nauk wojskowych to:

- Tomaszewski A., Wojska lądowe w systemie obronnym kraju cz.II. Zadania wojsk lądowych;
- Strzoda M., Dowodzenie siłami zbrojnymi w wybranych państwach NATO;
- Zabłocki E., Zarządzanie przestrzenią powietrzną;
- Zajas St. (red.), Zarys użycia lotnictwa wojskowego;
- Józwiak K. (red.), Użycie samolotów bezzałogowych w działaniach taktycznych wojsk lądowych;
- Michalak W., Siły Powietrzne Rzeczypospolitej Polskiej;
- Michalak W., Polskie siły powietrzne w NATO;
- Zabłocki E., Zarządzanie przestrzenią powietrzną podczas kryzysu i wojny;
- Zajas St., Wybrane problemy użycia SP NATO;
- Kozub M., Użycie lotnictwa WLOP w połączonych działaniach powietrznych NATO;
- Zajas St. (red.), Lotnicze wsparcie działań sił lądowych wg poglądów NATO;
- Zajas St. (red.), Polskie lotnictwo wojskowe - co dalej?;
- Kozub M. (red.), Rozpoznanie powietrzne na współczesnym polu walki wg poglądów obowiązujących w NATO;
- Gruszczyński J. (red.), Siły powietrzne NATO. Problemy kontroli przestrzeni powietrznej;
- Gruszczyński J., Amerykańskie rakiety operacyjno-taktyczne i taktyczne cz. IV;
- Gruszczyński J., Republic F-105;
- Gruszczyński J., Strategiczne lotnictwo bombowe w dobie broni jądrowej - Zachód;
- Gruszczyński J., Strategiczne lotnictwo bombowe w dobie broni jądrowej - Wschód;
- Gruszczyński J., Mig-29 - najlepszy samolot myśliwski świata?;
- Sirko M., Mikołajczuk M., Obrona przeciwrakietowa ZSRR i Federacji Rosyjskiej. System ostrzegania o napadzie ZSRR i FR;
- Mańkowski R., Problemy kształcenia logistyków SP.

Z dziedziny nauk humanistycznych:

- Hermann H., Historia sztuki wojennej jako przedmiot badań naukowych i dyscyplina dydaktyczna;
- Borkowski J., Negocjacje, ale jak?;
- Rosa R., Wybrane aspekty praw i wolności człowieka w armii demokratycznego państwa;
- Wyszczelski L., Teoria wojny pancernej (zmechanizowanej) w myśli wojskowej;
- Wyszczelski L., Kijów 1920;
- Stępień R., Model działalności społeczno-wychowawczej w Wojsku Polskim III Rzeczypospolitej;
- Kanarski L., Rokicki B., Przełożony i podwładny. Psychospołeczne aspekty relacji;
- Chojnecki St., Taktyka działań 2 DP AK w Podokręgu Wschodnim latem 1944 r.
- Wyszczelski L., Powstanie Warszawskie - wymuszone odejście od planu „Burza”;
- Matuszak Z., Obrona na szczeblach taktycznych w SZ II RP w latach 1918-1939;
- Matuszak Z., Kształcenie kadr pancernych dla potrzeb frontu w WP w latach II wojny światowej;
- Ajnenkiel A., Polska w koalicji antyhitlerowskiej;
- Ajnenkiel A., Refleksja o powstaniu kościuszkowskim;
- Ajnenkiel A., Polityka polska wobec Ukraińców w okresie międzywojennym;
- Ajnenkiel A., Problemy polityczno-wojskowe Warszawy w XIX i XX w.;
- Panecki T., Polski wysiłek zbrojny w II wojnie światowej;
- Wojtasik J., Powstanie kościuszkowskie 1794;
- Odziemkowski J., Służba duszpasterska Wojska Polskiego 1914-1945;
- Klimecki M., Lwów 1918-1919;
- Piotr Stawecki. Profesor – badacz, człowiek (praca zbiorowa);
- Cieplewicz M., Wojsko Polskie 1921-1926;
- Wrzosek M., Historia powszechna 1789-1918;
- Grzelak Cz., Działania Frontu Białoruskiego w 1939 r.;
- Grzelak Cz., Agresja Związku Sowieckiego na Polskę w 1939 r.;
- Stańczyk H., Od Sandomierza do Raciborza i Opola;
- Wróblewski W. (red.), Działania militarne w Prusach Wschodnich;
- Jaczyński St., Stan badań nad problematyką katyńskiej;
- Jaczyński St., Polskie formacje wojskowe w ZSRR 1941-1943;

- Nalepa E. J., Wojsko Polskie w wydarzeniach poznańskich 1956. Wybór dokumentów;
- Nalepa E. J., Gen. brygady Antoni Siwicki.

Publikacje zagraniczne:

- Korycki S., Siły zbrojne w państwie demokratycznym;
- Śmiałek W., Międzynarodowa współpraca wojskowa RP i Republiki Czech;
- Nowacki G., Polskie poglądy na walkę informacyjną, Military Review;
- Wiatr M., Noch ist Polen nich verboren, Fuhrungs Akademie (Hamburg);
- Rosa R., Vybrane aspekty prov a svobod vojaka v podminkach strukturalni transformaco, Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno 1997;
- Kunikowski J., Problem civilni a demokraticke kontroly o zbrojenych sil Polske republiky Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno 1997;
- Świniarski J., Koncepcje filozofie bezpiecni jako predpoklad rozvoje vseobecne teorie vojenskych ved; Sbornik Vojenske Akademie v Brne, Brno 1998;
- Panecki T., Le gouvernement polonais en exil et forces militarras 1939-1945, Akademia Wojskowa w Bredzie (Holandia);
- Jasiak M., Geneza akcji specjalnej „Wisła”, Wyd. University Harrad 1998;
- Głuchowski L.W., Nalepa E. J., A Belbiztonsagi Hadtest Szerepe Az 1956. Oktoberi Szovjet -Lengyel Yiszalyban, Intezet (Budapeszt);
- Nalepa E. J., Die Polnische Armee in Rahmen der Ereignise in Polen 1956, Poczdam 1998;
- Szczurowski M., Polijas Militarar arhivue Komisjer sasniegumi, pierdze un iegutie se-einejum bijusas Podomju serienibas arhivos; Latrijas arhivi 1998.

W 1997 roku w konferencjach wzięło udział 179 pracowników AON (96 referowało, 68 przewodniczyło). W konferencjach międzynarodowych uczestniczyło 48 osób (26 referowało, 9 przewodniczyło). Akademia była organizatorem 8 konferencji krajowych i 1 międzynarodowej.

Tematy badawcze opracowywane w 1998 roku:

1. Strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej. Strategia wojskowa Rzeczypospolitej Polskiej. Gospodarka obronna Polski.
2. Teoretyczne podstawy działań operacyjnych w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych.
3. Kierunki i zakres zmian w dowodzeniu wojsk lądowych RP.
4. Przemiany teorii i metodologii dowodzenia wojsk lądowych.

5. Przestrzenie informacyjne działań zbrojnych.
6. Efektywność przygotowania wojsk i kadr dowódczo-sztabowych w nowych uwarunkowaniach funkcjonowania Sił Zbrojnych RP.
7. Kierowanie systemami logistycznymi.
8. Kierunki i zakres integracji dowodzenia i użycia Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej i NATO.
9. Doskonalenie koncepcji prowadzenia działań w przestrzeni powietrznej w obronie Rzeczypospolitej Polskiej.
10. Kierunki optymalizacji logistyki Sił Powietrznych RP i jej integracji z NATO.
11. Multimedia w badaniach naukowych.
12. Odwzorowanie manewru wojsk na komputerowej (cyfrowej) mapie obszaru Polski.
13. Ekspertowy system wspomagający proces decyzyjny na szczeblu związku taktycznego.
14. Ekspertowy system wspomagający proces decyzyjny szefa OPL ZT i dowódcy pułku rakiet plot.
15. Armia w systemie demokratycznym państwa.
16. Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej.
17. Model działalności oświatowo-wychowawczej w Wojsku Polskim III Rzeczypospolitej.
18. Polskie tradycje wojskowe.
19. Wojsko Polskie II RP.
20. Polska konspiracja wojskowa w II wojnie światowej.
21. Polscy jeńcy wojenni w II wojnie światowej.
22. Wojsko Polskie w II wojnie światowej. Jednostki regularne.
23. Ludowe Wojsko Polskie 1943-1989.
24. Tradycje i współczesne stosunki militarne Polski z innymi państwami.

2.3.9. Działalność naukowa i badawcza w 1999 roku

Działalność naukowa w Akademii Obrony Narodowej, obok przedsięwzięć dydaktycznych, miała znaczenie priorytetowe. Badania naukowe i upowszechnianie ich wyników odgrywało ważną rolę w procesie kształcenia oficerów oraz pracowników administracji państwowej.

Zasadniczym celem badań naukowych podejmowanych w uczelni było rozwiązywanie problemów bezpieczeństwa narodowego, co było spójne z potrzebami zarówno sił zbrojnych,

jak i szeroko rozumianej obronności państwa. Przyjęcie Polski do NATO, założenia nowej polityki obronnej RP oraz doktryna i strategia Sojuszu Północnoatlantyckiego określały główne kierunki działalności naukowej akademii.

W dziedzinie nauk wojskowych problematyka badawcza była ściśle związana z istotą polskiej doktryny obronnej, restrukturyzacją Sił Zbrojnych RP oraz ich adaptacją do struktur i zadań Sojuszu Północnoatlantyckiego. Stąd też badania dotyczyły systemu obronnego i strategii obrony RP, teorii walki i konfliktów zbrojnych, sztuki operacyjnej i taktyki, planowania i organizacji działań zbrojnych, dowodzenia wojskami w nowych uwarunkowaniach politycznych i militarnych, wsparcia zabezpieczenia bojowego i logistycznego operacji oraz walki, organizacji i mobilizacji sił zbrojnych, funkcjonowania wojsk lądowych w działaniach bojowych misjach pokojowych, użycia sił powietrznych w systemie obronnym, ich dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego, integracji sił lądowych i powietrznych RP z NATO, komputerowego obliczania potencjałów ekonomiczno-militarnych państw i informatycznego wspomaganie procesów kierowania obronnością państwa. Równie ważną sferę działalności naukowej stanowiły badania dotyczące ekonomiki obronnej, historii sztuki wojennej, dydaktyki i wychowania wojskowego.

W dziedzinie nauk humanistycznych prowadzono badania dotyczące: prognoz rozwoju wojskowości XXI wieku, kierunków zmian i perspektyw rozwoju dydaktyki wyższej szkoły wojskowej, edukacji obronnej społeczeństwa, etyki zawodowej żołnierza WP, kwalifikacji społeczno-zawodowych oficera-dowódcy w świetle przemian edukacyjnych. Problematyka polskiej i powszechnej historii wojskowej była podejmowana w badaniach pracowników Wojskowego Instytutu Historycznego.

W roku 1999 odnotowano istotny postęp w działalności badawczej. Zadania naukowe zlecone przez Ministerstwo Obrony Narodowej i inne resorty oraz Sztab Generalny WP mogły być zrealizowane dzięki środkom finansowym otrzymywanym z Komitetu Badań Naukowych.

Miernikiem dorobku naukowego Akademii Obrony Narodowej była nie tylko liczba opracowań, ale przede wszystkim wartość merytoryczna, poznawcza i praktyczna badań.

W roku 1999 badania w Akademii Obrony Narodowej prowadzono w 20 działach tematycznych, w ramach których realizowano 119 tematów własnych oraz 10 tematów zleconych akademii przez inne instytucje wojskowe i cywilne. Do najliczniej reprezentowanych działów należały: strategia, sztuka operacyjna, taktyka, system obronny państwa, dowodzenie wojskami, zabezpieczenie działań zbrojnych oraz historia wojskowości.

W 1999 r. w akademii pracowało łącznie 922 osób (28 profesorów, 27 doktorów habilitowanych, 126 doktorów). Ponadto 126 adiunktów (ze stopniem doktora) i 65 asystentów (22 osoby pobierały stypendia doktoranckie, zaś 206 osób miało otwarte przewody doktorskie). Pozostali zatrudnieni to: 30 pracowników inżynieryjno-technicznych, 41 bibliotekarzy i archiwistów, 50 starszych wykładowców i wykładowców, 215 pracowników administracyjnych oraz 340 innych pracowników.

W 1999 r. kadra naukowo-dydaktyczna opublikowała 389 prac (268 oryginalnych, 54 monograficzne i 67 przeglądowych). Liczba publikacji w czasopismach o zasięgu światowym wyniosła 14.

Ważniejsze publikacje 1999 roku z dziedziny nauk wojskowych:

- Balcerowicz B., Rola Polski w NATO, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Balcerowicz B., Sojusz a obrona narodowa, wyd. Bellona, Warszawa 1999;
- Balcerowicz B., Rutkowski C. Strategia wojskowa państwa członka sojuszu, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Krauze M., Szulc B., Sztuka wojenna. Konteksty teoretyczne i praktyczne, wyd. A. Marszałek, Toruń 2000;
- Tomaszewski A. (kierownik zespołu), Model procesu zabezpieczenia bojowego działań w operacji i walce, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Tomaszewski A. (kierownik zespołu), Wojska lądowe w systemie obronnym kraju, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Michałak W., Dominacja z powietrza, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Ścibiorek Z., Wojna czy pokój, wyd. Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1999;
- Zabłocki E. (kierownik zespołu), Zarys użycia lotnictwa wojskowego, wyd. DWL i OP, Warszawa 2000;
- Ciborowski L., Walka informacyjna, wyd. A. Marszałek, Toruń 1999;
- Michniak J. (kierownik zespołu), System dowodzenia wojsk lądowych SZ RP, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Huzarski M. (kierownik zespołu), Wpływ integracji z NATO na zmiany w teorii taktyki ogólnej, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Huzarski M., Zagadnienia taktyki wojsk lądowych, wyd. A. Marszałek, Toruń 1999;
- Wiatr M., Między strategią a taktyką, wyd. A. Marszałek, Toruń 1999;
- Drost M. (kierownik zespołu), Współpraca cywilno-wojskowa Polska – NATO, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Lidwa W., Współdziałanie w walce lądowej, wyd. A. Marszałek, Toruń 2000;

- Nowak E. (kierownik zespołu), Praca zespołów logistycznych G4/S4 w procesie dowodzenia wojskami, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Flanek Cz. (kierownik zespołu), Kryteria i metody oceny efektywności systemów OP, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Flanek Cz. (kierownik zespołu), Wybrane problemy teorii i praktyki dowodzenia, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Flanek Cz., Współczesne koncepcje zarządzania, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Ratajczak M., Modele operacyjnego rozwinięcia wojsk, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Wocial J., Systemy obrony państwa – modele, analizy, koncepcje, oceny, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Klimkiewicz Zb. (kierownik zespołu), Zautomatyzowane systemy dowodzenia w nowych uwarunkowaniach koalicyjnych, wyd. AON, Warszawa 1999.

Z dziedziny nauk humanistycznych:

- Ajnenkiel A. (kierownik zespołu), Pod wspólnymi sztandarami: Droga Polski do NATO, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Wyszczelski L., Historia myśli wojskowej, wyd. Bellona, Warszawa 1999;
- Wyszczelski L. (kierownik zespołu), Armia w systemie demokratycznym, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Wyszczelski L., Kijów 1920, wyd. Bellona, Warszawa 1999;
- Stępień R. (kierownik zespołu), Współczesne zagadnienia edukacji dla bezpieczeństwa, wyd. AON, Warszawa 1999;
- Wróblewski W. (kierownik zespołu), Działania militarne w Polsce północno-wschodniej, wyd. Comandor, Warszawa 2000;
- Wróblewski W. (kierownik zespołu), Działania militarne na Mazowszu i w Polsce południowo-wschodniej, wyd. Comandor, Warszawa 2000;
- Świniarski J., Filozoficzne podstawy edukacji dla bezpieczeństwa, wyd. Dep. Społeczno-Wychowawczy MON, Warszawa 1999;
- Ślipiec J., Drogi niepodległości Polska – Ukraina 1918-1921, wyd. Bellona, Warszawa 1999.

W 1999 roku w konferencjach naukowych wzięło udział 208 osób (85 wygłosiło referaty, a 22 osoby przewodniczyło obradom). W konferencjach międzynarodowych uczestniczyły 54 osoby (25 wystąpiło z referatami, zaś 7 osób przewodniczyło obradom). Akademia była organizatorem 6 krajowych i 1 konferencji międzynarodowej.

Tematy badawcze opracowywane w 1999 roku:

1. Strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Strategia wojskowa Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Gospodarka obronna Polski.
4. Wojska lądowe w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej.
5. Przemiany teorii i metodologii dowodzenia wojsk lądowych.
6. Przestrzenie informacyjne działań zbrojnych.
7. Efektywność przygotowania wojsk i kadr dowódczo-sztabowych w nowych uwarunkowaniach funkcjonowania sił zbrojnych RP.
8. Kierunki optymalizacji logistyki Sił Powietrznych RP i jej integracji z NATO.
9. Dowodzenie Siłami Powietrznymi RP w okresie integracji z NATO.
10. Badanie efektywności systemów OP.
11. Modelowanie działań bojowych wojsk lądowych.
12. Symulacyjne modele potencjału obronnego państwa.
13. Informatyczne wspomaganie dowodzenia.
14. Działania nieregularne w myśli wojskowej i sztuce wojennej XIX i XX w.
15. Kierunki zmian i perspektywy rozwoju dydaktyki wyższej szkoły wojskowej.
16. Polskie tradycje wojskowe do 1939 r.
17. Powojenne dzieje Wojska Polskiego.

2.4. Główne kierunki badań i aktywność naukowa pracowników akademii w roku 2000

W działalności naukowej aktywność badawcza kadry akademii miała priorytetowe znaczenie. Prowadzenie badań naukowych, statutowych oraz własnych i następnie upowszechnianie oraz wielopłaszczyznowe wykorzystywanie ich wyników podnosiło rangę uczelni. Natomiast dla wszystkich, wojskowych i cywilnych, pracowników miało istotne znaczenie natury zawodowej i osobistej.

Działalność naukowa w akademii w 2000 r. przebiegała w określonych uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych, które pośrednio lub bezpośrednio wpływały nie tylko na proces kształcenia oficerów oraz przygotowania obronnego pracowników administracji państwowej, lecz także na tempo i jakość realizacji przedsięwzięć naukowych. Do czynników bezpośrednio sprzyjających prowadzeniu działalności naukowej należy zaliczyć: dalszy wzrost wiedzy metodologicznej i merytorycznej oraz umiejętności

kadry w zakresie korzystania z technik komputerowych, dostatek sprzętu komputerowego i jego oprogramowania, a także zwiększoną dostępność do reprezentatywnej literatury zgromadzonej w Bibliotece Głównej AON.

Należy podkreślić większą aktywność kadry i dobre zarządzanie jednostkami organizacyjnymi. Wymiernym przykładem może tu być wzrost udziału młodej kadry dydaktycznej w działalności naukowej i procesie badawczym. Ponadto do czynników sprzyjających należy jeszcze zaliczyć dobre współdziałanie akademii z instytucjami zewnętrznymi, zwłaszcza departamentami MON. Czynniki negatywne natomiast to przede wszystkim redukcja sporej liczby kadry naukowej oraz brak jasnych perspektyw co do dalszego przebiegu służby zawodowej pozostałych oficerów i pracowników cywilnych.

Bezpieczeństwo państwa, potrzeby sił zbrojnych i akademii określały w pierwszej kolejności zadania i tematy badawcze. Ich ujęcie w planie zadaniowo-finansowym uczelni odpowiadało randze i przydatności obronnej oraz było adekwatne do możliwości naukowych i zakresu specjalizacji pracowników. W dziedzinie nauk wojskowych problematyka badawcza była ściśle związana z istotą polskiej doktryny obronnej, restrukturyzacją Sił Zbrojnych RP oraz wykonywaniem szeregu zadań w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego. Badania naukowe dotyczyły przede wszystkim: systemu obronnego i strategii obrony RP, teorii walki i konfliktów zbrojnych, sztuki operacyjnej i taktyki, planowania i organizacji działań zbrojnych, dowodzenia wojskami w nowych uwarunkowaniach politycznych i militarnych, wsparcia i zabezpieczenia bojowego oraz logistycznego operacji i walki, organizacji i mobilizacji sił zbrojnych, funkcjonowania wojsk lądowych w działaniach bojowych i misjach pokojowych, użycia sił powietrznych w systemie obronnym oraz ich dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego, integracji sił lądowych i powietrznych RP z NATO. Ważną sferę działalności naukowej w dalszym ciągu stanowiły badania dotyczące ekonomiki obronnej, historii sztuki wojennej, dydaktyki i wychowania wojskowego.

Problematyka zmian i perspektyw rozwoju dydaktyki wyższej szkoły wojskowej, istoty przywództwa w siłach zbrojnych, edukacji obronnej społeczeństwa, etyki zawodowej żołnierzy WP oraz kwalifikacji społeczno-zawodowych oficera dowódcy w świetle przemian edukacyjnych stanowiła zasadniczy obszar badań nauk humanistycznych. Natomiast w badaniach prowadzonych przez pracowników Wojskowego Instytutu Historycznego podejmowana była skutecznie problematyka polskiej i powszechnej historii wojskowej.

Badania naukowe odnoszące się do potrzeb własnych akademii były tak ukierunkowane, by ich wyniki mogły być uwzględniane w procesie nauczania, zwłaszcza przy opracowywaniu materiałów dydaktycznych oraz modyfikacji programów studiów.

Znaczna część wyników badań wykonywanych na zlecenie lub we współpracy z MON i innymi instytucjami miała charakter prognostyczny i koncepcyjny.

Pozytywne opinie recenzentów i wysoka ocena zleciodawców oraz stały wzrost zainteresowania opracowaniami oficerów z dowództw wojsk lądowych, wojsk lotniczych i obrony powietrznej, okręgów wojskowych i szkolnictwa wojskowego oraz pracowników samorządów można odbierać jako świadectwo wartości tych prac.

Warto wspomnieć, że w 2000 roku rozpoczęto przez internet prezentację wojskowych i cywilnych pracowników AON - ekspertów w poszczególnych dziedzinach nauk wojskowych, humanistycznych, ekonomicznych i historycznych.

Badania naukowe prowadzono w ramach 59 zadań badawczych obejmujących około 150 tematów. Zrealizowano również 12 prac resortowych. Do najliczniej reprezentowanych działów należały: strategia i system obronny Rzeczypospolitej Polskiej, sztuka operacyjna i taktyka wojsk lądowych i sił powietrznych, dowodzenie wojskami, zabezpieczenie działań zbrojnych wojsk lądowych i powietrznych, pedagogika, informatyka oraz historia wojskowości.

W 2000 roku zostały podjęte następujące problemy naukowe:

W zakresie strategii i systemu obronnego Rzeczypospolitej Polskiej:

- Bezpieczeństwo europejskie, interesy narodowe i europejskie;
- Przygotowanie i prowadzenie wojny obronnej przez Polskę po 2000 roku;
- Wojska lądowe w systemie obronnym kraju;
- Kierowanie obronnością państwa w stanach nadzwyczajnych;
- Zarządzanie przestrzenią powietrzną w czasie kryzysu i wojny;
- Obrona niemilitarna RP;
- Strategia wojskowa państwa - członka Sojuszu;
- Zadania wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej w operacjach połączonych na obszarze kraju;
- Doktryna Sił Powietrznych RP. Próba zarysu.

W zakresie sztuki operacyjnej i taktyki wojsk lądowych i sił powietrznych:

- Lotnictwo sił powietrznych w operacjach połączonych NATO;
- Działania obronno-opóźniające w przygranicznym pasie przesłaniania;
- Działania pośrednie w operacji obronnej;
- Zadania, sposoby i działania WRiA w operacji zaczepnej (natarciu) wojsk lądowych;
- Lotnictwo szturmowe w walce i operacji;
- Integracja obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych z obroną powietrzną NATO;

- Taktyczne i ekonomiczno-techniczne uwarunkowania użycia samolotów bezpilotowych.

W zakresie dowodzenia wojskami:

- Czynniki dowodzenia wojskami;
- System dowodzenia wojsk lądowych SZ RP – struktura organizacyjno-funkcjonalna;
- Proces informacyjny w systemie dowodzenia wojsk lądowych na szczeblach taktycznych;
- Kierunki i zakres integracji dowodzenia wojsk lądowych RP z NATO;
- Procedury funkcjonowania zespołów logistycznych G4 (S4) w procesie dowodzenia wojskami lądowymi w armiach państw NATO i możliwości ich wykorzystania w SZ RP;
- Teoria dowodzenia siłami powietrznymi w systemie zintegrowanym;
- Dowodzenie lotnictwem sił powietrznych;
- Struktura organizacyjna i funkcjonalna systemu dowodzenia siłami powietrznymi;
- Kalkulacja taktyczna w dowodzeniu siłami powietrznymi;
- Podsystem rozpoznania radioelektronicznego w dowodzeniu polskimi siłami powietrznymi;
- Dowodzenie obroną powietrzną polskich wojsk lądowych.

W zakresie zabezpieczenia działań zbrojnych wojsk lądowych i powietrznych:

- Model procesu zabezpieczenia bojowego działań w operacji i walce;
- Informacja i jej znaczenie w procesie kierowania łącznością w działaniach operacyjnych i taktycznych;
- Walka elektroniczna w działaniach taktycznych wojsk lądowych;
- Proces tworzenia i wykorzystania oddziału zabezpieczenia ruchu;
- Efektywność zapór minowych w odpięciu ataku przeciwnika na pozycje obrony;
- Obrona przeciwchemiczna a zagrożenia w czasie pokoju i wojny;
- Logistyka sił powietrznych w warunkach osiągnięcia integracji SZ RP z NATO.

W zakresie pedagogiki:

- Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej;
- Rola nauk humanistyki wojskowej w przygotowaniu kadr dowódczo-sztabowych i pracowników administracji państwowej w AON;
- Przemiany w naukach pedagogicznych i ich wpływ na współczesny kształt dydaktyki wyższej szkoły wojskowej.

W zakresie informatyki:

- Komputerowe odwzorowanie ruchu wojsk w operacji i walce.

W zakresie historii wojskowości:

- Dzieje polskiej techniki wojskowej;
- Polsko-francuskie stosunki wojskowe w latach 1939-1945.

W dziedzinie nauk wojskowych problematyka prac badawczych ujętych w planie zadaniowo-finansowym w 2000 roku była ukierunkowana na rozwiązywanie politycznych, społecznych, ekonomicznych i militarnych problemów bezpieczeństwa narodowego.

W zakresie nauk wojskowych i historycznych w 2000 roku zrealizowano 12 prac resortowych, m.in.:

- Strategiczne oraz ekonomiczne przesłanki budowy centrum kierowania obronnością Polski - kierownictwo naukowe płk dr hab. Zenon Stachowiak;
- Polskie siły powietrzne w NATO - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Wojciech Michalak;
- Obrona terytorialna państwa gospodarza - kierownictwo naukowe płk dr hab. Józef Marczak;
- Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej RP - kierownictwo naukowe płk dr Waldemar Kitler;
- Podstawy użycia lotnictwa wojskowego - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki;
- Działania militarne w Polsce na przestrzeni dziejów - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Wiesław Wróblewski.

Zasadniczą część prac badawczych stanowiły badania własne i statutowe prowadzone w katedrach i zakładach poszczególnych wydziałów i instytutów uczelni. Problemy o znaczeniu priorytetowym dla obronności państwa były rozwiązywane przez zespoły z różnych komórek organizacyjnych.

Wśród prac międzywydziałowych, z uwagi na rangę podejmowanej problematyki badawczej oraz przydatność praktyczną, wymienić należy:

- Dialektyka pokoju i „nie-pokoju” a obronność RP na progu XXI wieku (studium – cz. 2) – gen. dyw. prof. dr hab. Bolesław Balcerowicz;
- Podstawowe uwarunkowania organizacji i prowadzenia operacji połączonych - kierownik naukowy płk prof. dr hab. Adam Tomaszewski;
- Myślenie i działanie operacyjne jako podmiot kształcenia – kierownik naukowy płk dr hab. Mariusz Wiatr;

- Współpraca cywilno-wojskowa w siłach powietrznych RP (cz. 1) – kierownik naukowy płk dr hab. Marian Cieślarczyk;
- Bezpieczeństwo personalne i strukturalne wobec wyzwań współczesnego świata – kierownik naukowy płk dr hab. Mariusz Wiatr.

Do ważniejszych prac badawczych wykonanych w 2000 roku na Wydziale Strategiczno-Obronny należy zaliczyć:

- Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia na przyszłość - kierownictwo naukowe ppłk dr hab. Janusz Płaczek;
- Geografia wojenna RP i krajów ościennych - kierownictwo naukowe płk dr Zbigniew Lach;
- Implementacje międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych w systemie prawa krajowego - kierownictwo naukowe prof. dr hab. Stefan Korycki;
- Przegląd strategiczny - kierownictwo naukowe płk dr hab. Cezary Rutkowski;
- Ćwiczenie - kierownictwo naukowe płk dr hab. Cezary Rutkowski;
- Transport powietrzny w operacjach połączonych NATO - współautor ppłk dr Ryszard Niedźwiedzki.

Natomiast na Wydziale Wojsk Lądowych opracowano m.in.:

- Ogólne założenia komputerowego modelu operacji - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Adam Tomaszewski;
- Uwarunkowania polityczno-militarne i prawne funkcjonowania wojsk OT w Polsce - płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek;
- Możliwości zastosowania koncepcji przywództwa NATO w wojskach lądowych RP - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Bogdan Szulc;
- Koncepcja użycia i działania wojsk raketowych i artylerii w operacjach wojsk lądowych - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Czesław Jarecki.

Kadra naukowo-dydaktyczna Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej wykonała niżej wymienione prace:

- Doktryna Sił Powietrznych RP (studium operacyjne) - płk prof. dr hab. Wojciech Michalak;
- Informacja w dowodzeniu SP (studium operacyjne) - płk prof. dr hab. Stefan Antczak;
- Kryteria oceny efektywności planowanych wariantów działań lotnictwa uderzeniowego - ppłk dr Piotr Makowski;
- Procedury dowodzenia SP RP w systemie dowodzenia koalicyjnym i narodowym (studium operacyjne) - płk dr Krzysztof Koliński;

- Lotnictwo wojsk lądowych w operacjach połączonych NATO (studium taktyczne) - płk dr Marian Kozub.

W Wojskowym Instytucie Historycznym opracowano:

- Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej (XVI-XX w.) - kierownictwo naukowe prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel;
- Udział WP w działaniach koalicyjnych w latach II wojny światowej - płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki;
- Zagłada oficerów Wojska Polskiego na Wschodzie. Wrzesień 1939-maj 1940 - płk dr hab. Stanisław Jaczyński;
- Fortyfikacje stałe w II Rzeczypospolitej - ppłk dr Andrzej Aksamitowski;
- Wschodnia granica Polski. Przeszłość i teraźniejszość - płk prof. dr hab. Wiesław Wróblewski.

Pracownicy Instytutu Nauk Humanistycznych opracowali:

- Współczesny kształt przemian dydaktyki wyższych szkół wojskowych - kierownictwo naukowe płk dr hab. Ryszard Stępień;
- Bitwa na przedpolach Warszawy - fakty, mity i interpretacje - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Lech Wyszczelski;
- Działania specjalne wojskowości polskiej w latach 1918-1989 - kierownictwo naukowe płk rez. dr hab. Henryk Hermann.

W Centrum Informatyki opracowano m.in.:

- Model informatycznego wspomaganie zespołu autorskiego ćwiczeń dowódczo-sztabowych w AON - kierownictwo naukowe płk prof. dr hab. Czesław Flanek.

Wymierne rezultaty działalności badawczej stanowiły monografie, książki, projekty i ekspertyzy, które w postaci opracowań zwartych były wykorzystywane zarówno w naszej uczelni, jak i w poszczególnych departamentach MON, w Sztabie Generalnym WP, w dowództwach rodzajów sił zbrojnych, w wyższych uczelniach wojskowych, a także w środowisku cywilnym. Odzwierciedleniem pragmatycznej funkcji działalności badawczej były podręczniki, skrypty, wykłady i inne materiały pomocnicze dla wykładowców i studentów.

Współpraca naukowa jest szczególną funkcją uczelni wyższej, gdyż ma ona istotny wpływ na proces kształtowania wizerunku naszego środowiska naukowego i budowania autorytetu jej pracowników. Zakres tej współpracy naukowej jest rozległy, a zasadniczymi jej formami są kontakty bezpośrednie, uczestnictwo w konferencjach, sympozjach i seminariach, obustronne wizyty pracowników nauki oraz współuczestnictwo w badaniach naukowych.

W 2000 roku współpraca z zagranicą została poszerzona i obejmowała - poza współpracującymi z nami od lat Akademią Dowodzenia Bundeswehry i Akademią Wojskową w Brnie - nowych partnerów z Austrii, Szwecji, Danii, Francji, Ukrainy i Bułgarii. Problematyka wspólnych przedsięwzięć koncentrowała się głównie wokół tematów związanych ze strategią, doktryną Sojuszu Północnoatlantyckiego i polityką Unii Europejskiej. Dotyczyła ponadto takich zagadnień, jak: procesy integracji dowodzenia wojsk lądowych i sił powietrznych, działania operacyjne i połączone w nowych warunkach geopolitycznych, bezpieczeństwo europejskie w aspekcie interesów narodowych i ogólnoeuropejskich, bezpieczeństwo personalne i strukturalne u progu jednoczącej się Europy. W omawianym okresie otworzono nową kartę współpracy międzynarodowej, której podstawą będą - zgłoszone w czerwcu br. do NATO Defence College – propozycje zadań badawczych przewidzianych do wspólnej realizacji z innymi państwami NATO.

W roku akademickim 2000/2001 odbyło się 31 konferencji, sympozjów i seminariów naukowych. Ze względu na interdyscyplinarność problemową oraz ważność dla sił zbrojnych na wymienienie zasługują:

- Na Wydziale Strategiczno-Obronnym - „Kierunki przebudowy systemu wojskowego RP w świetle wymagań i potrzeb sojuszniczych” i „Miejsce i zadania samorządu terytorialnego w systemie obronnym, problemy wsparcia narodowego w ramach NATO”.
- Na Wydziale Wojsk Lądowych - „Działania operacyjne w nowych uwarunkowaniach geopolitycznych Europy”.
- Na Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej - „Siły powietrzne w działaniach połączonych”.
- W Wojskowym Instytucie Historycznym - „Rok 1920. Osiemdziesięciolecie zwycięstwa polskiego nad Armią Czerwoną”.
- W Instytucie Nauk Humanistycznych - „Edukacja w wyższych szkołach wojskowych – dla jakiego świata, w jakim świecie, przeciw jakiemu światu”.
- W Centrum Informatyki - „Modelowanie procesów walki”.

Uczestniczyło w nich 738 pracowników AON i 732 spoza uczelni. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje aktywność uczestników; wygłoszono 196 referatów i komunikatów, 51 pracowników uczelni przewodniczyło konferencjom lub sekcjom.

Istotną część działalności naukowej, obok procesu badawczego, stanowiła działalność publicystyczna. Wyniki wspólnych badań publikowane są na łamach Zeszytów Naukowych AON, pism resortowych, a przede wszystkim znajdują one swoje odbicie w indywidualnych

i zespołowych pracach kwalifikacyjnych, opracowaniach studyjnych oraz w materiałach dydaktycznych. W ubiegłym roku akademickim wydano – w różnych wydawnictwach – 35 książek, opublikowano ponad 300 artykułów.

W roku 2000 w systemie nauki polskiej Akademia Obrony Narodowej miała ugruntowaną i niekwestionowaną pozycję. Kształcenie dowódczo-sztabowe oficerów Wojska Polskiego i przygotowanie obronne pracowników administracji państwowej Rzeczypospolitej Polskiej było jej podstawową powinnością, którą wypełniała zgodnie z oczekiwaniami Rządu RP oraz społeczeństwa. Przez swoją działalność naukową i dydaktyczną aktywnie uczestniczyła w procesie kształtowania obronności państwa oraz umacniania współpracy z państwami Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Akademia Obrony Narodowej, jako jedyna wśród wielu wyższych uczelni w Polsce, państwowych i prywatnych przygotowała polskich oficerów i oficerów armii sojuszniczych do pełnienia służby na najwyższych stanowiskach dowódczo-sztabowych w Siłach Zbrojnych RP i w NATO. Obok funkcji edukacyjnej realizowała także funkcję naukową, przyczyniając się do rozwiązywania ważnych problemów dotyczących szeroko rozumianej obronności. Szczegółowe dziedziny nauk wojskowych, humanistycznych i ekonomicznych stanowiły przedmiot wnikliwych badań pracowników naukowo-dydaktycznych, a wyniki badań wykorzystywane były przez krajowe i sojusznicze centra oraz agendy rządowe przy podejmowaniu decyzji politycznych i militarnych.

2.5. Podstawowe sprawy działalności naukowej – próba syntezy

Jak wspomniano we wstępie do niniejszej pracy dokonany remanent stanu posiadania w dziedzinie myśli obronnej, u progu przystąpienia Polski do struktur północnoatlantyckich, z całą bezwzględnością obnażył obszary badawcze, swoiste „białe plamy” na mapie teorii i praktyki nauk wojskowych. W związku z tym, w sferze badań, pojawiły się przed nimi nowe wyzwania, do których należy zaliczyć przede wszystkim:

1. Wypełnienie oryginalną treścią luk w istniejącej teorii sztuki wojennej oraz teorii bezpieczeństwa i obronności państwa, odpowiadającą nowym uwarunkowaniom funkcjonowania młodej demokracji i jej sił zbrojnych po 1989 roku.
2. Uczestniczenie w dyskusji na temat kierunków i sposobów reformowania systemu obronnego, restrukturyzacji sił zbrojnych, dostosowywania istniejących i tworzenia

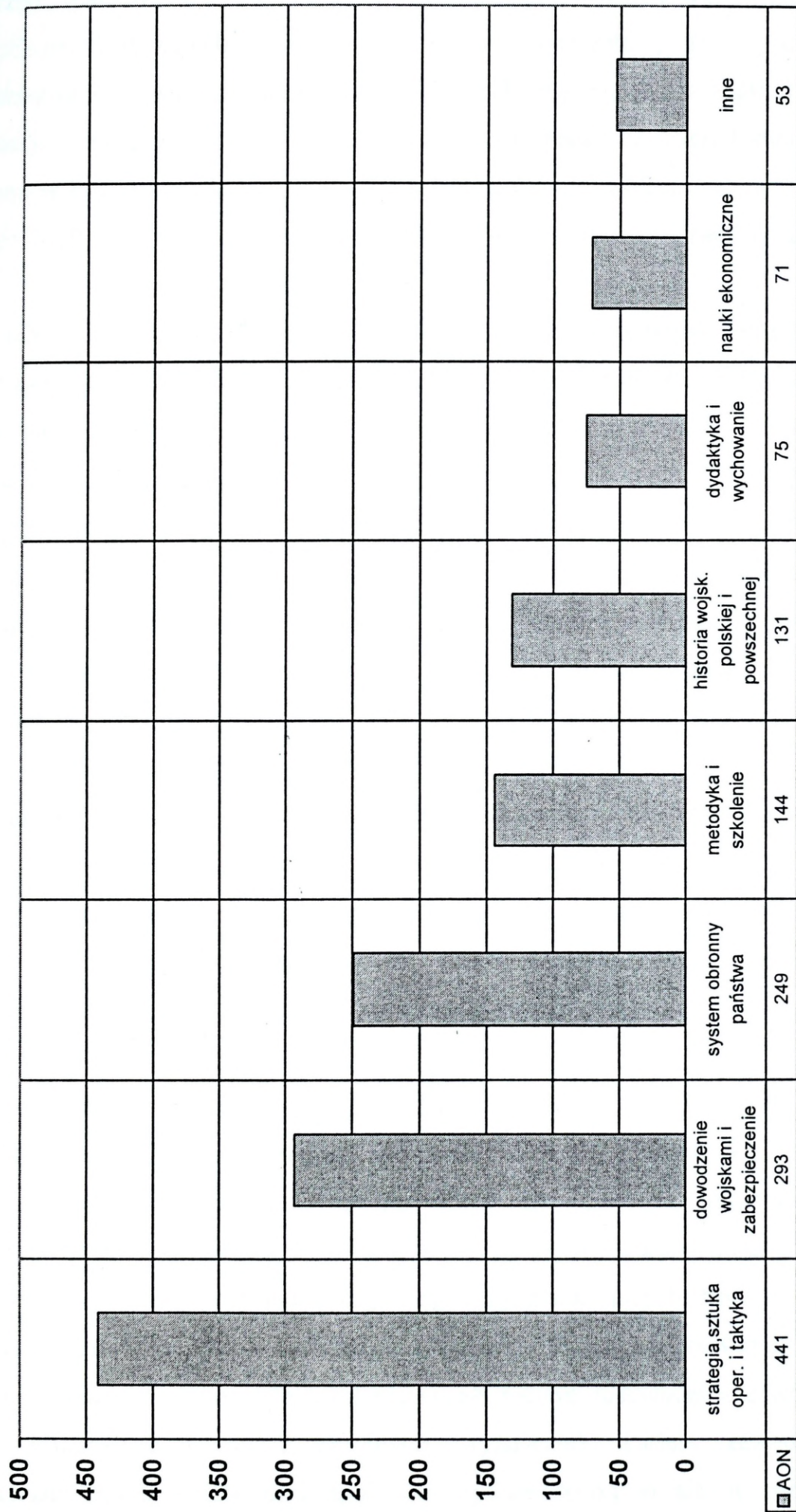
nowych rozwiązań warunkujących, w miarę szybką i skuteczną, integrację Polski ze strukturami NATO.

3. Budowanie teoretycznych podwalin naukowych, umożliwiających wypełnienie nową treścią programów studiów oraz opracowanie na tej podstawie oryginalnych, nigdzie niedostępnych, własnych materiałów i pomocy dydaktycznych w postaci podręczników, skryptów, wykładów, ćwiczeń itp.

Biorąc pod uwagę rangę, zakres oraz w pełni twórczy i nowatorski charakter przedstawionych wyzwań naukowych, nie może budzić wątpliwości, że były to wyzwania ogromne i niezwykle odpowiedzialne. Stała przed nimi nowo utworzona uczelnia – Akademia Obrony Narodowej. Mogła im sprostać, bo dysponowała znaczącym potencjałem naukowym, ludzkim i materialnym, a kadra kierownicza – rektor i prorektorzy, dziekani i prodziekani, komendanci i dyrektorzy instytutów oraz kierownicy katedr – potrafili wytworzyć właściwy klimat sprzyjający pracy twórczej, głębokiej refleksji naukowej oraz podejmowaniu licznych i trudnych zadań.

Działalność badawcza, jak to wynika z rysunku 3, koncentrowała się głównie, w latach 1990-2000, na problematyce dla akademii podstawowej tzn. na sztuce wojennej (strategii, działaniach operacyjnych i taktyce). W analizowanym okresie wykonano w akademii ponad 440 prac naukowych z tego zakresu. Liczbę tę można powiększyć o prawie 300 prac dotyczących dowodzenia wojskami i zabezpieczenia działań bojowych, które w zasadzie mieszczą się, w wymienionej wcześniej, problematyce badań tzn. w strategii, działaniach operacyjnych i taktyce. Na rysunku zostały one wyodrębnione w celu podkreślenia roli i znaczenia dowodzenia wojskami i zabezpieczenia działań w nowym układzie koalicyjnym. Do ważniejszych problemów badawczych z tego obszaru można zaliczyć takie np., jak: teoria sztuki wojennej, strategia wojskowa państwa – członka sojuszu, narodowe i sojusznicze aspekty kształtu i użycia sił zbrojnych, zmiany w sztuce operacyjnej, operacyjne użycie lotnictwa, zmiany w teorii walki, system dowodzenia wojsk lądowych itp.

Nigdy dotąd, tzn. przed rokiem 1989, jak obecnie, w badaniach naukowych nie poświęcono tyle miejsca i wysiłku problematyce dotyczącej bezpieczeństwa i systemu obronnego państwa. Zaowocowało to prawie 250 pracami. W nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych przewartościowaniu uległy ewentualne zagrożenia, a system obronny musiał być gruntownie przebudowany. Należało udzielić odpowiedzi na wiele ważnych pytań, przede wszystkim o znaczeniu ustawowo-legislacyjnym, prawnym, kompetencyjnym, strukturalnym i funkcjonalnym. Odpowiedzi te nie były proste i jednoznaczne.

Rys. 3. Tematy badawcze zrealizowane w AON w latach 1990-2000

Musiały zostać poparte głębokimi badaniami, uwzględniającymi konteksty, nie tylko wewnętrzne (państwowe), ale także międzynarodowe (sojusznicze). Do problemów naukowych rozwiązywanych w tym obszarze badań można zaliczyć między innymi: system bezpieczeństwa RP, system obronny państwa i kierunki jego rozwoju w aspekcie zmieniającej się sytuacji zewnętrznej, kierowanie obronnością państwa, zarządzanie przestrzenią powietrzną w czasie kryzysu i wojny, przygotowanie i prowadzenie wojny obronnej przez Polskę po 2000 r., system informacyjnego wspomaganie procesów kierowania obronnością RP itp.

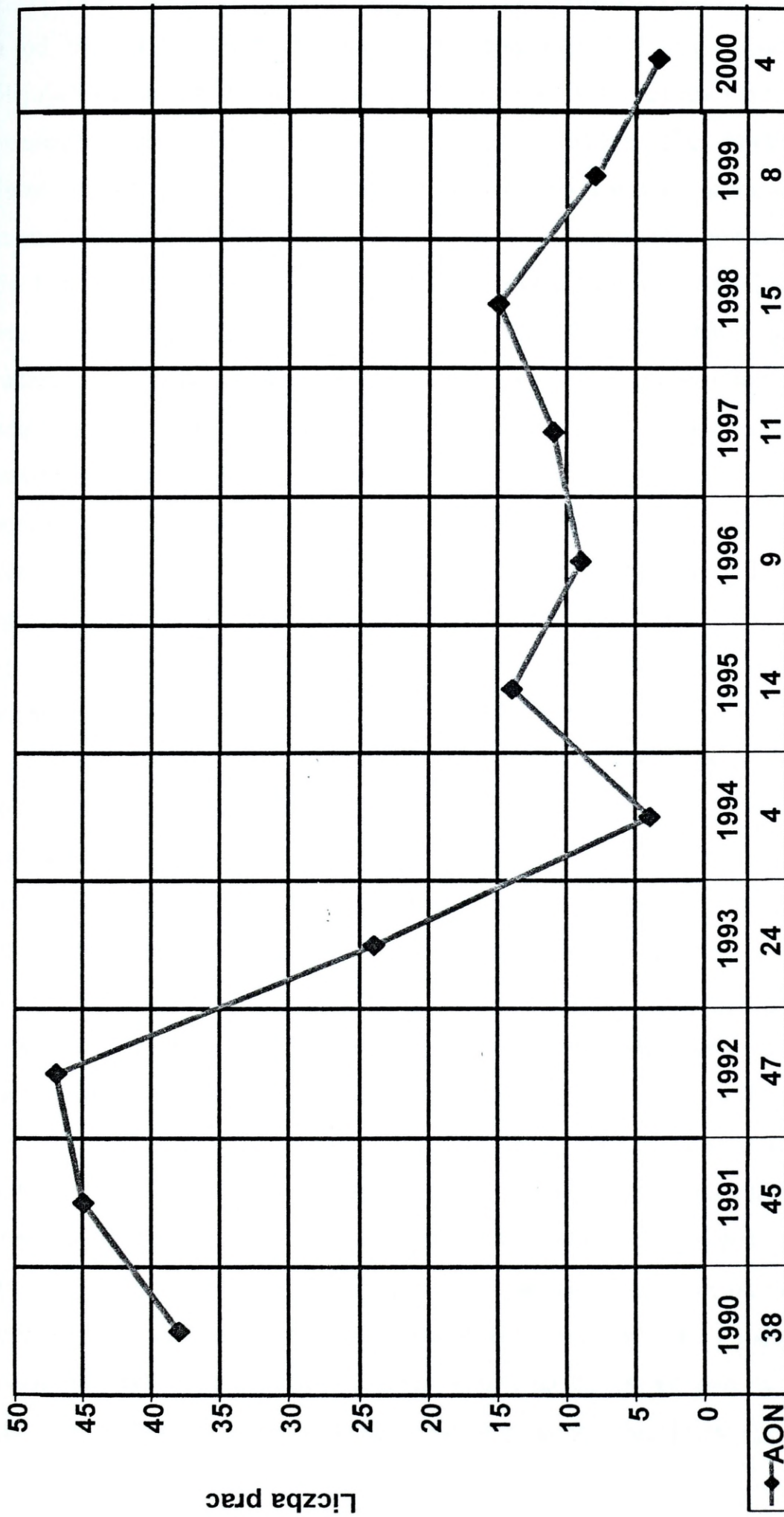
Podstawową sferą działalności sił zbrojnych jest szkolenie wojsk i kształcenie kadr na potrzeby systemu obronnego państwa. Działalność ta, jak powszechnie wiadomo, powinna odbywać się zgodnie ze standardami obowiązującymi w świecie oraz w najbliższym otoczeniu Polski – na kontynencie europejskim, z uwzględnieniem tradycji i rozwiązań właściwych dla ogólnego systemu edukacji narodowej. Chodzi w tym przypadku przede wszystkim o podporządkowanie szkolnictwa wojskowego i nauki uprawianej w wojsku, jednolitemu prawu o szkolnictwie wyższym oraz zasadom obowiązującym w systemie nauki polskiej. W węższym, roboczym wymiarze, chodzi o nowelizację treści szkolenia i kształcenia oraz o doskonalenie form i metod realizacji tych przedsięwzięć. Działalność badawcza w obszarze edukacji obronnej obejmuje cały kompleks zagadnień z pogranicza nauk wojskowych oraz innych dyscyplin i specjalności naukowych, występujących w ramach nauk humanistycznych i społecznych, takich zwłaszcza, jak: pedagogika, a głównie jej specjalności – dydaktyka i wychowanie – psychologia, socjologia itp. Nauki wojskowe, spełniają w tym przypadku służebną rolę wobec systemu edukacji wojskowej, dając podbudowę teoretyczną zapewniającą sprawny przebieg procesów szkolenia, kształcenia i wychowania.

Jak wynika z rysunku 3, w tym obszarze zainteresowania naukowego, w latach 1990-2000, wykonano ponad 200 prac. Niektóre z nich, np.: „Modelowy system edukacji obronnej”, miały znaczenie nie tylko resortowe, ale również ogólnopaństwowe. Inne natomiast służyły doskonaleniu systemu kształcenia w uczelni oraz rozwiązywaniu problemów zawodowych i społeczno-wychowawczych nurtujących środowisko wojskowe. Wśród tych ostatnich na uwagę zasługują takie między innymi opracowania, jak: ćwiczenia taktyczne i operacyjne w procesie szkolenia wojsk, system doskonalenia zawodowego kadr dowódczo-sztabowych w siłach zbrojnych, wyznaczniki kariery zawodowej oficera, prognostyczny model działalności społeczno-wychowawczej w siłach zbrojnych, armia w systemie demokratycznym itp.

Ważną grupę problemów naukowych, przyczyniających się do rozwoju współczesnej myśli wojskowej stanowią zwłaszcza te, w których autorzy odwołują się do ważnych wydarzeń z przeszłości. Działalność w tym obszarze została zintensyfikowana po włączeniu w strukturę Akademii Obrony Narodowej Wojskowego Instytutu Historycznego. W okresie działalności w nowych uwarunkowaniach strukturalno-organizacyjnych i badawczych wykonano ponad 130 prac dotyczących historii wojskowości polskiej i powszechnej. Do problemów znajdujących się w centrum zainteresowania naukowego badaczy – historyków można zaliczyć szczególnie następujące: dzieje polskiej techniki wojskowej, działania militarne w Prusach Wschodnich i w Polsce Południowo-Wschodniej, monografię Armii Krajowej, prace naukowe dotyczące kompleksu trudnych spraw wschodnich, polsko-sowieckich, po roku 1918 itp.

Akademia Obrony Narodowej, oprócz uprawiania nauk wojskowych, pedagogicznych i historycznych, jest także prężnym ośrodkiem myśli ekonomicznej i prawnej, uwzględniającej zwłaszcza jej aspekty wojskowe (ekonomiczno-obronne i wojenno-prawne). W tym obszarze zainteresowania badawczego, w minionym dziesięcioleciu, powstało wiele prac o dużym znaczeniu wojskowym, ale także bardzo ważnych z punktu widzenia rozwoju ogólnej myśli ekonomicznej i prawnej. Aby tę tezę potwierdzić, spośród ponad siedemdziesięciu prac badawczych z tego zakresu, wystarczy wymienić chociażby tylko takie, jak: ekonomika bezpieczeństwa państwa, polityka gospodarczo-obronna Polski, narodowa gospodarka obronna, rachunek kosztów i efektów w podejmowaniu decyzji obronnych oraz obszary niestabilności międzynarodowych i sprzeczności interesów, a bezpieczeństwo Polski (aspekty politologiczne i prawne).

O potrzebie i skuteczności prowadzonych badań naukowych świadczą tzw. prace zewnętrzne wykonywane na zlecenie różnych instytucji - wojskowych i cywilnych. Z wykresu zamieszczonego na rysunku 4 wynika, że najwięcej tego rodzaju prac zrealizowano do 1992 roku, kiedy ich zleceniodawcą był przede wszystkim Sztab Generalny WP. Problematyka badawcza wynikała wówczas szczególnie z potrzeb zleceniodawcy oraz rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk. Dlatego każdego roku, oprócz zadań naukowych mających wymiar ogólnobronny, realizowanych było dość dużo tematów (średnio około 40), które dotyczyły często stosunkowo wąskich, ale bardzo ważnych, z wojskowego punktu widzenia, problemów, głównie o znaczeniu teoretyczno-praktycznym i praktycznym.

Rys. 4. Prace zlecone wykonywane przez pracowników naukowych AON w latach 1990-2000

Po 1992 roku nastąpił gwałtowny spadek liczby prac badawczych zleczanych akademii, która od roku 1995 ustabilizowała się na poziomie 8-15 opracowań wykonywanych w kolejnych latach analizowanego okresu. Były to głównie zadania naukowe generowane, stosownie do potrzeb, przez Departament Systemu Obronnego MON. Podczas formułowania problemów badawczych brano pod uwagę propozycje i sugestie środowiska naukowego akademii, co niewątpliwie miało korzystny wpływ na optymalizowanie przyjmowanych planów badawczych. W dokonywanych wyborach projektodawcy starali się zawsze znaleźć konsensus pomiędzy zwykle dużymi potrzebami w zakresie badań, a możliwościami ich prowadzenia, ograniczonymi limitami środków finansowych i wydolnością badawczą uczelni. W związku z tym można powiedzieć, że pracownicy naukowcy akademii zajmowali się przede wszystkim tzw. węzłowymi problemami naukowymi, o największym znaczeniu i wymagającymi pilnego rozwiązania. Dotyczyły one głównie bezpieczeństwa i systemu obronnego państwa w nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych, strategii wojennej państwa średniej wielkości, koncepcji operacji obronnych, prowadzonych na terytorium kraju, systemu kierowania obronnością państwa, a także całego pakietu zadań wynikających z integracji Polski ze strukturami NATO.

Zleceniodawcami zadań naukowych w latach 1990-2000 były nie tylko instytucje wojskowe, ale także cywilne. Przykładem takiej współpracy, godnym wyeksponowania ze względu na wagę i ogólnopaństwowy wymiar problemu, może być chociażby praca badawcza realizowana, w latach 1996-1998, na potrzeby ministerstwa łączności, a dotycząca pilotowego i docelowego krajowego systemu łączności (KSŁ). Połączona ona była z szeroko zakrojonymi badaniami terenowymi, polegającymi na testowaniu wspomnianego wyżej systemu.

Badania naukowe, jakiegokolwiek by one nie były i wszędzie tam, gdzie są prowadzone, mają to do siebie, że kosztują. Kapitałochłonny jest warsztat badawczy, kosztowna jest także myśl twórcza stanowiąca własność intelektualną naukowców i badaczy. Powszechnie twierdzi się, że na nauce nie należy oszczędzać, bowiem rezultaty badań i prac rozwojowych, szybko wdrożone i spożytkowane, wywierają istotny wpływ na stan i poziom gospodarczy, społeczny i kulturowy państwa oraz na wszystkie inne dziedziny jego funkcjonowania, w tym także na bezpieczeństwo i obronność. Z przykrością trzeba stwierdzić, że Polska, we wszystkich badaniach statystycznych dotyczących stanu nauki, na tle innych państw europejskich, nie wypada zbyt dobrze⁵. Niskie wskaźniki porównawcze, charakteryzujące naukę polską,

⁵ Problem też został szeroko naświetlony w pracy zbiorowej pod kierunkiem gen. bryg. prof. dr hab. Michała Krauze pt.: *Nowoczesna armia*. Warszawa 1998.

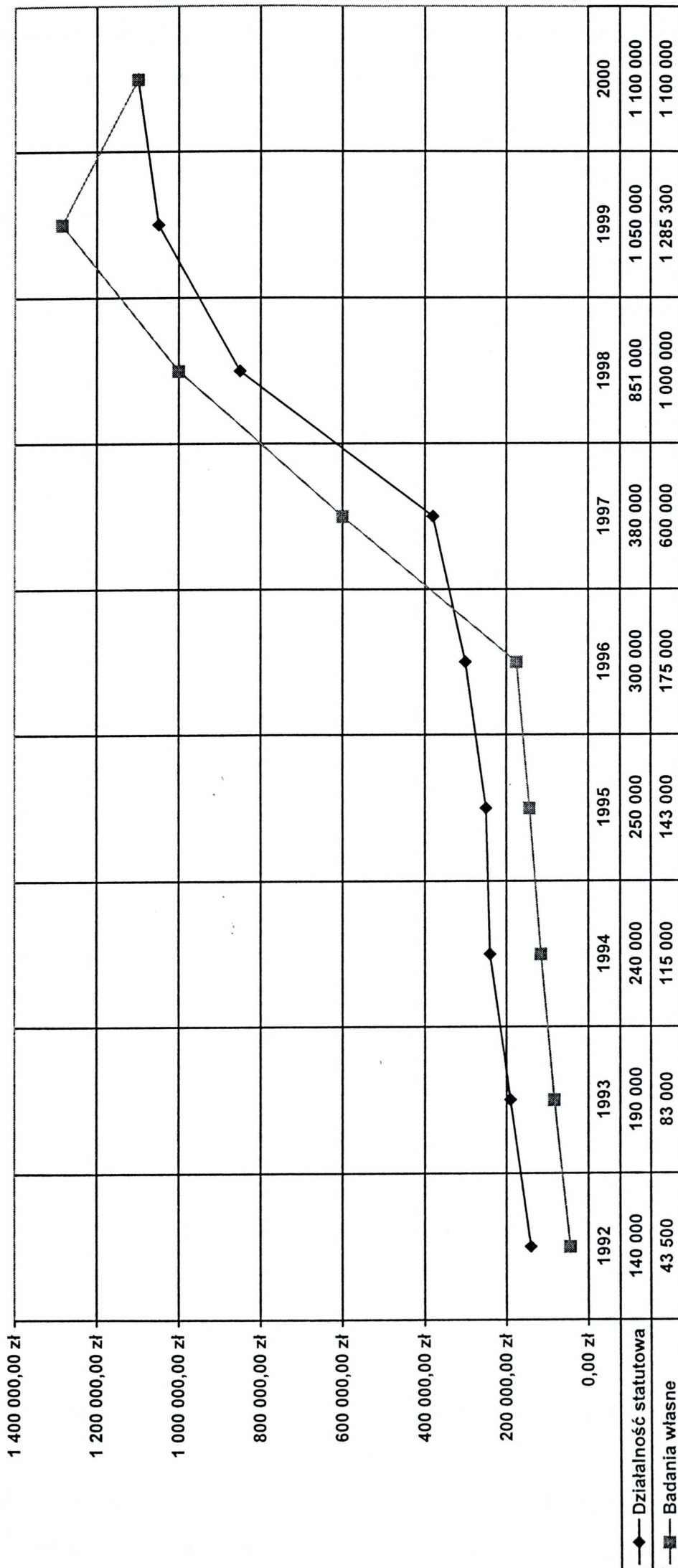
w równym stopniu co badań cywilnych, dotyczą badań prowadzonych w siłach zbrojnych i poza nimi, ale na ich rzecz.

Przechodząc od tych ogólnych stwierdzeń, na „nasze akademickie podwórko”, aby zachować pełen obiektywizm, należy stwierdzić, że w dziedzinie finansowania badań w uczelni następuje stały i zauważalny postęp. Jest to mniej widoczne w odniesieniu do środków budżetowych, które są ciągle bardzo skromne, natomiast zaznacza się z całą ostrością w przypadku środków finansowych przyznawanych akademii przez Komitet Badań Naukowych (rysunek 5).

Działalność statutowa i badania własne finansowane są w naszej uczelni przez KBN od 1992 roku. Do roku 1996 zauważalny był stopniowy, coroczny wzrost przyznawanych kwot. Tendencje te, choć bardzo wyraziste, zwłaszcza w zestawieniu roku 1992 z rokiem 1996 (działalność statutowa – wzrost ponad dwukrotny i badania własne – wzrost prawie czterokrotny), w skali poszczególnych kolejnych lat, nie przynosiły jednak dużego i mocno odczuwalnego efektu. Dopiero w roku 1996 nastąpił przełom i uwidoczniał się znaczący i korzystny dla akademii postęp w finansowaniu badań własnych i działalności statutowej. Kwoty, które aktualnie uczelnia uzyskuje są w dużej mierze satysfakcjonujące i umożliwiają zrealizowanie większości przyjętych zamierzeń naukowych przy założonych ograniczeniach (tylko częściowe finansowanie zadań badawczych, ścisłe powiązanie wyjazdów zagranicznych z prowadzonymi badaniami, dokonywanie selekcji tematów badawczych itp.).

Z przedstawionego wykresu wynika ponadto, że od 1997 roku preferowane jest finansowanie badań własnych uczelni, co należy uznać jako czynnik motywujący do rozwijania akademickiej, oryginalnej myśli obronnej, która nie tylko służy uczelni, ale stanowi także liczący się wkład do teorii nauk wojskowych oraz innych dziedzin i dyscyplin naukowych. Może być także podstawą do wdrażania różnego rodzaju rozwiązań praktycznych, co w warunkach wojska ma ogromne znaczenie oraz sprzyja zachowaniu odpowiednich proporcji pomiędzy dwoma funkcjami nauk wojskowych – prowadzeniem badań podstawowych i stosowanych.

Pozytywne zmiany w finansowaniu przez KBN działalności naukowej akademii mogły nastąpić dzięki spełnieniu przez nią określonych wysokich standardów naukowych. Dotyczą one potencjału naukowego (ludzkiego i warsztatowego), możliwości uczelni w zakresie prowadzenia badań i prezentowania ich wyników, kształcenia kadr naukowych itp.

Rys. 5. Zestawienie środków finansowych przyznanych AON przez Komitet Badań Naukowych na działalność naukową w latach 1992-2000

Ponieważ wydziały i instytuty spełniły wyszczególnione wyżej i inne wymagania w stopniu wysokim, akademia uzyskała tzw. „pierwszą kategorię”, co świadczy o zaliczeniu jej do najlepszych placówek dydaktyczno-naukowych w Polsce. Efektem tego są określone preferencje dotyczące wielkości środków finansowych przydzielanych na badania własne i działalność statutową.

Myśl wojskowa materializuje się w postaci różnego rodzaju publikacji – wydawnictw książkowych, prac naukowych (studiów, monografii, opracowań problemowych), artykułów naukowych i popularnonaukowych, ekspertyz, recenzji, podręczników itp. Największe znaczenie dla upowszechniania myśli obronnej, w szerokim zakresie, mają opracowania książkowe, publikowane przez różne wydawnictwa, w odpowiednich nakładach i powszechnie dostępne w krajowej sieci dystrybucji tego rodzaju literatury. Trzeba wyraźnie powiedzieć w tym miejscu, że w dziedzinie publikacji książkowych środowisko naukowe naszej uczelni uczyniło ogromny postęp. Przejawia się to nie tylko w stosunkowo dużej liczbie publikacji, ale w pozyskiwaniu do tego celu coraz to innych wydawnictw, poza tradycyjnie znaczącą rolą w tym zakresie Wydawnictwa Bellona.

Liczbę publikacji książkowych w poszczególnych latach dziesięcioletniego okresu funkcjonowania akademii przedstawiono na rysunku 2 w rozdziale II (podrozdział 2.1.3.).

Ważnym forum wymiany myśli wojskowej oraz dorobku i doświadczeń w tym zakresie były konferencje, sympozja i seminaria naukowe. Miały one wymiar i zasięg akademicki, krajowy i międzynarodowy.

Po rozpadzie Układu Warszawskiego jednostronnie zerwane zostały kontakty naukowe z państwami byłego Związku Radzieckiego, zwłaszcza z Rosją, natomiast rozwinęła się współpraca z krajami NATO i byłymi państwami socjalistycznymi aspirującymi do tego sojuszu. Należy mieć nadzieję, że po ociepleniu stosunków politycznych i wygaszeniu wzajemnych uprzedzeń, w niezbędnym i rozsądnym zakresie, reaktywowana zostanie także wojskowa współpraca naukowa na „kierunku wschodnim”. Jest to ze wszech miar wskazane, wręcz pożądane, w świetle potrzeb związanych z koniecznością komplementarnego i wieloaspektowego podejścia do rozwoju myśli wojskowej oraz rozpatrywania zagadnień bezpieczeństwa i obronności z uwzględnieniem szerokich kontekstów politycznych i militarnych – europejskich i światowych.

W minionym dziesięcioleciu współpraca naukowa realizowana była głównie z takimi zagranicznymi ośrodkami kształcenia i badawczymi, jak: Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Zespół Doradców Ministerstwa Obrony Wielkiej Brytanii ds. Obrony Powietrznej, Akademia Wojskowa w Brnie, Instytut Konwersji w Bonn, Towarzystwo

Ekonomii Militarnej w Koblencji, Akademia Obrony Kraju we Wiedniu, Europa Centrum w Stuttgarcie, Akademia Wojskowa Słowacji, Uniwersytet Obrony w Budapeszcie oraz Akademia Informacji i Komunikowania Bundeswehry.

Współpraca naukowa dotyczyła wielu problemów nurtujących współczesny świat, ale koncentrowała się zwłaszcza na zagadnieniach polityczno-militarnych i stricte wojskowych, będących w centrum zainteresowania państw ubiegających się o zajęcie właściwego miejsca w strukturach politycznych, gospodarczych i militarnych rozwiniętych demokracji. Wśród licznych problemów naukowych, rozwiązywanych wspólnym wysiłkiem zespołów o składzie międzynarodowym, na szczególną uwagę zasługują takie zwłaszcza, jak: bezpieczeństwo personalne i strukturalne w warunkach transformacji ustrojowej w krajach Europy Środkowej, armia w demokratycznym państwie, bezpieczeństwo europejskie, a interesy narodowe, wspólna polityka bezpieczeństwa europejskiego oraz rola w niej NATO, UZE i KBWE, narodowe i międzynarodowe aspekty polityki bezpieczeństwa i ekonomiki obrony, kierunki i zakres integracji wojsk lądowych i sił powietrznych RP z systemami NATO, armia w XXI wieku, gospodarka zasobami naturalnymi, a bezpieczeństwo ekonomiczne, nowe bezpieczeństwo – współpraca wojskowa Francji z państwami Europy Centralnej i Południowej itp.

Wymieniona wyżej i inna problematyka była przedmiotem wspólnych opracowań lub spotkań naukowych w formie konferencji, sympozjów i seminariów naukowych. Tego rodzaju współpraca, niezwykle cenna i pożądana, ma szansę dalszego rozwoju w miarę formułowania i uzgadniania wspólnych obszarów badawczych oraz podwyższania umiejętności sprawnego komunikowania się stron w mowie i piśmie.

W nawiązaniu do przyjętych w pracy hipotez badawczych należy stwierdzić, że działalność naukowa realizowana w AON w pierwszym dziesięcioleciu jej istnienia w istotnym stopniu przyczyniła się do rozwoju teorii myśli wojskowej i rozwiązań praktycznych w sferze bezpieczeństwa i obronności państwa.

ROZDZIAŁ III

ROZWÓJ KWALIFIKACJI NAUKOWYCH PRACOWNIKÓW UCZELNI

3.1. Istota funkcjonowania oraz rola Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych w kształceniu i promowaniu kadr naukowych na potrzeby sił zbrojnych i Akademii Obrony Narodowej

Działalność Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, zwanej dalej Centralną Komisją lub Komisją, reguluje Ustawa o tytule naukowym i stopniach naukowych z dnia 12 września 1990 roku, zwłaszcza rozdział czwarty tej ustawy, oraz dokumenty opracowywane przez Centralną Komisję, do których należy zaliczyć przede wszystkim: Statut, „Regulamin wyborów kandydatów na przewodniczącego, sekretarza i zastępców przewodniczącego Komisji”; „Regulamin wyborów przewodniczących sekcji stałych i ich zastępców”, roczne sprawozdania z działalności itp.

Centralna Komisja, zgodnie z nową ustawą, rozpoczęła działalność w roku 1991. Działalność ta została zainaugurowana pierwszym planowym posiedzeniem, które odbyło się w dniu 19 kwietnia w Sali Kolumnowej Urzędu Rady Ministrów w Alejach Ujazdowskich 1/3. Posiedzenie to poświęcone było przede wszystkim uchwaleniu Statutu Komisji i regulaminu wyborczego oraz wyborowi kandydatów na przewodniczącego Komisji, zastępców przewodniczącego i sekretarza.

W dniu 19 kwietnia 1991 roku rozpoczęła się zatem pierwsza trzyletnia kadencja Centralnej Komisji obejmująca lata 1991-1993. W podobny sposób były inaugurowane kolejne dwie kadencje (1994-1996, 1997-1999). Aktualnie trwa czwarta kadencja, która zakończy się w roku 2002.

Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, kontynuując, ale według nowych zasad, działalność swojej poprzedniczki, tzn. Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej, została usytuowana bardzo wysoko w hierarchii urzędów państwowych. Działa bowiem przy Prezesie Rady Ministrów i w zakresie wydawanych decyzji pełni funkcję centralnego organu administracji państwowej. Przewodniczącego Komisji powołuje Prezes Rady Ministrów spośród dwóch kandydatów wyłonionych w tajnych wyborach z grona jej członków.

Dokumentem opartym na ustawie, ale precyzującym w miarę szczegółowo strukturę, zasady funkcjonowania i zadania Centralnej Komisji jest Statut. Dowiadujemy się z niego, że

organami Komisji są: przewodniczący, prezydium oraz sekcje – stałe i doraźne. W skład prezydium wchodzi: przewodniczący Komisji, dwaj jego zastępcy, sekretarz oraz przewodniczący sekcji stałych.

Zakresy odpowiedzialności i zadania poszczególnych organów Centralnej Komisji zostały określone w odpowiednich paragrafach Statutu. Na potrzeby niniejszej pracy wskazane jest bardziej szczegółowe opisanie zasad funkcjonowania sekcji stałych i doraźnych komisji, zwłaszcza tych, które rozpatrują sprawy związane z nadawaniem stopnia doktora habilitowanego i przyznawaniem tytułu naukowego profesora w dziedzinie nauk wojskowych. Warto jednak tego rodzaju rozważania, bardzo ważne z punktu widzenia statusu naukowego Akademii Obrony Narodowej, poprzedzić kilkoma informacjami na temat funkcjonowania podstawowych organów Centralnej Komisji, jakimi są niewątpliwie sekcje działające w zakresie dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez ich członków.

Sekcje stałe, których aktualnie jest 6 (Sekcja I – Nauk Humanistycznych i Społecznych, Sekcja II – Nauk Ekonomicznych, Sekcja III – Nauk Biologicznych, Rolniczych i Leśnych, Sekcja IV – Nauk Medycznych, Sekcja V – Nauk Matematycznych, Fizycznych, Chemicznych i Nauk o Ziemi i Sekcja VI – Nauk Technicznych), są podstawowymi i całkowicie „roboczymi” organami Centralnej Komisji. Aby to potwierdzić wystarczy wymienić najważniejsze zadania sekcji, do których należy przede wszystkim: proponowanie, opiniowanie i analizowanie działań zmierzających do zapewnienia wysokiego poziomu kadry naukowej; prowadzenie postępowań opiniodawczych i podejmowanie w ich wyniku uchwał w sprawach dotyczących nadawania stopni naukowych i tytułu naukowego oraz w sprawach uprawnień do nadawania stopni naukowych; analizowanie działalności rad jednostek organizacyjnych dotyczącej nadawania przez nie stopni naukowych, a także opiniowanie aktów prawnych wydawanych przez Komisję.

Zmiana podziału na sekcje stałe, która została uchwalona na posiedzeniu plenarnym Komisji określonej kadencji (paragraf 2 ust. 1 pkt 2 Statutu), może zostać uchwalona przez tę Komisję na wniosek przewodniczącego lub prezydium w głosowaniach przeprowadzonych na posiedzeniach sekcji stałych.

Skład osobowy poszczególnych sekcji stałych Centralnej Komisji jest zróżnicowany i liczy od 17 profesorów, jak to ma miejsce w przypadku Sekcji Nauk Ekonomicznych, do 54 profesorów w przypadku najliczniejszej sekcji, jaką jest Sekcja Nauk Humanistycznych i Społecznych. Pozostałe sekcje liczą od 34 do 42 profesorów.

Poszczególne sekcje reprezentowane są przez profesorów, przedstawicieli różnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Dla przykładu w Sekcji Nauk Humanistycznych

i Społecznych pracują reprezentanci takich dziedzin lub dyscyplin naukowych, jak: nauki o polityce, nauki o sztuce, nauki o administracji, nauki teologiczne, filozofia, psychologia, językoznawstwo, nauki prawne, historia, literaturoznawstwo, nauki o kulturze fizycznej, dziedziny sztuki, socjologia, pedagogika, bibliologia, nauki o zarządzaniu, nauki o poznaniu i komunikacji, etnologia, archeologia i religioznawstwo. W składzie Sekcji Nauk Humanistycznych i Społecznych pracuje także od początku funkcjonowania Centralnej Komisji, tzn. od 1991 roku, 3 przedstawiciele reprezentujących nauki wojskowe. Ma to szczególne znaczenie dla Akademii Obrony Narodowej, jedynej uczelni, która posiada pełne uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego oraz występowania z wnioskami profesorskimi w tej właśnie dziedzinie (dyscyplinie) naukowej. W pierwszej kadencji (1991-1993) osobami tymi były: ówczesny pułkownik, a obecnie gen. bryg. prof. dr hab. Michał KRAUZE, kmdr prof. dr hab. Walerian MAGOŃ, płk prof. dr hab. Eugeniusz ZABŁOCKI. Od drugiej kadencji, tzn. od roku 1994, kmdr. prof. dr hab. Waleriana MAGONIA zastąpił płk prof. dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI. Skład ten został wybrany na kolejne, tzn. na trzecią i czwartą, kadencje.

W przypadkach szczególnych Statut Centralnej Komisji dopuszcza tworzenie tzw. sekcji doraźnych. Do ich zadań, jak stwierdza się w paragrafie 6 pkt 2 Statutu: „należy rozpatrywanie określonych spraw, zleconych przez Prezydium Komisji”. Z tego rodzaju możliwości skorzystano w przypadku nauk wojskowych, powołując doraźną sekcję rozpatrującą wnioski awansowe (habilitacyjne i profesorskie) w tej właśnie dziedzinie (dyscyplinie) naukowej. W tym miejscu należy zauważyć, że utworzenie doraźnej Sekcji Nauk Wojskowych nie było sprawą prostą. Starania w tym względzie podjęte zostały przez Akademię Obrony Narodowej przy pełnej akceptacji tej inicjatywy przez ówczesnego ministra obrony narodowej wiceadmirała Piotra KOŁODZIEJCZYKA. W niespełna dwa miesiące po ukonstytuowaniu się Centralnej Komisji do ówczesnego jej przewodniczącego prof. dr. hab. Jerzego PELCA wystosowane zostało pismo wraz z uzasadnieniem wskazujące na celowość powołania doraźnej Sekcji Nauk Wojskowych. Sprawa, z którą minister obrony narodowej zwrócił się do przewodniczącego i Prezydium Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, została rozstrzygnięta pomyślnie, co znalazło wyraz w pozytywnej odpowiedzi adresata. W ten sposób rozpoczęła funkcjonowanie doraźna Sekcja Nauk Wojskowych. W jej skład weszli 3 wymienieni wcześniej profesorowie reprezentujący w Centralnej Komisji nauki wojskowe, a także kilku (6-8) członków reprezentantów innych dziedzin i dyscyplin nauki, z którymi nauki wojskowe są związane. W początkowych latach (do roku 1997) w skład Sekcji Nauk Wojskowych wchodził zazwyczaj profesorowie

najczęściej reprezentujący takie dziedziny i dyscypliny naukowe, jak: nauki o zarządzaniu, nauki o polityce, geodezja i kartografia, informatyka, telekomunikacja, budowa i eksploatacja maszyn, inżynieria materiałowa itp. Pozytywną stroną tego rozwiązania stanowiło głównie to, że profesorowie reprezentujący różne dziedziny i dyscypliny naukowe mogli zapoznać się z istotą i specyfiką nauk wojskowych, a w związku z tym byli w stanie kompetentnie odnosić się do rozpatrywanych przez Sekcję wniosków habilitacyjnych i profesorskich. Jednak z czasem, w celu uproszczenia procedur i zapewnienia jeszcze większego obiektywizmu podejmowanych decyzji, zrezygnowano ze stałego składu sekcji, który był modyfikowany stosownie do charakteru rozpatrywanych spraw. W jej składzie na stałe pracowali jedynie reprezentanci nauk wojskowych, natomiast inni profesorowie stanowili tzw. stan zmienny. Coraz częściej stosowano także praktykę kierowania wniosków habilitacyjnych i profesorskich w dziedzinie nauk wojskowych do rozpatrzenia przez inne sekcje, takie zwłaszcza, jak: Sekcję Nauk Humanistycznych i Społecznych, w której na stałe pracują profesorowie nauk wojskowych, Sekcję Nauk Technicznych lub Sekcję Nauk Ekonomicznych. W przypadku dwu ostatnich w rozpatrywaniu wniosków w dziedzinie nauk wojskowych uczestniczą profesorowie reprezentujący tę dyscyplinę naukową. Zastosowane nowe podejście organizacyjne sprowadza się więc do tego, że sprawy, głównie habilitacyjne, z przewagą „pierwiastków wojskowych”, rozpatrywane są przez powoływaną doraźnie Sekcję Nauk Wojskowych, natomiast te, które mają przewagę pierwiastków humanistycznych i społecznych np. (historycznych, politologicznych, pedagogicznych itp.), ekonomicznych (zwłaszcza w obszarze nauk o zarządzaniu) lub technicznych (informatycznych, telekomunikacyjnych, inżynierii środowiska itp.) rozpatrywane są przez właściwe sekcje, odpowiednio: Sekcję Nauk Humanistycznych i Społecznych, Sekcję Nauk Ekonomicznych lub Sekcję Nauk Technicznych.

Liczbę wniosków profesorskich i habilitacyjnych w dziedzinie nauk wojskowych, rozpatrywanych na przestrzeni dotychczasowego funkcjonowania Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych przedstawiono w tabeli 3.

**Wnioski awansowe (profesorskie i habilitacyjne)
rozpatrzone przez Centralną Komisję ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych
w dziedzinie nauk wojskowych
(lata 1991-2001)**

Lp	KADENCJA CK ds. TN i SN	HABILITACJE			PROFESURY			RAZEM WNIOSKI HAB. I PROF.		
		Liczba	Rozpatrzone		Liczba	Rozpatrzone		Liczba	Rozpatrzone	
			pozytywnie	negatywnie		pozytywnie	negatywnie		pozytywnie	negatywnie
1.	I KADENCJA 1991-1993	28	27	1	5	4	1	33	31	2
2.	II KADENCJA 1994-1996	13	9	4	10	10	0	23	19	4
3.	III KADENCJA 1997-1999	17	16	1	7	7	0	24	23	1
4.	IV KADENCJA* 2000-2002	2	2	0	4	4	0	6	6	0
OGÓLEM		60	54	6	26	25	1	86	79	7

* W kadencji IV (2000-2002) uwzględniono rok 2000 i częściowo 2001.

Jak wynika z analizy danych zawartych w tabeli, najwięcej wniosków, bo 28, rozpatrzone podczas trwania pierwszej kadencji (1991-1993). Było to spowodowane kilkumiesięczną przerwą, jaka miała miejsce od zakończenia działalności Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do rozpoczęcia funkcjonowania nowo powołanej Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. W tym czasie wnioski awansowe nie były rozpatrywane, co spowodowało ich większe nagromadzenie. W następnych kadencjach (drugiej i trzeciej) rozpatrzone ponad 20 wniosków w każdej z nich (23 i 24).

Oprócz rozpatrywania wniosków profesorskich i habilitacyjnych ważnym zadaniem Centralnej Komisji jest dbałość o wysoki poziom prac promocyjnych i dorobku naukowego kandydatów do stopnia doktora habilitacyjnego i tytułu naukowego profesora. Dużą wagę przywiązuje się także do przestrzegania procedur postępowania kwalifikacyjnego na poziomie rad wydziałów i rad naukowych. Ponieważ Ustawa z dnia 12 września 1990 roku o tytule naukowym i stopniach naukowych w sposób dość ogólny precyzuje wymagania stawiane

habilitantom i kandydatom do tytułu naukowego profesora, Centralna Komisja opracowała wykładnię do istniejących przepisów ogólnych, która posiada formę komentarza na temat kryteriów oceny kwalifikacji kadry naukowej.

W komentarzu stwierdza się, że ustawa, wyliczając kwalifikacje kandydatów do tytułu naukowego lub stopnia naukowego, używa takich sformułowań, jak: „znaczny dorobek naukowy”, „znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej”, „oryginalne osiągnięcia konstrukcyjne”, „poważne osiągnięcia dydaktyczne”, „wybitne osiągnięcia naukowe”, „wydatnie powiększył swój dorobek”. Nic dziwnego, że sformułowania te mogą wywołać rozbieżności interpretacyjne, a przecież chodzi o to, by zarówno recenzenci i członkowie komisji rad wydziałów lub rad naukowych, jak również rzeczoznawcy i członkowie Centralnej Komisji w miarę możliwości stosowali w swych opiniach jednolite i obiektywne kryteria oceny.

Przyjęto w związku z tym, że wymagania stawiane kandydatom do tytułu naukowego winny być wyższe od wymagań stawianych profesorom nadzwyczajnym według poprzedniej ustawy. Najważniejsze znaczenie dla oceny kwalifikacji kandydata mają osiągnięcia w pracy naukowej, które nie mogą być zastąpione osiągnięciami o innym charakterze dydaktycznym, popularyzatorskim czy organizacyjnym. Kandydat powinien przedstawić oryginalne, twórcze i opublikowane prace naukowe wykonane po habilitacji, mające istotne znaczenie dla rozwoju danej dyscypliny naukowej. Duże znaczenie dla awansu mają ponadto te publikacje, które ukazały się w wydawnictwach o zasięgu międzynarodowym, zwłaszcza opracowania monograficzne i książkowe.

Centralna Komisja w przedstawionej „wykładni” do zapisów ustawowych bardzo mocno akcentuje znajomość i wykorzystanie twórczości kandydata do tytułu naukowego przez innych uczonych. Chodzi w tym przypadku o to, że jego prace powinny być znane i cenione w kręgach specjalistów, czego dowodem jest powoływanie się autorów innych prac, także autorów zagranicznych, na tego rodzaju publikacje.

Odrębny problem stanowią osiągnięcia w pracy dydaktycznej i organizatorskiej. W zależności od miejsca zatrudnienia i warunków funkcjonowania kandydata mogą być one różnicowane pod względem zakresu i formy. Powinny jednak generalnie świadczyć o kwalifikacjach kandydata do nauczania na poziomie wymaganym od profesora. Chodzi tu głównie o umiejętności prowadzenia zajęć z dyplomantami (magistrantami) i doktorantami, a także o umiejętności kształcenia młodych pracowników naukowych oraz wdrożenia ich do samodzielnej pracy naukowej i dydaktycznej.

Warto dodać, za wspomnianym komentarzem do ustawy, że potwierdzeniem osiągnięć, o których mowa wyżej, jest między innymi:

- pełnienie funkcji promotora w zakończonych przewodach doktorskich i odpowiedni poziom prac prowadzonych pod kierunkiem kandydata;
- pełnienie funkcji recenzenta w przewodach doktorskich i habilitacyjnych;
- udział w kształceniu wysoko wykwalifikowanych kadr zawodowych;
- autorstwo podręczników i skryptów akademickich, szkolnych i zawodowych;
- kierowanie zespołowymi pracami naukowymi lub programami badawczymi;
- pełnienie funkcji redaktora serii książek naukowych lub redaktora czasopism naukowych;
- organizowanie kongresów, sympozjów naukowych i wymiany zagranicznej;
- działalność w zakresie informacji naukowej (funkcje redaktora biuletynów, przeglądów itp.);
- popularyzowanie nauki np. przez organizowanie wykładów otwartych (publicznych) i opracowywanie materiałów popularyzatorskich;
- dokonywanie przekładów dzieł naukowych.

Z doświadczenia mojej pracy w Centralnej Komisji, a także z racji bezpośredniej odpowiedzialności za rozwój kadr naukowych w Akademii Obrony Narodowej, uczestniczenia w posiedzeniach Rady Wydziału Wojsk Lądowych oraz występowania w roli recenzenta wydziałowego lub rzeczoznawcy Centralnej Komisji wynika, że jej komentarz do ustawy jest ze wszech miar potrzebny. Odgrywa bowiem niezwykle ważną rolę obiektywizującą podjęcie do oceny kandydatów ubiegających się o tytuł profesora.

Podobną uwagę można poczynić wobec komentarza, jaki Centralna Komisja przedstawia w odniesieniu do kandydatów ubiegających się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Także w tym przypadku sformułowane bardzo ogólne przepisy i wymagania ustawowe zostały w niezbędnym zakresie doprecyzowane. Łatwiej w związku z tym uzyskać w miarę jednolite podejście rzeczoznawców i recenzentów do oceny rozprawy habilitacyjnej i dorobku naukowego habilitanta.

W komentarzu dotyczącym kryteriów oceny kwalifikacji kadry naukowej Centralna Komisja wyjaśnia ponadto procedury, jakie powinny obowiązywać w postępowaniu profesorskim i habilitacyjnym, począwszy od aktu rozpoczęcia postępowania aż po uzyskanie tytułu naukowego profesora lub stopnia naukowego doktora habilitowanego. Chodzi w tym przypadku głównie o formalne uprawnienia rad i ich kompetencje merytoryczne, kompetencje komisji przygotowujących dla rad wnioski profesorskie

i habilitacyjne, kompetencje recenzentów (właściwy ich dobór), zgodność wniosku końcowego każdej recenzji z poprzedzającą go jej treścią, zakres habilitacji, a także spełnienie wymogów formalnych dotyczących dokumentacji, zachowania właściwej kolejności procedurowania w toku postępowań profesorskich i habilitacyjnych itp.

Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, dbając o wysoki poziom rozpatrywanych pozytywnie wniosków profesorskich i habilitacyjnych, a także o przestrzeganie przez rady wydziałów i rady naukowe obowiązujących procedur postępowania kwalifikacyjnego, prowadzi w tym zakresie niezbędną działalność kontrolną. Wnioski wynikające z kontroli ujmowane są w komunikatach i sprawozdaniach, a także w specjalnych pismach kierowanych do adresatów, wobec działalności których istnieją określone zastrzeżenia.

Przeprowadzone kontrole mają duży zasięg. Przykładowo jedną z nich, a dotyczącą oceny działalności rad wydziałów i rad naukowych w zakresie nadawania stopnia naukowego doktora, objęto 54 jednostki naukowe, a w nich 250 przewodów doktorskich. W 23 przypadkach stwierdzono, że poziom wymagań postawionych doktorantom był niedostateczny, w związku z czym uchwały o nadaniu stopnia doktora nie powinny być podjęte. Zdarza się, że rady naruszają zakres swoich uprawnień do nadawania stopni naukowych, co wynika z tego, że tematyka rozpraw doktorskich nie odpowiada dyscyplinie naukowej, w której nadano stopień naukowy. Konsekwencją tego są często poważne, nie dostrzeżone błędy w rozprawach doktorskich. W procedurze przeprowadzenia egzaminów doktorskich stwierdzono poważne uchybienia polegające na zawężeniu tematyki pytań egzaminacyjnych do tematu rozprawy doktorskiej, a przecież egzamin powinien obejmować szerszy zakres i wykazać wiedzę doktoranta w dyscyplinie, w której ma otrzymać stopień doktora. Naruszeniem obowiązującego prawa jest także każde zwolnienie doktoranta z któregośkolwiek egzaminu doktorskiego. Miały na przykład miejsce przypadki zwalniania z egzaminów z języka obcego wobec przedstawienia przez doktorantów zaświadczeń o znajomości języka bądź o zdaniu egzaminu, wydanych przez różne instytucje w okresie poprzedzającym wszczęcie przewodu. Złożenie egzaminu językowego przed komisją powołaną przez radę jednostki prowadzącej przewód jest obowiązkowe i nie ma żadnej podstawy prawnej do zwolnienia z niego. Odnotowano również, co bardzo niepokoi, częste przypadki niedostatecznej opieki promotorów nad pracą doktorantów. Konsekwencją tego są proste błędy metodyczne, niedostateczne wykorzystanie literatury przedmiotu i wadliwa konstrukcja rozpraw doktorskich. Ponadto, do najczęściej występujących uchybień w przewodach doktorskich przeprowadzający kontrolę zaliczyli: mało aktualne tematy

rozpraw, brak wyraźnego sprecyzowania problemu naukowego, inżynierski lub organizacyjno-doskonałący, projektowy charakter rozwiązań i rezultatów rozprawy doktorskiej itp. Sprawia to, że rozprawy nie mają cech pracy naukowej, co je dyskredytuje jako tzw. prace promocyjne.

Jak wspomniano wcześniej, oprócz rozpraw doktorskich – ich wartości naukowej i poprawności zastosowanych procedur – w podobnym zakresie kontrolowane są przez Centralną Komisję rozprawy habilitacyjne i wnioski profesorskie.

Kontrole dotyczące rozpraw habilitacyjnych wykazały w wielu przypadkach stosunkowo niską wartość naukową tego rodzaju prac promocyjnych. Głównie chodzi o to, iż zdarza się, że rozprawy habilitacyjne nie posiadają elementów „nowości naukowej” i nie przyczyniają się do rozwoju stanu wiedzy w określonej dziedzinie czy dyscyplinie naukowej. Czasem trudno dostrzec w rozprawach ambitne cele naukowe, prace mają charakter ekspertyz zawodowych, nie angażują poważniejszego aparatu naukowego i nie rozwiązują żadnego problemu badawczego.

Kontrole wykazały także, że habilitant jest czasami niewystarczająco przygotowany do realizacji tematu, co wyraża się w braku dostatecznych kompetencji w danej dziedzinie oraz nieznanomości najnowszej literatury przedmiotu. Stwierdzone błędy metodyczne podważają wiarygodność, a co się z tym wiąże, wartość uzyskanych wyników.

Zdarza się, choć stosunkowo rzadko, że do oceny przedstawione są rozprawy habilitacyjne w postaci cyklu publikacji. W przypadkach gdy są to publikacje współautorskie, nie zawsze wystarczająco precyzyjnie udokumentowany jest osobisty wkład habilitanta do pracy zespołowej, a więc ten wkład, który stanowi jego własność intelektualną.

Do grupy bardzo poważnych zarzutów dyskredytujących nie tyle habilitanta, ile określone jednostki naukowe, należy zaliczyć brak merytorycznych i formalnych kompetencji w zakresie problematyki przewodu habilitacyjnego. Błędne i szkodliwe w tego rodzaju przypadkach jest przekonanie niektórych środowisk, że dziedzina lub dyscyplina naukowa, którą uprawiają i mają w tym zakresie stosowne uprawnienia, obejmuje szeroki obszar nauki, a więc także dziedziny i dyscypliny pokrewne. Z kolei niektórzy habilitanci, chcąc uniknąć oceny kompetentnego środowiska naukowego i przeprowadzenia przewodu we własnym, zwykle bardziej krytycznym, środowisku pracy, lokują swoje przewody w innych, „przyjaznych” i mniej wymagających gremiach naukowych.

Kontrola wniosków profesorskich i towarzyszących im czynności wykazała także szereg nieprawidłowości tak w zakresie dojrzałości naukowej kandydatów, jak i poprawności zastosowanych procedur.

Do najczęściej formułowanych zastrzeżeń można zaliczyć:

- skromny dorobek po habilitacji, ubogi w treści poznawcze rozwijające naukę i powielający wcześniejsze osiągnięcia, za które kandydat otrzymał habilitację;
- niską wartość publikacji, które stanowią rutynowe opracowania zawodowe, różnego rodzaju ekspertyzy, przyczynki niewiele wnoszące do nauki i publikacje zamieszczane w lokalnych czasopismach;
- sztuczne mnożenie stanu dorobku przez publikowanie tych samych opracowań w różnych wersjach i rozmaitych czasopismach;
- wnioski przedwczesne, składane w sytuacji, gdy kandydatowi brakuje wystarczających osiągnięć lub przedstawia on opracowania przygotowane do publikacji, jeszcze nie opublikowane lub oczekujące na publikację;
- występowanie z wnioskami przez rady nie mające w zakresie działalności kandydata odpowiednich kompetencji formalnych i merytorycznych;
- przedstawianie jako podstawy do awansu profesorskiego prac zespołowych z nierzetelnym eksponowaniem własnego w nich udziału lub korzystanie z nazbyt życzliwych oświadczeń współautorów przypisujących kandydatowi nienależne osiągnięcia;
- brak osiągnięć dydaktycznych i znikomy udział w kształceniu kadr naukowych, a także, gdy te wymagania z przyczyn obiektywnych nie mogą być spełnione, brak innych ekwiwalentnych form osiągnięć dydaktycznych, np. organizowanie i kierowanie zespołami naukowymi, autorstwo podręczników, programów nauczania itp.

Przedstawione wyżej informacje dotyczące istoty funkcjonowania Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych pokazują niezbicie jej ogromny pozytywny wpływ na kształcenie i promowanie kadr naukowych szeroko rozumianych, w tym także kształconych i promowanych na potrzeby sił zbrojnych.

Praca przedstawicieli wojskowych w składzie tego wysokiego gremium naukowego sprawia, że poznają oni wszelkie niedomagania i błędy, jakie w procesie habilitacji czy postępowania profesorskiego popełniają rady wydziałów i rady naukowe. Chodzi w tym wypadku głównie o błędy natury proceduralnej, dokumentacyjnej i formalnej. Profesorowie reprezentujący nauki wojskowe uzyskują ponadto niezbędne doświadczenie i poznają szczegółowe kryteria w zakresie oceny przedstawionych do rozpatrzenia wniosków promocyjnych. Jak wspomniano wcześniej, wszystkie dodatkowe wyjaśnienia i pogłębione interpretacje stanowią swoistą wykładnię suchych i lakonicznych przepisów ustawowych.

Zdobyte doświadczenia i wynikające z nich wnioski przenoszone są na grunt akademicki. Tak się składa, że wszyscy trzej reprezentanci nauk wojskowych są członkami rad różnych wydziałów Akademii Obrony Narodowej, a więc informowanie tych gremiów naukowych może być kompetentne i pełne. Ponadto raz w roku doświadczenia i wnioski z pracy w Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych przedstawiane są na forum Senatu AON. Tego rodzaju działalność przyczynia się do podnoszenia poziomu rozpraw promocyjnych i wniosków profesorskich, a co się z tym wiąże – do podwyższenia wskaźnika pozytywnie rozpatrywanych spraw kierowanych przez naszą uczelnię do Centralnej Komisji. Aktualnie wskaźnik ten sięga prawie 100%.

Ogromnie ważne są także bezpośrednie kontakty z licznymi profesorami reprezentującymi różne dziedziny i dyscypliny naukowe. Wpływa to pozytywnie na postrzeganie akademii wśród uczelni wyższych i funkcjonowanie jej przedstawicieli w polskim środowisku naukowym.

3.2. Rola rad wydziałów w nadawaniu stopni i tytułów naukowych

Bardzo ważne znaczenie dla rozwoju naukowego kadry miały rady wydziałów. Zakres ich kompetencji ustalały dokumenty normatywne: Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wojskowym, Ustawa z dnia 31 marca 1956 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym oraz Statut Akademii Obrony Narodowej – Warszawa 1997.

Zgodnie z Ustawą o wyższym szkolnictwie wojskowym (art. 50) w skład rady wydziału wchodzi:

- 1) dziekan jako jej przewodniczący,
- 2) prodziekan lub prodziekani,
- 3) nauczyciele akademicki zatrudnieni na stanowisku profesora zwyczajnego lub profesora nadzwyczajnego oraz inni nauczyciele akademicki posiadający stopień naukowy doktora habilitowanego, zatrudnieni na wydziale,
- 4) wybrani przedstawiciele:
 - a) pozostałych nauczycieli akademickich zatrudnionych na wydziale,
 - b) samorządu studenckiego wydziału,
 - c) pracowników uczelni zatrudnionych na wydziale nie będących nauczycielami akademickimi.

Natomiast do zasadniczych zadań rady w myśl wspomnianej Ustawy (art. 51) należy:

- 1) ustalanie ogólnych kierunków działania wydziału,
- 2) uchwalanie, po zasięgnięciu opinii wydziałowego organu uchwałodawczego samorządu studenckiego, programów nauczania i planów studiów,
- 3) uchwalanie planu rzeczowo-finansowego wydziału,
- 4) ocena działalności dziekana oraz zatwierdzenia rocznego sprawozdania dziekana z działalności wydziału,
- 5) podejmowanie uchwał w innych sprawach określonych w ustawie lub statucie uczelni.

Powyższe kwestie bardziej szczegółowo zostały potraktowane w Statucie AON § 28.

1. Doradczym organem kolegialnym dziekana wydziału (dyrektora instytutu) w sprawach kształcenia, wychowania i działalności naukowej na wydziale (w instytucie) jest rada wydziału (rada instytutu), zwana dalej radą.
2. Rada wykonuje swoje powinności na posiedzeniach plenarnych, które się odbywają raz na miesiąc.
3. W skład rady wchodzi:
 - 1) dziekan wydziału (dyrektor instytutu) – jako przewodniczący;
 - 2) prodziekani (zastępca dyrektora);
 - 3) nauczyciele akademicy wyznaczeni (zatrudnieni) na stanowiska profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych oraz nauczyciele akademicy posiadający stopień naukowy doktora habilitowanego zatrudnieni na wydziale (w instytucie);
 - 4) przedstawiciele – w liczbie określonej przez radę:
 - a) nauczycieli akademickich zatrudnionych na wydziale (w instytucie) na stanowiskach naukowo-dydaktycznych, dydaktycznych i naukowych,
 - b) studentów z poszczególnych lat studiów,
 - c) pracowników akademii nie będących nauczycielami akademickimi zatrudnionych na wydziale (w instytucie).

Przedstawiciele wybiera się (w głosowaniu tajnym) na zwołanych w tym celu zebraniach.

4. Dziekan (dyrektor) może powołać w skład rady osoby posiadające tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego zatrudnione poza akademią, a także będące na emeryturze.
5. Na posiedzenia rady dziekan (dyrektor) może zapraszać osoby nie wchodzące w jej skład. Osobom tym przysługuje głos doradczy.
6. Rada powołuje stałe i doraźne komisje, ustalając zakres ich działania. W skład komisji oprócz członków rady mogą być powołane inne osoby, przy czym członkowie rady

stanowią co najmniej 50% składu komisji. Przewodniczącym komisji stałej może być tylko członek rady.

Do kompetencji rady należy:

- 1) podejmowanie inicjatyw dotyczących organizacji i rozwoju wydziału (instytutu), doskonalenia działalności edukacyjnej i naukowej oraz bazy dydaktycznej wydziału (instytutu);
 - 2) wyrażanie opinii o podstawowych problemach naukowych z zakresu specjalności naukowych reprezentowanych na wydziale (w instytucie);
 - 3) opiniowanie planów studiów i programów nauczania oraz planów badań naukowych;
 - 4) okresowa ocena efektywności działalności edukacyjnej, naukowej i kształcenia kadr naukowych katedr (zakładów) wydziału (instytutu);
 - 5) przeprowadzanie przewodów doktorskich i habilitacyjnych oraz występowanie z wnioskami o nadanie tytułu naukowego profesora nauczycielom akademickim wydziału (instytutu), zgodnie z przepisami ustawy o tytule naukowym i stopniach naukowych;
 - 6) określanie zasad współpracy dydaktycznej i naukowej wydziału (instytutu) z innymi jednostkami organizacyjnymi akademii oraz krajowymi i zagranicznymi placówkami naukowymi, a także z instytucjami Ministerstwa Obrony Narodowej;
 - 7) opiniowanie spraw dotyczących zwolnienia lub wydalenia studenta z akademii;
 - 8) rozpatrywanie bieżących, ważnych spraw przedstawianych przez członków rady.
1. Uchwały rady są wiążące dla wszystkich jednostek organizacyjnych wydziału (instytutu) i dla wszystkich pracowników wydziału (instytutu). Od uchwały rady przysługuje odwołanie do rektora akademii.
 2. Rektor akademii uchyla uchwałę rady wydziału (instytutu) niezgodną z przepisami ustawowymi, statutem akademii lub regulaminem studiów albo naruszającą interes uczelni. Jeżeli rektor nie stwierdzi w terminie czternastu dni niezgodności uchwały z obowiązującymi ustawami i dokumentami normatywnymi akademii, uchwała podlega wykonaniu.

Od początku powstania na AON funkcjonowały następujące rady: Rada Wydziału Strategiczno-Obronno, Rada Wydziału Wojsk Lądowych, Rada Wydziału Nauk Humanistycznych¹ (do 1994 roku). Miały one uprawnienia do nadawania stopni naukowych

¹ Po przekształceniu w 1994 roku Wydziału Nauk Humanistycznych w Instytut Nauk Humanistycznych Rada utraciła uprawnienia do nadawania stopnia doktora.

doktora i doktora habilitowanego oraz wnioskowania o nadanie tytułu naukowego profesora nauk wojskowych. W 1998 roku w struktury AON włączono Wojskowy Instytut Historyczny. Rada Naukowa tego Instytutu posiadała (i zachowała do końca swego funkcjonowania) uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora habilitowanego oraz wnioskowanie o nadanie tytułu naukowego profesora nauk humanistycznych.

Sprawy uprawnień do nadania stopni i tytułów naukowych regulowała Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych, gdzie czytamy m.in., że stopniami naukowymi są stopnie doktora i doktora habilitowanego określonej dziedziny nauki lub dziedziny sztuki w zakresie danej dyscypliny naukowej lub artystycznej.

Uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora może otrzymać jednostka organizacyjna, która zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy co najmniej 8 osób posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego, reprezentujących dziedzinę nauki, w zakresie której jednostka organizacyjna ma otrzymać uprawnienia. Natomiast uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego może otrzymać jednostka organizacyjna, która zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy co najmniej 12 osób posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego, w tym co najmniej 6 osób posiadających tytuł naukowy, reprezentujących dziedzinę nauki, w zakresie której jednostka organizacyjna ma otrzymać uprawnienia.

Z wnioskami o nadanie tytułu naukowego profesora może występować rada wybranej jednostki organizacyjnej mającej uprawnienia do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie danej dziedziny nauki lub sztuki.

Warto jeszcze w tym miejscu zaznaczyć, że przewodniczący Centralnej Komisji ogłasza w Monitorze Polskim wykaz dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe, jak również wykaz jednostek organizacyjnych uprawnionych do nadawania stopni naukowych wraz z określeniem nazw nadawanych stopni naukowych.

Wykaz członków rad wydziałów oraz Rady Naukowej WIH ilustruje tabela 4.

**WYKAZ CZŁONKÓW RAD WYDZIAŁÓW
ORAZ RADY NAUKOWEJ WIH**

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY			
A. Członkowie rady zatrudnieni na wydziale jako w głównym miejscu pracy			
1.	płk prof. dr hab. Jacek Pawłowski		
2.	gen. dyw. prof. dr hab. Bolesław Balcerowicz		
3.	płk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz		
4.	prof. dr inż. Tadeusz Jemiolo		
5.	prof. dr hab. inż. Roman Kulczycki		
6.	prof. dr hab. Wojciech Łepkowski		
7.	prof. dr hab. Witold Pokruszyński		
8.	prof. dr hab. Julian Skrzyp		
9.	prof. dr hab. Ryszard Wróblewski		
10.	płk dr hab. inż. Józef Zubek		
11.	płk dr hab. Cezary Rutkowski		
12.	płk dr hab. Józef Marczak		
13.	płk dr hab. Zenon Stachowiak		polityka rolna
14.	płk dr hab. inż. Michał Drost	przeniesiono do grupy A na ½ roku	inf. 20.02.01
15.	płk dr hab. Mariusz Wiatr		
16.	płk dr hab. Roman Kalinowski		
17.	ppłk dr hab. Janusz Płaczek		ekonomika obrony
18.	dr hab. Stefan Korycki		prawo
19.	prof. dr hab. Jan Wojnarowski		
B. Członkowie rady nie zatrudnieni na wydziale jako w głównym miejscu pracy			
1.	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek		
2.	prof. dr hab. Julian Babula		
3.	prof. dr hab. Julian Kaczmarek		
4.	prof. dr Andrzej Madejski		
5.	płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki		
6.	prof. dr hab. Ryszard Rosa		
7.	prof. dr hab. Andrzej Sokołowski		
8.	prof. dr hab. Mieczysław Wasylko		
9.	prof. dr Zdzisław Żarski		
10.	prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek		
11.	nadbryg. dr hab. Jerzy Wolanin		
12.	płk dr hab. Marian Cieślarczyk		
13.	płk dr hab. Lech Giermakowski		
14.	kmdr por. dr hab. Marek Ilnicki		
15.	płk dr hab. Ryszard Jakubczak		
16.	dr hab. Józef Stępak		
17.	kmdr dr hab. Andrzej Makowski		
18.	płk dr hab. Janusz Świniarski		
19.	dr hab. Mirosław Sułek		
20.	płk dr hab. inż. Andrzej Włodarski		
21.	płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski		
22.	dr hab. inż. Andrzej Wiśniewski		
23.	dr hab. inż. Marek Kucharski		

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

A. Członkowie rady zatrudnieni na wydziale jako w głównym miejscu pracy

1.	gen. bryg. prof. dr hab. Michał Krauze		
2.	płk prof. dr hab. Adam Tomaszewski		
3.	płk prof. dr hab. Bogdan Szulc		
4.	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek		
5.	płk prof. dr hab. Leopold Ciborowski		
6.	płk prof. dr hab. Michał Huzarski		
7.	płk prof. dr hab. Czesław Jarecki		
8.	płk prof. dr hab. inż. Eugeniusz Nowak		
9.	płk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski		
10.	płk prof. dr hab. Jerzy Zieliński		
11.	płk dr hab. Waldemar Kaczmarek		
12.	płk dr hab. Witold Lidwa		
13.	płk dr hab. inż. Józef Michniak		

B. Członkowie rady nie zatrudnieni na wydziale jako w głównym miejscu pracy

1.	płk prof. dr hab. Romuald Mańkowski		
2.	prof. dr hab. Tadeusz Krzemień		
3.	płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki		
4.	prof. dr hab. Ryszard Wróblewski		
5.	prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki		
6.	dr hab. Tadeusz Bogusz		
7.	płk dr hab. Mirosław Dyrda		
8.	kmdr dr hab. inż. Krzysztof Ficoń		
9.	prof. dr hab. inż. Czesław Flanek		
10.	dr hab. Henryk Herman		
11.	płk dr hab. inż. Włodzimierz Miszański		
12.	płk dr hab. Ryszard Stępień		
13.	płk dr hab. Mariusz Wiatr		

C. Pozostali członkowie rady wydziału

1.	ppłk dr Zbigniew Mazurek		
2.	płk dr Paweł Cieślak		
3.	płk dr Józef Halik		
4.	płk dr Jerzy Tomasz Limanowski		
5.	płk dr Jan Brzozowski		
6.	ppłk dr Jerzy Golemieć		
7.	kmdr dr Jerzy Parzewski		
8.	mjr dr Jan Posobiec		
9.	kpt. inż. Dariusz Adamczyk		
10.	kpt. mgr inż. Kazimierz Baciak		
11.	mł. chor. sztab. Tomasz Sumera		

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

A. Członkowie rady zatrudnieni na wydziale jako w głównym miejscu pracy

1.	płk prof. dr hab. Wojciech Michałak		
2.	płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski		
3.	płk prof. dr hab. Stefan Antczak		
4.	płk prof. dr hab. Romuald Mańkowski		
5.	prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki		
6.	płk dr hab. Marian Cieślarczyk		
7.	płk dr hab. inż. Michał Drost		
8.	dr hab. Zbigniew Groszek		

B. Członkowie rady nie zatrudnieni na wydziale jako w głównym miejscu pracy

1.	prof. dr hab. inż. Czesław Flanek		
2.	płk prof. dr hab. Czesław Jarecki		
3.	płk prof. dr hab. Lech Wyszczelski		
4.	prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek		
5.	płk pil. dr hab. Stanisław Zajac		
6.	płk dr hab. Andrzej Ostrokólski		
7.	ppłk dr hab. inż. Zbigniew Świątnicki		

C. Pozostali członkowie rady wydziału

1.	płk pil. dr Janusz Kaprowicz		
2.	płk nawig. dr Marian Kozub		
3.	płk dr inż. Ryszard Kuriata		
4.	dr Stanisław Miodek		
5.	ppłk dr inż. Andrzej Glen		
6.	ppłk dr inż. Ryszard Szczyra		
7.	ppłk mgr Marian Ruchlicki		
8.	mjr dypl. inż. Ryszard Bartnik		
9.	mjr dypl. mgr inż. Marek Chojnacki		
10.	kpt. mgr inż. Krzysztof Jurek		
11.	mjr dypl. inż. Tadeusz Szmidtka		
12.	kpt. pil. inż. Adam Cebula		
13.	kpt. mgr inż. Stanisław Czeszejko		

WOJSKOWY INSTYTUT HISTORYCZNY

A. Członkowie rady zatrudnieni w instytucie jako w głównym miejscu pracy

1.	prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel		
2.	ppłk dr Andrzej Aksamitowski		
3.	mjr mgr Marek Jasiak		
4.	dr hab. Michał Klimecki		
5.	prof. dr hab. Wiesław Majewski		
6.	płk prof. dr hab. Edward Nalepa		
7.	dr hab. Janusz Odziemkowski		
8.	płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki		
9.	prof. dr hab. Marek Plewczyński		
10.	płk dr hab. Józef Smoliński		
11.	ppłk dr hab. Maciej Szczurowski		
12.	płk dr hab. Henryk Stańczyk		
13.	prof. dr hab. Janusz Wojtasik		
14.	płk dr hab. Wiesław Wróblewski		
15.	mjr dr Janusz Zuziak		

B. Członkowie rady nie zatrudnieni w instytucie jako w głównym miejscu pracy

1.	gen. broni pil. dr Jerzy Gotowała		
2.	kontradm. prof. dr hab. Antoni Komorowski		
3.	prof. dr hab. Karol Olejnik		
4.	prof. dr hab. Waldemar Rezmer		
5.	płk dr hab. Roman Tomaszewski		
6.	płk prof. dr hab. Lech Wyszczelski		
7.	płk prof. dr hab. Jerzy Zieliński		
8.	płk dr hab. Józef Zubek		

3.3. Prace doktorskie obronione w latach 1990-2000

Podnoszenie kwalifikacji jest ustawowym obowiązkiem pracowników naukowo-dydaktycznych akademii. Są oni zobowiązani (art. 99 pkt 1) do „prowadzenia badań naukowych oraz rozwijania twórczości naukowej lub artystycznej oraz podnoszenia swoich kwalifikacji”².

Ponadto art. 99 pkt 2 tej ustawy stanowi, że nauczyciel akademicki zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy ma prawo do urlopu płatnego lub bezpłatnego dla celów naukowych, artystycznych lub kształcenia zawodowego.

Nauczyciel akademicki (pkt 2) przygotowujący rozprawę doktorską ma prawo, jeżeli jest to uzasadnione stopniem przygotowania tej rozprawy, do urlopu płatnego w wymiarze nie przekraczającym sześciu miesięcy. W przypadku przygotowania pracy habilitacyjnej wymiar tego urlopu nie może przekroczyć jednego roku.

Podobnie sprawy te traktuje Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym art. 31 ust. 1 pkt 3 pt.: „Systematyczne podnoszenie swoich kwalifikacji” oraz Statut AON § 44 ust. 3, pkt 5.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w myśl przytoczonych dokumentów podnoszenie kwalifikacji naukowych nie jest prywatną sprawą pracownika uczelni. Jest to także ważne zadanie dla przełożonych, którzy powinni stworzyć odpowiednie warunki i czuć się – w stosownej mierze – współodpowiedzialni za realizację tego procesu. W AON w celu lepszego, sprawniejszego przebiegu przedsięwzięć związanych z podnoszeniem kwalifikacji systematycznie prognozowano to zadanie.

W latach 1990-2000 przepisy prawne o stopniu naukowym doktora, pracy doktorskiej oraz przewodzie doktorskim regulowała ustawa z dnia 12 marca 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych³. Przepisy tej ustawy (art. 101) określają m.in., że osoby ubiegające się o uzyskanie stopnia naukowego doktora muszą:

- mieć tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera, lekarza lub inny równoległy;
- zdać egzaminy doktorskie w zakresie określonym przez radę jednostki organizacyjnej;
- przedłożyć i zdać rozprawę doktorską.

Zgodnie z tą ustawą (art. 10, pkt 2) egzaminy doktorskie przeprowadzane są w zakresie:

² Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (DzU Nr 65, par. 385) rozdział 3.

³ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytułach naukowych i stopniach naukowych (DzU Nr 65, par. 386).

- dyscypliny podstawowej odpowiadającej tematowi rozprawy doktorskiej;
- dyscypliny dodatkowej;
- języka nowożytnego.

Omawiana ustawa określa również, że czynności związane z przeprowadzaniem przewodu doktorskiego kończą się uchwałami rady wydziału dotyczącymi:

- wszczęcia przewodu doktorskiego i wyznaczenia promotora;
- gwarantowania recenzentów;
- przyjęcia rozprawy doktorskiej i dopuszczenia jej do publicznej obrony;
- nadania stopnia naukowego doktora.

Uchwała o nadaniu stopnia naukowego doktora staje się prawomocna z chwilą jej podjęcia. Wyjątek stanowią uchwały podejmowane przez jednostki organizacyjne, w których uprawnienia w tym zakresie zostały ograniczone. Wówczas uchwała staje się prawomocna po jej zatwierdzeniu przez Centralną Komisję do Spraw Tytułów Naukowych i Stopni Naukowych.

Z cytowanej ustawy wynika, że rozprawa doktorska powinna stanowić samodzielne rozwiązanie przez autora zagadnienia naukowego i wykazać jego ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej. Praca doktorska powinna być naukowa, samodzielna, oparta na dotychczasowym dorobku teoretycznym danej nauki, powinna też polegać na rozważaniu zagadnienia naukowego.

Czas doktoryzowania można podzielić na dwa podstawowe okresy: nieformalny – do otwarcia przewodu, formalny – od otwarcia przewodu.

Okres pierwszy – nieformalny – nie ma ograniczeń czasowych, natomiast okres formalny trwa 3 lata. Generalnie oba okresy nie powinny przekroczyć 5 lat. Przedłużanie okresu studiów doktoranckich jest ryzykowne z powodu natury obiektywnej (np. dezaktualizacja problemów badawczych, wypełnienie się luki w danej dziedzinie wiedzy poprzez publikacje lub inne prace doktorskie i habilitacyjne) i subiektywnej (znużenie pracą, obniżenie poziomu motywacji, spadek odporności psychicznej itp.).

Jeśli przyjmie się założenie, że okres formalny trwania przewodu doktorskiego wynosi 3 lata oraz że w ciągu roku powinno się przeznaczyć 1000 godzin na realizację prac związanych z doktoratem, to po odliczeniu urlopu, świąt, niedyspozycji itd. (ogółem 2 miesiące) w ciągu tygodnia należy poświęcić omawianemu przedsięwzięciu 25 godzin. Słusznie postępują zatem niektóre rady doktorskie, otwierając przewody doktorskie dopiero wtedy, gdy stan zaawansowania pracy wynosi ponad 50%. W Akademii Obrony Narodowej przyjęto jako regułę, że w odniesieniu do doktorantów studiów stacjonarnych wszczęcie

przewodu doktorskiego następuje w pierwszym roku. Zwiększa to prawdopodobieństwo ukończenia studiów w planowanym okresie. Za słuszością dalszego utrzymania tej zasady przemawia sprawność tej formy studiów doktoranckich wynosząca 90%. Warto w tym miejscu odwołać się do cytowanej Ustawy o szkolnictwie wyższym (art. 89, par. 3), gdzie określono, że łączny okres zatrudnienia na stanowisku asystenta osoby nie mającej stopnia naukowego doktora nie powinien przekroczyć 8 lat.

W omawianym okresie studia doktorskie w AON zorganizowane były na Wydziale Wojsk Lądowych. Odbywały się one w trybie czteroletnich studiów stacjonarnych. Prowadzono także pięcioletnie doktorskie studia zaoczne. Podstawę prawną tej formy kształcenia stanowiło Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 1991 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów naukowych (DzU nr 58, poz. 249).

Podjmując próbę oceny merytorycznej rozpraw doktorskich, należy podkreślić, że do pozytywnych zjawisk recenzenci najczęściej zaliczali:

- trafność problematyki badawczej, zwłaszcza jej walory poznawcze i praktyczne;
- wnikliwe przedstawienie genezy tematu i uzasadnienie jego podjęcia;
- przedstawienie aktywnego stanu znajomości zagadnienia z wykorzystaniem krajowej i obcojęzycznej literatury specjalistycznej (poprawa w tym zakresie nastąpiła w okresie intensywnych starań i po wstąpieniu Polski do NATO);
- efekty naukowe rozpraw w konfrontacji z aktualnym stanem wiedzy w rozpatrywanej dziedzinie;
- umiejętność konfrontowania innych poglądów naukowych;
- wartość poznawczą rozpraw i duże znaczenie wyników badań dla praktyki;
- spójność przedmiotów z celami pracy.

Akcentowano także nowatorstwo polegające na wypełnieniu lub dopełnieniu luki poznawczej w rozpatrywanej dziedzinie oraz wysoki poziom edytorski.

Do najczęściej wymienianych przez recenzentów niedostatków rozpraw doktorskich należy zaliczyć:

- brak własnego stanowiska wobec cudzych relacji, faktów ustaleń lub poglądów;
- nadmierną liczbę cytatów, wykresów, tabel, bez samodzielnego ustosunkowania się do ich zawartości;
- brak harmonii wyrażającej się w nadaniu właściwych proporcji między poszczególnymi częściami pracy;
- mankamenty językowe – nadmiernie długie zdania, zawiła składnia, nadmiar naleciałości obcojęzycznych.

Trzeba w tym miejscu zwrócić uwagę na uchybienia popełnione przez recenzentów rozpraw doktorskich. Otóż zdarzały się przypadki recenzji pozbawionych krytycznej oceny dotyczącej nowatorstwa pracy doktorskiej i trafności wybranej tematyki badawczej z uwagi na potrzeby rozwoju naukowego i ważności praktycznej komunikatywności i poprawności celów rozpraw, trafności wnioskowania, poprawności merytorycznej i poprawności metodologicznej. Problem ten omówiono szerzej w podrozdziale 3.1 tej pracy.

3.3.1. Wykaz prac doktorskich obronionych w latach 1990-2000

Nazwisko i imię autora	Stopień	Temat pracy	Stopień, nazwisko, imię promotora	Specjalność	Miejsce zatrudnienia
A					
ADAMCZYK Mieczysław	ppłk	Informacja radiolokacyjna w procesie dowodzenia wojskami w systemie obrony powietrznej na terytorium kraju	plk prof. dr hab. Witold Pokruszyński	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	AON
ANDRZEJCZAK Zbigniew	mjr	Doskonalenie rozpoznania radiolokacyjnego w operacji obronnej armii	plk prof. dr hab. Stefan Antczak	Nauki wojskowe Taktyka	JW 4645 Zegrze
ADAMSKI Mirosław	kpt.	Koncepcja zwiększenia efektywności taktycznej systemów uzbrojenia statków powietrznych na współczesnym polu walki	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Nauki wojskowe Użycie uzbr. i sprz. technicznego	WOSL
ANDRUSKIEWICZ Marek	ppłk	Obrona przeciwlotnicza brygady piechoty górskiej	plk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe Taktyka rodz. wojsk i służb	JW 4710
ANDRZEJEWSKI Waldemar	mjr	Zapobieganie wypadkom z bronią strzelecką w szkoleniu bojowym pododdziałów wojsk lądowych	prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Dydaktyka wojskowa	WSO
B					
BUCZEK Józef Lech	plk	Usprawnienie działania polowych składów amunicji frontu w systemie zaopatrywania wojsk frontu w amunicję w operacji przeciwnatarcia (pr. zespołowa)	prof. dr hab. Władysław Jakubisiak	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
BANCERZ Bogumił	ppłk	Zabezpieczenie techniczne wojsk armii w operacji obronnej prowadzonej na terytorium RP	prof. dr hab. Wiesław Wójtowicz	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
BANAŚ Józef	plk	Wykorzystanie sil i środków radiolokacyjnych w jednolitym systemie obrony powietrznej	plk doc. dr hab. Stefan Antczak	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
BARANOWSKI Bolesław	mjr	Doskonalenie dowodzenia batalionem piechoty zmotoryzowanej w obronie	plk doc. dr hab. Sylwester Piotrowski	Sztuka wojenna Dowodzenia wojskami	

BISSINGER Andrzej	pplk	Wykorzystanie i zmechanizowanych wojsk pancernych	plk prof. dr Emil Jadziak	Sztuka wojenna Historia sztuki	AON
BALCEROWICZ Bolesław	gen. bryg.	Strategiczna obrona Rzeczypospolitej Polskiej lat dziewięćdziesiątych	prof. dr Kazimierz Nozko	Sztuka wojenna Strategia	AON
BOBKOWSKI Andrzej	pplk	Współdziałanie lotnictwa myśliwskiego z naziemnymi siłami i środkami obrony powietrznej	plk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Sztuka wojenna Taktyka	AON
BARTKOWIAK Zbigniew	mjr	Problemy wojny i pokoju w myśli filozoficzno-społecznej ugrupowań katolików świeckich w Polsce (od II soboru watykańskiego do początków lat osiemdziesiątych)	plk prof. dr hab. Ryszard Rosa	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	
BIENKOWSKI Jerzy	mjr	Czynniki warunkujące efektywność wdrażania podchorążych WSO do samokształcenia	prof. dr hab. Jan Bogusz	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	AON
BRZEZICKI Janusz	kmdr	Ocena efektywności krótkofalowej łączności radiowej dowodzenia i współdziałania marynarki wojennej w działaniach bojowych na morzu	prof. dr hab. Henryk Piekarski	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	
BERA Ryszard	mjr	Metodologiczna analiza czynników warunkujących postawy społeczno-zawodowe pilotów wojskowych	doc. dr hab. Henryk Cabak	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	DW WLiOP
BOROWSKI Ryszard	pplk	System oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych w oddziałach izolacyjnych państwowych pogotowi opiekuńczych	plk doc. dr hab. Zygmunt Markocki	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	UOP
BRZOWOWSKI Jan	pplk	Desanty śmigłowe i działania powietrznoszturmowe w siłach zbrojnych NATO	gen. bryg. prof. dr hab. Stanisław Koziej	Nauki wojskowe Taktyka	AON
BUKOWSKI Józef	pplk	Wychowanie moralne w przygotowaniu do roli społeczno-zawodowej w Wojskowej Akademii Medycznej im. gen. prof. Bolesława Szareckiego	plk prof. dr hab. Ryszard Rosa	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	WAM
BIZIEWSKI Jerzy	mjr	Manewr w obronie (na przykładzie wojen bliskowschodnich lat 1973-1991)	plk dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Nauki wojskowe Taktyka	AON
BUJAK Andrzej	mjr	Właściwości obrony rzek granicznych przez pułk zmechanizowany (na przykładzie Odry)	plk dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Nauki wojskowe Taktyka	AON
BEZOŃ Bogdan	pplk	Model rozpoznania i zakłóceń radiowych związku operacyjnego	plk prof. dr hab. inż. Waldemar Brzostek	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON

BUKOWSKI Andrzej	mjr	Wpływ warunków terenowych i klimatycznych na prowadzenie obrony w górach (na przykładzie Sudetów)	plk dr hab. Ryszard Wróblewski	Nauki wojskowe Taktyka	SG WP
BARTOSIEWICZ Sławomir	mjr	Zabezpieczenie techniczne lotnictwa Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w operacji obronnej na terenie kraju	plk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	AON
BURAWSKI Zdzisław	ppłk	Zwiększenie żywotności wojsk dywizji w obronie w aspekcie rozbudowy fortyfikacyjnej terenu	plk dr hab. Paweł Szuszczyński	Nauki wojskowe Taktyka	AON
BRAMSKI Stefan	ppor. rez.	Polski przemysł lotniczy na tle światowego przemysłu aerokosmicznego i potrzeb obronnych	plk pil. prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	Instytut Lotnictwa - Warszawa
BOJARSKI Robert	ppłk	Manewr w operacji obronnej	gen. bryg. prof. dr hab. Stanisław Koziej	Sztuka operacyjna	AON
BAJDA Artur	ppłk	Zastosowanie wielokryterialnej analizy porównawczej w procesie planowania podsystemu łączności radioliniowo-przewodowej dywizji zmechanizowanej	plk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz	Dowodzenie	WAT
BINKOWSKI Henryk	ppłk	Bezpieczeństwo militarne Polski w pracach Sejmu po 1989 roku	dr hab. Stefan Korycki	Bezpieczeństwo państwa	AON
BAWEJ Wacław	plk	Model systemu komputerowego wspomaganie dowodzenia w obronie przeszkód wodnych na obszarze Polski	plk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz	System obrony państwa	DWŁąd.
BILSKI Jerzy	ppłk	Prakseologiczne uwarunkowania w szkoleniu specjalistycznym podchorążych Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych	prof. dr hab. Andrzej Sokółowski	Dydaktyka wojskowa	WSO Dęblin
BUDZIŃSKI Mieczysław	plk	Integracja sił powietrznych szczebla operacyjno-taktycznego Rzeczypospolitej Polskiej NATO	plk dr hab. Wojciech Michalak	Taktyka	WSO Dęblin
BERNY Jan	ppłk	Wpływ charakteru i właściwości konfliktów zbrojnych lat dziewięćdziesiątych na kształtowanie wymagań taktyczno-technicznych środków walki wojsk lądowych	plk rez. prof. dr hab. inż. Stanisław Dworecki	System obrony państwa	AON
BAK Leszek	ppłk	Przydatność infrastruktury transportu samochodowego Górnośląskiego Rejonu Operacyjnego na potrzeby obronne. Studium wojskowo-geograficzne	plk w st. spocz. dr hab. inż. Stanisław Stańczuk	Geografia wojenna i topografia wojskowa	AON

BRZOSTEK Tadeusz	plk	Zaskoczenie jako determinant powodzenia w walce brygady zmechanizowanej	plk dr hab. Michał Huzarski	Taktyka	WSO
BUGNO Krzysztof	mjr	Bezpośrednie wsparcie ogniowe wojsk w obronie	plk prof. dr hab. Adam Tomaszewski	Dowodzenie	-
C					
CHOJNOWSKI Jan	ppłk	Zastosowanie komputerowej mapy terenu do rozwiązywania wybranych zadań taktyczno-operacyjnych	prof. dr hab. Władysław Filar	Sztuka wojenna Zabesp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
CZAJKA Krzysztof	ppłk	Użycie artylerii do ognia pośredniego w obszarze dywizji	prof. dr hab. Tadeusz Krzemień	Sztuka wojenna Taktyka	AON
CISZEWSKI Tomasz	kpt.	Odbudowa lotnisk zniszczonych w operacji obronnej na obszarze kraju	plk prof. dr hab. Mieczysław Chamera	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	
CHLIPALA Bronisław	komandor ppor.	Przygotowanie rezerw oficerskich Sił Zbrojnych RP	plk doc. dr hab. Jan Wojnarowski	Nauki wojskowe Metodyka wojskowa	AMW
CZELUSNIAK Leszek	plk	Likwidacja skażeń środków transportu kolejowego i samochodowego	plk prof. dr hab. Michał Krauze	Nauki wojskowe Taktyka	Min. Transp. i Gosp. Wod.
CIEŚLAR Paweł	ppłk	Użycie narzutowych zapór minowych w obronie	plk dr hab. Paweł Szuszczyński	-	AON
CZEPLIK Stanisław	plk	Doskonalenie specjalistyczne oficerów - dowódców pododdziałów przeciwlotniczych	plk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOWOPlot.
CZERWIŃSKI Janusz	kpt.	Wykorzystanie państwowej sieci telekomunikacyjnej w dowodzeniu wojskami Warszawskiego Okręgu Wojskowego w operacji obronnej	plk prof. dr hab. Waldemar Brzostek	Nauki wojskowe Dowodzenie	AON
COMPA Tadeusz	ppłk	Przekształcenia strukturalno-funkcjonalne systemu kontroli przestrzeni powietrznej RP stymulujące konieczne kwalifikacje wojskowego personelu służby ruchu lotniczego	prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Nauki wojskowe Zabesp. bojowe i logistyczne	WSOSP Dęblin
CHROBAK Ryszard	mjr	Działania nieregularne w operacji obronnej	plk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Taktyka	AON
CIEŹKI Bogdan	mjr	Lotnictwo cywilne w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej	plk w st. spocz. prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	JW 2139 Warszawa

CHODYNICKI Ryszard	pplk	Doskonalenie systemu edukacji obronnej Rzeczypospolitej Polskiej z wykorzystaniem doświadczeń innych państw	płk dr hab. Marek Kucharski	Bezpieczeństwo państwa	Prezydent Miasta Włocławek
CZYŻ Czesław	płk	Zwalczanie celów powietrznych nisko i wolno latających samolotami szkolno-bojowymi	płk pil. prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Taktyka	WSOSP Dęblin
CHMIELŃSKI Bogdan	pplk	Kształtowanie wartości zawodowych kadetów	płk prof. dr hab., Jerzy Kunikowski	Dydaktyka wojskowa	CSUiE Olsztyn
CIEŚLIK Jerzy	pplk	Manewr w obronie związku taktycznego	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Taktyka	AON
CHMIELEWSKI Ryszard	komisarz	Policja w systemie bezpieczeństwa publicznego Rzeczypospolitej Polskiej	płk w st. spocz. prof. dr hab. Witold Pokruszyński	Bezpieczeństwo państwa	WSP Szczytno
CZUPRYŃSKI Andrzej	mjr	Marsz wojsk na obszarze kraju w okresie zagrożenia militarnego	płk prof. dr hab. Jerzy Zieliński	Sztuka operacyjna	AON
CIEŚLAK Eugeniusz	mjr	Lotnictwo wojsk lądowych w działaniach bojowych	płk prof. dr hab. Wojciech Michalak	Taktyka	AON
CZABAN Anatol	płk	Bezpilotowe środki rażenia w siłach powietrznych	ppłk dr hab. inż. Zbigniew Świątnicki	Taktyka	WLiOP
CZARNECKI Leszek	-	Ludowcy wobec zagrożeń bezpieczeństwa państwa 1931-1939	prof. dr hab. Piotr Matusak	Historia najnowsza	-
Ć					
ĆWIKLIŃSKI Roman	mjr	System gromadzenia zasobów kadr rezerwy na potrzeby sił zbrojnych	płk rez. dr hab. Julian Babula	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	DKiSW MON
D					
DYMEK Kazimierz	pplk	Doskonalenie efektywności zautomatyzowanych systemów dowodzenia siłami obrony powietrznej na szczeblu taktycznym	płk prof. dr hab. Roman Kulczycki	Sztuka wojenna Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	
DERTEK Piotr	kpt.	Działalność ZSMP w Śląskim Okręgu Wojskowym w latach 1976-1989	płk prof. dr hab. Jerzy Cytowski	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	
DAKUDOWICZ Tadeusz	pplk	Przygotowanie i prowadzenie luzowania podziałów piechoty	płk prof. dr hab. Stanisław Koziej	Sztuka wojenna Taktyka	WSOWZ

DOLKOWSKI Romuald	ppłk	Doskonalenie systemu pokojowego uzupełniania wojsk w Pomorskim Okręgu Wojskowym z zastosowaniem techniki mikrokomputerowej	plk doc. dr hab. Jan Wojnarowski	Sztuka wojenna Organizacja, mobil. i uzupełnienie SZ	Sztab POW
DROST Michał	mjr	Perspektywny model systemu kształcenia wojskowego w RP	plk dr hab. Andrzej Włodarski	Sztuka wojenna Obronność państwa	AON
DOMASZEWSKI Krzysztof	ppłk	Powszechna obrona przeciwlotnicza wojsk	plk dr hab. Marian Kowalewski	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	AON
DZIADAS Józef	ppłk	Tworzenie i wykorzystanie zgrupowania uderzeniowego związku taktycznego sztabu dywizji zmechanizowanej w obronie	gen. bryg. prof. dr hab. Stanisław Koziej	Nauki wojskowe Taktyka	WSOWZ
DOMAŃSKI Zygmunt	mjr	Wojskowe aspekty bezpieczeństwa Polski w środowisku międzynarodowym	plk dr hab. Ryszard Wróblewski	Nauki wojskowe Bezpieczeństwo państwa	DK MON
DZIECIOŁOWSKI Tomasz	ppłk	Stan i kierunki rozwoju polskiego lotnictwa bojowego	plk dr hab. inż. Józef Jura	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	AON
DROZD Zbigniew	mjr	Kształtowanie współodpowiedzialności wyższych szkół oficerskich i jednostek wojskowych w procesie przygotowania zawodowego podchorążych	plk dr hab. Marek Kucharski	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSO Wrocław
DINTER Stanisław	mjr	Model systemu logistycznego Sił Powietrznych RP	plk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie boj. i logistyczne	DWLOP
DZIK Zdzisław	ppłk	Istota koncepcji taktycznej i technicznej przyszłego systemu dowodzenia Siłami Powietrznymi RP	mjr dr hab. Zbigniew Świątnicki	Nauki wojskowe Dowodzenie wojs.	Centr. Urząd Planow.
DOMŻALSKI Krzysztof	ppłk	Motywacyjne uwarunkowania procesu kształcenia studentów wyższych szkół wojskowych	plk dr hab. Ryszard Stepien	Dydaktyka wojskowa	SG WP
DOROSZ Krzysztof	mjr	Zagrożenia procesu mobilizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk rez. dr hab. Jan Wojnarowski	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	AON
DAWIDCZYK Andrzej	kpt.	Rola sił zbrojnych wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjnych	gen. dyw. dr hab. Bolesław Balcerowicz	Bezpieczeństwo państwa	AON
DANILUK Piotr	kpt.	Organizacja sieci łączności brygady kawalerii powietrznej	plk dr hab. Michał Huzarski	Dowodzenie	AON

F								
FELLNER Andrzej	mjr	Programowanie elementów nawigatorskich w szkoleniu taktyczno-bojowym lotnictwa myśliwskiego	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa				
FOREMSKI Tadeusz	pplk	Aktywność kulturalna podchorążych wyższych szkół oficerskich	prof. dr hab. Marian Balcerek	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego				
FEDRAU Leszek	pplk	Planowanie zaopatrywania ABROT i drt w rakiety w operacji armijnej z wykorzystaniem techniki komputerowej	plk prof. dr hab. inż. Andrzej Barczak	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	WOSS			
FRANKOWSKI Marek	mjr	Socjologiczne aspekty funkcjonowania hitlerowskich obozów koncentracyjnych na ziemiach polskich	prof. dr hab. Czesław Staciwa	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	AON			
FILARY Stefan	pplk	Rozpoznanie studyjne w walce związku taktycznego wojsk lądowych	plk dr hab. Leopold Ciborowski	Nauki wojskowe Taktyka	WSO Poznań			
FIOŁNA Zbigniew	mjr	Kompatybilność stacjonarnych i polowych sieci teleinformatycznych w operacji obronnej na obszarze Śląskiego Okręgu Wojskowego	plk dr hab. inż. Czesław Flanek	Dowodzenie	AON			
G								
GRZELKA Andrzej	kpt.	Koncepcja taktyczno-informatyczna systemu programowania lotów	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe				
GICALA Tadeusz	pplk	Model symulacyjny zabezpieczenia wojsk dywizji zmechanizowanej w amunicję oraz materiały pędne i smary (pr. zespolowa)	plk doc. dr hab. Andrzej Barczak	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe				
GAWLIKOWSKI Wojciech	pplk	Doskonalenie użycia technicznych środków w procesie kierowania zabezpieczeniem tyłowym armii	prof. dr hab. Władysław Jakubiś	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami				
GRYSIKOWSKI Jerzy	pplk	Model symulacyjny walki i zabezpieczenia medycznego wojsk dywizji zmechanizowanej w podstawowych rodzajach działań bojowych (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Władysław FILAR	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe				

GULCZYŃSKI Jerzy	-	Sporty obronne w wychowaniu patriotycznym młodzieży (na przykładzie działalności SzS w latach 1980-1990)	prof. dr hab. Zdzisław Kosyrz	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	
GROSICKI Leszek	pplk	Działalność operacyjna wojskowej służby wewnętrznej w latach 1957-1985	prof. dr hab. Jerzy Muszyński	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	
GAPYS Tadeusz	pplk	Podstawy światopoglądowe i moralne słuchaczy i absolwentów WOSR	prof. dr hab. Józef Czerwiński	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	
GETKA Henryk	pplk	Organizacja i przygotowanie żołnierzy rezerwy na potrzeby sił zbrojnych	plk doc. dr hab. Jan Wojnarowski	Sztuka wojenna Org., mobil. i uzup. sił zbrojnych	AON
GÓRECKI Waldemar	plk	Doskonalenie systemu uzupełniania sił zbrojnych stanem osobowym w czasie wojny	plk dr hab. Jan Wojnarowski	Nauki wojskowe Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	AON
GUZ Zbigniew	mjr	Metodyka ćwiczeń taktycznych wojsk obrony przeciwchemicznej	plk dr hab. Stanisław Śladkowski	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOIW
GARBACZ Aleksander	mjr	Baza lotnicza w systemie logistycznym lotnictwa (na przykładzie wybranych lotnisk Wyższej Szkoły Lotniczej) – pr. zbiorowa	plk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	WOSL
GRZEJSZCZAK Wojciech	pplk	Doskonalenie systemu wykrywania skażeń związku taktycznego obrony powietrznej w operacjach obronnych na obszarze kraju	plk prof. dr hab. Michał Krauze	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	WLOP
GROSKREJC Jerzy	pplk	Kształtowanie cech psychofizycznych dowódcy wymaganych w dowodzeniu wojskami w działaniach bojowych	plk dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON
GOLUCH Rajmund	mjr	Osobowościowe wyznaczniki powodzenia w studiach słuchaczy uczelni wojskowych (na przykładzie WSOWZ, WOSR i WSOSK)	dr hab. Piotr Pokinko	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	ŚOW

GZRZEGORZEWSKI Marek	ppłk	Czasowe i przestrzenne uwarunkowania zastosowania bojowego samolotu MiG-29	ppłk pil. prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Nauki wojskowe Taktyka rodzajów sił zbroj., wojsk i sł.	WSOSP Dęblin
GAŁECKI Andrzej	mjr	Model doboru i przygotowania osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia szczebla taktycznego systemu obrony powietrznej	ppłk dr hab. inż. Czesław Flanek	Nauki wojskowe Taktyka wojsk i służb.	WOSR Jelenia Góra
GRACZYK Krzysztof	kpt.	Działalność naukowa w wyższych szkołach oficerskich	prof. dr hab. inż. Józef Jura	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON
GRZYBOWSKI Marek	ppłk	Doskonalenie zbioru i opracowania informacji o sytuacji powietrznej w systemie rozpoznania radiolokacyjnego	ppłk prof. dr hab. inż. Stefan Antczak	Nauki wojskowe Taktyka rodz. wojsk i służb	DWLOP
GLEN Andrzej	ppłk	Obrona przeciwlotnicza ogólnowojskowego związku operacyjnego w pogotowiu operacyjnym	ppłk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	DWOW
GÓRNY Piotr	mjr	Wielokryterialna analiza porównawcza w informatycznym systemie wspomaganie planowania obronnego	ppłk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz	System obronny państwa	O. Inf. SWLil SG WP
GORSZKO Jacek	mjr	Zabezpieczenia materiałowe i techniczne sił powstańczych w trzecim powstaniu śląskim	dr hab. Kazimierz Pindel	Historia	JW 3115 Wrocław
GWIŹDŹ Stanisław	ppłk	Rejony rażenia ogniowego w obronie związku taktycznego	ppłk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Taktyka	WSO
GĄGOR Franciszek	gen. bryg.	Międzynarodowe operacje pokojowe oraz ich miejsce we współczesnej doktrynie obronnej Rzeczypospolitej Polskiej	gen. broni prof. dr inż. Tadeusz Jemioło	Bezpieczeństwo państwa	Dep. WSZ MON
GĄSKA Marek	mjr	Zbrojny ruch oporu w warunkach okupacji	prof. dr hab. Leonard Łukaszuk	System obronny państwa	AON
GLASGALL Jerzy	ppłk w st. spocz.	Perspektywiczny model systemu łączności kierowania obronnością państwa w stanach nadzwyczajnych	ppłk dr hab. inż. Józef Zubek	Bezpieczeństwo państwa	-
GRABAS Janusz	komandor por.	Proces nauczania przedmiotów radioelektronicznych w Akademii Marynarki Wojennej	ppłk prof. dr hab. Bogdan Szulc	Dydaktyka wojskowa	AMW
GÓRSKI Paweł	kpt.	Organizacja i funkcjonowanie tyłowych (logistycznych) stanowisk dowodzenia w walce	ppłk prof. dr hab. inż. Eugeniusz Nowak	Logistyka	AON
GRUDZIŃSKI Wiesław Jerzy	ppłk	Budownictwo wojskowe w Warszawie w latach 1918-1939	prof. dr hab. Piotr Stawecki	Historia najnowsza	-

GUZEWICZ Leon	płk	Infrastruktura dydaktyczna w kształceniu podchorążych	płk prof. dr hab. Bogdan Szulc	Dydaktyka wojskowa	WSO
GOLBA Robert	kpt.	Zmiany postaw kandydatów na oficerów wobec zawodu w procesie kształcenia w wojskowej szkole wyższej (na przykładzie Wojskowej Akademii Technicznej)	płk dr hab. Ryszard Stępień	Dydaktyka wojskowa	WAT
H					
HILDEBRANT Józef	ppłk	Wychowanie patriotyczne żołnierzy I i II Armii WP w okresie II wojny światowej	prof. dr hab. Jerzy Cytowski	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	WSO
HARLOZIŃSKI Kazimierz	ppłk	Ocena zagospodarowania przestrzennego ukształtowanych aglomeracji miejskich RP w aspekcie potrzeb obronnych. Studium metodologiczne	prof. dr hab. Zdzisław Mondrzycki	Sztuka wojenna Geografia i topogr. wojskowa	WSO
HYRA Edward	gen. bryg.	Optymalizacja szkolenia pilotów w Wyższej Oficerskiej Szkole Lotniczej poprzez podstawowe szkolenie selekcyjne i pilotażowe szkolenie w toku studiów (pr. zespolowa)	płk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WOSL
HALAMA Adam	mjr	Obrona powietrzna ogólnowojskowego związku taktycznego w szczególnych warunkach fizyczno-geograficznych	płk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe Taktyka rodzajów wojsk i służb	AON
HORYŃ Wojciech	kpt.	Wpływ wojskowego środowiska wychowawczego na kształtowanie się kierunkowej sfery osobowości podchorążych	dr hab. Zygmunt Markocki	Dydaktyka wojskowa	WSO
I					
ILNICKI Marek	kpt. mar.	Prawa i obowiązki państw neutralnych w wojnie na morzu	prof. dr hab. Leonard Łukaszuk	Sztuka wojenna Obronność państwa i doktryny wojenne	TSWL
IWANEK Tadeusz	mjr	Psychospoleczne uwarunkowania powodzenia zawodowego absolwentów szkół chorążych personelu technicznego wojsk lotniczych i obrony powietrznej	doc. dr hab. Piotr Pokinko	Nauka o wychowaniu w SZ Teoria wychowania wojskowego	TSWL
IWANOWICZ Józef Adam	płk	Łączność w systemie obronnym RP	płk dr hab. Jerzy Telep	Nauki wojskowe System obronny	I KOP

IWASZKIEWICZ Roman	gen. bryg.	Model sytemu logistycznego Sił Powietrznych RP (pr. zbiorowa)	plk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie boj. i logistyczne	DWLOP
IDKOWIAK Franciszek	pplk	Gen. dyw. dr Franciszek Skibiński 1899-1991. (Żołnierz, teoretyk i historyk wojskowy)	prof. dr hab. Czesław Grzelak	Historia	WSO Poznań
J					
JAFERWIK Henryk	mjr	Rezerwowe dowództwo DLMB wydzielane z Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej i jego szkolenie (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Jerzy Machura	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
JANKOWIAK Czesław	pplk	Możliwości wykorzystania metod aktywizujących w nauczaniu taktyki w Wyższej Szkole Radiotechnicznej	plk doc. dr hab. Kazimierz Żegnalek	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
JANKOWIAK Ryszard	pplk	Wpływ automatyzacji dowodzenia w wojskach obrony przeciwlotniczej na skuteczność odpiernania nalotów na ugrupowanie operacyjne armii	plk doc. dr hab. Czesław Gozdecki	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tylowe	
JAUER Tadeusz	gen. bryg.	Model obrony powietrznej wojsk lądowych RP	plk prof. dr hab. Roman Kulczycki	Sztuka wojenna Strategia	
JEŻYNA Piotr	mjr	Osobowościowe determinanty efektywności funkcjonowania psychospołecznego oficerów służby dyplomatycznej	doc. dr hab. Piotr Pokinko	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	
JANUSZEWICZ Jerzy	pplk	Podstawy taktyczno-techniczne metodyki tworzenia bazy danych na przykładzie systemu programowania lotów	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tylowe	
JANĆZAK Józef	pplk	Doskonalenie polowego systemu łączności jednostek rozpoznania i zakłóceń radiowych w operacjach obronnych	plk prof. dr hab. Waldemar Brzostek	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	WSOWL
JANKIEWICZ Andrzej Damian	pplk	Potrzeby informacyjne SD związku operacyjno- tactycznego obrony powietrznej (pr. zespolowa)	plk prof. dr hab. Stefan Antczak	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	WAT
JANOWSKI Wiesław	pplk	Szkolenie pododdziałów ratownictwa wojsk obrony przeciwchemicznej	plk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski	Dydaktyka wojskowa	SW OPCChem SG WP
JALOSZYŃSKI Kuba	podinspe- ktor	Taktyka działania pododdziałów antyterrorystycznych	prof. dr hab. Wincenty Bednarek	Taktyka	Komenda Stołeczna Policji Warszawa

JARUSZEWSKI Waldemar	ppłk	Wykorzystanie systemów satelitarnych w szkoleniu pilotażowym i taktycznym w Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych	ppłk dr hab. inż. Zbigniew Świątnicki	Taktyka	JW 5256 Dęblin
JOBDA Wojciech	ppłk	Obrona powietrzna baz lotniczych Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej	ppłk dr hab. Zbigniew Groszek	Taktyka	WSOP Dęblin
JANICKI Andrzej Jerzy	ppłk	Koncepcja przygotowania taktycznego podchorążych Wojskowej Akademii Technicznej	prof. dr hab. Kazimierz Żegnalek	Dydaktyka wojskowa	WAT
K					
KLIMKIEWICZ Zbigniew	ppłk	Model symulacyjny zabezpieczenia wojsk dywizji zmechanizowanej w amunicję oraz materiały pędne i smary (pr. zespolowa)	ppłk doc. dr hab. Andrzej Barczak	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
KOTULSKI Józef	ppłk	Rezerwowe dowództwo DLMB wydzielane z Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej i jego szkolenie (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Jerzy Machura	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
KOKOCIŃSKI Stefan	ppłk	Metodyka nauczania podstaw dowodzenia w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Obrony Przeciwlotniczej (pr. zbiorowa)	doc. dr Wacław Izydorek	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
KORNIJECKI Adam	ppłk	Współczesna obrona radioelektroniczna elementów systemu łączności radiowej połączonego stanowiska dowodzenia oddziałów i związków taktycznych w korpusie OP	ppłk dr hab. Roman Kulczycki	Sztuka wojenna Taktyka	
KARCZ Jacek	plk	Rozwój i funkcjonalność tyłów lotniczych Wojska Polskiego w latach 1945-1949	doc. dr Stanisław Zawadzki	Sztuka wojenna Historia sztuki wojennej	
KONIECZNY Krzysztof	ppłk	Organizacja systemu łączności dywizji zmechanizowanej pierwszego rzutu armii w operacji obronnej na obszarze kraju	ppłk doc. dr hab. Sylwester Piotrowski	Sztuka wojenna Taktyka	
KRAUZ Wiesław	ppłk	Użycie i działanie odwodu przeciwdesantowego dywizji w obronie	ppłk prof. dr hab. Stanisław Kozięj	Sztuka wojenna Taktyka	AON
KALIŃSKI Mirosław	mjr	Wykorzystanie malarstwa batalistycznego w wychowaniu patriotycznym żołnierzy służby zasadniczej	prof. dr hab. Jerzy Cytowski	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	Dep. Wychowania

KOLŃSKI Krzysztof	ppłk	Dowodzenie wojskami w systemie obrony powietrznej na terytorium kraju	ppłk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	AON
KUZIĄK Roman	mjr	Planowanie systemu łączności dywizji zmechanizowanej z wykorzystaniem techniki mikrokomputerowej (pr. zespolowa)	ppłk prof. dr hab. Andrzej Barczak	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	WSOWŁ
KINASIEWICZ Marek	ppłk	Zastosowanie metody modelowania symulacyjnego w planowaniu i organizacji forsowania przeszkód wodnych	prof. dr hab. Władysław FILAR	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	AON
KAUTZ Tomasz	por. mar.	Wpływ komputeryzacji procesu kształcenia na efektywność uczenia się przedmiotów technicznych w Akademii Marynarki Wojennej	prof. dr hab. Bolestaw Hydzik	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AMW
KACZMAREK Waldemar	mjr	Właściwości obrony dywizji w nocy – historia i współczesność	ppłk dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Nauki wojskowe Taktyka	AON
KORCZYC Wiesław	mjr	Wpływ zawodowych czynności absolwentów na strukturę treści i proces kształcenia w WSO	ppłk dr hab. Marek Kucharski	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOInż. Wojsk.
KASPRZYCKI Wojciech	ppłk	Komputerowe wspomaganie planowania i organizowania przeszkód wodnych w działaniach bojowych	ppłk prof. dr hab. Waldemar Brzostek	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	JW 2250
KWECKA Roman	mjr	Budowa systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informatycznym (pr. zespolowa)	ppłk prof. dr hab. Waldemar Brzostek	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON
KASPRZEWSKI Andrzej	ppłk	Kryzys i rozwój hierarchicznych struktur organizacyjnych bojowych jednostek wojsk lądowych	ppłk dr hab. Marian Kowalewski	Nauki wojskowe System obronny państwa	AON
KLUPA Krzysztof	mjr	Miejsce duszpasterstwa wojskowego w systemie wychowania żołnierzy	ppłk dr hab. Zbigniew Stachowski	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	WSOWZ
KISIEL Józef	ppłk	Rozpoznanie wojskowe w działaniach bojowych w świetle doświadczeń wojska polskiego w drugiej wojnie światowej	prof. dr hab. Emil Jadziak	Nauki wojskowe Historia sztuki wojennej	AON
KARDAŚ Tadeusz	ppłk	Przygotowanie oficerów do pełnienia funkcji nauczycieli akademickich przedmiotów taktycznych	ppłk dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSO Wroclaw

KJTLER Waldemar	mjr	Militarne aspekty osłony strategicznej państwa	gen. bryg. prof. dr hab. Stanisław Koziej	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	Departament Systemu Obronnego
KOWALCZYK Bolesław	ppłk	Ocena efektywności łączności troposferycznej w obronie na obszarze kraju z wykorzystaniem symulacji komputerowej	plk prof. dr hab. inż. Andrzej Barczak	Nauki wojskowe Dowodzenie	WSOWL Zegrze
KOZARSKI Kazimierz	ppłk	Organizacja obrony przeciwlotniczej Wojsk Lądowych Rzeczypospolitej Polskiej	plk dr hab. Marian Kowalewski	Nauki wojskowe System obronny państwa	Szefostwo WOPlot.
KOBUSIŃSKI Grzegorz	ppłk	Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń w związkach taktycznych i oddziałach artylerii	plk dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	POW
KOZIOL Jerzy	mjr	Podjęmowanie decyzji o obronie powietrznej	plk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	AON
KULISZ Marek	mjr	Wpływ technicznych środków walki na właściwości ewentualnych konfliktów zbrojnych na obszarze Polski	plk dr hab. Stanisław Dworecki	System obronny państwa	AON
KĘSOŃ Tadeusz	mjr	Współczesne konflikty zbrojne w aspekcie prognozowania zagrożeń militarnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk dr hab. Stanisław Dworecki	Prognostyka obronna	AON
KARPOWICZ Jan	plk	Zaawansowane szkolenie lotnicze w Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych	plk w st. spocz. prof. dr hab. Jerzy Machura	Użycie uzbrojenia i sprzętu tech.	WSOSP Dęblin
KIELBOWICZ Leszek	ppłk	Żandarmeria wojskowa w systemie obronnym państwa	plk dr hab. Józef Stępak	System obronny państwa	JW 1079
KROSNY Mirosław	mjr	Centralny Ośrodek Szkolenia Specjalistów Technicznych wojsk Lotniczych im. gen. Walerego Wróblewskiego (1970-1990)	dr hab. Wiesław Wróblewski	Historia	CSIL Oleśnica
KLICH Edmund	plk	Kierunki doskonalenia działalności służby bezpieczeństwa lotów w Siłach Zbrojnych RP	plk w st. spocz. prof. dr hab. Jerzy Machura	Dowodzenie	WSOSP Dęblin
KROP Stefan	kpt.	Kształtowanie wyobraźni w przygotowaniu zawodowym pilota wojskowego w aspekcie bezpieczeństwa lotów	plk prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Dydaktyka wojskowa	WSOSP Dęblin

KRECIKIJ Janusz	mjr	Modyfikacja dowodzenia w wojskach lądowych w aspekcie integracji Polski z NATO	plk prof. dr hab. Adam Tomaszewski	Dowodzenie	AON
KARDAS Jarosław Stanisław	kpt.	strukturalne i rzeczowe uwarunkowania edukacji obronnej społeczeństwa RP	plk dr hab. Ryszard Stępień	Bezpieczeństwo państwa	AON
KOSMIDER Andrzej	mjr	Wpływ ograniczenia zbrojeń militarnych na stosowane formy przemocy zbrojnej	plk dr hab. Józef Stępak	Bezpieczeństwo państwa	WSO Poznań
KNETKI Jan	ppłk	Wpływ procedur dowodzenia według standardów NATO na metodykę przygotowania i prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych w Akademii Obrony Narodowej	plk dr hab. Jerzy Zieliński	Dowodzenie	AON
KOZUB Marian	plk	Użycie lotnictwa WLOP w połączonych działaniach powietrznych NATO	plk dr hab. Wojciech Michalak	Taktyka	AON
KALINOWSKI Jan	ppłk	Podręczniki akademickie w procesie nauczania i uczenia się sztuki wojennej	plk dr hab. Jacek Pawłowski	Dydaktyka wojskowa	AON
KLAWITTER Zbigniew	mjr	Dowodzenie brygadą w walce	plk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Dowodzenie	AON
KALIŃSKI Krzysztof	kpt.	Wykorzystanie informatycznej bazy danych w kierowaniu zabezpieczeniem logistycznym brygady zmechanizowanej	plk prof. dr hab. inż. Eugeniusz Nowak	Dowodzenie	AON
KOTT Grzegorz	mjr	Model ekspertowego systemu wspomagania decyzji szefa obrony przeciwlotniczej związku taktycznego i dowódcy pułku przeciwlotniczego	plk dr hab. inż. Czesław Flanek	Dowodzenie	AON
KORZENIOWSKI Stanisław	ppłk	Jednostki kawalerii powietrznej w operacjach na obszarze kraju	plk prof. dr hab. Bogdan Szulc	Sztuka operacyjna	AON
KORCZAK Jerzy	ppłk	Logistyka Centrum Szkolenia Obrony Przeciwlotniczej	plk prof. dr hab. Romuald Mańkowski	Logistyka	D-ctwo WLiOP
KOŁODZIEJCZYK Mirosław	ppłk w st. spocz.	Wpływ żywotności na organizację i prowadzenie obrony przeciwlotniczej związku taktycznego	plk dr hab. Jan Kobierski	Taktyka	-
KULICZKOWSKI Marian	ppłk	Transport samochodowy w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej	dr hab. Jan Wojnarowski	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	SG WP
KÓSKA Tadeusz	plk	Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń operacyjnych i taktycznych w Akademii Obrony Narodowej w aspekcie teorii czynności	plk prof. dr hab. Jerzy Zieliński	Dydaktyka wojskowa	AON
KUBIAK Mariusz	mjr	Polskie koncepcje bezpieczeństwa okresu odrodzenia i ich odniesienia do współczesności	prof. dr hab. Ryszard Rosa	Bezpieczeństwo państwa	AON

KRYSIŃSKI Stanisław	ppłk	Interoperacyjność systemu łączności SZ RP z systemami NATO	dr hab. inż. Jerzy Telep	Dowodzenie	SG WP
KACZMARCZYK Witold	ppłk	Polskie ratownictwo lotnicze	ppłk dr hab. Stanisław Zajac	Sztuka operacyjna	D-ctwo WLiOP
KOZAK Zygmunt Roman	ppłk	Liga Obrony Powietrznej i Przeciwwgazowej w latach 1928-1939	ppłk dr hab. Wiesław Wróblewski	Historia najnowsza	-
KUDELA Sławomir	komandor ppor.	Służby Techniczne i Zaopatrzenia Marynarki wojennej w latach 1945-1968	prof. dr hab. Józef Dyskant	Historia najnowsza	-
L					
LACH Zbigniew	ppłk	Doskonalenie topograficznych zobrazowań terenu dla potrzeb prowadzenia walki i operacji wojsk lądowych	ppłk doc. dr hab. Julian Skrzyp	Sztuka wojenna Geografia wojenna i topogr. wojskowa	AON
LEWANDOWSKI Józef	ppłk	Zabezpieczenia inżynieryjne działań bojowych	prof. dr hab. Julian Kaczmarek	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
LIGEZA Stanisław	mjr	Osobowość mistrzów szkolenia lotniczego a powodzenie w ich pracy zawodowej	ppłk doc. dr hab. Paweł Boesler	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	
LAMPE Henryk	ppłk rez.	Optimalizacja przygotowania medyczo-sanitarnego studentek (na przykładzie byłych studiów wojskowych UW i WSPS)	ppłk dr hab. Ryszard Stępień	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	
LENERT Michał	ppłk	Model systemu łączności korpusu wojsk lądowych (praca zbiorowa)	ppłk prof. dr hab. Piotr Sienkiewicz	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	Sz. WŁącz.
LIPOWSKI Adam	kpt.	Planowanie systemu łączności dywizji zmechanizowanej z wykorzystaniem techniki mikrokomputerowej (pr. zbiorowa)	ppłk prof. dr hab. Andrzej Barczak	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	WSOWL
LIDWA Witold	ppłk	Obrona w górach i jej wpływ na struktury organizacyjne wojsk lądowych	ppłk dr hab. Ryszard Wróblewski	Nauki wojskowe Taktyka	AON
LALA Eugeniusz	ppłk	Użycie środków do strzelania na wprost w walce z bronią pancerną przeciwnika w obronie dywizji	ppłk dr hab. Adam Tomaszewski	Nauki wojskowe Logistyka	WSWRiArt.

LESZCZYŃSKI Andrzej	por.	Komputerowe wspomaganie procesu planowania systemu łączności związku operacyjnego wojsk lądowych	plk prof. dr hab. Andrzej Barczak	Nauki wojskowe Dowodzenie	WSOWŁ Zegrze
LUTELMOWSKI Wojciech	plk	Obrona powietrzna okręgu wojskowego	plk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe system obronny państwa	Sz WOPLM Sztab. Gen. WP
LABUDA Andrzej	ppłk	Model systemu logistyki wojskowej szczebla centralnego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk dr hab. Stanisław Dworecki	Nauki wojskowe Ekonom. wojsk.	Ins. Log. Sztab. Gen.
LICKI Jerzy	ppłk	Kształtowanie samodzielności zadaniowej u podchorążych w procesie nauczania taktyki	plk prof. dr hab. Bogdan Szulc	Dydaktyka wojskowa	WSO Poznań
LESZCZYŃSKI Włodzimierz	mjr	Wpływ przestrzeni geograficznej na działanie wojskowej służby zdrowia w obronie	plk w st. spocz. dr hab. inż. Stanisław Stańczuk	Bezpieczeństwo państwa	-
LESZCZYŃSKI Ryszard	plk	Dobór i praktyczne szkolenie lotnicze pilotów wojskowych	prof. dr hab. Jerzy Kunikowski	Szkolenie operacyjno- taktyczne	WSOSP
LORANTY Krzysztof	mjr	Środowisko wojskowe jako determinant jakości szkolenia bojowego w oddziałach i związkach taktycznych	plk dr hab. Ryszard Stępień	Dydaktyka wojskowa	AON
LEMANOWICZ Piotr	plk	Reakcje stresowe w operacjach militarnych wojsk lądowych oraz ich wpływ na zdolność bojową	dr hab. Miroslaw Dyrda	Sztuka operacyjna	POW
LENARD Stanisław	brygadier	Transgraniczny system obrony przed skutkami wypadków i katastrof na granicy polsko-niemieckiej	dr hab. Marek Lisiecki	Obrona cywilna	Kom. Woj. PSP
Ł					
ŁOKOCIEJEWSKI Marian	ppłk	Organizacja i prowadzenie rozpoznania radioelektronicznego siłami i środkami oddziałów i pododdziałów rozpoznania armii oraz zakłóceń radioelektronicznych w operacji zaczepnej	prof. dr hab. Henryk Piekarski	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
ŁAPA Andrzej	mjr	Wartości postawy zawodowe kadry polskiej marynarki wojennej w latach 1976-1990	doc. dr hab. Henryk Adamczyk	Nauka o wych. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	

	-	Kształtowanie postaw patriotycznych młodzieży w procesie nauczania przysposobienia obronnego w wybranych szkołach województwa kieleckiego	płk doc. dr hab. Zygmunt Markocki	Nauka o wychowaniu w SZ Wychowanie obronne	LO Kazim. Wielka
ŁUKASIEWICZ Piotr				Ekonomika obrony	Zarz. Techn. SG WP
ŁABĘDZKI Mirosław	płk	Rozpoznanie i ewakuacja techniczna wojsk lądowych w strategicznej operacji obronnej	płk prof. dr hab. inż. Stanisław Dworecki	Dydaktyka wojskowa	RSzW Rzeszów
ŁUCZKOWSKI Paweł	ppłk	Determinanty kształtowania kultury technicznej dowódców pododdziałów wojsk lądowych w procesie kształcenia wyższej uczelni wojskowej	prof. dr hab. Waldemar Furmanek		
M					
MROWIEC Tomasz	ppłk	Prognozowanie struktur decyzji podejmowanych w działaniach bojowych z zastosowaniem metody modelowania symulacyjnego (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Władysław FILAR	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytowe	
MARCINKOWSKI Bronisław	ppłk	Modelowanie procesów decyzyjnych prowadzeń zakłóceń radiolokacyjnych z wykorzystaniem zautomatyzowanego systemu dowodzenia RUDNIA	płk prof. dr hab. Waldemar Brzostek	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	
MELNAROWICZ Władysław	ppłk	Racjonalizacja kształceń personelu inżynierijno-lotniczego	płk dr hab. Romuald Mańkowski	Sztuka wojenna Szkolenie wojsk	COSzSTechn. WL
MACIEJNY Zygmunt	ppłk	Środki dydaktyczne w przygotowaniu taktycznym podchorążych	płk prof. dr hab. Kazimierz Żegnatek	Sztuka wojenna Metodyka szkolenia wojsk	WSOWP
MORDARSKI Zbigniew	ppłk	Kierunki rozwoju pokładowych systemów walki radioelektronicznej lotnictwa	płk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	AON
MAKOWSKI Piotr	mjr	Rozwiązywanie współczesnych problemów nawigatorskiego zabezpieczenia działań bojowych lotnictwa myśliwskiego za pomocą programowania komputerowego	płk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe działań	AON
MUTH Andrzej	płk	System doskonalenia taktycznego oficerów oddziałów i związków taktycznych	prof. dr Kazimierz Nożko	Sztuka wojenna Dydaktyka wojskowa	Dow. SOW
MAZUREK Zbigniew	mjr	Ćwiczenia taktyczno-operacyjne w przygotowaniu studentów AON	płk dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON

MARCHEL Jan	ppłk	Działanie artylerii podczas wyjścia dywizji z okrażeńia	ppłk dr hab. Marian Laszczyk	Nauki wojskowe Taktyka	WSWRiArt.
MICHALSKI Włodzimierz	płk	Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	25 DKP Łódź
MAMCARZ Krzysztof	kpt.	Komputerowe wspomaganie procesu planowania systemu łączności związku operacyjnego wojsk lądowych	płk prof. dr hab. Andrzej Barczak	Nauki wojskowe Dowodzenie	WSOWL Zegrze
MIECZKOWSKI Zbigniew	ppłk	Przyczyny dezadaptacji żołnierzy do zasadniczej służby wojskowej i ich wpływ na gotowość bojową wojsk lądowych	płk dr hab. Jerzy Kunikowski	Nauki wojskowe Dowodzenie	CSWL Drawsko
MATYSZCZAK Jacek	mjr	Żywotność stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego obrony powietrznej	płk dr hab. Jan Jagielski	Nauki wojskowe Użycie uzbr. i sprzętu tech.	C. Sz. Radioelektr. J. G.
MAZUREK Ryszard	ppłk	Wpływ szkolenia podstawowego na proces przygotowania zawodowego pilota wojskowego	płk prof. dr hab. Kazimierz Żegnalek	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOSP Dęblin
MACIEJEWSKI Jan	ppłk	Samokształcenie podchorążych jako główny determinant przygotowania profesjonalnego oraz karier zawodowych oficerów WP	płk prof. dr hab. Bogdan Szulc	Dydaktyka wojskowa	WSO
MARCINIUK Mirosława	-	Metodologiczna analiza procesu przygotowania młodzieży liceum wojskowego do zawodowej służby wojskowej (na przykładzie Liceum Lotniczego w Dęblinie)	dr hab. Henryk Cabak	Dydaktyka wojskowa	LLotn. Dęblin
MARMURA Czesław	płk	Poglądy na funkcjonowanie służby zdrowia w myśli wojskowej II Rzeczypospolitej	dr hab. Andrzej Felchner	Historia	WAM Łódź
MATERIAK Ireneusz	-	Centrum wyszkolenia Podoficerów Lotnictwa w Bydgoszczy i Krośnie w latach 1929-1939. Kształcenie podoficerów lotnictwa w II Rzeczypospolitej	prof. dr hab. Czesław Grzelak	Historia	Zespół Szkół Budowlanych Brzozów
MATCZYŃSKI Wiktor	ppłk	Analiza skuteczności różnych rodzajów ognia artylerii i optymalizacja planu rażenia ogniowego w obronie	płk dr hab. Czesław Jarecki	Taktyka	5BAA Głogów
MICHAILIUK Bogdan	ppłk	Ochrona związku taktycznego prowadzącego działania zaczepne na obszarze Krakowskiego Okręgu Wojskowego przed toksycznymi środkami przemysłowymi	płk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski	Taktyka	Sztab KOW

MURA WIECKI Zbigniew	ppłk	Uzycie artylerii wojsk lądowych w obronie wybrzeża morskiego we współdziałaniu z siłami Marynarki Wojennej Rzeczypospolitej Polskiej	ppłk dr hab. Czesław Jarecki	Sztuka operacyjna	DPOW
MALISZEWSKI Wojciech	mjr	Oddziaływanie psychologiczne w operacji obronnej	ppłk prof. dr hab. Bogdan Szulc	Sztuka operacyjna	JW 3230 Bydgoszcz
MOSZUMAŃSKI Zbigniew	ppłk	Artyleria przeciwlotnicza Wojska Polskiego w latach 1920-1939	prof. dr hab. Czesław Grzelak	Historia	Red. naczelny PWL
MALICKI Eugeniusz	kpt.	Wpływ chemicznych skażeń przemysłowych na możliwości działania wojsk na obszarze POW	ppłk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski	Taktyka	AON
MINKOWSKA Joanna	-	Zastępca służba wojskowa w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej	ppłk dr hab. inż. Lech Giermakowski	System obronny państwa	-
MROŹ Marek	mjr	Przygotowanie kadetów Szkoły Chorażych Personelu Technicznego Lotnictwa do działalności szkoleniowo-metodycznej w jednostkach wojskowych	prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Dydaktyka wojskowa	AON
MOGIŁA Kazimierz	ppłk	Walka korpusu obrony z desantami przeciwnika	ppłk dr hab. Józef Sadowski	Taktyka	WSzW Koszalin
MAJEWSKI Tomasz	mjr	Czynniki racjonalizujące ocenianie osiągnięć kadetów w nauczaniu – uczeniu się przedmiotów wojskowych	prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Dydaktyka wojskowa	AON
MAZUREK Dariusz	kpt.	Model jakościowej oceny pancernych i przeciwpancernych środków walki wybranych państw	ppłk dr hab. inż. Józef Zubek	Bezpieczeństwo państwa	-
MASŁAK Zdzisław	ppłk	System zabezpieczenia informacyjnego lotnictwa myśliwskiego w działaniach bojowych	dr hab. Zbigniew Groszek	Dowodzenie	AON
MICHALEC Dariusz	kpt.	Koncepcja szkolenia operacyjno-taktycznego dla potrzeb integracji Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej z NATO	ppłk dr hab. inż. Zbigniew Świątnicki	Sztuka operacyjna	Dow. WLOP
MARCINIAK Mirosław	mjr	System kontroli przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej w czasie kryzysu i wojny	prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Dowodzenie	AON
MARSZAŁEK Maciej	mjr	Metoda określenia możliwości bojowych wojsk obrony powietrznej	ppłk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Taktyka	AON
MADRZYCKI Przemysław	kpt.	Taktyczna i techniczna koncepcja automatyzowania rozpoznania powietrznego	ppłk dr hab. inż. Zbigniew Świątnicki	Taktyka	ITWL

MAŁOLEPSZY Jerzy	plk	Organizacja kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk dr hab. inż. Józef Zubek	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	SG WP
N					
NOWOSIELSKI Waldemar	kpt.	Kształtowanie postaw żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w toku pracy (na przykładzie jednostek kolejowych i drogowych)	plk dr hab. Zygmunt Markocki	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	AON
NOWAKOWSKI Zenon	mjr	Kształtowanie etosu oficerskiego w działalności edukacyjnej Akademii Obrony Narodowej	plk doc. dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON
NOWAK Andrzej	mjr	Budowa systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informatycznym (pr. zespołowa)	plk prof. dr hab. Waldemar Brzostek	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON
NAWROCKI Bronisław	pplk	Udział lotnictwa myśliwskiego w walce o panowanie w powietrzu	plk dr hab. Wojciech Michalak	Taktyka	AON
NASIADKA Józef	mjr	Użycie i rozwój środków zautomatyzowanych zbioru i opracowania informacji o sytuacji powietrznej w nowych uwarunkowaniach strukturalnych i taktycznych	plk prof. dr hab. inż. Stefan Antczak	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	JW 4030 Warszawa
NAKIELSKI Grzegorz	pplk	Wspomaganie procesów decyzyjnych w systemie dowodzenia obroną powietrzną RP	plk dr hab. inż. Czesław Flanek	Dowodzenie	CSR Jelenia Góra
NELKE Maciej	pplk	Ogólne wsparcie ogniowe w operacji obronnej	plk prof. dr hab. Adam Tomaszewski	Sztuka operacyjna	23 ŚBA Bolesławiec
NOWACKI Gabriel	mjr	Walka informacyjna – próba kategoryzacji	plk dr hab. Leopold Ciborowski	Dowodzenie	AON
NYSZK Wojciech	mjr	Zabezpieczenie materiałowe brygady zmechanizowanej w obronie	plk prof. dr hab. Eugeniusz Nowak	Logistyka	AON
NAWROCKI Antoni	pplk rez.	Zabezpieczenie logistyczne wojsk lądowych Sił Zbrojnych II RP w latach 1936-1939	plk dr hab. Henryk Stańczyk	Historia najnowsza	-
NOWIK Grzegorz	-	Okręg Szarych Szeregów Warszawa-Praga 1939-1944	prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel	Historia najnowsza	-

O							
ORŁOWSKI Leszek	mjr	Usprawnienie działania polowych składów amunicji frontu w systemie zaopatrywania wojsk frontu w amunicję w operacji przeciwnatarcia (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Władysław Jakubisiak	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe			
OBARA Wojciech	ppłk	Treści kształcenia taktyczno-technicznego w WSO o kierunku ogólnodowodczym	plk doc. dr hab. Józef Jura	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa			
OWCZAREK Piotr	nadkom.	Użycie jednostek policji do działań przeciwdywersyjnych w taktycznej strefie obrony na przykładzie województwa szczecińskiego	prof. dr hab. Zdzisław Mondrzycki	Sztuka wojenna Taktyka			
OLENDEREK Ryszard	plk	Wpływ technicznych środków nauczania na efektywność szkolenia specjalistów w CSS wojsk raketowych WLOP	plk doc. dr hab. Jerzy Kunikowski	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa		MON	
OLSZEWSKI Ryszard	plk	Wyższa Oficerska Szkoła Lotnicza w okresie zagrożenia i wojny	prof. dr hab. Jerzy Machura	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe			
ORNAT Jan	ppłk	Optymalizacja szkolenia pilotów w Wyższej Oficerskiej Szkole Lotniczej poprzez podstawowe szkolenie selekcyjne i pilotażowe szkolenie w toku studiów (pr. zespolowa)	plk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa		WOSL	
OWCZAREK Sławomir	mjr	Organizacja i funkcjonowanie rejonów przeprowadzonych w działaniach wojennych prowadzonych na obszarze kraju	plk prof. dr hab. Eugeniusz Nowak	Nauki wojskowe Logistyka		AON	
OTWINOWSKI Wiesław	mjr	Model terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk dr hab. inż. Józef Zubeł	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych		WSO Poznań	
OZIĘBAŁA Roman	plk	Krótkofalowe namierzanie radiowe w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk dr hab. Leopold Ciborowski	Sztuka operacyjna		JW 3362	
OSIŃSKI Andrzej	mjr	Koncepcja planowania mobilizacyjnego w Siłach Zbrojnych RP	dr hab. Julian Babula	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych		Dep. Adm.- Koord. MON	

OBRUSIEWICZ Marek	mjr	Internacjonalizacja stosunków wojskowych w Europie u schyłku XX wieku a kształtowanie się strategii bezpieczeństwa	gen. dyw. prof. dr hab. Bolesław Balcerowicz	Bezpieczeństwo państwa	SG WP
P					
PODKOWA Tadeusz	ppłk	Doświadczenia z prowadzenia działań obronnych przez Wojsko Polskie w operacjach 1944-1945	plk doc. dr Stanisław Zawadzki	Sztuka wojenna Historia sztuki wojennej i myśli wojskowej	
PAJAK Józef	plk	Luzowanie wojsk w warunkach współczesnego pola walki	plk prof. dr hab. Stanisław Koziej	Sztuka wojenna Taktyka	
PLUSZCZ Andrzej	ppłk	Doskonalenie systemu dowodzenia pułku rakiet przeciwlotniczych pod kątem zwiększenia sprawności i efektywności kierowania ogniem	plk doc. dr hab. Czesław Gozdecki	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	
PILARSKI Jan	ppłk	Zabezpieczenie inżynieryjne jednostek tyłowych i technicznych dywizji zmechanizowanej w obronie	prof. dr hab. Władysław Jakubisiak	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
PEJKERT Bronisław	plk	Doskonalenie szkolenia osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia związku taktycznego wojsk radiotechnicznych WŁOP	prof. dr hab. Stefan Antczak	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
PRUSKI Mirosław	ppłk	Model symulacyjny walki i zabezpieczenia medycznego wojsk dywizji zmechanizowanej w podstawowych rodzajach działań bojowych (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Władysław Filar	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
POK Jacek	nadkom.	Działanie jednostek resortu spraw wewnętrznych na rzecz OC w taktycznej strefie obrony	plk prof. dr hab. Michał Krauze	Sztuka wojenna Obrona cywilna	
PAWŁUSZKO Kazimierz	ppłk	Zabezpieczenie inżynieryjne wykonania przeciwuderzenia obrony armii	doc. dr hab. inż. Bronisław Pawłowski	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
POKRĄTKA Tadeusz	ppłk	Obrona przeciwochemiczna w procesie mobilizacyjnego rozwijania dywizji	plk prof. dr hab. Michał Krauze	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
PAWŁOWSKI Przemysław	mjr	Właściwości obrony dywizji historia i współczesność (pr. zbiorowa)	plk dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Nauki wojskowe Taktyka	AON
PŁONKA Ignacy	ppłk	Przygraniczny konflikt zbrojny w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej	plk doc. dr hab. Marian Kowalewski	Nauki wojskowe Obronność państwa	AON

PIECIUKIEWICZ Tadeusz	ppłk	Zwalczanie obiektów nawodnych przez lotnictwo myśliwsko-bombowe	ppłk dr hab. Wojciech Michalak	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna i taktyka	DW WLiOP
PIRECKI Krzysztof	komandor ppor.	Koleżeństwo i przyjaźń w relacjach międzyosobowych wśród studentów uczelni wojskowych (na przykładzie WAT)	doc. dr hab. Paweł Boesler	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WAT
PRZYBYSZ Zbigniew	mjr	Informatyczne wspomaganie kierowania wsparciem logistycznym dywizji zmechanizowanej i pułku zmechanizowanego w obronie	prof. dr hab. Władysław Jakubisiak	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	WSOSK
PIŁAT Jan	ppłk	Nauczanie umiejętności rakietowo-strzeleckich podchorążych w Wyższej Szkole Oficerskiej Obrony Przeciwlotniczej	ppłk dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOWOPlot.
PARZEWSKI Jerzy	komandor por.	Tworzenie zapór minowych w obronie lądowej wybrzeża morskiego RP	dr hab. Bronisław Pawłowski	Nauki wojskowe Taktyka	AON
PUŚCIAN Tadeusz	ppłk	Model przygotowania zawodowego dowódców batalionów piechoty i czołgów na wyższych kursach doskonalenia oficerów	ppłk prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON
POMYKAŁA Edward	ppłk	Znaczenie oddziaływań niewerbalnych w procesie dowodzenia i wychowania	ppłk dr hab. Jerzy Kunikowski	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	AON
PRZYBYCIEN Krzysztof	mjr	Kształcenie z taktyki lotnictwa podchorążych Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej specjalności: pilot samolotu	ppłk dr hab. Wojciech Michalak	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOSP – Dęblin
POPOW Grzegorz	ppłk	Model interdyscyplinarnego przygotowania podchorążych do strzelań bojowych środkami obrony przeciwlotniczej	ppłk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOWOPL
PRZEDWOJEWSKI Wojciech	ppłk	Działania desantowo-szturmowe w obronie na szczeblach taktycznych i operacyjnych	gen. bryg. prof. dr hab. Stanisław Koziej	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON
PODGÓRNY Zbigniew	mjr	Żywotność stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego obrony powietrznej	ppłk dr hab. Jan Jagielski	Nauki wojskowe Użycie uzbr. i sprzętu tech.	WOSR Jelenia Góra

RATAJCZAK Maciej	ppłk	Prognozowanie struktur decyzji podejmowanych w działaniach bojowych z zastosowaniem metody modelowania symulacyjnego (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Władysław Filar	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
RHONKA Kazimierz	ppłk	Organizacja rozpoznania w obronie dywizji zmechanizowanej	ppłk dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
RUDAWSKI Konrad	ppłk	Bój spotkaniowy w obronie	ppłk doc. dr hab. Marian Laszczyk	Sztuka wojenna Taktyka	WSOWZ
RUTKOWSKI Zbigniew	mjr	Zwalczanie taktycznych desantów powietrznych w obronie dywizji zmechanizowanej	ppłk doc. dr hab. Marian Laszczyk	Sztuka wojenna Taktyka	Ośr. Sz Wład.
ROGOWSKI Zenon	ppłk	Zaopatrywanie wojsk OPL w rakiety przeciwlotnicze w operacji obronnej na obszarze kraju	prof. dr hab. Czesław Gozdecki	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	JW
RUSAK Wiktor	ppłk	Ocena efektywności systemu łączności dowodzenia i kierowania ogniem wojsk raketowych i artylerii w operacji obronnej armii (pr. zbiorowa)	ppłk prof. dr hab. Andrzej Barczak	Nauki wojskowe Dowodzenie	WOSWL
ROKOSZ Jan	mjr	Zastosowanie symulacji komputerowej do prognozowania i weryfikacji strefy rozpoznania radiolokacyjnego wojsk radiotechnicznych	ppłk dr hab. inż. Jan Jagielski	Nauki wojskowe Taktyka rodzajów sił zbroj., wojsk i st.	WOSR
RADZIEJEWSKI Ryszard	ppłk	Problem realizmu w kształceniu wojskowym	prof. dr hab. Jan Bogusz	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	Red. PWL
RACZKOWSKI Andrzej	ppłk	Kształcenie pedagogiczne oficerów wojska polskiego II Rzeczypospolitej	dr hab. Edmund Szweda	Nauki wojskowe Dowodzenie	AON
RADNIECKI Jacek	ppłk	Model systemu logistycznego Sił Powietrznych RP	ppłk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie boj. i logistyczne	DWLOP
ROWIŃSKI Grzegorz	mjr	Proces dydaktyczno-wychowawczy wyższej szkoły oficerskiej w aspekcie kształtowania postaw patriotycznych podchorążych	ppłk dr hab. Marek Kucharski	Dydaktyka wojskowa	DSS MON
ROMAN Wanda Krystyna	-	Dzieje Centralnego Archiwum Wojskowego w latach 1945-1989	prof. dr hab. Tadeusz Panecki	Historia	CAW Warszawa
RACHELSKI Krzysztof	mjr	Przygotowanie zawodowe młodszych specjalistów wojsk inżynierskich	ppłk prof. dr hab. Kazimierz Żegnatek	Dydaktyka wojskowa	SWInż., Wład.

RURAK Adam	mjr	Dowodzenie przez cele w Siłach Powietrznych RP. Metody dowodzenia	plk w st. spocz. prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Dowodzenie	JW 5256 Dęblin
RAJCHEL Jan	kpt.	Wpływ nowych systemów uzbrojenia na taktykę działań bojowych lotnictwa myśliwskiego	plk pil. prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Taktyka	JW 4976 Malbork
RYCERSKI Włodzimierz	kpt.	Terytorialny system zabezpieczenia medycznego sił zbrojnych w czasie wojny	plk w st. spocz. dr hab. Julian Babula	Obrona terytorialna	CSK WAM
RACZKIEWICZ Jarosław	mjr	Zagrożenie środowiska a osiągnięcie gotowości bojowej przez jednostki wojskowe (na przykładzie województwa toruńskiego)	plk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski	Logistyka	WSO Toruń
RUDNICKI Marek	ppłk	Wykorzystanie artylerii do ognia pośredniego w działaniach opóźniających dywizji	plk prof. dr hab. Adam Tomaszewski	Taktyka	WSO Toruń
RUMAN Stanisław	plk	Transport samochodowy w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej	dr hab. Jan Wojnarowski	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	SG WP
REJMAK Adam	mjr	Polskie ratownictwo lotnicze	plk dr hab. Stanisław Zajac	Sztuka operacyjna	AON
RYBIŃSKI Janusz	ppłk	Wydział Elektroniki Wojskowej Akademii Technicznej w latach 1951-1996	plk prof. dr hab. Tadeusz Panecki	Historia najnowsza	WAT
ROZWADOWSKI Piotr	kpt.	Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przynależności Wojskowego w latach 1927-1939	dr hab. Kazimierz Pindel	Historia najnowsza	Dom Wydaw. Bellona
S					
STEFANŃSKI Wiesław	ppłk	Organizacja rozpoznania na szczeblu dywizji zmechanizowanej w natarciu po odejściu z głębi	plk doc. dr hab. Sylwester Piotrowski	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
SŁOWIKOWSKI Stefan	plk	Wpływ działalności naukowej w dziedzinie operacyjno-organizacyjnej na proces szkolenia wojsk	plk doc. dr hab. Jerzy Telep	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
STRASBURGER Dominik	ppłk	Zasady sztuki wojennej w kompaniach i bitwach od czasów najdawniejszych do wojny francusko-pruskiej	prof. dr Kazimierz Nożko	Sztuka wojenna Historia sztuki wojennej	AON
SUCHORA Stefan	mjr	Użycie śmigłowców szturmowych w operacji obronnej armii	plk doc. dr hab. Wojciech Michalak	Sztuka wojenna Taktyka	
SKÓRKA Mirosław	mjr	Skuteczność problemowo-programowego kształcenia obronnego studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach	prof. dr hab. Jan Reguż	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Wychowanie obr.	

STASZAK Dionizy	ppłk	Właściwości użycia artylerii do ognia pośredniego w porażeniu ogniowym przeciwnika podczas obrony wybrzeża morskiego	prof. dr hab. Tadeusz Krzemień	Sztuka wojenna Taktyka	
SZCZĘŚNY Dariusz	kpt.	Psychologiczna analiza prognozy powodzenia w studiach kandydatów do Akademii Marynarki Wojennej	płk prof. dr hab. Zdzisław Caban	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	AMW
STRYCHAŁSKI Andrzej	mjr	Kształtowanie pozycji uchodźcy w istniejących społecznych systemach normatywnych	doc. dr hab. Jerzy Menkes	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	
SABAK Zbigniew	ppłk	Działania bojowe zgrupowań taktycznych na tyłach przeciwnika w operacjach obronnych	płk prof. dr hab. Stanisław Koziej	Sztuka wojenna Taktyka	AON
SZTANC Janusz	ppłk	Kierunki doskonalenia wybranych elementów systemu kształcenia oficerów Sił Zbrojnych RP	płk doc. dr hab. Jerzy Telep	Sztuka wojenna Metodyka szkolenia wojsk	SG WP
STĘPIEŃ Roman	mjr	Działanie Pułku Pontonowego podczas urządzania i utrzymania przepraw w dolnym biegu Odry	doc. dr hab. Bronisław Pawłowski	Nauki wojskowe Taktyka	CDO Łódź
SMAKULSKI Edmund	płk	Model systemu łączności korpusu wojsk lądowych (praca zbiorowa)	płk prof. dr hab. Piotr Sienkiewicz	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	Sz. WŁącz.
SIKORSKI Bolesław	mjr	Użycie i działanie sił powietrznoszturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych	płk prof. dr hab. Stanisław Koziej	Nauki wojskowe Taktyka	AON
SKRZYNIARZ Bogusław	ppłk	Prognozowanie uderzeń środków napadu powietrznego na obiekty logistyczne lotnictwa	płk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	AON
SZMANIA Andrzej	płk	Baza lotnicza w systemie logistycznym lotnictwa (na przykładzie wybranych lotnisk Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej) – pr. zbiorowa	płk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	WOSL
SZMYD Ryszard	mjr	Rozpoznanie w przeciwuderzeniu związku operacyjnego	płk prof. dr hab. Michał Krauze	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON

SYDORUK Tadeusz	ppłk	Ocena efektywności systemu łączności dowodzenia i kierowania ogniem wojsk rakietowych w operacji obronnej armii (pr. zbiorowa)	plk prof. dr hab. Andrzej Barczak	Nauki wojskowe Dowodzenie	WOSWŁ
SUFA Leszek	kpt.	Efektywność systemów radiokomunikacji ruchomej armii w operacji obronnej na obszarze kraju	plk prof. dr hab. Piotr Sienkiewicz	Nauki wojskowe Dowodzenie	WOSWŁ
SKÓRA Jan	pplk	Dowodzenie jako przedmiot kształcenia w Wyższej Oficerskiej Szkole Lotniczej	prof. dr hab. Jerzy Machura	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WOSL
SZPILSKI Wiesław	ppłk	Dobór kształcenia oficera sztabu lotniczego szczebla taktycznego	prof. dr hab. Jerzy Machura	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WOSL
SZELAG Krzysztof	ppłk	Żywotność systemu komunikacyjnego Śląskiego Okręgu Wojskowego w operacji obronnej na obszarze kraju	plk prof. dr hab. Eugeniusz Nowak	Nauki wojskowe Logistyka	AON
SZYDŁOWSKI Adam	ppłk	Podstawy teorii maskowania w obronie powietrznej	plk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	WAT
SZAŁAJKO Stanisław	kpt.	Autorytet dowódcy pododdziału a wyniki kształcenia i wychowania żołnierzy	prof. dr hab. Jan Bogusz	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	JW1087 Lublin
SKARŻYŃSKI Mirosław	kpt.	Zaopatrywanie w materiały pędne i smary dywizji zmechanizowanej w obronie	plk dr hab. Kazimierz Adamek	Nauki wojskowe Logistyka	WSO Poznań
SZEREMIETIEW Romuald	-	Kierowanie obronnością Rzeczypospolitej Polskiej	plk prof. dr hab. Roman Kulczycki	Nauki wojskowe System obronny państwa	Uniwersytet Wrocławski
SMYK Stanisław	mjr	Zastosowanie nowoczesnej technologii kształcenia dla potrzeb doboru i przygotowania zawodowego personelu służby inżynieryjno - lotniczej	plk prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON
STASIAK Andrzej	plk	Wspólne działania wojsk lądowych i obrony cywilnej na obszarze odpowiedzialności Krakowskiego Okręgu Wojskowego (na przykładzie województwa zamojskiego)	plk dr hab. Jerzy Zieliński	Nauki wojskowe Szt. operacyjna	WIOC Zamość
SKOTNICKI Zygmunt	plk	Terytorialny organ dowodzenia (regionalny sztab wojskowy) w obronie obszaru kraju	plk dr hab. Józef Marczak	Nauki wojskowe Obrona terytorialna	Reg. Sztab Wojsk. Olsztyn

STEFANIAK Zbigniew	ppłk	Analiza wiarygodności systemu selekcji kandydatów do Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych	ppłk prof. dr hab. Jerzy Kunikowski	Dydaktyka wojskowa	WSOSP Dęblin
SZPAKOWSKI Ryszard	ppłk	Model perspektywicznego systemu dowodzenia obroną powietrzną RP oraz kierunki jego automatyzacji	ppłk pil. prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Dowodzenie wojskami	D-two WLOP
STACHURA-MICHALSKI Dariusz	kpt.	Rozpoznanie powietrzne i kosmiczne do celów taktyczno-operacyjnych w Siłach Powietrznych RP	ppłk w st. spocz. prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	JW 1616 Balice.
SIRKO Stanisław	mjr	Wpływ wyszkolenia personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej na bezpieczeństwo lotów	ppłk w st. spocz. prof. dr hab. Józef Jura	Dydaktyka wojskowa	AON
SZYMANOWSKI Andrzej	mjr	Model kształcenia doskonalącego oficerów Wojska Polskiego na przykładzie pionu dowódczego wojsk pancernych i zmechanizowanych	ppłk prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek	Dydaktyka wojskowa	WSO
SPYTEK Zbigniew	por.	Odtwarzanie gotowości bojowej samolotów w bazie lotniczej	ppłk dr hab. Romuald Mańkowski	Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	Dep. Wspól. z Org. Traktatu Północnoatl.
STACH Wiesław	mjr	Teoretyczne i metodologiczne aspekty polskiej sztuki wojennej okresu Oświecenia. Wartości historyczne i współczesne	ppłk prof. dr hab. Ryszard Rosa	Historia sztuki wojennej	WSO
SZLACHCIC Bogusław	kpt.	Uwarunkowania taktyczno-techniczne użycia samolotu wielozadaniowego na przyszłym polu walki (w warunkach RP)	ppłk prof. dr hab. inż. Stefan Antczak	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	Dep. Kadr i Szkol. Wojsk.
SKROK Zofia	-	Zrzeszenia inwalidów wojennych w Polsce w latach 1918-1989	prof. dr hab. Edward Pawłowski	Historia	AON
SKINDER-SUCHCITZ Teresa	-	Polsko-brytyjska polityka morską w 1939 roku	dr hab. Tadeusz Dubicki	Historia	USA
SAWICKI Leszek Zygmunt	ppłk	Przygotowanie organizacyjno-mobilizacyjne układu pozamilitarnego systemu obronnego państwa	ppłk rez. dr hab. Jan Wojnarowski	System obronny państwa	DSO MON
SOLARZ Jarosław	mjr	Obrona przeciwochemiczna w wojskach obrony powietrznej	dr hab. Ireneusz Nowak	Taktyka	AON

STYBURSKI Krzysztof	por.	Model systemu przygotowania jednostki wojskowej do prowadzenia działań specjalnych w świetle strategii obronnej RP. Próba analizy systemowej	plk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz	Bezpieczeństwo państwa	-
STĘPLEWSKI Bogumił	ppłk rez.	Controlling w systemie kierowania gospodarką wojskową (na przykładzie służby zdrowia)	plk rez. dr hab. Leszek Oleksyn	Ekonomika obrony	-
SZYMCZYK Jan	plk	Zabezpieczenie logistyczne dywizji zmechanizowanej w obronie	plk prof. dr hab. inż. Eugeniusz Nowak	Logistyka	AON
STRZODA Marek	kpt.	Zmiany organizacyjno-funkcjonalne stanowisk dowodzenia brygady zmechanizowanej w aspekcie wymagań przyszłego pola walki	plk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Dowodzenie	AON
SKWAREK Zbigniew	mjr	System wczesnego ostrzegania i powiadamiania obrony Rzeczypospolitej Polskiej	dr hab. Zbigniew Groszek	Taktyka	AON
SOBOLEWSKI Grzegorz	kpt.	Obrona związku taktycznego wojsk operacyjnych wzmocnionego siłami obrony terytorialnej	plk dr hab. Michał Huzarski	Taktyka	AON
SZUSTEK Roman	mjr	Lotnictwo wojsk lądowych w działaniach bojowych	plk prof. dr hab. Wojciech Michalak	Taktyka	AON
SMYKLA Ireneusz	mjr	Efektywność taktyczna samolotów w aspektach masowo-geometrycznych	ppłk dr hab. inż. Zbigniew Świątnicki	Taktyka	WSOSP
ŚWIERCZEWSKI Jan	nadkomisarz	Problem nieprzystosowania społecznego młodzieży wojskowej a wyniki jej kształcenia	prof. dr hab. Jan Bogusz	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSPol.
ŚLUSARCZYK Stefan	ppłk	Baza dydaktyczna w systemie przygotowania kadr dowódczo-sztabowych Akademii Obrony Narodowej	plk dr hab. Bogdan Szulc	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON
ŚLEMP Włodzimierz	ppłk	Nowoczesne umocnienie obronne terytorium RP	plk dr hab. Józef Marczak	Nauki wojskowe	Red., Mysł Wojskowa"
ŚWITEK Jerzy	mjr	Obrona powietrzna Rzeczypospolitej Polskiej w aspekcie przemian polityczno-wojskowych w Europie	plk dr hab. Bogdan Zdrodowski	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	MON
ŚWINDER Wojciech	mjr	System logistyczny Korpusu OP w świetle wymogów współczesnych działań bojowych	plk dr hab. Romuald Mańkowski	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	JW 4717 Kalisz

ŚWIĘCICKI Stanisław	ppłk	Współdziałanie odwodu ogólnowojskowego korpusu z siłami obrony terytorialnej podczas zwalczania desantu powietrznego	ppłk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Taktyka	WSO
SPIEWAK Wiesław	ppłk	Survival w kształceniu personelu latającego	ppłk prof. dr hab. Jerzy Kunikowski	Dydaktyka wojskowa	WSOSP Dęblin
ŚLIPIEC Jeremiasz	mjr	Sztuka wojenna w polsko-ukraińskim konflikcie zbrojnym 1918-1921	ppłk dr hab. Lech Wyszczelski	Historia sztuki wojennej	Dep. Społ.- Wych. MON
ŚWIATŁOWSKI Wiesław	mjr	Przygotowanie techniczne dowódców pododdziałów wojsk zmechanizowanych i pancernych w świetle wymagań przyszłego pola walki (na przykładzie wyższej szkoły oficerskiej)	prof. dr hab. Kazimierz Żegnatek	Dydaktyka wojskowa	WSO
T					
TRAWKA Janusz	por.	Ochrona systemów informatycznych w aspekcie funkcji jednostek resortu spraw wewnętrznych	ppłk prof. dr hab. Władysław Filar	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
TARATAJCIO Andrzej	ppłk	Doskonalenie systemu dowozu środków materiałowych w dywizji	prof. dr hab. Wiesław Wójtowicz	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
TYMANOWSKI Józef	ppłk	Świadomość historyczna podchorążych Wojskowej Akademii Technicznej w okresie tworzenia III Rzeczypospolitej w 1990 r.	prof. dr hab. Jerzy Muszyński	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	WAT
TABACZNIK Tadeusz	mjr	Podstawowe problemy funkcjonowania stanowisk dowodzenia batalionów i kompanii radiotechnicznych w zakresie przygotowania i warunków pracy zmian bojowych	ppłk prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	WOSR
TOKARSKI Mirosław	kpt.	Świadczenia osobiste obywateli na rzecz obrony w czasie pokoju	dr hab. Stefan Korycki	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	WOSL
TERESIAK Krzysztof	mjr	Organizacja naczelných organów władzy RP w warunkach zagrożeń militarnych	ppłk dr hab. Marian Kowalewski	Nauki wojskowe Bezpieczeństwo państwa	AON
TOMIŁO Janusz	mjr	Przemiany w systemie wychowawczym Wojska Polskiego w latach 1989-1992	ppłk dr hab. Zygmunt Markocki	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	Red. „Wojs. i Wych.”

	gen. dyw.	Kształtowanie cech dowódczych studentów Wojskowej Akademii Technicznej	prof. dr hab.	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	Sztab Gen.
TOMASZEWSKI Kazimierz			prof. dr hab. Marian Laszczyk		
TADEUSIAK Zbigniew	ppłk	Koncepcja i wykorzystanie systemu łączności o strukturze sieciowej na potrzeby kierowania obronnością państwa	plk dr hab. Józef Zubek	System obronny państwa	Min. Łącz.
TOMASZEWSKI Jarosław	mjr	Wsparcie dywizji zmechanizowanej ogniem artylerii w przeciwdroczymieniu i kontratakach	plk prof. dr hab. Czesław Jarecki	Sztuka operacyjna	AON
TEREBUS Krzysztof	mjr	Strukturyzacja treści a efekty szkolenia pododdziałów łączności w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	plk prof. dr hab. Kazimierz Żegnatek	Dydaktyka wojskowa	DPOW
TOMCZYK Jerzy	mjr	Działania zbrojne Armii Krajowej w ramach operacji „Burza” na Kielecczyźnie, lipiec-listopad 1944	prof. dr hab. Piotr Matusak	Historia	Dowództwo WLiOP
TESKA Jarosław	kpt.	System zaopatrywania materiałowego wojsk lotniczych	prof. dr hab. Andrzej Sokołowski	Logistyka	AON
U					
URBANEK Marian	ppłk	Model symulacyjny zabezpieczenia leczniczo-ewakuacyjnego działań bojowych wojsk na szczeblu taktycznym	prof. dr hab. Władysław Filar	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
W					
WIECZOREK Stanisław	ppłk	Model nauczania słuchaczy zautomatyzowanych systemów dowodzenia wojskami przez WWLiOP AON	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	
WIZOR Dariusz	kpt.	Komitet Obrony Rzeczypospolitej	plk doc. dr hab. Lech Wyszczeliski	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	
WIELEBA Ryszard	ppłk	Prognozowanie struktur decyzji podejmowanych w działaniach bojowych z zastosowaniem metody modelowania symulacyjnego (pr. zespolowa)	prof. dr hab. Władysław Filar	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON
WRÓBLEWSKI Jacek	mjr	Dowodzenie dywizją lotnictwa myśliwsko-bombowego z wykorzystaniem środków automatyzacji	plk prof. dr hab. Stefan Antczak	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	

WIA TR Mariusz	mjr	Trwałość obrony manewrowej	plk prof. dr hab. Stanisław Koziej	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON
WOJCIECHOWSKI Wojciech	plk	Kierowanie i strategiczne dowodzenie w systemie obronnym państwa (infrastruktura telekomunikacyjna)	plk doc. dr hab. Jerzy Telep	Nauki wojskowe Obronność państwa	
WILCZKOWIAK Stanisław	ppłk	System informowania ekologicznego sił powietrznych	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	Min. Ochr. Środ. i Leśn.
WRÓBLEWSKI Zbigniew	ppłk	Działalność informacyjna wydziału rozpoznawczego sztabu dywizji zmechanizowanej w obronie	plk dr hab. Sylwester Piotrowski	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	WSOWPanc.
WINSZTAL Leszek	ppłk	Potrzeby informacyjne SD związku operacyjno-taktycznego obrony powietrznej (pr. zespolowa)	plk prof. dr hab. Stefan Antczak	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	D 3KOP
WIECZOREK Antoni	plk	System kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności	plk prof. dr hab. Piotr Sienkiewicz	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WOSWL
WYSOCKI Janusz	mjr	Kształcenie podchorążych i doskonalenie zawodowe absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych	plk dr hab. Marek Kucharski	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WSOWZ
WASKIEWICZ Jan	ppłk	Kryteria oceny efektywności szkolenia pododdziałów i oddziałów wojsk lądowych	plk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Nauki wojskowe Taktyka	Zarząd X Sztab. Gen. WP
WESOŁOWSKI Andrzej	plk	Sądownictwo polskich formacji wojskowych na froncie wschodnim (1943-1945)	dr hab. Jerzy Poksiński	Historia	DSW MON
WÓDZ Krzysztof	ppłk	Odwody w obronie powietrznej wojsk lądowych	plk dr hab. Józef Sadowski	Taktyka	CSOPL Koszalin
WRONA Stanisław	ppłk	Organizacja przygranicznego pasa przesłaniania	plk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek	Taktyka	WSO
WRONA Zbigniew	kpt.	Model systemu ekspertowego wspomagania procesu rekrutacji do wyższej szkoły oficerskiej	plk prof. dr hab. inż. Piotr Sienkiewicz	Dydaktyka wojskowa	WSO
WOJCIESZAK Andrzej	kpt.	Zabezpieczenie logistyczne jednostek kawalerii powietrznej w działaniach bojowych	plk prof. dr hab. Romuald Mańkowski	Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	JW 3035 Leźnica WLK
WRONA Aleksander	ppłk	Współczesna obrona miast i udział w niej sił obrony terytorialnej	plk rez. dr hab. Marek Kucharski	Obrona terytorialna	WSO Wrocław

WOLYCZKO Lesław	mjr	Kształtowanie wyobraźni taktycznej oficerów dowódcy w procesie kształcenia uczelni wojskowej	dr hab. Marek Kucharski	Dydaktyka wojskowa	WSO Wrocław
WOLEJSZO Jarosław	mjr	Działania sił pierwszej kolejności użycia w przygranicznym pasie przesłaniania	plk dr hab. Michał Huzarski	Dowodzenie	AON
WOCIAL Janusz	ppłk	Metoda oceny wartości modeli systemu sił zbrojnych	plk dr hab. Józef Stępek	System obronny państwa	AON
WAŚKIEWICZ Ryszard	ppłk	Standardy rachunkowości budżetowej wojska	plk rez. dr hab. Leszek Oleksyn	Ekonomika obrony	-
WOJDAT Janusz	plk rez.	Strategiczno-operacyjne uwarunkowania składu bojowego lotnictwa	plk dr hab. Wojciech Michalak	Sztuka operacyjna	-
WOJTAN Anatol Jerzy	ppłk	Planowanie wsparcia ogniowego w operacji obronnej	plk prof. dr hab. Czesław Jarecki	Sztuka operacyjna	SG WP
WÓJCIK Andrzej	-	Ochrona obiektów wojskowych na potrzeby obronności państwa	gen. bryg. prof. dr hab. Michał Krauze	Bezpieczeństwo państwa	ES Instal Sp. z o. o.
WARSZEWSKI Ryszard	plk	Uwarunkowania narodowe integracji Polski z organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego	prof. dr hab. Witold Pokruszyński	Bezpieczeństwo państwa	WAT
WINCEWICZ Jan	plk	Żandarmeria wojskowa w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej	dr hab. inż. Marek Kucharski	Bezpieczeństwo państwa	Rej. Kom. ŻW
Z					
ZIARKO Janusz	mjr	Kierunki doskonalenia procesu zabezpieczenia meteorologicznego szkolenia lotniczego w WOSL	plk prof. dr hab. Wacław Świątnicki	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	
ZAJAS Stanisław	mjr	Zwalczanie obiektów pierwszej kolejności rażenia przez lotnictwo myśliwsko-bombowe w operacjach obronnych	plk doc. dr hab. Wojciech Michalak	Sztuka wojenna Taktyka	AON
ZIELIŃSKI Mariusz	kmdr ppor.	Analiza skuteczności biernej obrony przeciwrakietowej okrętu z użyciem wystrzeliwanych celów pozornych wykorzystujących zapalniki elektroniczne	kmdr dr hab. inż. Sławomir Sutkowski	Nauki wojskowe Taktyka	AMW
ZALEWSKI Sławomir	por.	Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej	plk rez. prof. dr hab. Jerzy Kunikowski	Bezpieczeństwo państwa	Kanc. Prezesa RM

ZALEŚKI Krzysztof	ppłk	Działania lotnictwa z wykorzystaniem baz lotniczych	plk dr hab. Wojciech Michalak	Taktyka	Dowództwo WLOP
ZIELIŃSKI Józef	ppłk	Symbolika polskiego lotnictwa wojskowego w latach 1918-1990	prof. dr hab. Czesław Grzelak	Historia	Red. nac. PWLIOIP
ZAKRZEWSKI Stefan	plk	Struktura zawodowa kadry Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w docelowym modelu organizacyjnym – 2012	prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki	Dowodzenie	D-ctwo WLIOIP
ZIÓLKOWSKI Leszek	mjr	Dowodzenie artylerią na szczeblach taktycznych	plk prof. dr hab. Czesław Jarecki	Dowodzenie	AON
ZARZYCKI Jarosław	kpt.	Organizowanie gaszenia pożarów leśnych na terytorium RP	plk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski	Bezpieczeństwo państwa	SGSPoż. Warszawa
Ż					
ŻABCZYŃSKI Waldemar	ppłk	Metodyka nauczania podstaw dowodzenia w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Obrony Przeciwlotniczej (pr. zbiorowa)	doc. dr Wacław Izydorek	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	WSO
ŻARCZYŃSKI Romuald	ppłk	Pomiar skuteczności kształcenia absolwentów ASG WP kierunku ogólnowojskowego	doc. dr Tadeusz Bentkowski	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	JW 3033
ŻYWIŁOWSKI Mirosław	kpt.	System szkolenia żołnierzy rezerwy na potrzeby wojsk lotniczych i obrony powietrznej	plk dr hab. Jan Wojnarowski	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	DSW MON
ŻARKOWSKI Paweł	kpt.	Przeciwwuderzenie frontu środkowego w bitwie warszawskiej w sierpniu 1920 r. Studium taktyczno-operacyjne	plk dr hab. Henryk Hermann	Historia sztuki wojennej	DSW MON

3.3.2. Klasyfikacja prac doktorskich

W latach 1990-2000 rady wydziałów i Rada Naukowa WIH, zgodnie ze swoimi uprawnieniami, nadały ogółem 430 stopni doktora. Z tego pracownikom uczelni przyznano 101 stopni, pracownikom zatrudnionym w wyższym szkolnictwie wojskowym 93 - w tym 15 pracownikom akademii wojskowych. Pozostałe 236 osób zatrudnionych było poza szkolnictwem wojskowym. Miejsce zatrudnienia oraz liczby nadanych stopni doktora w latach 1990-2000 szczegółowo ilustruje tabela 6.

W analizowanym okresie najczęściej stopni doktora nadano w specjalnościach: dydaktyka wojskowa (64), taktyka (49), dowodzenie wojskami (41), sztuka operacyjna (28), zabezpieczenie bojowe, techniczne, specjalne i tyłowe (27), bezpieczeństwo państwa (23). Sporadycznie natomiast nadawano ten stopień w specjalnościach: szkolenie operacyjno-taktyczne, metodologia wojskowa, taktyka rodzajów sił zbrojnych, prognostyka obronna, obrona cywilna, geografia wojenna i topografia wojskowa, obronność państwa i doktryny wojenne, a także organizacja mobilizacja i uzupełnienie sił zbrojnych.

Ogólnie można ocenić, że nadane stopnie doktora w wymienionych specjalnościach – porównaj tabela „Liczba nadanych stopni doktora według specjalności” – dobrze odzwierciedlają tożsamość uczelni określoną w Statusie AON. Materiał analityczny dotyczący omawianej problematyki zamieszczono w tabelach: „Prace doktorskie obronione w latach 1990-2000” oraz „Promotorzy prac doktorskich 1990-2000”.

Tabela 6

Liczba nadanych stopni doktora

Miejsce zatrudnienia	ROK											Razem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
OGÓLEM	11	36	44	48	56	23	36	28	56	55	37	430
w tym z:												
AON			4	17	21	2	9	3	13	18	14	101
AMW				2	1					1		4
WSO			1	8	8	8	6	5	14	8	4	62
SG WP			1	1	1		1	1	1	3	3	12
WOS			1		13		2					16
WAM					1			1	1			3
WAT				1	2			1	1	2	1	8
MON					1	1			6	3		12
Inne			1	18	8	12	18	17	19	16	8	117

Liczba nadanych stopni doktora według specjalności

Specjalność	ROK											Razem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Szt. wojenna:												
Obrona cywilna			1									1
Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	7	11	9									27
Metodyka wojskowa	2	9	1	1								13
Dowodzenie wojskami	2	2	5	4								13
Taktyka		4	9	1								14
Geografia wojenna i topografia wojskowa		1		1								2
Historia sztuki wojennej i myśli wojskowej		3	1									4
Obronność państwa i doktryny wojenne			1	1								2
Szkolenia wojsk				1								1
Organizacja, mobil. i uzupełnienie SZ				2								2
Strategia			2									2
Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego		1										1
Nauka o wychowaniu w SZ:												
Wychowanie obronne		2	3	1								6
Teoria wychowania wojskowego		2	6	2								10
Dydaktyka wojskowa		1	6									7
Nauki wojskowe:												
Taktyka				8	8	3		5	12	5	8	49
Dowodzenie wojskami				4	6	5	4	2	6	7	6	41
Sztuka operacyjna				2	5	3	3	1	4	7	3	28
Zabezp. bojowe i logistyczne				6	4	1	4	1	1			17
Dydaktyka wojskowa				7	16	10	10	5	7	8	6	64
Wychowanie obronne				2	6							8
Użycie uzbrojenia i sprzętu tech.				1	3	4	4	2	1			12
Metodyka wojskowa				1								1
Obronność państwa				2								2
System obronny państwa					2	3	3	2	4	2		15
Bezpieczeństwo państwa					2			1	8	9	3	23
Taktyka wojsk i służb							5					5
Taktyka rodzajów sił zbroj. wojsk i sił zbrojnych					1	1						2
Logistyka					2	1		1		5	1	10
Historia sztuki wojennej					1				3			4
Obrona teryt.							1		2			3
Prognozyka obronna							1					1
Ekonomika obrony									1	2		3
Historia								7	5	2		14

Ekonomika wojsk.						1						1
Obrona cywilna									1	1		2
Historia najnowsza									1	7		8
Geografia wojenna i topografia wojskowa									2			2
Mobilizacja państwa i sił zbrojnych			1				1	2	4	1		9
Szkolenie operacyjno-taktyczne										1		1

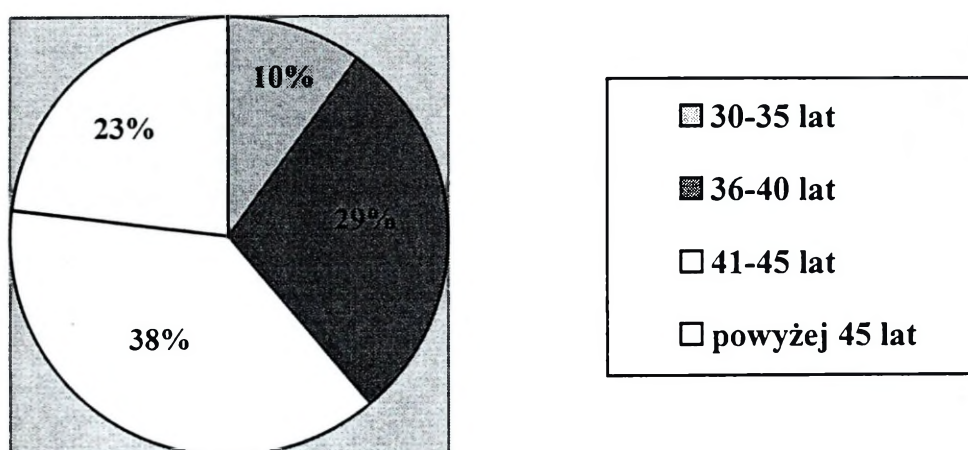
3.3.3. Struktura wieku osób, które uzyskały stopień doktora

Dokonując analizy struktury wieku osób, które uzyskały stopień doktora (tabela 8, rysunek 6), należy podkreślić, że aż 90% to osoby powyżej 35 roku życia. Tak zwane późne doktoraty – tj. powyżej 45 roku życia – uzyskało w analizowanym okresie 98 osób, co stanowi 23% ogółu wypromowanych doktorów. Do 40 roku życia doktoraty uzyskało ogółem 169 osób, tj. 39%, natomiast powyżej tego roku - 261 osób, czyli 61%. Wskaźniki te na tle sytuacji w tej dziedzinie w Polsce⁴ kształtują się niekorzystnie. Znaczny odsetek osób, które uzyskiwały tytuły i stopnie naukowe w uczelni, spowodowany był przede wszystkim ograniczeniami formalnymi związanymi z trybem odbywania służby wojskowej (np. wymagane staże na poszczególnych stanowiskach, praktyki, obciążenie służbowe itd.).

Warto odnotować fakt, że w końcu lat dziewięćdziesiątych (1998-2000) zapanowała swoista moda na „robienie doktoratów” przez osoby spoza szkolnictwa wojskowego w wieku powyżej 40 i 45 roku życia (zob. tabela 8). To niekorzystne zjawisko powodowane było - najczęściej słusznym - przeświadczeniem o korzystnym wpływie uzyskanego stopnia doktora na rozwój dalszej kariery wojskowej.

⁴ Zob. podrozdział 1.12 tej pracy.

Wiek	R O K											Ogółem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
30-35	1	2	6	2	3	4	2	3	8	6	7	44
36-40	2	10	8	20	19	4	16	10	12	13	11	125
41-45	4	17	19	20	21	11	12	5	20	25	9	163
powyżej	4	7	11	6	13	4	6	10	16	11	10	98
Razem	11	36	44	48	56	23	36	28	56	55	37	430

Rys. 6. Struktura wieku osób, które uzyskały stopień doktora

3.4. Promotorzy prac doktorskich

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 września 1990 r. o tytułach naukowych i stopniach naukowych (DzU Nr 65, poz. 386) art. 18 ust. 4 promotorem w przewodzie doktorskim może być osoba mająca tytuł naukowy lub stopień doktora habilitowanego w zakresie danej lub pokrewnej dziedziny nauki albo sztuki. Promotor powołany jest przez radę naukową, która otworzyła przewód doktorski. Jest on współodpowiedzialny za poprawną i terminową realizację oraz naukową wartość pracy doktorskiej.

W początkowym etapie promotor powinien zasugerować literaturę zwartą i czasopiśmienniczą i po uzyskaniu informacji, że doktorant posiadał dobrą (wystarczającą) wiedzę o przedmiocie badań, wspólnie ustalić temat, cele i problemy badawcze, jakie

zamierza rozwiązać doktorant. Pomocne w tej fazie pracy promotora mogą być katalogi prac doktorskich i habilitacyjnych opracowanych w danej katedrze lub zakładzie.

Następnie promotor powinien na bieżąco obserwować i kontrolować postępy, sugerować zasadnicze poprawki, wskazywać uchybienia. Ta merytoryczna pomoc opiekuna naukowego powinna mieć charakter konsultacyjny i nie może stać w sprzeczności z samodzielnością doktoranta. Praca doktorska powinna być własnym dorobkiem badawczym opartym na znajomości współczesnego stanu wiedzy, zawierającym elementy nowości tematyki lub nowości metodyki z podkreśleniem teoretycznej strony badanego zagadnienia. Zatem zarówno promotor, jak i recenzent rozprawy doktorskiej nie powinni angażować się w opracowanie jej treści w stopniu uprawniającym do współautorstwa.

Reasumując, do zadań promotora należy⁵:

- czuwanie nad prawidłowym przebiegiem przewodu doktorskiego,
- nadzór nad naukowym poziomem rozprawy doktorskiej,
- konsultowanie zasadniczych wątków metodologicznych i merytorycznych oraz w razie potrzeby udzielanie doktorantowi pomocy w wykonywaniu zadań wynikających z realizacji przewodu doktorskiego.

W aspekcie przedstawionych poglądów o powinnościach promotora⁶ z zadowoleniem należy odnotować, że opiekunowie naukowcy doktorantów AON swoje zadania wykonywali bardzo dobrze. Wykazali dużo troski o poziom merytoryczny i praktyczną przydatność dysertacji, przestrzegali procedury określone w dokumentach normatywnych, chętnie udzielali konsultacji i pomocy w realizacji przewodu doktorskiego.

Natomiast do uchybień w omawianej dziedzinie można zaliczyć:

- skracanie okresu nieformalnego, tzn. przedwczesne wszczynanie przewodów (zwłaszcza w przypadku doktorantów studiów zaocznych i indywidualnych),
- tolerowanie niedostatków językowych i edytorskich,
- nieprecyzyjne sformułowanie tematów dysertacji.

Ogółem w latach 1990-2000 funkcje promotora spełniało 112 samodzielnych pracowników naukowych. Rekrutowali się oni przede wszystkim z uczelni i wypromowali 430 doktorantów.

⁵ Por. R. Kolman, *Poradnik dla doktorantów i habilitantów*, Bydgoszcz 1996, s. 17.

⁶ Zob.: R. Kolman, dz. cyt.; T. Mendel, *Metodyka pisania prac doktorskich*, Poznań 1995; W. Pytkowski, *Organizacja badań i ocena prac naukowych*, Warszawa 1985.

3.4.1. Alfabetyczny wykaz promotorów prac doktorskich obronionych w latach 1990-2000

Imię i nazwisko, imię i stopień promotora	Temat pracy	Specjalność	Rok
DAMCZYK Henryk c. dr hab.	Wartości postawy zawodowe kadry polskiej marynarki wojennej w latach 1976-1990	Nauka o wych. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1991
DAMEK Kazimierz c. dr hab.	Zaopatrywanie w materiały pędne i smary dywizji zmechanizowanej w obronie	Nauki wojskowe Logistyka	1995
NENKIEL Andrzej of. dr hab.	Okręg Szarych Szeregów Warszawa Praga 1939-1944	Historia najnowsza	2000
WTCZAK Stefan k. prof. dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie sił i środków radiolokacyjnych w jednolitym systemie obrony powietrznej 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Doskonalenie szkolenia osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia związku taktycznego wojsk radiotechnicznych WLOP 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Dowodzenie dywizją lotnictwa myśliwsko-bombowego z wykorzystaniem środków automatyzacji 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Doskonalenie rozpoznania radiolokacyjnego w operacji obronnej armii 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Potrzeby informacyjne SD związku operacyjno-taktycznego obrony powietrznej (praca zespołowa) 	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Doskonalenie zbioru i opracowania informacji o sytuacji powietrznej w systemie rozpoznania radiolokacyjnego 	Nauki wojskowe Taktyka rodz. wojsk i służb	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Użycie i rozwój środków zautomatyzowanego zbioru i opracowania informacji o sytuacji powietrznej w nowych uwarunkowaniach strukturalnych i taktycznych 	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1998
ABULA Julian k. rez. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Terytorialny system zabezpieczenia medycznego sił zbrojnych w czasie wojny 	Obrona terytorialna	1998
	<ul style="list-style-type: none"> System gromadzenia zasobów kadr rezerwy na potrzeby sił zbrojnych 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Koncepcja planowania mobilizacyjnego w Siłach Zbrojnych RP 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1999

ALCEREK Marian of. dr hab.	Aktywność kulturalna podchorążych wyższych szkół oficerskich	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1991
ALCEROWICZ Bolesław en. dyw. prof. dr hab.	• Rola sił zbrojnych wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjnych	Bezpieczeństwo państwa	1999
	• Internacjonalizacja stosunków wojskowych w europie u schyłku XX wieku, a kształtowanie się strategii bezpieczeństwa	Bezpieczeństwo państwa	2000
ARCZAK Andrzej k prof. dr hab.	• Model symulacyjny zabezpieczenia wojsk dywizji zmechanizowanej w amunicję oraz materiały pędne i smary (pr. zespołowa)	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1990
	• Planowanie zaopatrywania ABROT i drt w rakiety w operacji armijnej z wykorzystaniem techniki komputerowej	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1992
	• Planowanie systemu łączności dywizji zmechanizowanej z wykorzystaniem techniki mikrokomputerowej (pr. zespołowa)	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1993
	• Ocena efektywności systemu łączności dowodzenia i kierowania ogniem wojsk raketowych i artylerii w operacji obronnej armii (pr. zbiorowa)	Nauki wojskowe Dowodzenie	1994
	• Ocena efektywności łączności troposferycznej w obronie na obszarze kraju z wykorzystaniem symulacji komputerowej	Nauki wojskowe Dowodzenie	1995
	• Komputerowe wspomaganie procesu planowania systemu łączności związku operacyjnego wojsk lądowych	Nauki wojskowe Dowodzenie	1995
EDNAREK Wincenty of. dr hab.	Taktyka działania pododdziałów antyterrorystycznych	Taktyka	1997
ENTKOWSKI Tadeusz oc. dr	Pomiar skuteczności kształcenia absolwentów ASG WP kierunku ogólnowojskowego	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
OESLER Paweł k doc. dr hab.	• Osobowość mistrzów szkolenia lotniczego a powodzenie w ich pracy zawodowej	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	1992
	• Koleżeństwo i przyjaźń w relacjach międzyosobowych wśród studentów uczelni wojskowych (na przykładzie WAT)	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1993
OGUSZ Jan of. dr hab.	• Skuteczność problemowo-programowego kształcenia studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach	Nauka o wych. w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	1991
	• Czynniki warunkujące efektywność wdrażania podchorążych WSO do samokształcenia	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	1992

	<ul style="list-style-type: none"> • Problem nieprzystosowania społecznego młodzieży wojskowej a wyniki jej kształcenia 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Autorytet dowódcy pododdziału a wyniki kształcenia i wychowania żołnierzy 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Problem realizmu w kształceniu wojskowym 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1995
BRZOSTEK Waldemar płk prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Modelowanie procesów decyzyjnych prowadzeń zakłóceń radiolokacyjnych z wykorzystaniem zautomatyzowanego systemu dowodzenia RUDNIA 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie polowego systemu łączności jednostek rozpoznania i zakłóceń radiowych w operacjach obronnych 	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Komputerowe wspomaganie planowania i organizowania przeszkód wodnych w działaniach bojowych 	Dowodzenie wojskami	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informatycznym (pr. zespołowa) 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Model rozpoznania i zakłóceń radiowych związku operacyjnego 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie państwowej sieci telekomunikacyjnej w dowodzeniu wojskami Warszawskiego Okręgu Wojskowego w operacji obronnej 	Nauki wojskowe Dowodzenie	1996
CABAK Henryk doc. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Metodologiczna analiza czynników warunkujących postawy społeczno-zawodowe pilotów wojskowych 	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Metodologiczna analiza procesu przygotowania młodzieży liceum wojskowego do zawodowej służby wojskowej (na przykładzie Liceum Lotniczego w Dęblinie) 	Dydaktyka wojskowa	1996
CABAN Zdzisław płk prof. dr hab.	Psychologiczna analiza prognozy powodzenia w studiach kandydatów do Akademii Marynarki Wojennej	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	1992
CIBOROWSKI Leopold płk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznanie studyjne w walce związku taktycznego wojsk lądowych 	Nauki wojskowe Taktyka	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Walka informacyjna – próba kategoryzacji 	Dowodzenie	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Krótkofalowe namierzanie radiowe w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Sztuka operacyjna	1999
CHAMERA Mieczysław płk prof. dr hab.	Odbudowa lotnisk zniszczonych w operacji obronnej na obszarze kraju	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1992
CYTOWSKI Jerzy płk prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Działalność ZSMP w Śląskim Okręgu Wojskowym w latach 1976-1989 	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	1991

	<ul style="list-style-type: none"> Wychowanie patriotyczne żołnierzy I i II Armii WP w okresie II wojny światowej 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie malarstwa batalistycznego w wychowaniu patriotycznym żołnierzy służby zasadniczej 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1993
ZERWIŃSKI Józef prof. dr hab.	Postawy światopoglądowe i moralne słuchaczy i absolwentów WOSR	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992
UBICKI Tadeusz prof. dr hab.	Polsko-brytyjska polityka morską w 1939 roku	Historia	1998
WORECKI Stanisław prof. dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> Model systemu logistyki wojskowej szczebla centralnego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Nauki wojskowe Ekonom. wojsk.	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ technicznych środków walki na właściwości ewentualnych konfliktów zbrojnych na obszarze Polski 	System obronny państwa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Współczesne konflikty zbrojne w aspekcie prognozowania zagrożeń militarnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Prognostyka obronna	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznanie i ewakuacja techniczna wojsk lądowych w strategicznej operacji obronnej 	Ekonomika obrony	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ charakteru i właściwości konfliktów zbrojnych lat dziewięćdziesiątych na kształtowanie wymagań taktyczno-technicznych środków walki wojsk lądowych 	System obronny państwa	1999
BYRDA Mirosław prof. dr hab.	Reakcje stresowe w operacjach militarnych wojsk lądowych oraz ich wpływ na zdolność bojową	Sztuka operacyjna	2000
BYSKANT Józef prof. dr hab.	Służby Techniczne i Zaopatrzenia Marynarki wojennej w latach 1945-1968	Historia najnowsza	2000
ELCHNER Andrzej prof. dr hab.	Poglądy na funkcjonowanie służby zdrowia w myśli wojskowej II Rzeczypospolitej	Historia	1997
ILAR Władysław prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona systemów informatycznych w aspekcie funkcji jednostek resortu spraw wewnętrznych 	Sztuka wojenna Zbezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Model symulacyjny walki i zabezpieczenia medycznego wojsk dywizji zmechanizowanej w podstawowych rodzajach działań bojowych (pr. zbiorowa) 	Sztuka wojenna Zbezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Zastosowanie komputerowej mapy terenu do rozwiązywania wybranych zadań taktyczno-operacyjnych 	Sztuka wojenna Zbezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Prognozowanie struktur decyzji podejmowanych w działaniach bojowych z zastosowaniem metody modelowania symulacyjnego (praca zespołowa) 	Sztuka wojenna Zbezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992

	<ul style="list-style-type: none"> Model symulacyjny zabezpieczenia leczniczo-ewakuacyjnego działań bojowych wojsk na szczeblu taktycznym 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Zastosowanie metody modelowania symulacyjnego w planowaniu i organizacji forsowania przeszkód wodnych 	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	1993
JANEK Czesław k dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> Model doboru i przygotowania osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia szczebla taktycznego systemu obrony powietrznej 	Nauki wojskowe Taktyka wojsk i służb.	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Wspomaganie procesów decyzyjnych w systemie dowodzenia obroną powietrzną 	Dowodzenie	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Kompatybilność stacjonarnych i polowych sieci teleinformatycznych w operacji obronnej na obszarze Śląskiego Okręgu Wojskowego 	Dowodzenie	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Model ekspertowego systemu wspomagania decyzji szefa obrony przeciwlotniczej związku taktycznego i dowódcy pułku przeciwlotniczego 	Dowodzenie	1999
JRMANEK Waldemar of. dr hab.	Determinanty kształtowania kultury technicznej dowódców pododdziałów wojsk lądowych w procesie kształcenia wyższej uczelni wojskowej	Dydaktyka wojskowa	2000
IERMAKOWSKI Lech k dr hab. inż.	Zastępcza służba wojskowa w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej	System obronny państwa	1998
OZDECKI Czesław k doc. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Doskonalenie systemu dowodzenia pułku rakiet przeciwlotniczych pod kątem zwiększenia sprawności i efektywności kierowania ogniem 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ automatyzacji dowodzenia w wojskach obrony przeciwlotniczej na skuteczność odpierania nalotów na ugrupowania operacyjne armii 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Zaopatrywanie wojsk OPL w rakiety przeciwlotnicze w operacji obronnej na obszarze kraju 	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	1993
ROSZEK Zbigniew k dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Obrona powietrzna baz lotniczych Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> System zabezpieczenia informacyjnego lotnictwa myśliwskiego w działaniach bojowych 	Dowodzenie	1999
	<ul style="list-style-type: none"> System wczesnego ostrzegania i powiadamiania obrony powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej 	Taktyka	2000
RZELAK Czesław of. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Centrum Wyszkożenia Podoficerów Lotnictwa w Bydgoszczy i Krośnie w latach 1929-1939. Kształcenie podoficerów lotnictwa w II Rzeczypospolitej 	Historia	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Formacje Korpusu Ochrony Pogranicza w 1939 roku 	Historia	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Gen. dyw. dr Franciszek Skibiński 1899-1991. (Żołnierz, teoretyk i historyk wojskowy) 	Historia	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Artyleria przeciwlotnicza Wojska Polskiego w latach 1920-1939 	Historia	1998

	<ul style="list-style-type: none"> • Domy Żołnierza Polskiego II Rzeczypospolitej. 1918-1939 	Historia	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Symbolika polskiego lotnictwa wojskowego w latach 1918-1990 	Historia	1999
HERMANN Henryk płk dr hab.	Przeciwuderzenie frontu środkowego w bitwie warszawskiej w sierpniu 1920 r. Studium taktyczno-operacyjne	Historia sztuki wojennej	1998
HUZARSKI Michał płk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Działania sił pierwszej kolejności użycia w przygranicznym pasie przesłaniania 	Dowodzenie	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Zaskoczenie jako determinant powodzenia w walce brygady zmechanizowanej 	Taktyka	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja sieci łączności brygady kawalerii powietrznej 	Dowodzenie	2000
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona związku taktycznego wojsk operacyjnych wzmocnionego siłami obrony terytorialnej 	Taktyka	2000
HYDZIK Bolesław prof. dr hab.	Wpływ komputeryzacji procesu kształcenia na efektywność uczenia się przedmiotów technicznych w Akademii Marynarki Wojennej	Nauki wojskowe dydaktyka wojskowa	1993
IZYDOREK Wacław doc.dr	Metodyka nauczania podstaw dowodzenia w Wyższej Szkole Oficerskiej Obrony Przeciwlotniczej (pr. zbiorowa)	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
JADZIAK Emil płk prof. dr	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie wojsk pancernych i zmechanizowanych armii 	Sztuka wojenna Historia sztuki wojennej	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznanie wojskowe w działaniach bojowych w świetle doświadczeń wojska polskiego w drugiej wojnie światowej 	Nauki wojskowe Historia sztuki wojennej	1994
JAGIELSKI Jan płk dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> • Zastosowanie symulacji komputerowej do prognozowania i weryfikacji strefy rozpoznania radiolokacyjnego wojsk radiotechnicznych 	Nauki wojskowe Taktyka rodzajów sił zbroj. wojsk i sił	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Żywotność stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego obrony powietrznej 	Nauki wojskowe Użycie uzbr. i sprzętu tech.	1996
JAKUBISIAK Władysław prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Usprawnienie działania polowych składów amunicji frontu w systemie zaopatrywania wojsk frontu w amunicję w operacji Przeciwnatarcia (pr. zespołowa) 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1990
	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie użycia technicznych środków w procesie kierowania zabezpieczeniem tyłowym armii 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1990
	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie inżynieryjne jednostek tyłowych i technicznych dywizji zmechanizowanej w obronie 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Informatyczne wspomaganie procesu kierowania wsparciem logistycznym dywizji zmechanizowanej i pułku zmechanizowanego w obronie 	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1994

KRECKI Czesław k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza skuteczności różnych rodzajów ognia artylerii i optymalizacja planu rażenia ogniowego w obronie 	Taktyka	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Użycie artylerii wojsk lądowych w obronie wybrzeża morskiego we współdziałaniu z siłami Marynarki Wojennej Rzeczypospolitej Polskiej 	Sztuka operacyjna	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie dywizji zmechanizowanej ogniem artylerii w przeciwuderzeniu i kontratakach 	Sztuka operacyjna	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Planowanie wsparcia ogniowego w operacji obronnej 	Sztuka operacyjna	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie ogniowe w działaniach desantowo-szturmowych 	Sztuka operacyjna	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Dowodzenie artylerią na szczeblach taktycznych 	Dowodzenie	2000
EMIOŁO Tadeusz en. broni prof. dr inż.	Międzynarodowe operacje pokojowe oraz ich miejsce we współczesnej doktrynie obronnej Rzeczypospolitej Polskiej	Bezpieczeństwo państwa	1998
KRAJKA Józef k doc. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Treści kształcenia taktyczno-technicznego w WSO o kierunku ogólnodowodczym 	Nauka o wychowaniu w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Stan i kierunki rozwoju polskiego lotnictwa bojowego 	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Działalność naukowa w wyższych szkołach oficerskich 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ wyszkolenia personelu technicznego służby inżynieryjno-lotniczej na bezpieczeństwo lotów 	Dydaktyka wojskowa	1997
KACZMAREK Julian prof. dr hab.	Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych	Sztuka wojenna Zabez. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
KOBIERSKI Jan płk dr hab.	Wpływ żywotności na organizację i prowadzenie obrony przeciwlotniczej związku taktycznego	Taktyka	1999
KOSYRZ Zdzisław prof. dr hab.	Sporty obronne w wychowaniu patriotycznym młodzieży (na przykładzie działalności SzS w latach 1980-1990)	System obronny państwa	1998
KORYCKI Stefan dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Świadczenia osobiste obywateli na rzecz obrony w czasie pokoju 	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Bezpieczeństwo militarne Polski w pracach Sejmu po 1989 roku 	Bezpieczeństwo państwa	1998
KOWALEWSKI Marian płk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Powszechna obrona przeciwlotnicza wojsk 	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Przygraniczny konflikt zbrojny w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej 	Nauki wojskowe Obronność państwa	1993

	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys i rozwój hierarchicznych struktur organizacyjnych bojowych jednostek wojsk lądowych 	Nauki wojskowe System obronny państwa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja naczelných organów władzy RP w warunkach zagrożeń militarnych 	Nauki wojskowe Bezpieczeństwo państwa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja obrony przeciwlotniczej Wojsk Lądowych Rzeczypospolitej Polskiej 	Nauki wojskowe System obronny państwa	1995
DZIEJ Stanisław 1. bryg. prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Luzowanie wojsk w warunkach współczesnego pola walki 	Sztuka wojenna Taktyka	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie i prowadzenie luzowania pododdziałów piechoty 	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Użycie i działanie odwodu przeciwdesantowego dywizji w obronie 	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Działania bojowe zgrupowań taktycznych na tyłach przeciwnika w operacjach obronnych 	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Trwałość obrony manewrowej 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Użycie i działanie sił powietrznoszturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Desanty śmigłowcowe i działania powietrznoszturmowe w siłach zbrojnych NATO 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i wykorzystanie zgrupowania uderzeniowego związku taktycznego sztabu dywizji zmechanizowanej w obronie 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Militarne aspekty osłony strategicznej państwa 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Działania desantowo-szturmowe w obronie na szczeblach taktycznych i operacyjnych 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Manewr w operacji obronnej 	Sztuka operacyjna	1997
UCHARSKI Marek 1. bryg. prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ zawodowych czynności absolwentów na strukturę treści i proces kształcenia w WSO 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie podchorążych i doskonalenie zawodowe absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie współodpowiedzialności wyższych szkół oficerskich i jednostek wojskowych w procesie przygotowania zawodowego podchorążych 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Proces dydaktyczno-wychowawczy wyższej szkoły oficerskiej w aspekcie kształtowania postaw patriotycznych podchorążych 	Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie systemu edukacji obronnej Rzeczypospolitej Polskiej z wykorzystaniem doświadczeń innych państw 	Bezpieczeństwo państwa	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Współczesna obrona miast i udział w niej sił obrony terytorialnej 	Obrona terytorialna	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie wyobraźni taktycznej oficerów w procesie kształcenia uczelni wojskowej 	Dydaktyka wojskowa	1998

	<ul style="list-style-type: none"> • Żandarmeria wojskowa w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej 	Bezpieczeństwo państwa	1999
CYCKI Roman prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie efektywności zautomatyzowanych systemów dowodzenia siłami obrony powietrznej na szczeblu taktycznym 	Sztuka wojenna Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Współczesna obrona radioelektroniczna elementów systemu łączności radiowej połączonego stanowiska dowodzenia oddziałów i związków taktycznych w korpusie OP 	Sztuka wojenna Taktyka	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Model obrony powietrznej wojsk lądowych RP 	Sztuka wojenna Strategia	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Kierowanie obronnością Rzeczypospolitej Polskiej 	Nauki wojskowe system obronny państwa	1995
OWSKI Jerzy prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ technicznych środków nauczania na efektywność szkolenia specjalistów w CSS wojsk rakietowych WLOP 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie oddziaływań niewerbalnych w procesie dowodzenia i wychowania 	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny dezadaptacji żołnierzy do zasadniczej służby wojskowej i ich wpływ na gotowość bojową wojsk lądowych 	Nauki wojskowe Dowodzenie	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza wiarygodności systemu selekcji kandydatów do Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych 	Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Survival w kształceniu personelu latającego 	Dydaktyka wojskowa	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie wartości zawodowych kadetów 	Dydaktyka wojskowa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Dobór i praktyczne szkolenie lotnicze pilotów wojskowych 	Szkolenie operacyjno-taktyczne	2000
ZE Michał prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Działanie jednostek resortu spraw wewnętrznych na rzecz OC w taktycznej strefie obrony 	Sztuka wojenna Obrona cywilna	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona przeciwchemiczna w procesie mobilizacyjnego rozwijania dywizji 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Likwidacja skażeń środków transportu kolejowego i samochodowego 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie systemu wykrywania skażeń związku taktycznego obrony powietrznej w operacjach obronnych na obszarze kraju 	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznanie w przeciwwuderzeniu związku operacyjnego 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona obiektów wojskowych na potrzeby obronności państwa 	Bezpieczeństwo państwa	1999

RZEMIEN Tadeusz of. dr hab.	• Użycie artylerii do ognia pośredniego w obszarze dywizji	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	• Właściwości użycia artylerii do ognia pośredniego w porażeniu ogniowym przeciwnika podczas obrony wybrzeża morskiego	Sztuka wojenna Taktyka	1992
ASZCZYK Marian of. dr hab.	• Bój spotkaniowy w obronie	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	• Zwalczanie taktycznych desantów powietrznych w obronie dywizji zmechanizowanej	Sztuka wojenna Taktyka	1993
	• Działanie artylerii podczas wyjścia dywizji z okrążenia	Nauki wojskowe Taktyka	1994
	• Kształtowanie cech dowódczych studentów Wojskowej Akademii Technicznej	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1996
SIECKI Marek hab.	Transgraniczny system obrony przed skutkami wypadów i katastrof na granicy polsko-niemieckiej	Obrona cywilna	2000
UKASZUK Leonard of. dr hab.	• Prawa i obowiązki państw neutralnych w wojnie na morzu	Sztuka wojenna Obronność państwa i doktryny wojenne	1992
	• Zbrojny ruch oporu w warunkach okupacji	System obronny państwa	1008
LACHURA Jerzy k w st. spocz. prof.dr hab.	• Rezerwowe dowództwo DLMB wydzielane z Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej i jego szkolenie (pr. zespołowa)	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1990
	• Wyższa Oficerska Szkoła Lotnicza w okresie zagrożenia i wojny	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992
	• Dowodzenie jako przedmiot kształcenia w Wyższej Oficerskiej Szkole Lotniczej	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	• Dobór kształcenie oficera sztabu lotniczego szczebla taktycznego	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	• Zaawansowane szkolenie lotnicze w Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1996
	• Kierunki doskonalenia działalności służby bezpieczeństwa lotów w Siłach Zbrojnych RP	Dowodzenie	1997
	• Racjonalizacja kształcenia średniego personelu inżynierijno-lotniczego	Sztuka wojenna Szkolenie wojsk	1993
KANKOWSKI Romuald k prof. dr hab.	• Prognozowanie uderzeń środków napadu powietrznego na obiekty logistyczne lotnictwa	Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1993
	• Zabezpieczenie techniczne lotnictwa Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w operacji obronnej na terenie kraju	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1994
	• Baza lotnicza w systemie logistycznym lotnictwa (na przykładzie wybranych lotnisk Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej) – pr. zespołowa	Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1994

	<ul style="list-style-type: none"> System logistyczny Korpusu OP w świetle wymogów współczesnych działań bojowych 	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1995
	<ul style="list-style-type: none"> Model systemu logistycznego Sił Powietrznych RP (pr. zbiorowa) 	Nauki wojskowe Zabezpieczenie boj. i logistyczne	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Odtwarzanie gotowości bojowej samolotów w bazie lotniczej 	Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Zabezpieczenie logistyczne jednostek kawalerii powietrznej w działaniach bojowych 	Zabezpieczenie bojowe i logistyczne	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Logistyka Centrum Szkolenia Obrony Przeciwlotniczej 	Logistyka	1999
CZAK Józef hab.	<ul style="list-style-type: none"> Nowoczesne umocnienie obronne terytorium RP 	Nauki wojskowe -	1995
	<ul style="list-style-type: none"> Terytorialny organ dowodzenia (regionalny sztab wojskowy) w obronie obszaru kraju 	Nauki wojskowe Obrona terytorialna	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ współczesnej mobilności mieszkańców aglomeracji miejsko-przemysłowych na przygotowanie ewakuacji ludności tych obszarów w Polsce 	Obrona cywilna	1999
KOCKI Zygmunt c. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie postaw żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w toku pracy (na przykładzie jednostek kolejowych i drogowych) 	Nauka o wych. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie postaw patriotycznych młodzieży w procesie nauczania przysposobienia obronnego w wybranych szkołach województwa kieleckiego 	Nauka o wych. w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	1993
	<ul style="list-style-type: none"> System oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych w oddziałach izolacyjnych państwowych pogotowi opiekuńczych 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Przemiany w systemie wychowawczym Wojska Polskiego w latach 1989-1992 	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ wojskowego środowiska wychowawczego na kształtowanie się kierunkowej sfery osobowości podchorążych 	Dydaktyka wojskowa	1996
JSAK Piotr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Działania zbrojne Armii Krajowej w ramach operacji „Burza“ na Kielecczyźnie lipiec-listopad 1944 	Historia	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Ludowcy wobec zagrożeń bezpieczeństwa państwa polskiego 1931-1939 	Historia najnowsza	2000
RES Jerzy hab.	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie pozycji uchodźcy w istniejących społecznych systemach normatywnych 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992

HALAK Wojciech prof. dr hab.	• Zwalczanie obiektów pierwszej kolejności rażenia przez lotnictwo myśliwsko-bombowe w operacjach obronnych	Sztuka wojenna Taktyka	1991
	• Użycie śmigłowców szturmowych w operacji obronnej armii	Sztuka wojenna Taktyka	1991
	• Zwalczanie obiektów nawodnych przez lotnictwo myśliwsko-bombowe	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna i taktyka	1993
	• Kształcenie z taktyki lotnictwa podchorążych Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej specjalności: pilot samolotu	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	• Udział lotnictwa myśliwskiego w walce o panowanie w powietrzu	Taktyka	1997
	• Działania lotnictw z wykorzystaniem baz lotniczych	Taktyka	1998
	• Integracja Sił Powietrznych szczebla operacyjno-taktycznego Rzeczypospolitej Polskiej i NATO	Taktyka	1998
	• Użycie lotnictwa WLOP w połączonych działaniach powietrznych NATO	Taktyka	1998
	• Strategiczno-operacyjne uwarunkowania składu bojowego lotnictwa	Sztuka operacyjna	1999
	• Teoretyczne przygotowanie taktyczne pilotów śmigłowców na pierwszym poziomie edukacyjnym	Dydaktyka wojskowa	1999
• Lotnictwo wojsk lądowych w działaniach bojowych	Taktyka	2000	
DRZYCKI Zdzisław dr hab.	• Użycie jednostek policji do działań przeciwdywersyjnych w taktycznej strefie obrony na przykładzie województwa szczecińskiego	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	• Ocena zagospodarowania przestrzennego ukształtowanych aglomeracji miejskich RP w aspekcie potrzeb obronnych. Studium metodologiczne	Sztuka wojenna Geografia i topografia wojskowa	1993
ZYŃSKI Jerzy dr hab.	• Działalność operacyjna wojskowej służby wewnętrznej w latach 1957-1985	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	1992
	• Świadomość historyczna podchorążych Wojskowej Akademii Technicznej w okresie tworzenia III Rzeczypospolitej	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992
AK Eugeniusz prof. dr hab.	• Żywotność systemu komunikacyjnego Śląskiego Okręgu Wojskowego w operacji obronnej na obszarze kraju	Nauki wojskowe Logistyka	1994
	• Organizacja i funkcjonowanie rejonów przeprawowych w działaniach wojennych prowadzonych na obszarze kraju	Nauki wojskowe Logistyka	1994
	• Organizacja i funkcjonowanie tyłowych (logistycznych) stanowisk dowodzenia w walce	Logistyka	1999
	• Zabezpieczenie logistyczne dywizji zmechanizowanej w obronie	Logistyka	1999

	<ul style="list-style-type: none"> Zabezpieczenie materiałowe brygady zmechanizowanej w obronie 	Logistyka	2000
DWAK Ireneusz hab.	Obrona przeciwchemiczna w wojskach obrony powietrznej	Taktyka	1999
DZKO Kazimierz of. dr	<ul style="list-style-type: none"> Zasady sztuki wojennej w kampaniach i bitwach od czasów najdawniejszych do wojny francusko-pruskiej 	Sztuka wojenna Historia sztuki wojennej	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Strategiczna obrona Rzeczypospolitej Polskiej lat dziewięćdziesiątych 	Sztuka wojenna Strategia	1992
	<ul style="list-style-type: none"> System doskonalenia taktycznego oficerów oddziałów i związków taktycznych 	Sztuka wojenna Dydaktyka wojskowa	1993
LEKSYN Leszek k rez. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Standardy rachunkowości budżetowej wojska 	Ekonomika obrony	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Controlling w systemie kierowania gospodarką wojskową (na przykładzie służby zdrowia) 	Ekonomika obrony	1999
ANECKI Tadeusz k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Dzieje Centralnego Archiwum Wojskowego w latach 1945-1989 	Historia	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Wydział Elektroniki Wojskowej Akademii Technicznej w latach 1951-1996 	Historia najnowsza	2000
AWŁOWSKI Bronisław oc. dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> Zabezpieczenie inżynieryjne wykonania przeciwuderzenia obrony armii 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Działanie Pułku Pontonowego podczas urządzania przepraw w dolnym biegu Odry 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie zapór minowych w obronie lądowej wybrzeża morskiego RP 	Nauki wojskowe Taktyka	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Zabezpieczenie brygady radiotechnicznej korpusu obrony powietrznej w obronie 	Logistyka	1997
AWŁOWSKI Edward of. dr hab.	Zrzeszenie inwalidów wojennych w Polsce w latach 1918-1989	Historia	1998
AWŁOWSKI Jacek k dr hab.	Podręczniki akademickie w procesie nauczania i uczenia się sztuki wojennej	Dydaktyka wojskowa	1999
INDEL Kazimierz hab	<ul style="list-style-type: none"> Zabezpieczenie materiałowe i techniczne sił powstańczych w trzecim powstaniu śląskim 	Historia	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przeposobienia wojskowego w latach 1927-1939 	Historia najnowsza	2000
IEKARSKI Henryk of. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja i prowadzenie rozpoznania radioelektronicznego siłami i środkami oddziałów i pododdziałów rozpoznania armii oraz zakłóceń radioelektronicznych w operacji zaczepnej 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1990
	<ul style="list-style-type: none"> Ocena efektywności krótkofalowej łączności radiowej dowodzenia i współdziałania marynarki wojennej w działaniach bojowych na morzu 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1992
IOTROWSKI Sylwester k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja rozpoznania na szczeblu dywizji zmechanizowanej w natarciu po podejściu z głębi 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Doskonalenie dowodzenia batalionem piechoty zmotoryzowanej w obronie 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1991

	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja systemu łączności dywizji zmechanizowanej pierwszego rzutu armii w operacji obronnej na obszarze kraju 	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Działalność informacyjna wydziału rozpoznawczego sztabu dywizji zmechanizowanej w obronie 	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	1993
KINKO Piotr dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Osobowościowe determinanty efektywności funkcjonowania psychospołecznego oficerów służby dyplomatycznej 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Psychospołeczne uwarunkowania powodzenia zawodowego absolwentów szkół chorążych personelu technicznego wojsk lotniczych i obrony powietrznej 	Nauka o wychowaniu w SZ Teoria wychowania wojskowego	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Osobowościowe wyznaczniki powodzenia w studiach słuchaczy uczelni wojskowych (na przykładzie WSOWZ, WOSR i WSOSK) 	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1994
KRUSZYŃSKI Witold w st. spocz. prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Informacja radiolokacyjna w procesie dowodzenia wojskami w systemie obrony powietrznej na terytorium kraju 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1990
	<ul style="list-style-type: none"> Policja w systemie bezpieczeństwa publicznego Rzeczypospolitej Polskiej 	Bezpieczeństwo państwa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Uwarunkowania narodowe integracji Polski z organizacją Traktatu Północno-Atlantyckiego 	Bezpieczeństwo państwa	1999
KSINŃSKI Jerzy dr hab.	Sądownictwo polskich formacji wojskowych na froncie wschodnim (1943-1945)	Historia	1997
KOSA Ryszard prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Problemy wojny i pokoju w myśli filozoficzno-społecznej ugrupowań katolików świeckich w Polsce (od II soboru watykańskiego do początków lat osiemdziesiątych) 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Dydaktyka wojskowa	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Wychowanie moralne w przygotowaniu do roli społeczno-zawodowej lekarza w Wojskowej Akademii Medycznej im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego 	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Teoretyczne i metodologiczne aspekty polskiej sztuki wojennej okresu Oświecenia. Wartości historyczne i współczesne 	Historia sztuki wojennej	1998
KOWSKI Józef dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Odwody w obronie powietrznej 	Taktyka	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Walka korpusu obrony powietrznej z desantami przeciwnika 	Taktyka	1998
KONKIEWICZ Piotr prof. dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> Model systemu łączności korpusu wojsk lądowych (pr. zespołowa) 	Nauki wojskowe dowodzenie wojskami	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Efektywność systemów radiokomunikacji ruchomej armii w operacji obronnej na obszarze kraju 	Nauki wojskowe Dowodzenie	1994
	<ul style="list-style-type: none"> System kształcenia kadr oficerskich wojsk łączności 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994

	<ul style="list-style-type: none"> Model interdyscyplinarnego przygotowania podchorążych do strzelań bojowych środkami obrony przeciwlotniczej 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Wielokryterialna analiza porównawcza w informatycznym systemie wspomaganie planowania obronnego 	system obronny państwa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Perspektywiczny model kształcenia oficerów (dowódców) WOPL w zakresie informatycznego wspomaganie dowodzenia i kierowania ogniem 	Dowodzenie	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Zastosowanie wielokryterialnej analizy porównawczej w procesie planowania podsystemu łączności radioliniowo-przewodowej dywizji zmechanizowanej 	Dowodzenie	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Model systemu ekspertowego wspomaganie procesu rekrutacji do wyższej szkoły oficerskiej 	Dydaktyka wojskowa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Model systemu komputerowego wspomaganie dowodzenia w obronie przeszkód wodnych na obszarze Polski 	System obronny państwa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Model systemu przygotowania jednostki wojskowej do prowadzenia działań specjalnych w świetle strategii obronnej RP. Próba analizy systemowej 	Bezpieczeństwo państwa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Baza danych wojskowo-geograficznych w zautomatyzowanym systemie dowodzenia 	Geografia wojenna i topografia wojskowa	1999
GRZYB Julian k. doc. dr hab.	Doskonalenie topograficznych zobrazowań terenu dla potrzeb prowadzenia walki i operacji wojsk lądowych	Sztuka wojenna Geografia wojenna i topogr. wojskowa	1991
KOŁOWSKI Andrzej of. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza i ocena działalności naukowo-badawczej na przykładzie nauk wojskowych 	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Prakseologiczne uwarunkowania w szkoleniu specjalistycznym podchorążych Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych 	Dydaktyka wojskowa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> System zaopatrywania materiałowego wojsk lotniczych 	Logistyka	1999
ACHOWSKI Zbigniew k. dr hab.	Miejsce duszpasterstwa wojskowego w systemie wychowania żołnierzy	Nauki wojskowe Wych. obronne	1994
ACIWA Czesław of. dr hab.	Socjologiczne aspekty funkcjonowania hitlerowskich obozów koncentracyjnych na ziemiach polskich	Nauki wojskowe Wychowanie obronne	1993
ĄNCZUK Stanisław k. w st. spocz.	<ul style="list-style-type: none"> Przydatność infrastruktury transportu samochodowego Górnośląskiego Rejonu Operacyjnego na potrzeby obronne. Studium wojskowo-geograficzne 	Geografia wojenna i topografia wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ przestrzeni geograficznej na działanie wojskowe służby zdrowia w obronie 	Bezpieczeństwo państwa	1999
ĄNCZYK Henryk k. dr hab.	Zabezpieczenie logistyczne wojsk lądowych Sił Zbrojnych II RP w latach 1936-1939	Historia najnowsza	2000
AWECKI Piotr of. dr hab.	Budownictwo wojskowe w Warszawie w latach 1918-1939	Historia najnowsza	2000
ĘPAK Józef k. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Żandarmeria wojskowa w systemie obronnym państwa 	System obrony państwa	1997

	<ul style="list-style-type: none"> Ocena stanu bezpieczeństwa militarnego państwa 	Bezpieczeństwo państwa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ ograniczenia zbrojeń militarnych na stosowanie formy przemocy zbrojnej 	Bezpieczeństwo państwa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Metoda oceny wartości modeli systemu sił zbrojnych 	System obronny państwa	1999
TĘPIEŃ Ryszard łk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Optymalizacja przygotowania medyczno-sanitarnego studentek (na przykładzie byłych studiów wojskowych UW i WSPS) 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Dydaktyka wojsk.	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Motywacyjne uwarunkowania procesu kształcenia studentów wyższych szkół wojskowych 	Dydaktyka wojskowa	1997
	<ul style="list-style-type: none"> Strukturalne i rzeczowe uwarunkowania edukacji obronnej społeczeństwa RP 	Bezpieczeństwo państwa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Środowisko wojskowe jako determinant jakości szkolenia bojowego w oddziałach i związkach taktycznych 	Dydaktyka wojskowa	2000
	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany postaw kandydatów na oficerów wobec zawodu w procesie kształcenia w wojskowej szkole wyższej (na przykładzie Wojskowej Akademii Technicznej) 	Dydaktyka wojskowa	2000
UTOWSKI Sławomir mdr dr hab. inż.	Analiza skuteczności biernej obrony przeciwrakietowej okrętu z użyciem wystrzeliwanych celów pozornych wykorzystujących zapalniki elektroniczne	Nauki wojskowe Taktyka	1994
ZWEDA Edmund łk dr hab.	Kształcenie pedagogiczne oficerów wojska polskiego II Rzeczypospolitej	Nauki wojskowe Dowodzenie	1995
ZULC Bogdan łk prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie etosu oficerskiego w działalności edukacyjnej Akademii Obrony Narodowej 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie cech psychofizycznych dowódcy wymaganych w dowodzeniu wojskami w działaniach bojowych 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Ćwiczenia taktyczno-operacyjne w przygotowaniu studentów AON 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Nauczanie umiejętności raketowo-strzeleckich podchorążych w Wyższej Szkole Oficerskiej Obrony Przeciwlotniczej 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Baza dydaktyczna w systemie przygotowania kadr dowódczo-sztabowych Akademii Obrony Narodowej 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie oficerów do pełnienia funkcji nauczycieli akademickich przedmiotów taktycznych 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1995
	<ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń w związkach taktycznych i oddziałach artylerii 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1995
	<ul style="list-style-type: none"> Samokształcenie podchorążych jako główny determinant przygotowania profesjonalnego oraz karier zawodowych oficerów WP 	Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Oddziaływanie psychologiczne w operacji obronnej 	Sztuka operacyjna	1998

	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie samodzielności zadaniowej u podchorążych w procesie nauczania taktyki 	Dydaktyka wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Proces nauczania przedmiotów radioelektronicznych w Akademii Marynarki Wojennej 	Dydaktyka wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki kawalerii powietrznej w operacjach na obszarze kraju 	Sztuka operacyjna	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura dydaktyczna w kształceniu podchorążych 	Dydaktyka wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Dydaktyka taktyki wojsk obrony przeciwchemicznej w aspekcie kształcenia kursowego 	Dydaktyka wojskowa	2000
MUSZCZYŃSKI Paweł k dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Użycie narzutowych zapór minowych w obronie 	-	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie żywotności wojsk dywizji w obronie w aspekcie rozbudowy fortyfikacyjnej terenu 	Nauki wojskowe Taktyka	1995
PIBIOREK Zbigniew k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja rozpoznania w obronie dywizji zmechanizowanej 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Właściwości obrony dywizji w nocy – historia i współczesność 	Nauki wojskowe Taktyka	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Manewr w obronie (na przykładzie wojen bliskowschodnich lat 1973-1991) 	Nauki wojskowe Taktyka	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Właściwości obrony rzek granicznych przez pułk zmechanizowany (na przykładzie Odry) 	Nauki wojskowe Taktyka	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Kryteria oceny efektywności szkolenia pododdziałów i oddziałów wojsk lądowych 	Nauki wojskowe Taktyka	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Działania nieregularne w operacji obronnej 	Taktyka	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Współdziałanie odwodu ogólnowojskowego korpusu z siłami obrony terytorialnej podczas zwalczania desantu powietrznego 	Taktyka	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Rejony rażenia ogniowego w obronie związku taktycznego 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja przygranicznego pasa przesłaniania 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Manewr w obronie związku taktycznego 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie brygadą w walce 	Dowodzenie	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany organizacyjno-funkcjonalne stanowisk dowodzenia brygady zmechanizowanej w aspekcie wymagań przyszłego pola walki 	Dowodzenia	2000
	<ul style="list-style-type: none"> • Polskie koncepcje bezpieczeństwa okresu odrodzenia i ich odniesienia do współczesności 	Bezpieczeństwo państwa	2000
ADKOWSKI Stanisław k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Metodyka ćwiczeń taktycznych wojsk obrony przeciwchemicznej 	Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie pododdziałów ratownictwa wojsk obrony przeciwchemicznej 	Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona związku taktycznego prowadzącego działania zaczepne na obszarze Krakowskiego Okręgu Wojskowego przed toksycznymi środkami przemysłowymi 	Taktyka	1998

	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ chemicznych skażeń przemysłowych na możliwości działania wojsk na obszarze POW 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> Zagrożenie środowiska a osiąganie gotowości bojowej przez jednostki wojskowe (na przykładzie województwa toruńskiego) 	Logistyka	1999
	<ul style="list-style-type: none"> Organizowanie gaszenia pożarów leśnych na terytorium RP 	Bezpieczeństwo państwa	2000
WIĄTNICKI Wacław k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> Koncepcja taktyczno-informatyczna systemu programowania lotów 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1990
	<ul style="list-style-type: none"> Model nauczania słuchaczy zautomatyzowanych systemów dowodzenia wojskami przez Wydział Wojsk Lotniczych i OP AON 	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Kierunki doskonalenia procesu zabezpieczenia meteorologicznego szkolenia lotniczego w WOSL 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Programowanie elementów nawigatorskich w szkoleniu taktyczno-bojowym lotnictwa myśliwskiego 	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
	<ul style="list-style-type: none"> Podstawy taktyczno-techniczne metodyki tworzenia bazy danych na przykładzie systemu programowania lotów 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1992
	<ul style="list-style-type: none"> Kierunki rozwoju pokładowych systemów walki radioelektronicznej lotnictwa 	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Rozwiązywanie współczesnych problemów nawigatorskiego zabezpieczenia działań bojowych lotnictwa myśliwskiego za pomocą programowania komputerowego 	Nauki wojskowe Zabezpieczenie bojowe działań	1993
	<ul style="list-style-type: none"> System informowania ekologicznego sił powietrznych 	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	1993
	<ul style="list-style-type: none"> Koncepcja zwiększania efektywności taktycznej systemów uzbrojenia statków powietrznych na współczesnym polu walki 	Nauki wojskowe Użycie uzbr. i sprz. technicznego	1994
	<ul style="list-style-type: none"> Polski przemysł lotniczy na tle światowego przemysłu aerokosmicznego i potrzeb obronnych 	Nauki wojskowe Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1995
	<ul style="list-style-type: none"> Przekształcenia strukturalno-funkcjonalne systemu kontroli przestrzeni powietrznej RP stymulujące konieczne kwalifikacje wojskowego personelu służby ruchu lotniczego 	Nauki wojskowe Zabezp. bojowe i logistyczne	1996
	<ul style="list-style-type: none"> Rozpoznanie powietrzne i kosmiczne do celów taktyczno-peracyjnych w Siłach Powietrznych RP 	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1996
<ul style="list-style-type: none"> Lotnictwo cywilne w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej 	Użycie uzbrojenia i sprzętu technicznego	1997	

	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenia przez cele w Siłach Powietrznych RP. Metody dowodzenia 	Dowodzenie	1998
SWIĄTNICKI Zbigniew ppłk dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie systemów satelitarnych w szkoleniu pilotażowym i taktycznym w Wyższej Szkole Oficerskiej Sił Powietrznych 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcja szkolenia operacyjno-taktycznego dla potrzeb integracji Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej z NATO 	Sztuka operacyjna	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpilotowe środki rażenia w siłach powietrznych 	Taktyka	2000
	<ul style="list-style-type: none"> • Taktyczna i techniczna koncepcja automatyzowania rozpoznania powietrznego 	Taktyka	2000
	<ul style="list-style-type: none"> • Efektywność taktyczna samolotów w aspektach masowo-geometrycznych 	Taktyka	2000
TELEP Jerzy płk doc. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ działalności naukowej w dziedzinie operacyjno-organizacyjnej na proces szkolenia wojsk 	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Kierunki doskonalenia wybranych elementów systemu kształcenia oficerów Sił Zbrojnych RP 	Sztuka wojenna Metodyka szkolenia wojsk	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Kierowanie i strategiczne dowodzenie w systemie obronnym państwa (infrastruktura telekomunikacyjna) 	Nauki wojskowe Obronność państwa	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Łączność w systemie obronnym RP 	Nauki wojskowe System obronny państwa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Interoperacyjność systemu łączności SZ RP z systemami NATO 	Dowodzenie	2000
TOMASZEWSKI Adam płk prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Użycie środków do strzelania na wprost w walce z bronią pancerną przeciwnika w obronie dywizji 	Nauki wojskowe Taktyka	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Modyfikacja dowodzenia w wojskach lądowych w aspekcie integracji Polski z NATO 	Dowodzenie	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Ogólne wsparcie ogniowe w operacji obronnej 	Sztuka operacyjna	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie informatycznej bazy danych w kierowaniu zabezpieczeniem logistycznym brygady 	Dowodzenie	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie artylerii do ognia pośredniego w działaniach opóźniających dywizji 	Taktyka	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpośrednie wsparcie ogniowe wojsk w obronie 	Dowodzenie	2000
WŁODARSKI Andrzej płk dr hab.	Perspektywiczny model systemu kształcenia wojskowego w RP	Sztuka wojenna Obronność państwa	1993
WOJNAROWSKI Jan płk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie systemu pokojowego uzupełniania wojsk w Pomorskim Okręgu Wojskowym z zastosowaniem techniki mikrokomputerowej 	Sztuka wojenna Organizacja, mobil. i uzupełnienie SZ	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja i przygotowanie żołnierzy rezerwy na potrzeby sił zbrojnych 	Sztuka wojenna Organizacja, mobil. i uzupełnienie SZ	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie rezerw oficerskich sił zbrojnych RP 	Nauki wojskowe Metodyka wojskowa	1993

	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie systemu uzupełnienia sił zbrojnych stanem osobowym w czasie wojny 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • System szkolenia żołnierzy rezerwy na potrzeby wojsk lotniczych i obrony powietrznej 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenia procesu mobilizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie organizacyjno-mobilizacyjne układu pozamilitarnego systemu obronnego państwa 	System obronny państwa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Transport samochodowy w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1999
WOJTOWICZ Wiesław prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie techniczne wojsk armii w operacji obronnej prowadzonej na terytorium RP 	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	1990
	<ul style="list-style-type: none"> • Wychowanie patriotyczne żołnierzy I i II Armii WP w okresie II wojny światowej 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Teoria wychowania wojskowego	1992
WRÓBLEWSKI Ryszard płk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona w górach i jej wpływ na struktury organizacyjne wojsk lądowych 	Taktyka	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Wojskowe aspekty bezpieczeństwa Polski w środowisku międzynarodowym 	Nauki wojskowe Bezpieczeństwo państwa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ warunków terenowych i klimatycznych na prowadzenie obrony w górach (na przykładzie Sudetów) 	Nauki wojskowe Taktyka	1994
WRÓBLEWSKI Wiesław płk dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Centralny Ośrodek Szkolenia Specjalistów Technicznych Wojsk Lotniczych im. gen. Walerego Wróblewskiego (1970-1990) 	Historia	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej w latach 1928-1939 	Historia najnowsza	2000
WYSZCZELSKI Lech płk prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Komitet Obrony Rzeczypospolitej 1936-1939 	Nauka o wychow. w siłach zbrojnych Wychowanie obronne	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Sztuka wojenna w polsko-ukraińskim konflikcie zbrojnym 1918-1921 	Historia sztuki wojennej	1998
ZABŁOCKI Eugeniusz płk pil. prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Współdziałanie lotnictwa myśliwskiego z naziemnymi siłami i środkami obrony powietrznej 	Sztuka wojenna Taktyka	1992
	<ul style="list-style-type: none"> • Dowodzenie wojskami w systemie obrony powietrznej na terytorium kraju 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawowe problemy funkcjonowania stanowisk dowodzenia batalionów i kompanii radiotechnicznych w zakresie przygotowania i warunków pracy zmian bojowych 	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	1993

	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie specjalistyczne oficerów – dowódców przeciwlotniczych 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Optymalizacja szkolenia pilotów w Wyższej Szkole Lotniczej poprzez podstawowe szkolenie selekcyjne i pilotażowe szkolenie w toku studiów (pr. zespołowa) 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Czasowe i przestrzenne uwarunkowania zastosowania bojowego samolotu MiG-29 	Nauki wojskowe Taktyka rodzajów sił zbroj., wojsk i sł.	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Model perspektywicznego systemu dowodzenia obroną powietrzną RP oraz kierunki jego automatyzacji 	Dowodzenie wojskami	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Zwalczanie celów powietrznych nisko i wolno latających samolotami szkolno-bojowymi 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ nowych systemów uzbrojenia na taktykę działań bojowych lotnictwa myśliwskiego 	Taktyka	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Struktura zawodowa kadry Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej w docelowym modelu organizacyjnym – 2012 	Dowodzenie	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • System kontroli przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej w czasie kryzysu i wojny 	Dowodzenie	2000
MAJAS Stanisław k dr hab.	Polskie ratownictwo lotnicze	Sztuka operacyjna	2000
MAWADZKI Stanisław k doc. dr	<ul style="list-style-type: none"> • Doświadczenia z prowadzenia działań obronnych przez Wojsko Polskie w operacjach 1944-1945 	Sztuka wojskowa Historia sztuki woj. i myśli wojskowej	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i funkcjonalność tyłów lotniczych Wojska Polskiego w latach 1945-1949 	Sztuka wojenna Historia sztuki wojennej	1992
MAKRODOWSKI Bogdan k dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy teorii maskowania w obronie powietrznej 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona powietrzna Rzeczypospolitej Polskiej w aspekcie przemian polityczno-wojskowych w Europie 	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	1995
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona powietrzna okręgu wojskowego 	Nauki wojskowe System obronny państwa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie decyzji o obronie powietrznej 	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona powietrzna ogólnowojskowego związku taktycznego w szczególnych warunkach fizyczno-geograficznych 	Nauki wojskowe Taktyka rodzajów wojsk i służb.	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona przeciwlotnicza brygady piechoty górskiej 	Nauki wojskowe Taktyka rodz. wojsk i służb	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona przeciwlotnicza ogólnowojskowego związku operacyjnego w pogotowiu operacyjnym 	Nauki wojskowe Szt. operacyjna	1996

	<ul style="list-style-type: none"> • Metoda określania możliwości bojowych wojsk obrony powietrznej 	Taktyka	2000
TELINSKI Jerzy k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne działania wojsk lądowych i obrony cywilnej na obszarze odpowiedzialności Krakowskiego Okręgu Wojskowego (na przykładzie województwa zamojskiego) 	Nauki wojskowe Szt. operacyjna	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Marsz wojsk na obszarze kraju w okresie zagrożenia militarnego 	Sztuka operacyjna	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń operacyjnych i taktycznych w Akademii Obrony Narodowej w aspekcie teorii czynności 	Dydaktyka wojskowa	2000
UBEK Józef k dr hab. inż.	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcja i wykorzystanie systemu łączności o strukturze sieciowej na potrzeby kierowania obronnością państwa 	System obronny państwa	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Model terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Perspektywiczny model systemu łączności kierowania obronnością państwa w stanach nadzwyczajnych 	Bezpieczeństwo państwa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Model jakościowej oceny pancernych i przeciwpancernych środków walki wybranych państw 	Bezpieczeństwo państwa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	2000
EGNAŁEK Kazimierz k prof. dr hab.	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwości wykorzystania metod aktywizujących w nauczaniu taktyki w Wyższej Oficerskiej Szkole Radiotechnicznej 	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	1991
	<ul style="list-style-type: none"> • Środki dydaktyczne w przygotowaniu taktycznym podchorążych 	Sztuka wojenna Metodyka szkolenia	1993
	<ul style="list-style-type: none"> • Model przygotowania zawodowego dowódców batalionów piechoty i czołgów na wyższych kursach doskonalenia oficerów 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1994
	<ul style="list-style-type: none"> • Zastosowanie nowoczesnej technologii kształcenia dla potrzeb doboru i przygotowania zawodowego personelu służby inżynieryjno-lotniczej 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ szkolenia podstawowego na proces przygotowania zawodowego pilota wojskowego 	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	1996
	<ul style="list-style-type: none"> • Model kształcenia doskonalącego oficerów Wojska Polskiego na przykładzie pionu dowódczego wojsk pancernych i zmechanizowanych 	Dydaktyka wojskowa	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie zawodowe młodszych specjalistów wojsk inżynieryjnych 	Dydaktyka wojskowa	1997
	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturyzacja treści a efekty szkolenia pododdziałów łączności w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej 	Dydaktyka wojskowa	1998

	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie wyobraźni w przygotowaniu zawodowym pilota wojskowego w aspekcie bezpieczeństwa lotów 	Dydaktyka wojskowa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie kadetów Szkoły Chorążych Personelu Technicznego Lotnictwa do działalności szkoleniowo-metodycznej w jednostkach wojskowych 	Dydaktyka wojskowa	1998
	<ul style="list-style-type: none"> • Czynniki racjonalizujące ocenianie osiągnięć kadetów w nauczaniu – uczeniu się przedmiotów wojskowych 	Dydaktyka wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcja przygotowania taktycznego podchorążych Wojskowej Akademii Technicznej 	Dydaktyka wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie wypadkom z bronią strzelecką w szkoleniu bojowym pododdziałów wojsk lądowych 	Dydaktyka wojskowa	1999
	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie techniczne dowódców pododdziałów wojsk zmechanizowanych i pancernych w świetle wymagań przyszłego pola walki (na przykładzie wyższej szkoły oficerskiej) 	Dydaktyka wojskowa	2000

3.5. Prace habilitacyjne obronione w latach 1990-2000

Praca habilitacyjna w zawodzie nauczyciela akademickiego jest podstawowym warunkiem uzyskania tytułu naukowego profesora i warunkiem awansu zawodowego (objęcie stanowiska profesora nadzwyczajnego). Rozprawa habilitacyjna powinna m.in. stanowić osiągnięcie naukowe w rozpatrywanej dziedzinie wiedzy, zaś osiągnięcie naukowe habilitanta powinno być odpowiednio rozległe i rozwojowe dla dalszych możliwości poznawczych. Praca powinna spełniać kryterium oryginalności.

Do przewodu habilitacyjnego może być dopuszczona osoba, która posiadając stopień naukowy doktora, „(...) uzyskała znaczny dorobek naukowy lub artystyczny i przedłożyła rozprawę habilitacyjną”⁷.

Według cytowanej Ustawy rozprawę habilitacyjną może stanowić zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne lub technologiczne, jeśli spełnia wymagania ujęte w definicji rozprawy (ust. 1). Rozprawę habilitacyjną może stanowić część pracy zbiorczej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego odpowiadającym wymaganiom niniejszej Ustawy.

Warto w tym miejscu dodać, że w komentarzu Centralnej Komisji stwierdza się, że: „Rozprawie habilitacyjnej powinno się stawiać duże wymagania. Ma ona bowiem być dowodem »znacznego wkładu«” kandydata w rozwój dyscypliny naukowej. Rozprawa musi więc zawierać sformułowaną analizę i w określonych dyscyplinach rozwiązanie nowego problemu naukowego, ważnego dla rozwoju dyscypliny nauki, bądź rozwiązanie problemu znanego już, lecz dotychczas nie rozstrzygniętego”⁸. W dalszej części tego komentarza czytamy, że: „Opracowanie problemu naukowego powinno być dokonane metodami badawczymi zapewniającymi wysoką jakość i wiarygodność uzyskanych wyników. Rozprawa habilitacyjna powinna ponadto charakteryzować się wysokim poziomem pod względem formy opracowania; winna być napisana jasno oraz opatrzona aparatem naukowym zawierającym wykaz publikacji i innych źródeł, na których oparł się autor”⁹.

Z uwagi na pewne kłopoty interpretacyjne Ustawy dotyczące obowiązku publikowania rozprawy habilitacyjnej warto odwołać się do przywołanego wcześniej komentarza Centralnej Komisji. Otóż „obowiązek publikacji rozprawy habilitacyjnej ma na celu nie tylko

⁷ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o tytułach naukowych i stopniach naukowych (DzU Nr 65, poz. 386), art. 14.

⁸ Kryteria oceny kwalifikacji kadry naukowej (komentarz). Centralna Komisja do spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, Warszawa, 22 czerwca 1992, s. 8.

⁹ Tamże, s. 9.

udostępnienie specjalistom jej wyników, lecz także stworzenie warunków do szerszej, krytycznej oceny tego opracowania. Dlatego wymaga się opublikowania rozprawy jeszcze przed wszczęciem przewodu habilitacyjnego”. Dalej stwierdza się, że rozprawa jest opublikowana, gdy została wydana drukiem w formie zwartej albo jako szereg samodzielnych publikacji na wspólny temat. Uwzględniając postanowienia ustawy, iż „wymaganiu publikacji czyni zadość upowszechnianie rozprawy”, Centralna Komisja za dopuszczalną formę publikacji przyjmuje wydrukowanie (albo przygotowanie inną techniką) rozprawy poza wydawnictwem naukowym i udostępnianie jej instytucjom zajmującym się dyscypliną, do której zalicza się rozprawę, w tym: wszystkim jednostkom uprawnionym do nadawania w tej dyscyplinie stopni naukowych oraz profesorom, którzy reprezentują dyscyplinę i specjalność stanowiącą zakres pracy.

Taką zastępczą formę publikacji powinno się stosować przede wszystkim w tych dyscyplinach, w których możliwości publikowania w wydawnictwach naukowych są ograniczone¹⁰ - (podkreślenie E.P.).

Mając na uwadze ustawowy obowiązek upowszechniania oraz specyfikę przedmiotu badań w naukach wojskowych – przejawiającą się m. in. w ograniczonych możliwościach publikowania – w uczelni jako zasadę przyjęto upowszechnianie prac habilitacyjnych poprzez Zeszyty Naukowe AON.

Według R. Kolmana¹¹ specyfikę rozprawy habilitacyjnej wyznaczają m.in. wkład poznawczy i jakość rozprawy. Zgodnie z cytowaną wcześniej Ustawą¹² „rozprawa habilitacyjna powinna stanowić znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej”. Wspomniany uczyony dla potrzeb interpretacji formalnej, ów „znaczny wkład” definiuje jako „samodzielne i oryginalne osiągnięcie poznawcze autora, stanowiące istotny element rozwojowy w określonej dyscyplinie naukowej”¹³. Jednocześnie w nawiązaniu do przepisów prawnych przed 12 września 1990 r. i wymienionego tam kryterium „twórczy wkład”, profesor zauważa, że „nie każdy znaczny wkład – jest wkładem twórczym, ale każdy twórczy wkład – jest jednocześnie wkładem znaczącym”¹⁴.

Na jakość rozprawy habilitacyjnej składają się kryteria merytoryczne i ujęciowe. Pierwsze odnoszą się do oryginalności, wyrazistości, zasięgu, efektywności i rozwojowości

¹⁰ Tamże, s.10.

¹¹ Zob. R. Kolman, *Poradnik dla doktorantów i habilitantów*, Bydgoszcz 1996, s. 17.

¹² Ustawa..., dz. cyt., art. 15 ust.1.

¹³ R. Kolman, dz. cyt., s. 143.

¹⁴ Tamże, s. 142.

zdefiniowanego wyżej twórczego wkładu oraz kompleksowości ujęcia treści, przeglądowości rozpatrywanej tematyki, praktycyzmu i teoretyzmu treści.

Kryteria ujęciowe – zdaniem R. Kolmana – należy odnosić do: rzeczowości treści, pojemności rozprawy, logiki ujęcia strukturalnego, przejrzystości tytułowej fragmentów treści, ekspozycji graficznej i tabelarycznej treści, kompletności, zastosowanej terminologii i symboliki, a także poprawności językowej, elementów bibliograficznych i staranności korekty¹⁵.

Materiał analityczny dotyczący prac habilitacyjnych wykonanych w AON w minionym dziesięcioleciu ilustrują tabele „Autorzy i tematy prac habilitacyjnych 1990-2000” oraz „Wykaz prac habilitacyjnych złożonych w latach 1990-2000” (ujęcie chronologiczne).

¹⁵ Tamże, s. 143-146.

Autorzy i tematy prac habilitacyjnych wykonanych w latach 1990-2000

Nazwisko i imię autora	Stopień	Temat pracy	Specjalność	Miejsce pracy	Rok ukończenia habilitacji
BALCEROWICZ Bolesław	gen bryg.	Problemy strategii obronnej państwa średniej wielkości	Nauki wojskowe System obrony państwa	AON	1995
BOGUSZ Tadeusz	plk	Modelowe ujęcie organizowania i prowadzenia wojskowych badań naukowych podczas ćwiczeń z uwzględnieniem doboru metod badawczych (pr. zespołowa)	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	Szt. Gen. WP	1991
CHYLAK Emil	plk	Logistyka w strategii wojskowej	Nauki wojskowe Ekonomika wojskowa	Instytut Logistyki WAT	1994
CIBOROWSKI Leopold	plk	Rozpoznanie radioelektroniczne szczebla taktycznego wojsk lądowych i metodyka obliczania efektywności krótkofalowego rozpoznania radiowego	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON	1992
CIEŚLARCZYK Marian	plk	Psycho społeczne i organizacyjne elementy bezpieczeństwa i obronności		WIBS	1998
DROST Michał	plk	Sily niemilitarne w obronie RP	Bezpieczeństwo państwa	AON	1999
DWORECKI Stanisław	plk	System zabezpieczenia meteorologicznego wojsk lądowych w operacji obrony armii	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON	1992
FICOŃ Krzysztof	kmr por.	Symulacyjne modelowanie potencjału bojowego okrętowych sił morskich państw nadbałtyckich w aspekcie prognozowania obronnego	Nauki wojskowe System obrony państwa	AMW	1995

FLANEK Czesław	plk	Wspomaganie dowodzenia w systemie OPL wojsk operacyjnych	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	AON	1992
GIERMAKOWSKI Lech	plk	Przemysł w potencjale ekonomiczno-obronnym kraju	Sztuka wojenna Obronność państwa	Min. Pracy Dep. Obr.	1992
GROSZEK Zbigniew	plk	Rozpoznanie w systemie obrony powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej	Nauki wojskowe System obrony państwa	AON	1995
HARMATA Władysław	ppłk	Działanie i wykorzystanie batalionu w odkażaniu umundurowania w operacji zaczepnej frontu. Prowadzenie likwidacji skażeń w operacjach obronnych na obszarze kraju	Nauki wojskowe Taktyka	Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii	1994
HERMAN Henryk	plk	Geneza sztuki operacyjnej	Nauki wojskowe Historia sztuki wojennej	AON	1993
HUZARSKI Michał	plk	Obrona związku taktycznego	Nauki wojskowe Taktyka	AON	1993
ILNICKI Marek	kmdr ppor.	Rozwój i użycie morskiej broni minowej. Aspekty strategiczno-obronne i prawno-międzynarodowe	Bezpieczeństwo państwa	AMW	1997
JAKUBCZAK Ryszard	plk	Wojska obrony terytorialnej III Rzeczypospolitej	Obrona terytorialna	AON	1999
JARECKI Czesław	plk	Organizacja porażenia ogniowego w działaniach zaczepnych	Sztuka wojenna Taktyka	AON	1992
KACZMAREK Waldemar	plk	Natarcie związku taktycznego	Taktyka	AON	1998
KALINOWSKI Romuald	plk	Obrona cywilna w Rzeczypospolitej Polskiej	Obrona cywilna	AON	2000
KLEJNOW Jerzy	kmdr	Ocena skuteczności maskowania operacyjnego nawodnych sił uderzeniowych	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AMW	1992
KLIMECKI Michał	-	Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Wschodnią Galicję 1918-1919. Aspekty polityczne i wojskowe	Historia najnowsza	AON	1998
KMIECIK Tadeusz	plk rez.	Polskie lotnictwo wojskowe w latach 1945-1962. Organizacja, szkolenie i problemy kadrowe	Historia najnowsza	WIH	2000

KOBIERSKI Jan	plk	Podstawy teorii kierowania ogniem naziemnych systemów obrony powietrznej	Taktyka	WAT	1997
KOPCZEWSKI Marian	plk	Geneza i rozwój wojsk obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych sił zbrojnych Polski	Sztuka wojenna Historia szt. wojennej	WSO OPL	1992
KOTLICKI Stanisław	plk	Podstawy teorii dowodzenia	Nauki wojskowe System obrony państwa	WSOWOPL	1994
KOWALCZYK Lucjan	plk	Kierunki doskonalenia funkcjonowania Wyższej Szkoły Wojskowej	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	WOSR	1993
KOWALEWSKI Marian	plk	System łączności dywizji	Nauki wojskowe Dowodzenie	WSO WŁ	1996
KUCHARSKI Marek	plk	Modelowe ujęcie organizowania i prowadzenia wojskowych badań naukowych podczas ćwiczeń z uwzględnieniem doboru metod badawczych (pr. zespolowa)	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	AON	1991
KULIŚ Jerzy	kmdr	Zwalczanie okrętów podwodnych	Taktyka	AMW	1999
KWIASOWSKI Zbigniew	plk	Obrona i ochrona jednostek i urządzeń logistycznych w operacji obronnej	Logistyka	WAM	1999
LIDWA Witold	plk	Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju	Sztuka operacyjna	AON	2000
MAKOWSKI Andrzej	kmdr	Uwarunkowania działalności sił morskich na Bałtyku	Nauki wojskowe Obronność państwa	AMW	1993
MICHNIAK Józef	plk	Podstawy teorii kierowania polowymi systemami łączności wojsk lądowych	Dowodzenie	AON	1999
MISZAŁSKI Włodzimierz	plk	Modelowanie konfliktowych sytuacji decyzyjnych	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	WAT	1992
MRO CZKO Franciszek	plk	Żywotność bojowa sił powietrznych i metoda jej oceny	System obrony państwa	WAT	1997
NOWAK Ireneusz	plk	Doskonalenie systemu obrony przeciwchemicznej związku operacyjnego	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON	1993

OLSZEWSKI Ryszard	gen. bryg.	Sily powietrzne w odstraszeniu militarnym	Bezpieczeństwo państwa	-	1998
OSTROKÓLSKI Andrzej	plk	Projektowanie systemu obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych z uwzględnieniem warunków terenowych i klimatycznych Polski	Nauki wojskowe Obronność państwa	WSOWOPlot.	1993
PAWŁOWSKI Jacek	plk	Przeciwnatarcie	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna	AON	1993
PISZCZEK Wojciech	plk	Modele miar systemu inżynierii ruchu morskiego	Nauki wojskowe Sztuka wojenna	Wyższa Szkoła Morska	1994
RUTKOWSKI Cezary	plk	Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej	Strategia wojenna i wojskowa	AON	1999
SADOWSKI Józef	plk	Kierowanie ogniem systemów obrony przeciwlotniczej	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	-	1992
SMOLIŃSKI Józef	ppłk	Polonia obu Ameryk w wojskowo-mobilizacyjnych planach rządu na uchodźstwie (1939-1945)	Historia	AON	1999
STAŃCZUK Stanisław	plk	Analityczna ocena rejonów RP w aspekcie obronnym	Sztuka wojenna Geogr. wojenna i topografia wojskowa	AON	1992
STAŃCZYK Henryk	plk	Operacja sandomiersko-śląska I Frontu Ukraińskiego. Bitwa o Górną Śląsk	Historia najnowsza	AON	1998
STĘPAK Józef	plk	Ocena wpływu elementów fizycznej dostępności lądowego teatru działań wojennych na efektywność walki zbrojnej	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AON	1991
SUTOWSKI Sławomir	kmdr	Użycie celów pozornych w obronie przeciwrakietowej zespołu okrętu	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe	AMW	1992
ŚWIĄTNICKI Zbigniew	mjr	Wojskowe systemy eksperckie	Nauki wojskowe System obronny państwa	WAT	1995

ŚWINIARSKI Janusz Marcin	ppłk	O naturze bezpieczeństwa. Od zagadnień ogólnych do militarnych	Bezpieczeństwo państwa	AON	1998
TARASIUK Bogdan	płk	System dowodzenia związku taktycznego. Stan obecny i perspektywy rozwoju	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami	AON	1993
TOMASZEWSKI Adam	płk	Symulacja komputerowa porażenia ogniowego w walce zbrojnej i operacji	Sztuka wojenna Taktyka	AON	1992
TOMASZEWSKI Roman	ppłk	Odbudowa polskiego szkolnictwa wojskowego 1908-1923. (Geneza, koncepcje, struktury, rozwój)	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	MON	1996
WAGNER Marek	-	Stanisław Jabłonowski (1634-1702). Polityk i dowódca	Historia	Akademia Podlaska Siedlce	1999
WIATR Mariusz	płk	Dowodzenie operacyjne w sztuce wojennej	Sztuka operacyjna	AON	1999
WISNIEWSKI Andrzej	nadkomisarz	Inżynieria wiedzy w policyjnym systemie kierowania jako podstawa racjonalizacji decyzji	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami	-	1992
WOLANIN Jerzy	brygadier	Prognozowanie zagrożeń powstałych w warunkach pożaru wewnętrznego	Sztuka operacyjna Obrona cywilna	CNBOP	1991
ZAJAS Stanisław	płk	Lotnictwo szturmowe w walce zbrojnej	Sztuka operacyjna	AON	1998
ZIELŃSKI Jerzy	płk	Dydaktyka taktyki ogólnej	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa	AON	1993
ZUBEK Józef	płk	Ocena jakości stanów osobowych wojsk	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa	AON	1992

3.5.1. Wykaz prac habilitacyjnych złożonych w latach 1990-2000
(ujęcie chronologiczne)

Temat pracy	Imię i nazwisko	Specjalność
1991 rok		
Prognozowanie zagrożeń powstałych w warunkach pożaru wewnętrznego	Jerzy WOLANIN	Sztuka wojenna Obrona cywilna
Ocena wpływu elementów fizycznej dostępności lądowego teatru działań wojennych na efektywność walki zbrojnej	Józef STĘPAK	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytułowe
Modelowe ujęcie organizowania i prowadzenia wojskowych badań naukowych podczas ćwiczeń z uwzględnieniem doboru metod badawczych (pr. zespołowa)	Marek KUCHARSKI	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa
Modelowe ujęcie organizowania i prowadzenia wojskowych badań naukowych podczas ćwiczeń z uwzględnieniem doboru metod badawczych (pr. zespołowa)	Tadeusz BOGUSZ	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa
1992 rok		
System zabezpieczenia meteorologicznego wojsk lądowych w operacji obrony armii	Stanisław DWORECKI	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytułowe
Ocena skuteczności maskowania operacyjnego nawodnych sił uderzeniowych	Jerzy KLEJNOW	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytułowe
Ocena jakości stanów osobowych wojsk	Józef ZUBEK	Sztuka wojenna Metodyka wojskowa
Użycie celów pozornych w obronie przeciwrakietowej zespołu okrętu	Sławomir SUTOWSKI	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytułowe
Inżynieria wiedzy w policyjnym systemie kierowania jako podstawa racjonalizacji decyzji	Andrzej WIŚNIEWSKI	Sztuka wojenna Taktyka
Symulacja komputerowa porażenia ogniowego w walce zbrojnej i operacji	Adam TOMASZEWSKI	Sztuka operacyjna Taktyka
Wspomaganie dowodzenia w systemie OPL wojsk operacyjnych	Czesław FLANEK	Sztuka wojenna Dowodzenie wojskami
Kierowanie ogniem systemów obrony przeciwlotniczej	Józef SADOWSKI	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytułowe
Modelowanie konfliktowych sytuacji decyzyjnych	Włodzimierz MISZALSKI	Sztuka wojenna dowodzenie wojskami
Rozpoznanie radioelektroniczne szczebla taktycznego wojsk lądowych i metodyka obliczania efektywności krótkofalowego rozpoznania radiowego	Leopold CIBOROWSKI	Sztuka wojenna Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tytułowe
Organizacja porażenia ogniowego w działaniach zaczepnych	Czesław JARECKI	Sztuka wojenna Taktyka
Przemysł w potencjale ekonomiczno-obronnym kraju	Lech GIERMAKOWSKI	Sztuka wojenna Obronność państwa
Geneza i rozwój wojsk obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych sił zbrojnych Polski	Marian KOPCZEWSKI	Sztuka wojenna Historia szt. wojennej

3.	Analityczna ocena rejonów RP w aspekcie obronnym	Stanisław STANCZUK	Sztuka wojenna Geogr. wojenna i topografia wojskowa
1993 rok			
2.	Uwarunkowania działalności sił morskich na Bałtyku	Andrzej MAKOWSKI	Nauki wojskowe Obronność państwa
3.	Dydaktyka taktyki ogólnej	Jerzy ZIELIŃSKI	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa
1.	Kierunki doskonalenia Funkcjonowania Wyższej Szkoły Wojskowej	Lucjan KOWALCZYK	Nauki wojskowe Dydaktyka wojskowa
2.	Przeciwnatarcie	Jacek PAWŁOWSKI	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna
1.	Doskonalenie systemu obrony przeciwchemicznej związku operacyjnego	Ireneusz NOWAK	Nauki wojskowe Sztuka operacyjna
3.	Obrona związku taktycznego	Michał HUZARSKI	Nauki wojskowe Taktyka
1.	Geneza sztuki operacyjnej	Henryk HERMAN	Nauki wojskowe Historia sztuki wojennej
1.	System dowodzenia związku taktycznego. Stan obecny i perspektywy rozwoju	Bogdan TARASIUK	Nauki wojskowe Dowodzenie wojskami
1.	Projektowanie systemu obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych z uwzględnieniem warunków terenowych i klimatycznych Polski	Andrzej OSTROKÓLSKI	Nauki wojskowe Obronność państwa
1994 rok			
1.	Podstawy teorii dowodzenia	Stanisław KOTLICKI	Nauki wojskowe System obronny państwa
1.	Modele miar systemu inżynierii ruchu morskiego	Wojciech PISZCZEK	Nauki wojskowe Sztuka wojenna
1.	Logistyka w strategii wojskowej	Emil CHYŁAK	Nauki wojskowe Ekonomika wojskowa
1.	Działanie i wykorzystanie batalionu w odkażaniu umundurowania w operacji zaczepnej fontu. Prowadzenie likwidacji skażeń w operacjach obronnych na obszarze kraju	Władysław HARMATA	Nauki wojskowe Taktyka
1995 rok			
1.	Rozpoznanie w systemie obrony powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej	Zbigniew GROSZEK	Nauki wojskowe System obronny państwa
1.	Problemy strategii obronnej państwa średniej wielkości	Bolesław BALCEROWICZ	Nauki wojskowe Strategia wojenna i wojskowa
1.	Symulacyjne modelowanie potencjału bojowego okrętowych sił morskich państw nadbałtyckich w aspekcie prognozowania obronnego	Krzysztof FICON	Nauki wojskowe System obronny państwa
1.	Wojskowe aspekty eksperckie	Zbigniew ŚWIĄTNICKI	Nauki wojskowe System obronny państwa
1996 rok			
3.	Odbudowa polskiego szkolnictwa wojskowego 1908-1923 (Geneza, koncepcje, struktury, rozwój)	Roman TOMASZEWSKI	Nauki wojskowe System obronny państwa
1.	System łączności dywizji	Marian KOWALEWSKI	Nauki wojskowe Dowodzenie

1997 rok		
Podstawy teorii kierowania ogniem naziemnych systemów obrony powietrznej	Jan KOBIERSKI	Taktyka
Żywotność bojowa sił powietrznych i metoda jej oceny	Franciszek MROCZKO	System obronny państwa
Rozwój i użycie morskiej broni minowej. Aspekty strategiczno-obronne i prawno-międzynarodowe	Marek ILNICKI	Bezpieczeństwo państwa
1998 rok		
O naturze bezpieczeństwa. Od zagadnień ogólnych do militarnych	Janusz Marcin ŚWINIARSKI	Bezpieczeństwo państwa
Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Wschodnią Galicję 1918-1919. Aspekty polityczne i wojskowe	Michał KLIMECKI	Historia najnowsza
Operacja sandomiersko-śląska I Frontu Ukraińskiego. Bitwa o Górną Śląsk	Henryk STAŃCZYK	Historia najnowsza
Siły powietrzne w odstraszeniu militarnym	Ryszard OLSZEWSKI	Bezpieczeństwo państwa
Natarcie związku taktycznego	Waldemar KACZMAREK	Taktyka
Lotnictwo szturmowe w walce zbrojnej	Stanisław ZAJAS	Sztuka operacyjna
Psychospołeczne i organizacyjne elementy bezpieczeństwa i obronności	Marian CIEŚLARCZYK	Bezpieczeństwo państwa
1999 rok		
Polonia obu Ameryk w wojskowo-mobilizacyjnych planach rządu RP na uchodźstwie	Józef SMOLIŃSKI	Historia
Stanisław Jabłonowski (1634-1702). Polityk i dowódca	Marek WAGNER	Historia
Zwalczanie okrętów podwodnych	Jerzy KULIS	Taktyka
Podstawy teorii kierowania polowymi systemami łączności wojsk lądowych	Józef MICHNIAK	Dowodzenie
Prakseologiczne aspekty strategii wojskowej	Cezary RUTKOWSKI	Strategia wojenna i wojskowa
Wojska obrony terytorialnej II Rzeczypospolitej	Ryszard JAKUBCZAK	Obrona terytorialna
Siły niemilitarne w obronie RP	Michał DROST	Bezpieczeństwo państwa
Obrona i ochrona jednostek i urządzeń logistycznych w operacji obronnej	Zbigniew KWIASOWSKI	Logistyka
Dowodzenie operacyjne w sztuce wojennej	Mariusz WIATR	Sztuka operacyjna
2000 rok		
Polskie lotnictwo wojskowe w latach 1945-1962. Organizacja, szkolenie i problemy kadrowe	Tadeusz KMIECIK	Historia najnowsza
Obrona cywilna w Rzeczypospolitej Polskiej	Romuald KALINOWSKI	Obrona cywilna
Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju	Witold LIDWA	Sztuka operacyjna

3.5.2. Klasyfikacja prac habilitacyjnych

W analizowanym okresie rady wydziałów oraz Rada Naukowa WSO, WWL, WLiOP i Rada Naukowa WIH nadały 59 stopni doktora habilitowanego, które następnie zostały zatwierdzone przez Centralną Komisję. Problematyka badawcza podejmowana przez habilitantów dotyczyła przede wszystkim: dowodzenia wojskami (6 prac), zabezpieczenia bojowego, techniczno-specjalnego i tyłowego (6 prac), sztuki operacyjnej (5 prac), taktyki (5 prac), systemu obronnego państwa (5 prac), bezpieczeństwa państwa (5 prac) oraz metodyki wojskowej i obronności państwa – po 3 prace. Opracowano ponadto prace z zakresu: dydaktyki wojskowej, ekonomiki wojskowej, obrony cywilnej, sztuki wojennej (po 2 prace) oraz – po jednej – ze sztuki wojennej, obrony terytorialnej, logistyki i ekonomiki wojskowej.

Miejsce zatrudnienia autorów prac habilitacyjnych: AON - 31 osób, AMW - 6 osób, WAT i AMW - po 4 osoby, MON – 2 osoby, pozostali - zobacz tabela 12.

Materiał analityczny dotyczący omawianej problematyki zamieszczono w tabelach 13 i 14.

Tabela 12

Miejsce zatrudnienia oraz liczba nadanych stopni doktora habilitowanego

Miejsce zatrudnienia	ROK											Ogółem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
w tym z:												
AON	-	2	7	6		2	-	-	5	6	3	31
AMW			2	1		1		1		1		6
WSO			1	1	1		1					4
WAM										1		1
WAT					1	1		2				4
MON			1				1					2
Inne		2	3	1	2				2	1		11
Razem	-	4	14	9	4	4	2	3	7	9	3	59

Liczba nadanych stopni doktora habilitowanego według specjalności

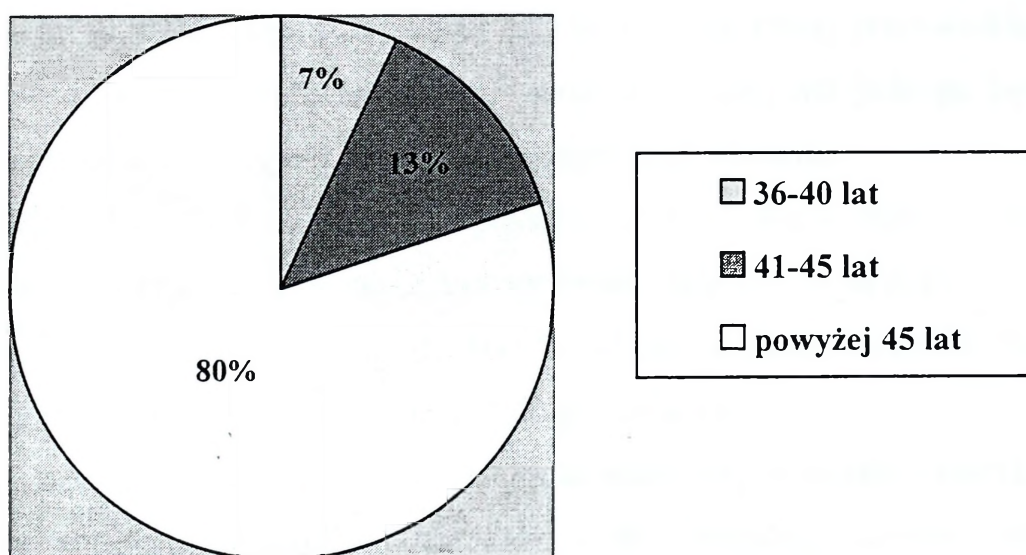
Specjalność	ROK											Razem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Obrona cywilna		1										1
Zabezp. bojowe, tech.-spec. i tyłowe		1	5									6
Metodyka wojskowa		2	1									3
Dowodzenie wojskami			3									3
Taktyka			2									2
Obronność państwa			1	1								2
Historia szt. wojennej			1									1
Geografia wojenna i topografia wojskowa			1									1
Dydaktyka wojskowa				2								2
Nauki wojskowe:												
Sztuka operacyjna				2					1	1	1	5
Taktyka				1	1			1	1	1		5
Historia sztuki wojennej				1								1
Dowodzenie wojskami				1			1			1		3
Obronność państwa				1								1
System obronny państwa					1	3		1				5
Sztuka wojenna					1							1
Ekonomika wojskowa					1							1
Strategia wojenna i wojskowa						1				1		2
Dydaktyka wojskowa							1					1
Bezpieczeństwo państwa								1	3	1		5
Historia najnowsza									2	2	1	5
Logistyka										1		1
Obrona terytorialna										1		1
Obrona cywilna											1	1

3.5.3. Struktura wieku osób, które uzyskały stopień doktora habilitowanego

Średnia wieku osób które uzyskały stopień doktora habilitowanego wynosiła 47 lat. Warto zauważyć, że zaledwie 4 osoby uzyskało ten stopień poniżej 40 roku życia i że tylko 8 osób w przedziale 41-45 rok życia. Oznacza to, że stopień doktora habilitowanego poniżej 45 roku życia uzyskało tylko 20% promowanych osób.

W porównaniu do wskaźników krajowych dotyczących struktury promowanych doktorów i doktorów habilitowanych – cytowanych w tym opracowaniu – należy ocenić, że jest to zjawisko negatywne.

Wiek	R O K											Ogółem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
36-40	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	4
41-45	-	2	-	2	-	-	1	-	1	2	-	8
powyżej 45	-	2	14	7	3	3	-	2	6	7	3	47
Razem	-	4	14	9	4	3	2	3	7	9	3	59

Rys. 7. Struktura wieku osób, które uzyskały stopień doktora habilitowanego

3.6. Profesorowie Akademii Obrony Narodowej

Sprawy związane z nadawaniem tytułu profesora określonej dziedziny nauki lub sztuki reguluje Ustawa z dnia 12 września 1990 roku o tytule naukowym i stopniach naukowych¹⁶. W Ustawie tej czytamy m.in., że tytuł naukowy dożywotnio nadaje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Tytuł naukowy może być nadany osobie (art. 25), która uzyskała stopień doktora habilitowanego i od chwili uzyskania tego stopnia wydatnie powiększyła swój dorobek naukowy oraz posiada poważne osiągnięcia dydaktyczne.

¹⁶ Zob. DzU Nr 65, poz. 386; zmiany: DzU z 1997 r. Nr 43, poz. 272; z 2000 r. Nr 120, poz. 1268.

Warto dodać, że w myśl cytowanej Ustawy „za dorobek naukowy uważa się również wybitnie zrealizowane osiągnięcia projektowe, konstrukcyjne lub technologiczne”, natomiast do osiągnięć dydaktycznych zalicza się również „(...) znaczny udział w zorganizowanym kształceniu kadr naukowych oraz kierowane zespołami badawczymi¹⁷”.

Ponadto Centralna Komisja może w drodze wyjątku zgodzić się na wszczęcie postępowania o nadanie tytułu profesora osobie, która „(...) posiada stopień naukowy doktora i ma wybitne osiągnięcia naukowe”.

Zgodnie z art. 26, ust. 1 i 4 „postępowanie o nadanie tytułu naukowego wszczyna się, za zgodą zainteresowanego, na wniosek osoby ubiegającej się o nadanie tego tytułu, poparty opiniami trzech osób posiadających tytuł naukowy danej dziedziny nauki lub sztuki”, w tym nie więcej niż jednego zatrudnionego w tej samej szkole wyższej, której pracownikiem jest osoba ubiegająca się o nadanie tytułu naukowego, oraz nie więcej niż jednego będącego członkiem rady jednostki organizacyjnej przeprowadzającej postępowanie.

Uchwały rady w przedmiocie: wszczęcia postępowania o nadanie tytułu naukowego, wyznaczania recenzentów, poparcia wniosku o nadanie tytułu naukowego, są podejmowane w głosowaniu tajnym i zapadają bezwzględną większością oddanych głosów przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby osób uprawnionych do głosowania.

Po podjęciu uchwały popierającej wniosek rada właściwej jednostki przesyła go – w terminie jednego miesiąca od podjęcia uchwały – do Centralnej Komisji, która po dokonaniu stosownych czynności i podjęciu uchwały o przedstawieniu kandydata do tytułu naukowego składa Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o nadanie tytułu naukowego.

Uprawnienia do wszczęcia postępowania o nadanie tytułu profesora w grudniu 2000 r. posiadały¹⁸: w dziedzinie nauk wojskowych - Wydział Strategiczno-Obronny, Wydział Wojsk Lądowych, Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej, natomiast w dziedzinie nauk humanistycznych w zakresie historii – Wojskowy Instytut Historyczny.

¹⁷ Ustawa, wyd. cyt., art. 25, ust. 1 i 2.

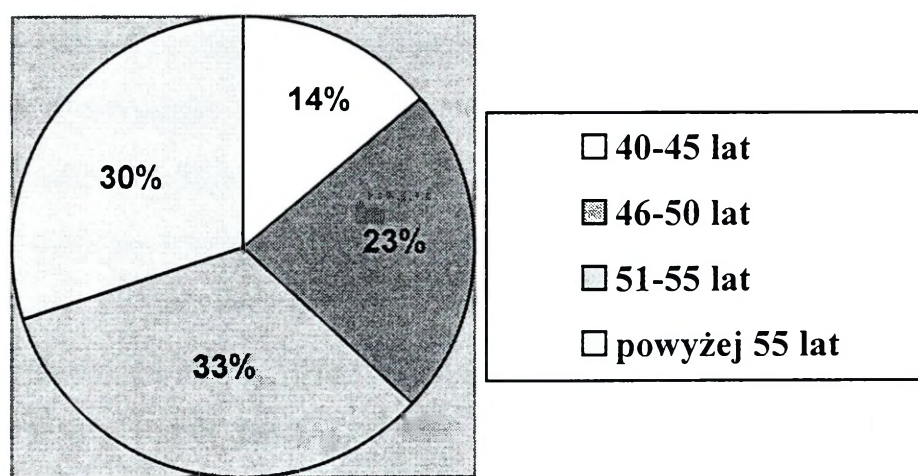
¹⁸ Zob. Obwieszczenie Przewodniczącego Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z dnia 23 września 1998 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych uprawnionych do nadawania stopni naukowych wraz z określeniem nazw nadawanych stopni naukowych (Mon. Pol. Nr 38, poz. 524).

3.6.1. Wykaz osób które uzyskały tytuł profesora w latach 1990-2000

Rok nadania tytułu prof.	Nazwisko i imię	Stopień	Dziedzina nauki	Wydział
1990	1. BRZOSTEK Waldemar Stanisław	płk	nauki wojskowe	Komenda
	2. JEMIOŁO Tadeusz	gen. broni	nauki wojskowe	Komenda
	3. KRAUZE Michał	płk	nauki wojskowe	Komenda
	4. NOWAK Eugeniusz	płk	nauki wojskowe	WWL
	5. ZABŁOCKI Eugeniusz Roman	płk	nauki wojskowe	WWLiOP
1991	1. ROSA Ryszard	płk	nauki humanistyczne	INH
	2. SKRZYP Julian	płk	nauki wojskowe	WSO
1992	1. ANTCZAK Stefan	płk	nauki wojskowe	WWLiOP
	2. PANECKI Tadeusz Władysław	płk	nauki humanistyczne	WIH
	3. SOKOŁOWSKI Andrzej	płk	nauki ekonomiczne	WSO
	4. ŻEGNAŁEK Kazimierz Marian	płk	nauki wojskowe	WWL
1994	1. LASZCZYK Marian	płk	nauki wojskowe	WWL
	2. ŚCIBIOREK Zbigniew	płk	nauki wojskowe	WWL
1995	1. PIOTROWSKI Sylwester	płk	nauki wojskowe	WWL
1996	1. KUNIKOWSKI Jerzy	płk	nauki wojskowe	INH
	2. SZULC Bogdan Mieczysław	płk	nauki wojskowe	WWL
	3. ŚLADKOWSKI Stanisław Tadeusz	płk	nauki wojskowe	WWL
	4. TOMASZEWSKI Adam Kazimierz	płk	nauki wojskowe	WWL
1997	1. MAŃKOWSKI Romuald	płk	nauki wojskowe	WWLiOP
1998	1. JARECKI Czesław	płk	nauki wojskowe	WWL
	2. WYSZCZELSKI Lech	płk	nauki humanistyczne	INH
1999	1. BALCEROWICZ Bolesław	gen. dyw.	nauki wojskowe	Komenda
	2. GRZELAK Czesław Kazimierz	ppłk	nauki humanistyczne	WIH
	3. MICHALAK Wojciech	płk	nauki wojskowe	WWLiOP
	4. NALEPA Edward Jan	płk	nauki humanistyczne	WIH
	5. WRÓBLEWSKI Ryszard	płk	nauki wojskowe	WSO
	6. ZIELIŃSKI Jerzy Walenty	płk	nauki wojskowe	WWL
2000	1. CIBOROWSKI Leopold	płk	nauki wojskowe	WWL
	2. FLANEK Czesław Kazimierz	płk	nauki wojskowe	CI
	3. HUZARSKI Michał	płk	nauki wojskowe	WWL

3.6.2. Struktura wieku osób, które uzyskały tytuł profesora

Wiek	R O K											Ogółem
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
40-45	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	4
46-50	2	1	1	-	-	-	2	-	-	1	-	7
51-55	1	1	1	-	-	1	2	1	1	2	-	10
powyżej 55	-	-	1	-	1	-	-	-	1	3	3	9
Razem	5	2	4	-	2	1	4	1	2	6	3	30

Rys. 8. Grupy wiekowe osób, które uzyskały tytuł profesora

3.7. Umiejętności eksperckie pracowników AON

W okresie reformowania państwa, w tym jego systemu obronnego, ważną rolę do spełnienia ma doradztwo naukowe. Polega ono na opracowywaniu różnego rodzaju ekspertyz i uczestniczeniu jako ekspert w dyskusjach naukowych, udzielaniu konsultacji i przedstawianiu jako specjalista (ekspert) propozycji rozwiązań itp. Warto w tym miejscu przytoczyć przynajmniej słownikowe rozumienie przyjętych terminów. W „Słowniku języka polskiego” pod pojęciem „ekspertyza” rozumie się zbadanie i rozwiązanie przy pomocy biegłych jakiegoś zagadnienia wymagającego specjalnych wiadomości¹⁹. Tamże, a także w „Słowniku wyrazów obcych”²⁰ czytamy, że osoba posiadająca te specjalne wiadomości (wiedzę) nazywana jest ekspertem - (łac. expertus = doświadczony). W rozumieniu potocznym za eksperta uważa się biegłego, rzeczoznawcę powoływanego do wydania

¹⁹ Według Słownika języka polskiego, PWN Warszawa 1983, t.2, s. 525.

²⁰ Por. Słownik wyrazów obcych, PWN Warszawa 1987, s. 178.

orzeczenia lub opinii w sprawach spornych, wchodzących w zakres jego kompetencji. Sądzę, że nie popełni się błędu konstatując, iż terminy ekspert i specjalista traktowane są synonimicznie, gdyż powszechnie za specjalistę uważa się kogoś, kto odznacza się gruntownym znawstwem w jakiejś dziedzinie, biegłego w jakiejś specjalności²¹.

Pracownicy dydaktyczno-naukowi naszej uczelni od wielu lat uczestniczą w tego rodzaju działalności i zawsze pozytywnie odpowiadają na zapotrzebowanie, jakie w tym zakresie formułują różnego rodzaju instytucje wojskowe i poza wojskowe oraz organy władzy ustawodawczej i wykonawczej.

Środowisko naukowe Akademii Obrony Narodowej charakteryzuje się głęboką wiedzą w zakresie dyscyplin i specjalności nauk wojskowych. W toku pracy naukowej, dydaktycznej i związanej z wykonywaniem innych obowiązków służbowych, nauczyciele akademicki systematycznie i w sposób wysoce planowy poszerzają i pogłębiają swój obszar zainteresowania, stając się specjalistami (znawcami) w różnych dziedzinach bezpieczeństwa narodowego i obronności państwa. Usprawnienie działalności informacyjno-eksperckiej - co jest jednym z istotnych zadań naszej uczelni - stworzyło konieczność dokonania przez nauczycieli akademickich samookreślenia swoich kompetencji i specjalności, ze szczególnym uwzględnieniem ważnych obszarów związanych z reformowaniem systemu obronnego państwa oraz funkcjonowaniem sił zbrojnych w nowych uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych.

W 2001 roku zdecydowana większość kadry zawodowej i cywilnych pracowników naukowych zadeklarowało (wypełniając przygotowany w Oddziale Naukowym druk „EKSPERT (załącznik) zakres osobistych kompetencji i specjalności. Udzielone informacje zostały przedstawione Komendantowi Akademii Obrony Narodowej, a ponadto udostępnione szerszemu gronu poprzez Internet oraz intranet w naszej uczelni.

Ogółem złożonych zostało 171 deklaracji. Na tę ilość składa się 50 deklaracji samodzielnych pracowników naukowych (profesorów i doktorów habilitowanych), 117 deklaracji doktorów nauk wojskowych i humanistycznych oraz 4 deklaracje magistrów i oficerów dyplomowanych. W poszczególnych komórkach organizacyjnych Akademii Obrony Narodowej przedstawia się to następująco:

- w Wydziale Strategiczno-Obronny - 40 deklaracji,
- w Wydziale Wojsk Lądowych - 62,
- w Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej - 32,
- w Instytucie Nauk Humanistycznych - 40,

²¹ Por. Słownik języka polskiego, op cit. s. 284, Słownik wyrazów obcych, op cit. s. 694.

- w Wojskowym Instytucie Historycznym - 16,
- w Centrum Informatyki - 9.

Oficerowie i cywilni pracownicy naukowcy zadeklarowali przede wszystkim kompetencje spójne z zakresem swoich obowiązków służbowych. W deklaracjach znalazły się ponadto także te wszystkie specjalności, które ściśle powiązane są z ich osobistymi - nierzadko o charakterze już prywatnym - zainteresowaniami. I chociaż niektóre z nich są luźno powiązane z zasadniczymi dziedzinami naukowymi, uprawianymi w poszczególnych wydziałach i instytutach, to jednakże dają one pełny obraz możliwości eksperckich ze strony pracowników naszej uczelni. Zgłoszono następującą ilość specjalności: WS-O - 82, WWL - 75, WWLiOP - 38, INH - 34, WIH - 29 i CI - 17. Wszystkie zadeklarowane specjalności zostały przedstawione w załączniku.

Ze względu na dużą szczegółowość deklarowanych przez oficerów i cywilnych pracowników specjalności konieczne stało się pogrupowanie zgłoszonych dziedzin i specjalności według kryterium uprawnień Rad Naukowych. Dotyczyło to Wydziału Strategiczno-Obronny, Wydziału Wojsk Lądowych, Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Wojskowego Instytutu Historycznego. Natomiast wobec Instytutu Nauk Humanistycznych i Centrum Informatyki zastosowano kryterium merytorycznego związku deklarowanych specjalności z procesem dydaktycznym realizowanym w instytucie/centrum oraz z funkcją badawczą Instytutu Nauk Humanistycznych i Centrum Informatyki. Przedstawione to zostało w kolejnych załącznikach.

Wnioski:

1. Główny obszar badawczy pracowników AON dotyczy zagadnień i problemów użytecznych dla procesu dydaktycznego oraz dla innych funkcji realizowanych przez uczelnię w systemie obronności państwa.
2. Duża ilość deklarowanych specjalności jest jednakże mało spójna z zadaniami służbowymi poszczególnych pracowników naukowych uczelni. Rozproszenie wysiłku badawczego nie koliduje w zasadniczej części z wypełnianiem obowiązków służbowych, gdyż osobiste zainteresowania realizowane są przede wszystkim w czasie pozasłużbowym. Można jednakże wnioskować, iż dla dobra uczelni korzystniejsza byłaby komasacja problematyki badawczej.
3. Obserwuje się bardzo małą dyspozycyjność kadry naukowej akademii w zakresie działalności eksperckiej w różnego rodzaju formach działalności informacyjnej w środkach masowego komunikowania (zwłaszcza w telewizji i radiu). Przyczyny tego stanu rzeczy nie zostały określone przez deklarowanych.

4. Upowszechnienie specjalizacji eksperckiej poszczególnych oficerów i cywilnych pracowników naukowych AON w „Internecie” z pewnością przyczyni się do podniesienia prestiżu uczelni oraz stworzy możliwość przybliżenia problematyki nauk wojskowych w środowisku cywilnym.

Tabela 17

**WYKAZ ILOŚCIOWY
DEKLARACJI ZWIĄZANYCH Z DZIAŁALNOŚCIĄ EKSPERCKĄ
WG KRYTERIUM UPRAWNIEN RAD NAUKOWYCH**

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY

Lp.	Komórka organizacyjna	Wykaz specjalności naukowych w dziedzinie nauk wojskowych	Ilość deklaracji wśród:			
			prof.	dr hab.	dr	mgr/dypl.
1.	Wydział Strategiczno-Obronny	1. Bezpieczeństwo państwa	4	3	3	-
		2. System obronny państwa	-	3	4	-
		3. Strategia wojenna i wojskowa	1	2	-	-
		4. Prognozyka obronna	-	-	2	-
		5. Mobilizacja państwa i sił zbrojnych	-	2	3	-
		6. Obrona terytorialna	-	1	-	-
		7. Obrona cywilna	-	1	1	-
		8. Geografia wojenna i topografia wojskowa	1	1	1	-
		9. Ekonomia obrony	1	1	3	-
		10. Ekonomia wojskowa	1	-	-	-
		Inne zadeklarowane specjalności	3	10	14	-
			RAZEM:	11	24	31
	STAN:	9	12	22	-	

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

Lp.	Komórka organizacyjna	Wykaz specjalności naukowych w dziedzinie nauk wojskowych	Ilość deklaracji wśród:				
			prof.	dr hab.	dr	mgr/dypl.	
1.	Wydział Wojsk Lądowych	1. Sztuka operacyjna	6	3	24	-	
		2. Taktyka	6	2	20	-	
		3. Dowodzenie	3	2	20	2	
		4. Logistyka	4	-	7	2	
		5. Historia sztuki wojennej	-	-	-	-	
		6. Dydaktyka wojskowa	1	-	5	-	
		Inne zadeklarowane specjalności	5	2	11	-	
			RAZEM:	25	9	87	4
			STAN:	9	3	52	

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

Lp.	Komórka organizacyjna	Wykaz specjalności naukowych w dziedzinie nauk wojskowych	Ilość deklaracji wśród:			
			prof.	dr hab.	dr	mgr/dypl.
1.	Wydział Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej	1. Sztuka operacyjna	2	3	10	-
		2. Taktyka	-	2	9	-
		3. Dowodzenie	2	1	11	-
		4. Logistyka	1	-	6	-
		5. Szkolenie operacyjno-taktyczne	1	2	-	-
		Inne zadeklarowane specjalności	3	1	4	-
		RAZEM:	9	9	40	-
STAN:	4	3	25	-		

WOJSKOWY INSTYTUT HISTORYCZNY

Lp.	Komórka organizacyjna	Wykaz specjalności naukowych w dziedzinie nauk humanistycznych	Ilość deklaracji wśród:			
			prof.	dr hab.	dr	mgr/dypl.
1.	Wojskowy Instytut Historyczny	1. Dyscyplina – historia	7	4	5	-
		Inne zadeklarowane specjalności	-	-	-	-
		RAZEM:	7	4	5	-
		STAN:	6	5	9	-

INSTYTUT NAUK HUMANISTYCZNYCH

Lp.	Komórka organizacyjna	Wykaz specjalności naukowych w dziedzinie nauk wojskowych	Ilość deklaracji wśród:			
			prof.	dr hab.	dr	mgr/dypl.
1.	Instytut Nauk Humanistycznych	1. Pedagogika	-	1	1	-
		2. Dydaktyka ogólna i wojskowa, edukacja	-	1	2	-
		3. Filozofia i etyka	-	-	2	-
		4. Socjologia	-	-	4	-
		5. Psychologia dowodzenia i kierowania ludźmi	-	-	3	-
		6. Sztuka wojenna	-	-	3	-
		Inne zadeklarowane specjalności	-	-	2	-
		RAZEM:	-	2	17	-
		STAN:	1	1	18	-

CENTRUM INFORMATYKI

Lp.	Komórka organizacyjna	Wykaz specjalności naukowych w dziedzinie nauk wojskowych	Ilość deklaracji wśród:			
			prof.	dr hab.	dr	mgr/dypl.
1.	Centrum Informatyki	1. Dowodzenie, zarządzanie i kierowanie	1	-	2	-
		2. Systemy symulacyjne, symulacja	1	-	4	-
		3. Analizy, projektowanie systemów	-	-	5	-
		4. Oprogramowanie, bazy danych, inżynieria systemów	-	-	2	-
		5. Nauki wojskowe	1	-	-	-
		6. Modelowanie matematyczne	-	-	2	-
		Inne zadeklarowane specjalności	-	-	-	-
		RAZEM:	3	-	15	-
		STAN:	1	-	8	-

Dziedziny i kierunki osobistych zainteresowań naukowych i badawczych zostały przedstawione przez deklarujących bardzo szczegółowo. Wszystkie dziedziny i specjalności wiedzy eksperckiej, zadeklarowane w ankietach, zostały jednakże bez zmian ujęte i przedstawione w poniższych tabelach: „Indeks dziedzin i specjalności wiedzy eksperckiej deklarowanych przez pracowników wydziału/instytutu...”. W celu sprawniejszego umiejscowienia autora deklaracji oraz specjalności przez niego deklarowanej wśród pracowników akademii wprowadzono **kod specjalności**.

Tabela 18

**INDEKS DZIEDZIN I SPECJALNOŚCI WIEDZY EKSPERCKIEJ
DEKLAROWANYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW**

WYDZIAŁU STRATEGICZNO-OBRONNEGO

Kod specjalności	Dziedzina / specjalność ekspercka	Stopień, tytuł, imię i nazwisko
WS01	Analiza decyzyjna w sytuacjach zagrożeń	ppłk dr inż. Piotr Górny
WS02	Badania statystyczne	płk dr Stefan Kurinia, płk dr Mieczysław Pelc
WS03	Bezpieczeństwo międzynarodowe	gen. broni w st. spocz. prof. dr inż. Tadeusz Jemioło, ppłk dr Wiesław Śmiałek
WS04	Bezpieczeństwo narodowe	ppłk dr Wiesław Śmiałek
WS05	Bezpieczeństwo publiczne RP	prof. dr hab. Witold Pokruszyński
WS06	Bezpieczeństwo, obronność, wojskowość państwa	płk dr hab. Cezary Rutkowski
WS07	Brytyjska ekonomia obrony	płk dr Stefan Kurinia
WS08	Demobilizacja państwa i sił zbrojnych	płk dr hab. inż. Józef Zubek

WS09	Ekologia w aspekcie logistyki	kmdr por. dr inż. Tomasz Kochański
WS10	Ekonomia	płk dr hab. Zenon Stachowiak
WS11	Ekonomia bezpieczeństwa	prof. dr hab. Mieczysław Wasylko, płk dr hab. Zenon Stachowiak
WS12	Ekonomia obrony	prof. dr hab. Mieczysław Wasylko, płk dr hab. Zenon Stachowiak, płk dr Józef Wróbel, dr Mieczysław Szlachta
WS13	Ekonomia samorządu terytorialnego	płk dr Józef Wróbel
WS14	Funkcje administracji rządowej na rzecz obronności państwa	ppłk dr Krzysztof Teresiak
WS15	Geografia (wojenna, regionalna i ekonomiczna)	płk w st. spocz. prof. dr hab. Julian Skrzyp
WS16	Geografia gospodarcza Polski	ppłk dr hab. Janusz Płaczek
WS17	Geografia i zagospodarowanie przestrzenne	płk dr Zbigniew Lach
WS18	Geostrategia	płk dr Zbigniew Lach
WS19	Gospodarcze podstawy bezpieczeństwa państwa	ppłk dr hab. Janusz Płaczek, płk dr Janusz Olszewski
WS20	Gospodarcze podstawy obronności	ppłk dr hab. Janusz Płaczek
WS21	Gospodarowanie w siłach zbrojnych	płk dr Stefan Kurinia
WS22	Gotowość bojowa sił zbrojnych	płk dr hab. inż. Józef Zubek, ppłk dr inż. Krzysztof Dorosz
WS23	Gotowość obronna	płk dr hab. Jacek Pawłowski, płk rez. dr hab. Janusz Wojnarowski
WS24	Gotowość obronna państwa	płk dr hab. inż. Józef Zubek
WS25	Historia myśli ekonomicznej w Polsce	ppłk dr hab. Janusz Płaczek
WS26	Logistyka – ekonomika funkcjonowania	kmdr por. dr inż. Tomasz Kochański
WS27	Logistyka cywilna	ppłk dr Krzysztof Szelağ, Prof. dr hab. Mieczysław Wasylko
WS28	Logistyka wojskowa	ppłk dr Krzysztof Szelağ
WS29	Metodologia nauk wojskowych	prof. dr hab. Ryszard Wróblewski, płk dr Mieczysław Pelc
WS30	Mobilizacja sił zbrojnych	płk rez. dr hab. Janusz Wojnarowski, płk dr Henryk Getka, płk dr Waldemar Górecki, ppłk dr inż. Krzysztof Dorosz
WS31	Myśl obronno–ekonomiczna	ppłk dr hab. Janusz Płaczek
WS32	Nauki wojskowe	płk dr Zbigniew Lach
WS33	Obrona cywilna	płk dr hab. inż. Romuald Kalinowski, ppłk dr inż. Krzysztof Przeworski
WS34	Obrona narodowa	płk dr hab. Józef Marczak
WS35	Obrona powietrzna	prof. dr hab. Witold Pokruszyński
WS36	Obrona terytorialna	płk dr hab. Józef Marczak
WS37	Ochrona ludności w Polsce	ppłk dr inż. Krzysztof Przeworski

WS38	Odstraszanie militarne	płk w st. spocz. prof. dr hab. Wojciech Łepkowski
WS39	Operacje militarne inne niż wojna (MOOTW)	płk dr hab. Michał Drost
WS40	Planowanie strategiczne obrony narodowej (w tym SZ)	prof. dr hab. Ryszard Wróblewski
WS41	Podsystem pozamilitarny SOP	płk dr hab. Michał Drost
WS42	Polityka bezpieczeństwa i strategia Francji	ppłk dypl. Ryszard Niedźwiecki
WS43	Polityka bezpieczeństwa i strategia NATO oraz Niemiec	płk dr hab. Mariusz Wiatr
WS44	Polityka bezpieczeństwa Ukrainy, państw nordyckich i międzymorza bałtycko – czarnomorskiego	ppłk dr Henryk Binkowski
WS45	Polityka gospodarcza	płk dr Janusz Olszewski
WS46	Polityka gospodarczo-obronna	płk dr hab. Zenon Stachowiak
WS47	Polityka organizacji, zarządzanie strategiczne	płk dr hab. Cezary Rutkowski
WS48	Polityka wojskowa i bezpieczeństwa Europy Wschodniej	płk dr Kazimierz Malak
WS49	Polityka zagraniczna RP	ppłk dr Wiesław Śmiałek
WS50	Połączone działania sił zbrojnych	płk dr hab. Mariusz Wiatr, kmdr mgr inż. Piotr Gawliczek, ppłk dypl. Ryszard Niedźwiecki
WS51	Prawo lotnicze	ppłk dypl. Ryszard Niedźwiecki
WS52	Problemy globalne współczesnego świata	gen broni w st. spocz. prof. dr inż. Tadeusz Jemioło
WS53	Problemy wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE	płk dr Andrzej Ciupiński
WS54	Projektowanie strategii bezpieczeństwa, obronności wojskowej	kpt. dr Andrzej Dawidczyk
WS55	Proliferacja techniki raketowej oraz środków przemieszczania BMR	kmdr mgr inż. Piotr Gawliczek
WS56	Przemysł zbrojeniowy Polski	płk dr Janusz Olszewski
WS57	Siły powietrzne w działaniach połączonych	ppłk dypl. Ryszard Niedźwiecki
WS58	Siły zbrojne w kształtowaniu bezpieczeństwa państwa	płk w st. spocz. prof. dr hab. Wojciech Łepkowski
WS59	Stosunki euroatlantyckie	płk dr Andrzej Ciupiński
WS60	Strategia bezpieczeństwa	płk dr hab. Jacek Pawłowski, płk dr hab. inż. Józef Zubek
WS61	Strategia i badania marketingowe	kmdr por dr inż. Tomasz Kočański
WS62	Strategia NATO	ppłk dypl. Ryszard Niedźwiecki
WS63	Strategia obronności	płk dr hab. Jacek Pawłowski, prof. dr hab. Ryszard Wróblewski

WS64	Strategia w ujęciu politologicznym, praksedologicznym i organizacyjnym	płk dr hab. Cezary Rutkowski
WS65	Strategia wojskowa	prof. dr hab. Ryszard Wróblewski
WS66	System kierowania	płk dr hab. Jacek Pawłowski
WS67	System kierowania i dowodzenia	płk dr hab. inż. Józef Zubek
WS68	System obronności państwa	płk dr hab. Jacek Pawłowski
WS69	System obrony państwa	płk dr hab. inż. Józef Zubek, płk dr inż. Andrzej Kasprzewski
WS70	Systemy polityczne państw	ppłk dr Henryk Binkowski
WS71	Uwarunkowania legislacyjno-prawne bezpieczeństwa i obronności państwa	prof. dr hab. Stefan Korycki
WS72	Uzupełnianie sił zbrojnych w czasie wojny w wyniku poniesionych strat	płk dr Waldemar Górecki
WS73	Wielokryterialna analiza porównawcza systemów uzbrojenia i techniki wojskowej	ppłk dr inż. Piotr Górny
WS74	Wspomaganie procesów decyzyjnych	ppłk dr inż. Piotr Górny
WS75	Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC)	płk dr hab. Michał Drost
WS76	Współpraca wojskowa	ppłk dr Wiesław Śmiałek
WS77	Zadania administracji publicznej w obronności	ppłk dr inż. Krzysztof Dorosz
WS78	Zagadnienia bezpieczeństwa w funkcjonowaniu organizacji międzynarodowych, w prawie konstytucyjnym i działaniu organów państwa	ppłk dr Henryk Binkowski
WS79	Zasoby i praktyka tworzenia struktur organizacyjnych	płk dr hab. inż. Józef Zubek
WS80	Zarządzanie centrami logistycznymi	prof. dr hab. Tadeusz Kamiński
WS81	Marketing w organizacjach non-profit	prof. dr hab. Tadeusz Kamiński
WS82	Nowoczesne technologie przewozu ładunków	prof. dr hab. Tadeusz Kamiński

WYDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH

Kod specjalności	Dziedzina / specjalność ekspercka	Stopień, tytuł naukowy, imię i nazwisko
WL01	Bezpieczeństwo ekologiczne	płk prof.dr hab. Stanisław Śladkowski, płk dr Jan Kutyla, ppłk dr Bogdan Michailiuk
WL02	Bezpieczeństwo narodowe i siły zbrojne państw europejskich	ppłk dr Gabriel Nowacki
WL03	Dowodzenie artylerią	płk prof. dr hab. Czesław Jarecki, płk dr Krzysztof Czajka, ppłk dr Jarosław Tomaszewski, mjr dr Leszek Ziółkowski

WL04	Dowodzenie operacyjne	płk dr hab. Józef Michniak, płk dr Wiesław Kulma, płk dr Sylwester Sadowski, mjr dr Marek Strzoda
WL05	Dowodzenie wojskami inżynieryjnymi	płk dr Paweł Ciešlar, kpt dypl. Waldemar Kawka, kpt. dypl. Stanisław Kowalkowski
WL06	Drogi wojskowe	płk dr Paweł Ciešlar
WL07	Dydaktyka wojskowa – pomiar dydaktyczny	płk dr Józef Halik, płk dr Jan Kalinowski, mjr dr Tomasz Majewski
WL08	Działania aeromobilne	ppłk dr Stanisław Korzeniowski
WL09	Działania powietrzno-szturmowe	płk dr Jan Brzozowski
WL10	Działania psychologiczne	ppłk dr Gabriel Nowacki
WL11	Działania taktyczne wojsk lądowych	płk dr Jan Kalinowski
WL12	Działania w specyficznych środowiskach walki	ppłk dr Andrzej Bujak
WL13	Działania wojsk lądowych we współdziałaniu z siłami OT	kpt. dr Grzegorz Sobolewski
WL14	Efektywność nauczania i uczenia się	płk dr Jan Kalinowski
WL15	Elektroakustyka	płk dr Bogdan Bezoń
WL16	Inżynieria wojskowa	ppłk dr Zdzisław Burawski
WL17	Kierowanie ogniem artylerii	płk dr Krzysztof Czajka, ppłk dr Jarosław Tomaszewski
WL18	Kierowanie ruchem wojsk na WDS	płk dr Sławomir Owczarek
WL19	Kierowanie zabezpieczeniem logistycznym wojsk lądowych	płk prof. dr hab. Eugeniusz Nowak, mjr dr Paweł Górski
WL20	Kształowanie kompetencji kierowniczych	mjr dr Tomasz Majewski
WL21	Łączność (planowanie, organizacja, kontrola)	płk dr hab. Józef Michniak, mjr dr Piotr Daniluk
WL22	Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń	płk dr Józef Halik
WL23	Metodyka szkolenia dowództw (sztabów) i wojsk	płk dr Józef Halik
WL24	Nauki o zarządzaniu	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek
WL25	Nauki wojskowe	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek, płk dr hab. Józef Michniak
WL26	Nowoczesna technologia kształcenia	ppłk dr Stanisław Smyk
WL27	Obrona elektroniczna	płk dr Bogdan Bezoń
WL28	Obrona przeciwchemiczna	płk prof. dr hab. Stanisław Śladkowski, płk dr Jan Kutyla, ppłk dr Bogdan Michailiuk
WL29	Obrona przeciwchemiczna – problemy interoperacyjności z NATO	mjr dr Jarosław Solarz
WL30	Obrona przeciwdesantowa	płk dr Bolesław Sikorski
WL31	Obrona terytorialna	płk dr hab. Witold Lidwa
WL32	Operacje	płk prof. dr hab. Jerzy Zieliński
WL33	Operacje połączone	ppłk dr Roman Kwećka
WL34	Organizacja i dowodzenie wojskami inżynieryjnymi	płk dr Paweł Ciešlar
WL35	Organizacja polowych sieci telekomunikacyjnych	mjr dr Zbigniew Fiołna
WL36	Organizacja pracy kierownika	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek
WL37	Organizacja sieci telekomunikacyjnych dla celów specjalnych	mjr dr Zbigniew Fiołna
WL38	Procedury dowodzenia NATO	mjr dr Marek Wrzosek
WL39	Proces dowodzenia wojsk lądowych	mjr dr Zbigniew Klawitter
WL40	Proces i procedury dowodzenia	płk dr Wiesław Kulma, mjr dr Janusz Kręcikij
WL41	Przeobrażenia pola walki	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek
WL42	Przygotowanie i prowadzenie szkolenia operacyjno-taktycznego dowództw (sztabów) i wojsk	płk dr Włodzimierz Ślemp

WL43	Przygotowanie i wykorzystanie infrastruktury obronnej państwa w działaniach obronnych	płk dr Włodzimierz Ślemp
WL44	Przywództwo	płk prof. dr hab. Bogdan Szulc
WL45	Rozpoznanie wojskowe w WP w II wojnie światowej	płk dr Józef Kisiel
WL46	Rozpoznanie, bezpieczeństwo informacyjne, informacyjna preparacja pola walki	płk dr Bogdan Bezoń, płk dr Józef Jańczak, płk dr Marian Łokociejewski
WL47	Rozpoznawcze przygotowanie pola walki	płk dr Józef Kisiel, ppłk dr Ryszard Szmyd
WL48	Skutki skażeń BMR i TSP	mjr dr Eugeniusz Malicki
WL49	Struktury organów dowodzenia i stanowisk dowodzenia	mjr dr Janusz Kręcikij, mjr dr Jarosław Wolejszo
WL50	Symulacja działań wojsk lądowych	płk prof. dr hab. Adam Tomaszewski
WL51	Systemy dydaktyczne	płk prof. dr hab. Bogdan Szulc
WL52	Systemy logistyczne wojsk lądowych	płk prof. dr hab. Eugeniusz Nowak, płk dr Zdzisław Kurasiński
WL53	Sztuka operacyjna	płk prof. dr hab. Adam Tomaszewski, płk dr hab. Waldemar Kaczmarek, płk dr Jan Brzozowski, płk dr Jan Knetki, płk dr Sylwester Sadowski, ppłk dr Stanisław Korzeniowski, ppłk dr Tadeusz Kóska, kpt. dr Grzegorz Sobolewski
WL54	Sztuka wojenna	płk prof. dr hab. Michał Huzarski, płk prof. dr hab. Jerzy Zieliński, płk dr hab. Waldemar Kaczmarek, , płk dr Sylwester Sadowski, ppłk dr Stanisław Korzeniowski, ppłk dr Tadeusz Kóska, płk dr Bolesław Sikorski, płk dr Wiesław Krauz, płk dr Robert Bojarski, płk dr Jan Knetki, ppłk dr Andrzej Czupryński, mjr dr Ryszard Chrobak
WL55	Środki rozpoznania artylerii	prof. dr hab. Czesław Jarecki
WL56	Taktyka	płk dr hab. Waldemar Kaczmarek, kpt. dr Grzegorz Sobolewski
WL57	Technika pancerna	płk prof. dr hab. Michał Huzarski
WL58	Teoria podejmowania decyzji	płk prof. dr hab. Zbigniew Ścibiorek
WL59	Transformacja dowództw szczebla operacyjno-taktycznego	mjr dr Jarosław Wolejszo
WL60	Udział i działanie sił powietrzno-szturmowych w walce z desantami	płk dr Bolesław Sikorski
WL61	Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	mjr dr Eugeniusz Malicki
WL62	Widmo elektromagnetyczne	płk dr Bogdan Bezoń
WL63	Wojna i walka zbrojna	płk prof. dr hab. Bogdan Szulc
WL64	Wsparcie ogniowe	płk prof. dr hab. Adam Tomaszewski
WL65	Współczesne desanty powietrzne	płk dr Bolesław Sikorski
WL66	Współczesne i perspektywiczne systemy (środki) rażenia	płk prof. dr hab. Czesław Jarecki
WL67	Wykorzystanie motocykli w rozpoznaniu taktycznym i operacyjnym	ppłk dr Ryszard Szmyd
WL68	Zabezpieczenie inżynieryjne działań taktycznych i operacyjnych	ppłk dr Zdzisław Burawski, kpt. dypl. Waldemar Kawka, kpt. dypl. Stanisław Kowalkowski
WL69	Zabezpieczenie logistyczne wojsk lądowych	płk prof. dr hab. Eugeniusz Nowak, płk dr Henryk Jasiniewski, płk dr Zdzisław Kurasiński, płk dr Sławomir Owczarek, mjr dr Paweł Górski, mjr dr Wojciech Nyszk
WL70	Zabezpieczenie materiałowe wojsk lądowych	mjr dr Wojciech Nyszk

WL71	Zabezpieczenie techniczne wojsk lądowych	ppłk dr Ryszard Smyk
WL72	Zabezpieczenie transportowe wojsk lądowych	płk dr Sławomir Owczarek
WL73	Zakłócanie informacyjne i obrona informacyjna, walka informacyjna	prof. dr hab. Leopold Ciborowski, płk dr Józef Jańczak, płk dr Marian Łokociejewski, ppłk dr Roman Kwečka, ppłk dr Gabriel Nowacki, ppłk dr Andrzej Nowak
WL74	Zapory inżynieryjne	płk dr Paweł Ciešlar, kmdr dr Jerzy Parzewski
WL75	Zdobywanie, gromadzenie, opracowywanie i dystrybucja danych	prof. dr hab. Leopold Ciborowski

WYDZIAŁU WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

Kod specjalności	Dziedzina / specjalność ekspercka	Stopień, tytuł, imię i nazwisko
OP01	Doktryny i strategię wojny powietrznej	ppłk dr inż. Ryszard Szpyra
OP02	Dowodzenie i zarządzanie w SP	płk prof. dr Wojciech Michalak, płk prof. dr hab. Stefan Antczak, płk dr inż. Krzysztof Koliński, płk dr Marian Kozub, płk dr Ryszard Kuriata, ppłk dr Jerzy Kozioł, mjr dr inż. Stanisław Sirko
OP03	Dydaktyka szkoły wyższej, informatyka w dydaktyce, statystyka	płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski
OP04	Działania lotnictwa SP na korzyść innych RSZ	płk dr Marian Kozub,
OP05	Funkcjonowanie struktur organizacyjnych SZ	płk dr hab. Marian Ciešlarczyk
OP06	Informacyjno-komunikacyjne aspekty sprawności i efektywności funkcjonowania struktur organizacyjnych SZ	płk dr hab. Marian Ciešlarczyk
OP07	Koalicyjne systemy obronne	prof. dr hab. Eiusz Zabłocki
OP08	Kontrola działań w przestrzeni powietrznej	mjr dr Mirosław Marciniak
OP09	Logistyka wojskowa i logistyka SP, zabezpieczenie logistyczne i bojowe	płk prof. dr hab. Romuald Mańkowski, płk dr Jan Krzysztof Domaszewski, płk dr Wojciech Drażczyk, płk dr Wojciech Duda, płk dr Jerzy Filar, ppłk dr Sławomir Bartosiewicz, mjr dr Marek Mróz
OP10	Lotnictwo wojsk lądowych i jego użycie, obrona powietrzna wojsk lądowych	mjr nawig. dr Roman Szustek
OP11	Metodyka badań naukowych, badania empiryczne na potrzeby bezpieczeństwa i obronności	płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski, płk dr hab. Marian Ciešlarczyk
OP12	Militarne operacje inne niż wojna	mjr dr inż. Maciej Marszałek
OP13	Modele symulacyjne, symulacja komputerowa, komputerowe wspomaganie podejmowania decyzji	płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski, płk dr Jerzy Filar, płk dr Ryszard Kuriata, ppłk dr Adam Halama, ppłk dr Andrzej Grzelka
OP14	Możliwości bojowe lotnictwa	ppłk dr inż. Piotr Makowski
OP15	Nauki wojskowe	płk prof. dr hab. Stefan Antczak
OP16	Obrona powietrzna	płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski, ppłk dr inż. Andrzej Glen
OP17	Obrona przeciwrakietowa	dr hab. Zbigniew Groszek
OP18	Operacje powietrzne	prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki
OP19	Organizacja i zarządzanie SP	płk prof. dr hab. Stefan Antczak
OP20	Rozpoznanie w obronie powietrznej, ocena przeciwnika powietrznego, rozpoznanie radiolokacyjne	dr hab. Zbigniew Groszek, ppłk dr Adam Halama, mjr dr inż. Zbigniew Skwarek

OP21	SP w operacjach połączonych, połączone działania powietrzne	płk dr Marian Kozub
OP22	SP w systemie militarnym państwa	płk prof. dr Wojciech Michalak, płk dr hab. inż. Bogdan Zdrodowski
OP23	Systemy eksperckie	ppłk dr Adam Halama
OP24	Systemy wczesnego wykrywania w OP, rozpoznanie radiolokacyjne	mjr dr inż. Zbigniew Skwarek
OP25	Szkolenie i system uzbrojenia SP	płk prof. dr Wojciech Michalak
OP26	Sztuka operacyjna OP	płk prof. dr Wojciech Michalak
OP27	Sztuka wojenna	płk dr Jan Krzysztof Domaszewski, ppłk dr inż. Ryszard Szpyra
OP28	Taktyka LM	ppłk dr Zdzisław Maślak
OP29	Taktyka LWL, wsparcie działań wojsk lądowych przez SP	mjr dr Eugeniusz Cieślak
OP30	Taktyka wojsk OP	płk dr inż. Ryszard Kuriata
OP31	Taktyka wojsk raketowych OP	mjr dr inż. Maciej Marszałek
OP32	Walka i wojna informacyjna, informacja w OP	ppłk dr inż. Ryszard Szpyra, ppłk dr Zdzisław Maślak
OP33	Walka radioelektroniczna w SP	płk dr inż. Zbigniew Dubrawski, płk dr inż. Zbigniew Mordawski
OP34	Wojny XXI wieku	ppłk dr inż. Ryszard Szpyra
OP35	Wojska raketowe OP	płk dr Andrzej Bobkowski
OP36	Współdziałanie SP	płk dr Andrzej Bobkowski
OP37	Zarządzanie przestrzenią powietrzną (także wojsk lądowych)	ppłk dr inż. Andrzej Glen
OP38	Zautomatyzowane systemy dowodzenia SP	płk prof. dr hab. Stefan Antczak

INSTYTUTU NAUK HUMANISTYCZNYCH

Kod specjalności	Dziedzina / specjalność ekspercka	Stopień, tytuł, imię i nazwisko
NH01	Antropologia i aksjologia pedagogiczna	płk dr Jerzy Groskrejc
NH02	Doradztwo zawodowe	ppłk dr Włodzimierz Chojnacki
NH03	Dydaktyka ogólna i wojskowa	płk dr hab. Ryszard Stępień
NH04	Edukacja dla bezpieczeństwa	płk dr hab. Ryszard Stępień
NH05	Edukacja obronna społeczeństwa	ppłk dr Jerzy Bieńkowski
NH06	Etyka wojenna	ppłk dr Mariusz Kubiak
NH07	Filozofia bezpieczeństwa	ppłk dr Włodzimierz Chojnacki, ppłk dr Mariusz Kubiak
NH08	Funkcjonowanie społeczności lokalnych	ppłk dr Jan Borkowski
NH09	Geneza zasad sztuki wojennej	płk dr Dominik Strasburger
NH10	Historia sztuki wojennej	płk dr Dominik Strasburger
NH11	Kierowanie zespołem ludzkim	ppłk dr Jan Borkowski
NH12	Kultura fizyczna	płk dr Jerzy Groskrejc
NH13	Mikrosocjologia	kpt. dr Anna Dębska
NH14	Negocjacje	ppłk dr Jan Borkowski
NH15	Nowe ruchy społeczne	ppłk dr Mariusz Kubiak
NH16	Ontogeneza człowieka	płk dr Jerzy Groskrejc
NH17	Organizacja sztabów Wojska Polskiego 1918 – 1939	mjr dr Jeremiasz Ślipiec
NH18	Pacyfizm	ppłk dr Mariusz Kubiak
NH19	Pedagogika ogólna i wojskowa	płk dr hab. Ryszard Stępień
NH20	Polska sztuka wojenna 1918-1945	płk dr Zygmunt Matuszak
NH21	Prawa i wolność człowieka	ppłk dr Mariusz Kubiak
NH22	Prognozy edukacyjne	płk dr Jerzy Groskrejc

NH23	Przywództwo organizacyjne	ppłk dr Leszek Kanarski
NH24	Przywództwo w wojsku	ppłk dr Leszek Kanarski
NH25	Psychologia twórczości	ppłk dr Jan Borkowski
NH26	Socjologia wojska	kpt. dr Anna Dębska, ppłk dr Włodzimierz Chojnacki
NH27	Stosunki polsko – ukraińskie 1918 – 1939	mjr dr Jeremiasz Ślipiec
NH28	Stres, reakcje stresu walki	płk dr Bronisław Rokicki
NH29	Uzbrojenie – broń biała	mjr dr Jeremiasz Ślipiec
NH30	Wizualizacja treści kształcenia	ppłk dr Jerzy Bieńkowski
NH31	Wojskowość polska 1918-1945	płk dr Zygmunt Matuszak
NH32	Zawodowa służba wojskowa kobiet	kpt. dr Anna Dębska
NH33	Zawodoznawstwo	ppłk dr Włodzimierz Chojnacki
NH34	Zdrowie psychiczne	ppłk dr Jan Borkowski

WOJSKOWEGO INSTYTUTU HISTORYCZNEGO

Kod specjalności	Dziedzina/specjalność eksperta	Stopień, tytuł, imię i nazwisko
HI01	Druga wojna światowa	prof. Dr hab. Wiesław Wróblewski, płk dr Stanisław Jaczyński
HI02	Duszpasterstwo wojskowe	dr hab. Janusz Odziemkowski
HI03	Działania zbrojne na ziemiach polskich w latach II wojny światowej	płk dr hab. Henryk Stańczyk
HI04	Dzieje Europy Wschodniej	dr hab. Michał Klimecki
HI05	Dzieje Kozaczyzny XVII – XVIII w.	prof. dr hab. Wiesław Majewski
HI06	Historia artylerii	ppłk dr Maciej Szczurowski
HI07	Historia II wojny światowej	płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki
HI08	Historia myśli politycznej i wojskowej XIX w. – 1918 r.	prof. Dr hab. Janusz Wojtasik
HI09	Historia polityczna i społeczna, ustrój polityczny	prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel
HI10	Historia polityczna i wojskowa	prof. dr hab. Janusz Wojtasik
HI11	Historia wojen i wojskowości XIV – XVI w.	prof. dr hab. Marek Plewczyński
HI12	Historia wojskowa	ppłk dr Maciej Szczurowski
HI13	Historia wojskowa Polski XX wieku	dr hab. Janusz Odziemkowski
HI14	Historia wojskowa XIX – XX w.	prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel
HI15	Historia wojskowa XVII – XVIII w.	prof. dr hab. Wiesław Majewski
HI16	Historiografia wojskowa	prof. dr hab. Wiesław Majewski
HI17	LWP 1945-1956	płk dr Stefan Zwoliński
HI18	LWP po 1945 r.	mjr dr Zbigniew Palski
HI19	Mazowsze XV – XVI w.	prof. dr hab. Marek Plewczyński
HI20	Metodologia nauk historycznych	ppłk dr Maciej Szczurowski
HI21	Oficerowie AR w WP po 1945 roku	płk prof. dr hab. Edward Jan Nalepa
HI22	Pierwsza wojna światowa	mjr dr Zbigniew Palski
HI23	Polska po II wojnie światowej	płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki
HI24	PSZ na Zachodzie w latach II wojny światowej	płk prof. dr hab. Tadeusz Panecki, płk dr hab. Józef Smoliński, mjr dr Janusz Zuziak
HI25	Społeczno-polityczne aspekty działalności WP na Wschodzie 1943-1945	płk dr Stefan Zwoliński
HI26	Stosunki polsko-ukraińskie	mjr dr Zbigniew Palski
HI27	Wojna 1920 r.	dr hab. Janusz Odziemkowski
HI28	Wojny i konflikty lokalne po 1945 r.	płk dr Stanisław Jaczyński
HI29	WP w wydarzeniach 1956, 1968, 1970, 1980-1981	płk prof. dr hab. Edward Jan Nalepa

CENTRUM INFORMATYKI

Kod specjalności	Dziedzina / specjalność ekspercka	Stopień, tytuł, imię i nazwisko
CI01	Analiza porównawcza potencjałów	ppłk dr inż. Janusz Wocial, mjr dr Henryk Spustek
CI02	Analiza systemów	płk dr inż. Marek Kinasiewicz
CI03	Bazy danych	mjr dr Grzegorz Kott
CI04	Informatyczne wspomaganie dowodzenia i systemów kierowania	płk prof. dr hab. inż. Czesław Flanek, kpt. dr inż. Krzysztof Kaliński
CI05	Inżynieria oprogramowania	mjr dr Grzegorz Kott
CI06	Inżynieria systemów	płk dr inż. Ryszard Wieleba
CI07	Nauki wojskowe	płk prof. dr hab. inż. Czesław Flanek
CI08	Modelowanie i symulacja	płk prof. dr hab. inż. Czesław Flanek, płk dr inż. Marek Kinasiewicz, płk dr inż. Ryszard Wieleba, płk dr inż. Zbigniew Klimkiewicz, płk dr inż. Marian Urbanek
CI09	Modelowanie matematyczne	ppłk dr inż. Janusz Wocial
CI10	Modelowanie matematyczne zjawisk	mjr dr inż. Henryk Spustek
CI11	Obrona powietrzna	płk prof. dr hab. inż. Czesław Flanek
CI12	Organizacja i zarządzanie	płk prof. dr hab. inż. Czesław Flanek
CI13	Projektowanie systemów informatycznych	płk dr inż. Zbigniew Klimkiewicz
CI14	Systemy ekspertowe	mjr dr Grzegorz Kott
CI15	Symulacja działań bojowych	płk prof. dr hab. inż. Czesław Flanek
CI16	Zarządzanie informacją	płk dr inż. Marek Kinasiewicz,
CI17	Zautomatyzowane systemy dowodzenia	kpt. dr inż. Krzysztof Kaliński

W celu usystematyzowania przyjęto, że w Akademii Obrony Narodowej wojskowi i cywilni pracownicy naukowcy są ekspertami w następujących dziedzinach wiedzy wojskowej:

- Analiza systemowa i projektowanie systemów
- Bezpieczeństwo państwa i system obronny państwa
- Dowodzenie w wojskach lotniczych i obrony powietrznej
- Dowodzenie w wojskach lądowych
- Dowodzenie, zarządzanie, kierowanie (ujęcie systemowe)
- Dydaktyka ogólna i wojskowa
- Ekonomika
- Filozofia i etyka
- Geografia wojenna i topografia wojskowa
- Historia
- Historia sztuki wojennej
- Logistyka w wojskach lotniczych i obrony powietrznej
- Logistyka w wojskach lądowych

- Mobilizacja państwa
- Modelowanie matematyczne
- Obrona terytorialna i cywilna
- Oprogramowanie, bazy danych, inżynieria systemów
- Pedagogika
- Połączone działania sił zbrojnych
- Psychologia dowodzenia i kierowania ludźmi
- Socjologia
- Strategia wojenna i wojskowa, prognostyka obronna
- Systemy symulacyjne
- Szkolenie operacyjno-taktyczne w wojskach lotniczych i obrony powietrznej
- Sztuka operacyjna wojsk lotniczych i obrony powietrznej
- Sztuka operacyjna wojsk lądowych
- Taktyka ogólna wojsk lądowych
- Taktyka rodzajów wojsk
- Taktyka wojsk lotniczych i obrony powietrznej

Zgłoszonych zostało kilkanaście form działalności eksperckiej. Do najważniejszych z punktu widzenia potrzeb sił zbrojnych i możliwości Akademii Obrony Narodowej zaliczono następujące formy współpracy eksperckiej:

- Kierowanie seminariami doktorskimi
- Wykłady
- Konsultacje
- Recenzje projektów badawczych
- Ekspertyzy
- Udział w audycjach radiowych i telewizyjnych
- Publikacje
- Udział w realizacji projektów badawczych

Okazało się że na powyższe formy współpracy eksperckiej zadeklarowała się następująca ilość osób:

- Kierowanie seminariami doktorskimi: 18 profesorów i 12 doktorów habilitowanych
- Wykłady: 20 profesorów, 13 dr hab. i 57 doktorów

- Konsultacje: 18 profesorów, 10 dr hab. I 67 doktorów
- Recenzje projektów badawczych: 23 profesorów, 11 dr hab. I 22 doktorów
- Ekspertyzy: 15 profesorów, 14 dr hab. I 39 doktorów
- Udział w RTV: 7 profesorów, 3 dr hab. I 3 doktorów
- Publikacje: 4 profesorów, 4 dr hab. i 41 doktorów
- Udział w realizacji projektów badawczych: 10 profesorów, 12 dr hab. i 74 doktorów.

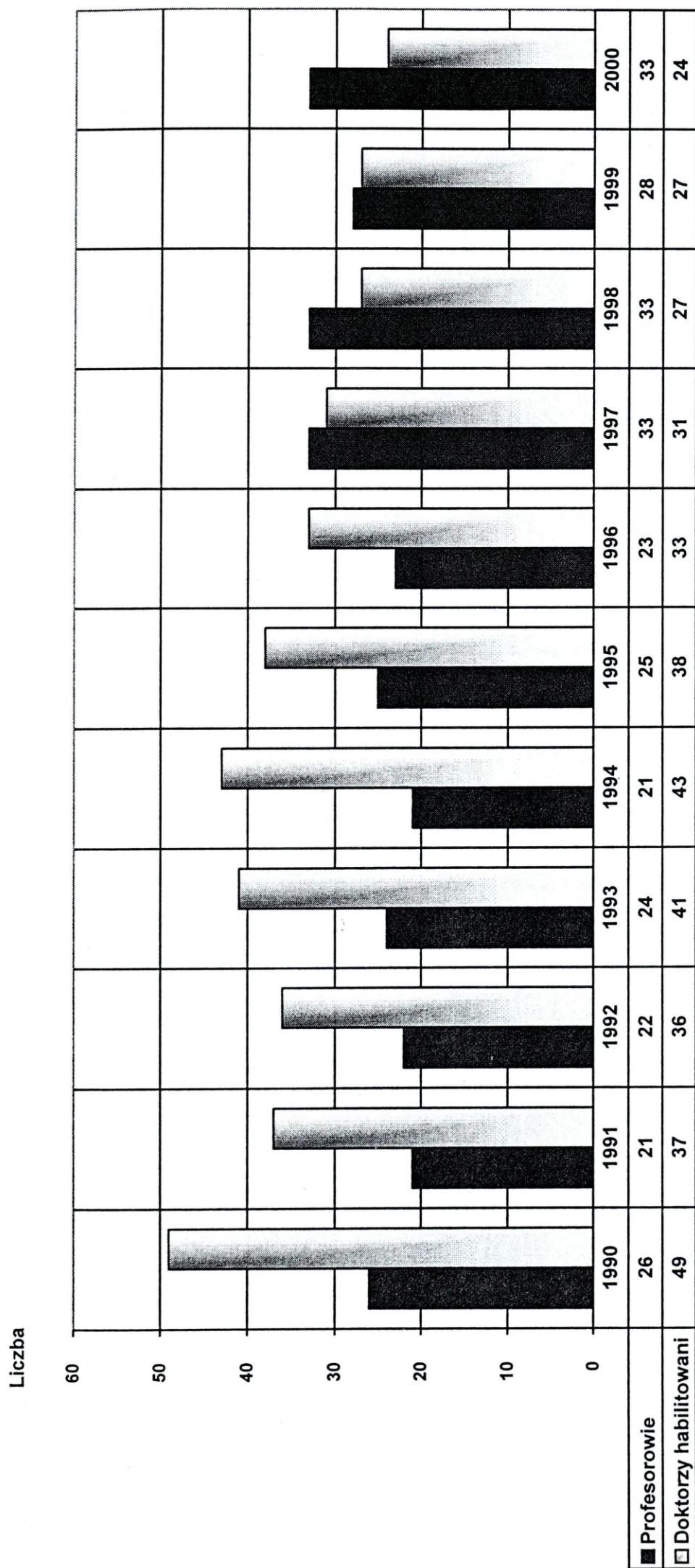
3.8. Awanse naukowe pracowników uczelni w latach 1990-2000

Kształtowanie i rozwijanie myśli obronnej może mieć miejsce tylko w takiej uczelni, która dysponuje odpowiednią liczbą profesorów, doktorów habilitowanych i doktorów oraz realizuje właściwą politykę w zakresie pozyskiwania kadr naukowych. W przypadku naszej uczelni, możliwości pozyskiwania odpowiednio przygotowanych nauczycieli akademickich, także pod względem naukowym, są ograniczone. Sprowadzają się one głównie do kształcenia i promowania kadr naukowych we własnym zakresie.

Na przestrzeni lat 1991-2000 uwidaczniały się pewne prawidłowości dotyczące fluktuacji samodzielnych pracowników naukowych – profesorów i doktorów habilitowanych. Ich liczba ma ogromny wpływ na status dydaktyczny i naukowy uczelni. Jako normalne należy uznać odchodzenie w stan spoczynku oficerów, którzy osiągnęli tzw. wiek ustawowy lub, którzy opuścili mury akademii ze względu na pogarszający się stan zdrowia. Jak wynika z diagramu 2 najwięcej, bo aż 16 profesorów i doktorów habilitowanych, odeszło w stan spoczynku w 1991 roku, a więc w trakcie pierwszego roku akademickiego funkcjonowania nowo powstałej uczelni. Wywarło to znaczny negatywny wpływ na życie naukowe akademii. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że także w omawianym okresie odeszło z uczelni dodatkowo 7 samodzielnych pracowników naukowych, na inne wyższe stanowiska służbowe lub zrezygnowało z dalszej służby wojskowej, to skala problemu przybrała rozmiary niepokojące. Złagodzenie trudnej sytuacji nastąpiło w drodze zatrudnienia na stanowiskach profesorskich emerytów wojskowych, głównie posiadających tytuł naukowy profesora, a także zintensyfikowania procesu podwyższania kwalifikacji naukowych. Dzięki temu stworzone zostały warunki umożliwiające utrzymanie uprawnień do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego przez rady wydziałów, które tego rodzaju uprawnienia posiadały funkcjonując w strukturach Akademii Sztabu Generalnego WP. Kolejnymi

trudnymi latami w dziesięcioletnim okresie istnienia Akademii Obrony Narodowej, w których wystąpiły zagrożenia jej statusu naukowego, był rok 1996, a zwłaszcza 1998. W pierwszym roku odeszło z akademii, z różnych powodów, w sumie 13 samodzielnych pracowników naukowych, w drugim zaś było ich aż 15. Charakterystyczne przy tym i wielce wymowne było to, że największą liczbę, odpowiednio 6 i 11 oficerów ze stopniem doktora habilitowanego i tytułem naukowym profesora stanowili ci, którzy odeszli na własną prośbę. Miało to związek z pojawiającymi się informacjami, dotyczącymi niekorzystnych zmian w wojskowym systemie emerytalnym oraz dużym zapotrzebowaniem na wykwalifikowane kadry naukowe w sektorze szkolnictwa niepublicznego. W tym niezwykle trudnym okresie akademia balansowała na krawędzi utraty zdolności do promowania kadr naukowych, zwłaszcza na poziomie wyższym (uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego i występowania z wnioskami profesorskimi). Dzięki różnego rodzaju zabiegom organizacyjnym i przemieszczeniu kadr naukowych w ramach akademii, udało się te zagrożenia oddalić i utrzymać posiadany status naukowy. Należy w tym miejscu podkreślić, że zagrożenia, o których mowa, mogą pojawiać się w przyszłości z jeszcze większą intensywnością, zwłaszcza wtedy, gdy służbę wojskową kończyć będą roczniki 1943-1946, które stanowią aktualnie podstawę naukowego funkcjonowania uczelni. Prawdopodobnie utrzyma się dalej tendencja, charakterystyczna zwłaszcza dla końca lat dziewięćdziesiątych, a manifestujące się stosunkowo dużą liczbą samodzielnych pracowników naukowych rezygnujących, na własną prośbę, ze swojej misji jako wojskowego nauczyciela akademickiego. Może to mieć związek z tzw. etatyzacją oraz innymi zmianami strukturalno-organizacyjnymi wprowadzanymi w uczelni.

Ogólna liczba samodzielnych pracowników naukowych Akademii Obrony Narodowej, jak wynika z rysunku 9, wykazuje tendencję spadkową. Po okresie prosperity w roku 1990, kiedy uczelnia mogła poszczycić się aż 75 samodzielnymi pracownikami naukowymi i gwałtownym zmniejszeniem się tej liczby, z przyczyn wcześniej omówionych, w roku 1991 do 58 profesorów i doktorów habilitowanych, od roku 1993 następuje powolne obniżanie potencjału badawczego (z 65 do 55 samodzielnych pracowników naukowych w roku 1999). Kształcenie kadr naukowych nie nadąża za tzw. ubytkami naturalnymi i związanymi z ich „wysysaniem” przez instytucje zewnętrzne – wojskowe i cywilne.

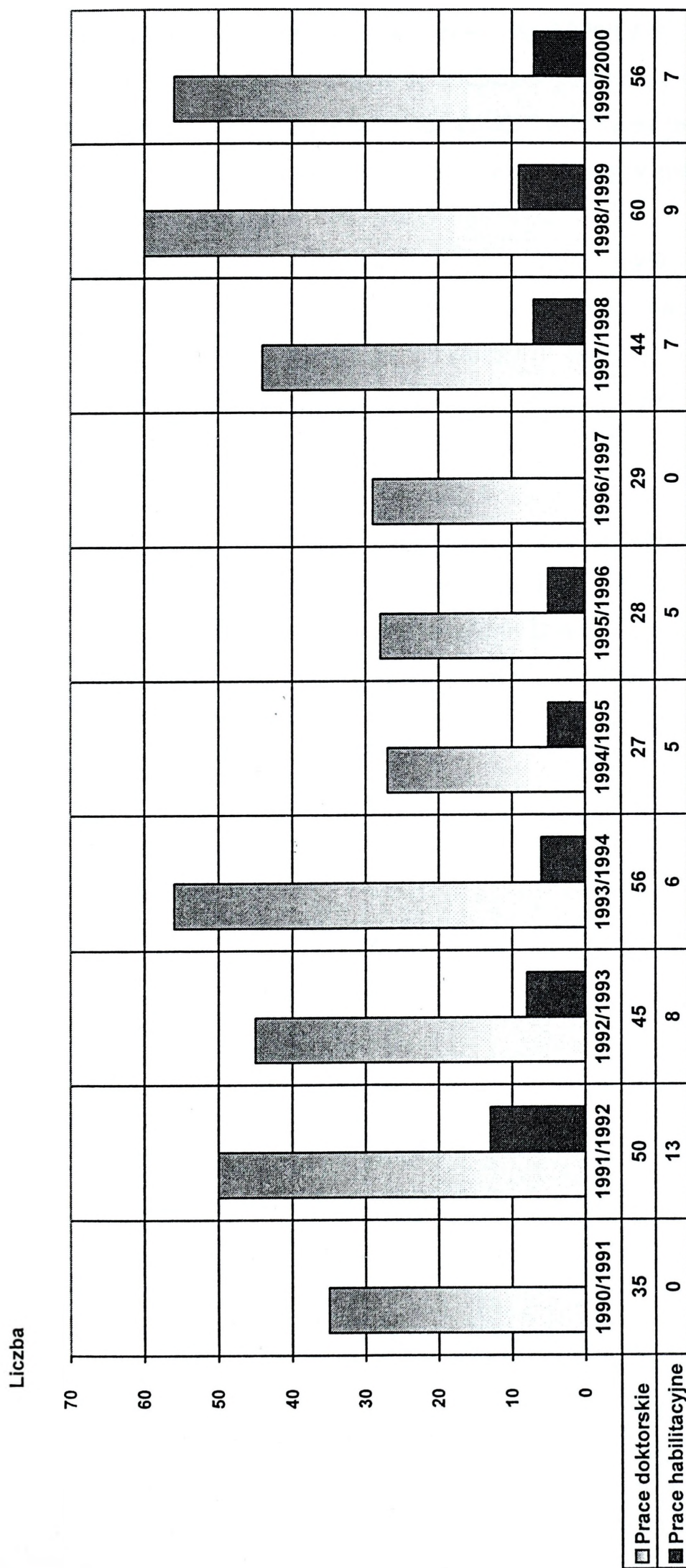

Rys. 9. Liczba samodzielnych pracowników naukowych AON w latach 1990-2000

Z rysunku 9 wynika ponadto, że coraz mniejszy jest przyrost doktorów habilitowanych, którzy stanowią źródło potencjalnych kandydatów do tytułu profesora. Im mniejszy zbiór doktorów habilitowanych, tym mniejsze prawdopodobieństwo uzyskiwania tytułów profesorskich. Stosunkowo duża liczba doktorów habilitowanych, którymi akademia dysponowała w latach 1994-1997 zaowocowała zintensyfikowaniem przyrostu liczby profesorów z 21 do 33. Doprowadziło to do zmiany proporcji ilościowej pomiędzy stopniem doktora habilitowanego, a tytułem naukowym profesora, na korzyść tego ostatniego.

Rola Akademii Obrony Narodowej w dziedzinie kształcenia kadr naukowych nie ma jedynie wymiaru wewnętrznego. Uczelnia promuje także kadry naukowe na potrzeby sił zbrojnych i systemu obronnego państwa, które są następnie twórcami i propagatorami myśli wojskowej w swoich środowiskach pracy. Kształcenie to odbywa się na dziennych i zaocznych studiach doktoranckich oraz w trybie indywidualnym. Studia doktoranckie, zarówno dzienne, jak i zaoczne, trwają cztery lata. W roku akademickim kształcą się w uczelni zwykle ponad 100 doktorantów, z wyraźną przewagą uczestników studiów zaocznych. Od roku akademickiego 1994/1995 liczba ta wykazuje dość dużą stabilność, choć zauważalne są, zwłaszcza w odniesieniu do studiów dziennych, łagodne tendencje spadkowe. Należy oczekiwać, że z powodów obiektywnych, związanych głównie z restrukturyzacją sił zbrojnych, a w tym wyższego szkolnictwa wojskowego, tendencje te mogą się utrzymywać w dłuższym przedziale czasu. Jeżeli chodzi o naszą uczelnię, to charakteryzuje się ona stanem nasycenia nauczycielami akademickimi ze stopniem doktora nauk wojskowych (ponad 130 oficerów). Pracownicy akademii uzyskują ten stopień naukowy przede wszystkim w trybie indywidualnym, nie przerywając wykonywania obowiązków nauczyciela akademickiego na zajmowanym stanowisku, zwykle starszego asystenta lub starszego wykładowcy. Tak więc w zorganizowanej formie kształcenia doktorantów uczestniczą głównie oficerowie i, w mniejszym stopniu, osoby cywilne spoza akademii.

O dominującej roli kształcenia kadr naukowych na pierwszym poziomie (doktorat) i zróżnicowanych rezultatach w tym zakresie, w poszczególnych latach funkcjonowania AON, świadczą dane zaprezentowane na rysunku 10.

Rys. 10. Doktoraty i habilitacje uzyskane w AON w latach 1990-2000

Z rysunku wynika, że w „najgorszych” latach, do których można zaliczyć lata 1994-1997, stopień naukowy doktora uzyskiwało od 27 do 29 doktorantów, natomiast w najlepszym roku, którym był ostatni rok akademicki 1998/1999 dyplom doktora nauk wojskowych wręczono 60 osobom. Studia doktoranckie podejmują coraz częściej osoby, które zdają sobie sprawę z tego, że stopień ten nie zawsze wpłynie na zmianę ich wojskowego statusu zawodowego, są jednak przekonane, co potwierdza się w praktyce, że ich szanse zawodowe na cywilnym rynku pracy będą znacznie większe.

Analizując rysunek 10, na którym przedstawiono także wskaźniki ilościowe habilitacji w poszczególnych latach, trudno dopatrzeć się prawidłowości, które rządzą tą sferą działalności naukowej. Pewne jest jedno, że po okresie prosperity, wyrażającej się większą liczbą uzyskanych stopni naukowych doktora habilitowanego, następuje okres wyraźnego spowolnienia tego procesu. Zmienność ta ma swoje uzasadnienie i wiąże się szczególnie z kilkuletnim cyklem przygotowania rozprawy habilitacyjnej.

W kształtowaniu myśli obronnej bierze udział przede wszystkim kadra dydaktyczno-naukowa. Jest to bowiem jej obowiązek, ale także ona głównie posiada niezbędne predyspozycje i najlepsze przygotowanie, aby czynić to skutecznie i profesjonalnie. Dlatego stosunkowo dużo miejsca w niniejszej publikacji poświęcono kształceniu kadr naukowych w dziedzinie nauk wojskowych, sygnalizując pozytywne i negatywne uwarunkowania tego procesu.

ZAKOŃCZENIE

W czasie uroczystych obchodów jubileuszu dziesięciolecia Akademii Obrony Narodowej (1990-2000) ujawniona została obiektywna potrzeba podsumowania tego okresu obszerniejszym opracowaniu. Chodziło przy tym o dokonanie pogłębionego „rejestru” przeszłości, ale także o analityczne podejście do przemian, jakie w tym krótkim, ale jakże specyficznym, okresie miały miejsce w różnych sferach działalności uczelni.

Autorzy niniejszego opracowania uznając, iż są osobami kompetentnymi, postanowili dzieła tego dokonać w odniesieniu do misji naukowej Uczelni Jubilatki. Rezultatem tych poczynań jest właśnie praca na temat „Działalność naukowa Akademii Obrony Narodowej w latach 1990-2000 r.”

Choć po wykonaniu ciężkiej pracy istnieje zwykle pewien niedosyt, autorzy z satysfakcją pragną stwierdzić, że założony cel główny badań, a także cele szczegółowe zostały zrealizowane.

We wstępie napisaliśmy, że „... uczelnia nie dysponuje opracowaniem, w którym ten ważny fragment jej rzeczywistości (chodzi o działalność naukową) byłby rzetelnie zbadany i w miarę wyczerpująco opisany”.

Dlaczego uznaliśmy, że jest to takie ważne. Przyczyn tego rodzaju konstatacji jest zapewne wiele, ale podstawowa sprowadza się do znanych słów poety „ocalić od zapomnienia”, w tym konkretnym przypadku – dokonania naukowe, osoby, które były ich twórcami, a także instytucje i organa działające na rzecz rozwoju nauki w naszej uczelni. Chodziło nam jednocześnie o to, aby praca nie miała charakteru jedynie odtwórczego, lecz by zawierała komentarze, oceny, analizy, syntezy, porównania i konkluzje, a więc by wносиła nowe treści do działalności naukowej realizowanej obecnie i w przyszłości.

Przyjęte hipotezy robocze, a raczej, jak wspomniano we wstępie, hipotezy naukowe, zostały zweryfikowane, generalnie rzecz biorąc pozytywnie.

Do działalności naukowej w minionym dziesięcioleciu, przywiązywano w naszej uczelni bardzo dużą wagę. Dowodem na to niech będzie dość niekonwencjonalne porównanie, jakie użyte zostało w jednym z wywiadów, a sprowadzające się do słów – „badania naukowe jak powietrze i woda”²². Wypowiadającemu te słowa chodziło o to, że badania naukowe dla uczelni wyższej są tak niezbędne, jak powietrze i woda dla każdej formy życia. Nie może przecież budzić wątpliwości, że uczelnia, w której nie prowadzi się badań

²² Wywiad z prorektorem ds. naukowych AON gen. bryg. prof. dr hab. Michałem Krauze. Biuletyn AON nr 2, 2001 r.

i w której nie kształci się kadr naukowych, nie zasługuje na miano akademii. Wspomnijmy raz jeszcze, bo naprawdę warto, że badania naukowe są jednym z niezbędnych i niezastąpionych składników słynnej „triady edukacyjnej” mówiącej o jedności i współzależności kształcenia, badań naukowych i wychowania. Podejście to musi być pielęgnowane w każdej uczelni, jeżeli aspiruje ona do miana akademii, uniwersytetu czy politechniki. Pomiędzy badaniami naukowymi a kształceniem istnieje swoiste sprzężenie zwrotne. Rezultaty prac badawczych, z jednej strony, stanowią podstawę do tworzenia nowych treści kształcenia, co znajduje wyraz w różnego rodzaju materiałach dydaktycznych (podręcznikach, skryptach, wykładach i ćwiczeniach), z drugiej zaś działalność dydaktyczna inspirowane do podejmowania pojawiających się wyzwań naukowych, generując nowe problemy i tematy badawcze, ważne dla rozwoju teorii i praktyki określonej dziedziny czy dyscypliny naukowej. Takie rozumienie miejsca i roli badań naukowych w całokształcie działalności wyższej uczelni w ogóle, a w tym uczelni wojskowej sprawia, iż nasza akademia była, jest, i miejmy nadzieję, że będzie także w przyszłości, ważnym elementem systemu edukacji narodowej i nauki polskiej. Funkcja naukowa wyróżnia ją ponadto na tle uczelni wojskowych państw NATO. Korzyści płynące z uprawiania nauki w uczelni są ogromne, i to zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i również praktycznym. W ostatnich latach, w których oczekuje się, że rezultaty badań będą szybko wdrażane, coraz większe znaczenie mają tzw. badania stosowane. Dlatego proporcje pomiędzy badaniami podstawowymi a stosowanymi zaczynają się zmieniać na korzyść tych drugich. W praktyce znajduje to wyraz w użytkowym charakterze uzyskiwanych rezultatów badań. Takie podejście dotyczy różnego rodzaju prac badawczych, nie wyłączając również rozpraw promocyjnych – doktorskich i habilitacyjnych.

Badania wykazały, że akademia dysponuje bardzo dobrym i w pełni wystarczającym warszatem badawczym. Umożliwia on prowadzenie badań w dziedzinie nauk wojskowych, humanistycznych i ekonomicznych na wysokim poziomie. Nasze badania nie wymagają tak, jak na przykład badania w dziedzinie nauk technicznych, fizycznych, chemicznych, biologicznych czy medycznych, kosztownej specjalistycznej aparatury. Mówiąc prosto i skrótowo nam wystarczają komputery, dobre oprogramowanie, dostęp do Internetu oraz literatury krajowej i obcojęzycznej. Z tym, jak wiadomo, nie ma problemu. Pewien niedosyt może budzić brak ćwiczeń, charakteryzujący się wiarygodnością i dużym stopniem autentyczności rozgrywanych sytuacji bojowych i sztabowych. Mamy jednak w ostatnich latach doskonały poligon doświadczalny w postaci różnego rodzaju konfliktów lokalnych, które dla badacza – bystrego obserwatora i analityka – stanowią nieocenione źródło materiału badawczego.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że hipoteza robocza, dotycząca oceny skuteczności realizowanych w akademii badań naukowych, została zweryfikowana pozytywnie. Jest bowiem niezaprzeczalnym faktem, co znajduje potwierdzenie w konkretnej twórczości naukowej, jaka miała miejsce w okresie dziesięcioletniego funkcjonowania uczelni, że realizowane badania przyczyniły się do znacznego pomnożenia teorii nauk wojskowych, humanistycznych i ekonomicznych oraz miały duże znaczenie praktyczne.

Równie pozytywna, choć z pewnymi zastrzeżeniami, zweryfikowana została hipoteza dotycząca kształcenia kadr naukowych na potrzeby sił zbrojnych i własne akademii. Stwierdziliśmy, że proces przygotowania kadr naukowych, co ma bezpośredni związek z nadawaniem stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego oraz uzyskaniem tytułu naukowego profesora, przebiegał sprawnie. Byliśmy także przekonani o tym, że proces ten jest na tyle sprawny i odporny na jakiegokolwiek czynniki zakłócające, że tak obecne, jak również w przyszłości, zapotrzebowanie na kadry naukowe będzie mogło być zaspokajane na właściwym poziomie. Przeprowadzone analizy i przewidywania wykazały jednak, że nasz optymizm, w tym zakresie, był zbyt duży i nie w pełni uzasadniony. W minionym dziesięcioleciu pojawiły się bowiem kilkakrotnie zagrożenia, spowodowane zwykle przyczynami obiektywnymi, które mogły doprowadzić do utraty statusu naukowego przez uczelnię. Zagrożenia te były eliminowane poprzez podejmowanie odpowiednich środków zaradczych natury organizacyjno-kadrowej i stymulującej proces → podwyższania kwalifikacji naukowych. W przyszłości zagrożenia, o których mową wyżej, mogą wystąpić z jeszcze większą ostrością, co będzie miało związek ze zmianami zachodzącymi w szkolnictwie wojskowym, a także z przyjmowaniem niekorzystnych dla nauki rozwiązań kadrowych. Nastąpi prawdopodobnie zmiana proporcji liczby wojskowych pracowników naukowych w stosunku do „cywilnych” pracowników nauki, na korzyść tej drugiej grupy. Pracownik „cywilny” w tym przypadku, oznaczać będzie byłego wojskowego pracownika naukowego, który zmuszony zostanie prawdopodobnie do przedwczesnego (w stosunku do obowiązujących dotychczas zasad) odejścia z zawodowej służby wojskowej. Często wobec tego mogą być przypadki, że najwyższe stanowiska kierownicze, ważne także z punktu widzenia rozwoju naukowego akademii, zajmować będą w uczelni wojskowej osoby, które często nie z własnej woli, a z przymusu, zamienią mundury na ubrania cywilne. Niektórzy twierdzą, że nie mam to dla sprawy większego znaczenia. Zespół autorski niniejszej pracy nie podziela w pełni tego stanowiska.

Przyszłość nauki w naszej uczelni, jednak nie cywilnej, kształcącej na potrzeby armii, ale wojskowej, z wynikającymi stąd wszelkimi konsekwencjami, zależy od posiadania

odpowiedniej liczby wojskowych pracowników naukowych. Chodzi przy tym o takich nauczycieli akademickich, którzy posiadają stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego oraz tytuł naukowy profesora. Tej grupie osobowej należy zapewnić odpowiedni status zawodowy, stanowiska adekwatne do posiadanych kwalifikacji oraz warunki pracy na tyle atrakcyjne, aby były one konkurencyjne w stosunku do tych, które współcześnie oferuje bardzo chłonny cywilny rynek pracy w sektorze szkolnictwa niepublicznego. Szczególną opieką należy otoczyć młodych nauczycieli akademickich stwarzając im warunki do dynamicznego rozwoju dydaktycznego i naukowego.

Jak z powyższego wynika, mówiąc o przyszłości akademii, mając na uwadze jej funkcję naukową, przywiązujemy dużą uwagę do czynnika ludzkiego, który w restrukturyzowanych siłach zbrojnych, wydaje się schodzić na plan dalszy. Osiągnięcie odpowiedniego statusu naukowego, potwierdzonego stopniem naukowym doktora, doktora habilitowanego czy tytułem profesora, wymaga ogromnego i długotrwałego wysiłku przede wszystkim od osoby bezpośrednio zainteresowanej, ale także od instytucji, która sprawuje swoisty mecenat nad jej rozwojem naukowym.

Działalność naukowa w minionym dziesięcioleciu Akademii Obrony Narodowej, mogła być prowadzona na stosunkowo wysokim poziomie i właściwie stymulowana, dzięki inspirującej, kreatywnej oraz kontrolnej roli takich wewnętrznych organów statutowych i jednostek organizacyjnych uczelni, jak: senat, rady wydziałów, rady naukowe, oddział naukowy, biblioteka, studia doktoranckie itp. Rola tych organów i jednostek organizacyjnych nie ulegnie osłabieniu także w przyszłości, lecz będzie nadal bardzo duża. Właściwe ukierunkowanie badań, podwyższanie efektywności kształcenia kadr naukowych, doskonalenie warsztatu badawczego oraz lepsza obsługa wszelkich form działalności naukowej (badania, studia doktoranckie, popularyzacja wyników badań, publikacje, konferencje, sympozja itp.), to ich podstawowe zadania w obszarze szeroko rozumianej działalności naukowej.

Wystarczająco mocne akcenty położono w pracy, by wyeksponować faktyczną rolę i znaczenie zewnętrznych organów wspierających oraz wspomagających badania naukowe i kształcenie kadr naukowych tzn. – Komitetu Badań Naukowych i Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. W pierwszym przypadku chodzi o zasilanie finansowe działalności naukowej uczelni, w drugim zaś czuwanie nad poprawnością procedur kwalifikacyjnych oraz poziomem prac promocyjnych i wniosków profesorskich. Choć wokół KBN oraz CK ds. TN i SN toczy się dyskusja na temat celowości ich istnienia i funkcjonowania w obecnej formule i w oparciu o istniejące zasady, to jednak nikt nie wątpi,

a my także należymy do tej grupy, że oba wysokie gremia spełniają niezwykle pożyteczną rolę w systemie nauki polskiej.

Reasumując, zespół autorski pragnie jeszcze raz stwierdzić, że przyjęte założenia naukowe i koncepcyjne niniejszej pracy zostały, naszym zdaniem, zrealizowane. Zgodnie z intencją autorów praca posiada charakter informacyjno-sprawozdawczy, ale także twórczy, jako że zawarto w niej oceny, analizy i syntezy dotyczące różnych dziedzin działalności naukowej Uczelni Jubilatki. Naszym zdaniem odrębnego potraktowania i naukowego namysłu wymaga działalność badawcza uczelni dokumentowana w planach zadaniowo-finansowych. Opracowana w minionym dziesięcioleciu tego rodzaju dokumentacja, wraz z dokumentami uzupełniającymi, może stanowić doskonałą podstawę do udzielenia odpowiedzi na wiele ważnych pytań i sformułowania wniosków, które umożliwią określenie misji badawczej akademii w bliższej, a być może także w dalszej perspektywie. Zamierzenie to byłoby zatem kontynuacją podjętych badań i logicznym następstwem niniejszej pracy badawczej.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA AKADEMII OBRONY NARODOWEJ

KOMENDA

KOMENDANT – REKTOR

gen. dyw. prof. dr hab. Bolesław BALCEROWICZ

ZASTĘPCY KOMENDANTA:

ds. ogólnych – gen. broni pil. dr Jerzy GOTOWAŁA

ds. naukowych – gen. bryg. prof. dr hab. Michał KRAUZE

ds. dydaktycznych – płk prof. dr hab. inż. Piotr SIENKIEWICZ

szef logistyki – płk dr Jan SZYMCZYK

Wydział
Wojsk Lądowych

Wydział
Wojsk Lotniczych
i Obrony Powietrznej

Wydział
Strategiczno-Obronny

Instytut
Nauk Humanistycznych

Wojskowy
Instytut Historyczny

Centrum Informatyki

Studium
Języków Obcych

Zakład
Szkolenia Ogniowego
i
Wychowania Fizycznego

Oddział Naukowy

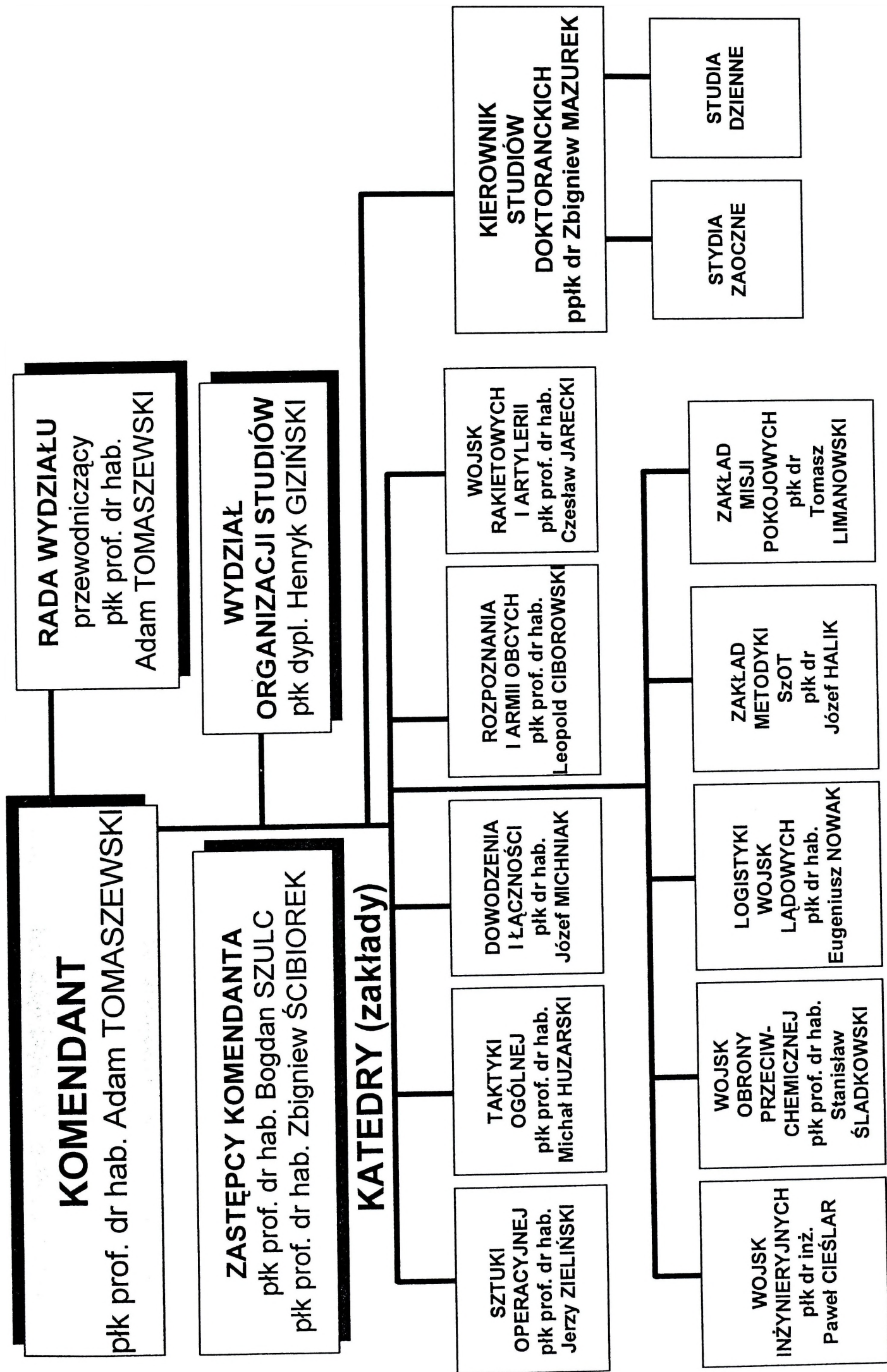
Oddział
Organizacji Studiów

Biblioteka Główna

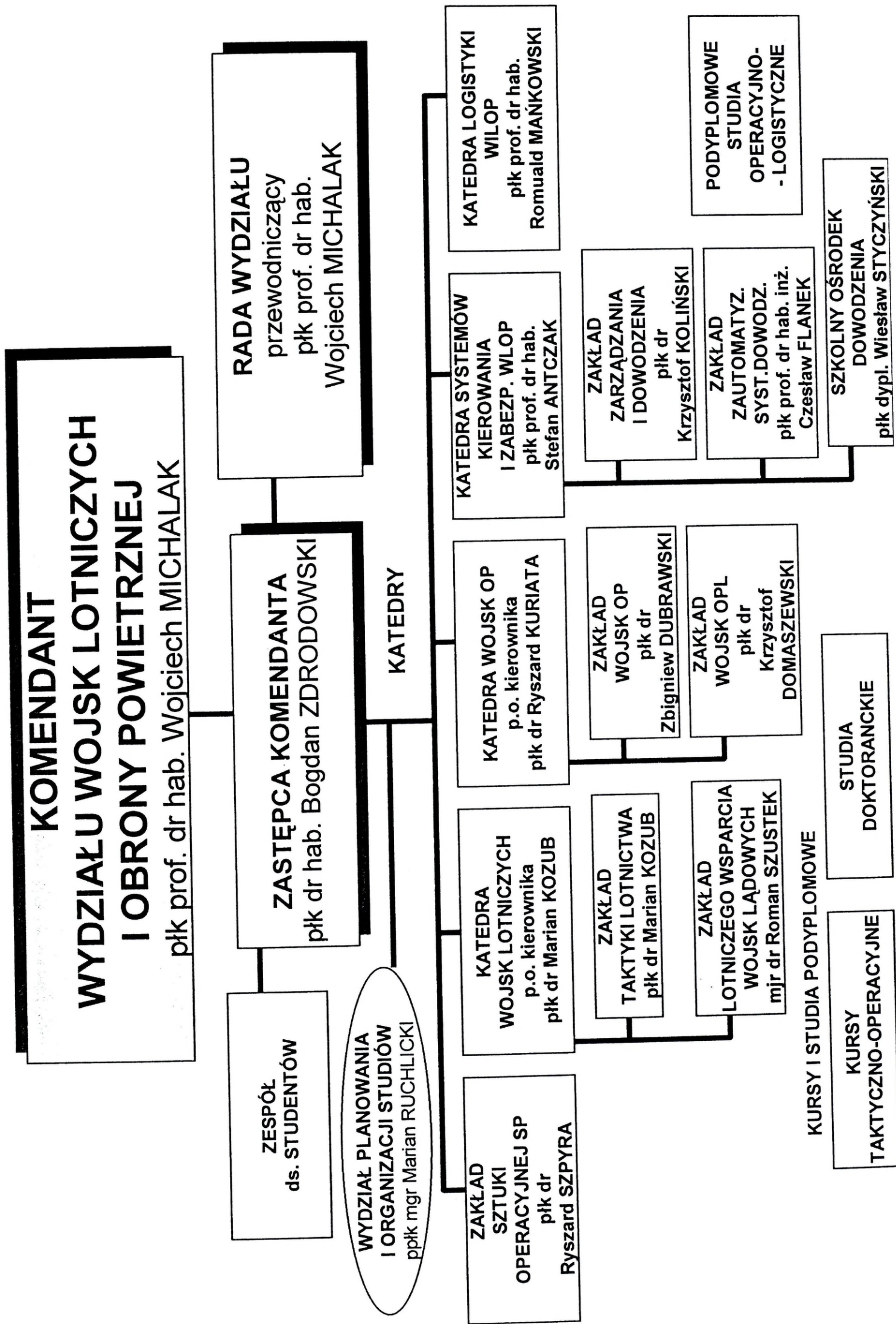
Logistyka

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WYDZIAŁU WOJSK LĄDOWYCH

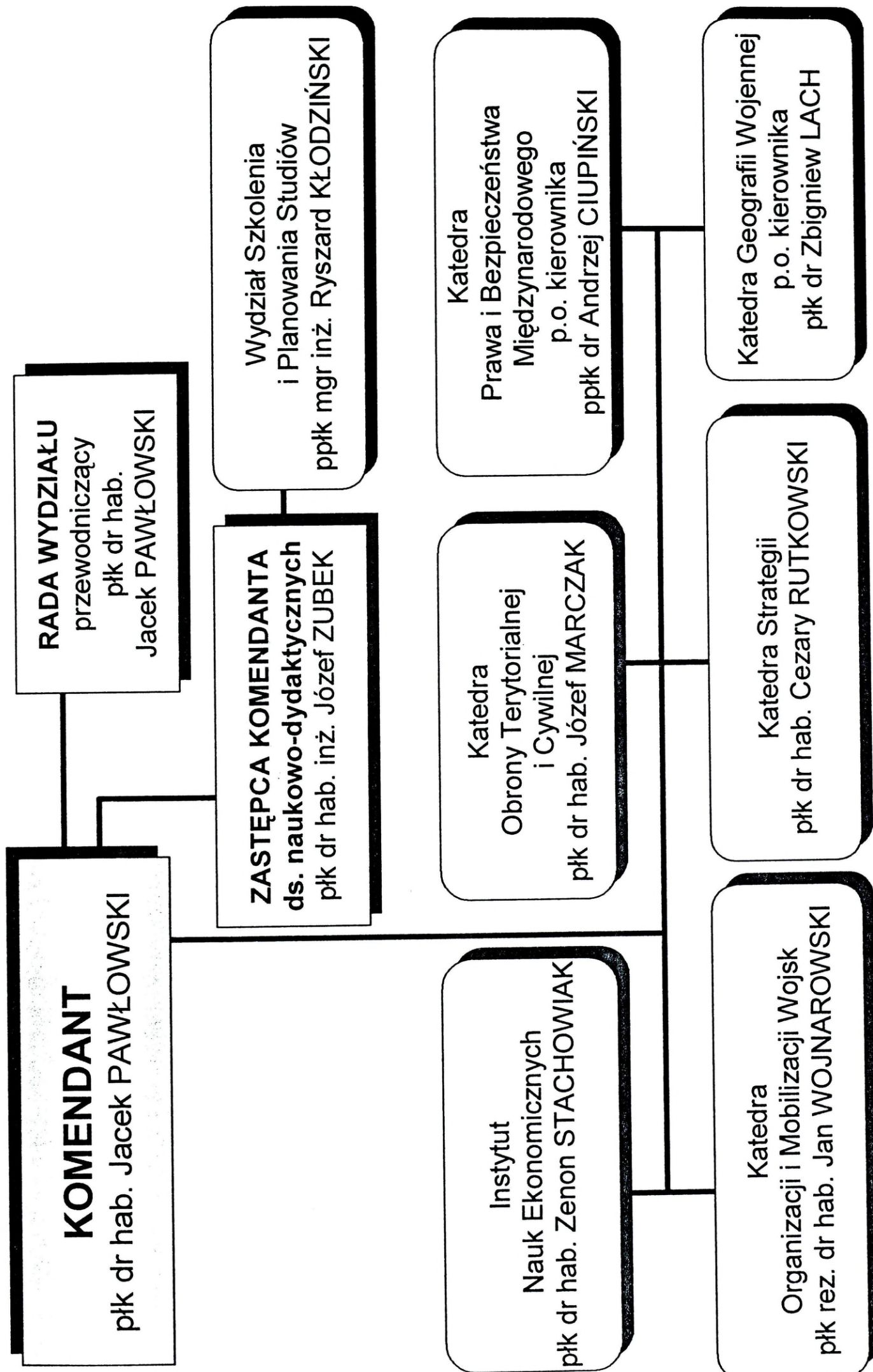
Załącznik 2

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WYDZIAŁU WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

**STRUKTURA ORGANIZACYJNA
WYDZIAŁU STRATEGICZNO-OBRONNEGO**

STRUKTURA ORGANIZACYJNA INSTYTUTU NAUK HUMANISTYCZNYCH

KOMENDANT

płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ
- profesor AON

Zastępca Komendanta
płk prof. dr hab.
Lech WYSZCZELSKI

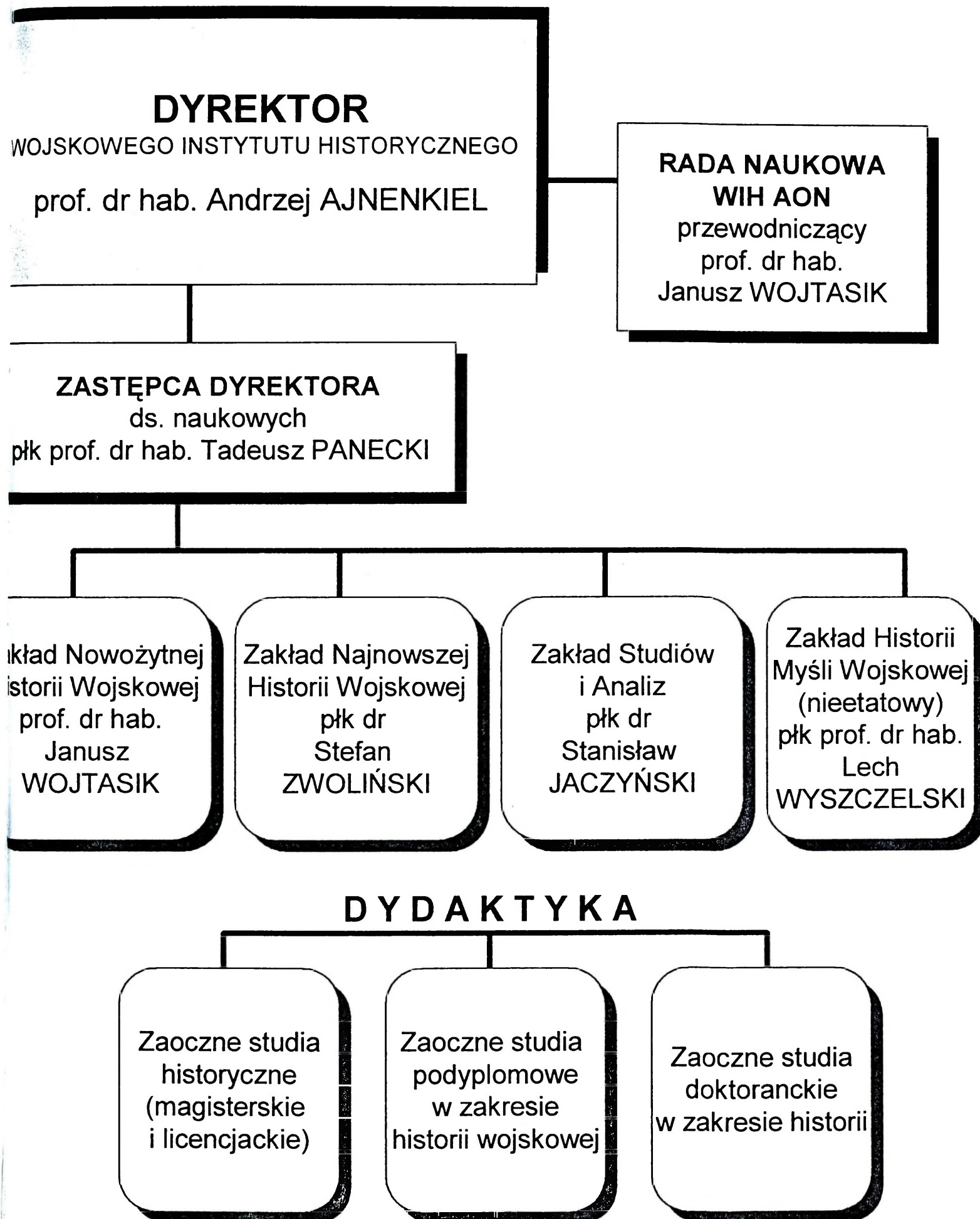
KATEDRA PEDAGOGIKI
p.o. kierownika
płk dr Jerzy GROSKREJC

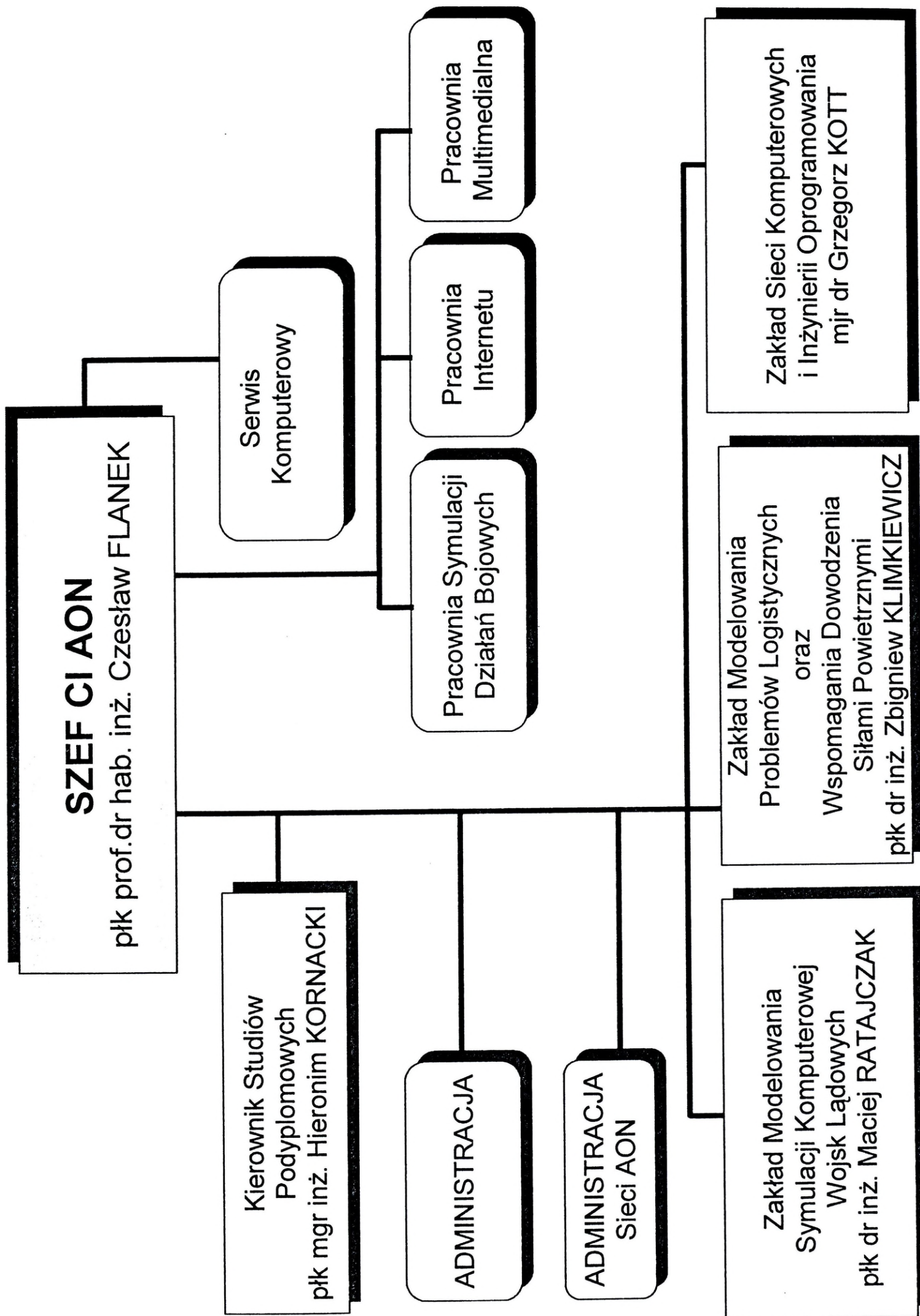
KATEDRA HISTORII
SZTUKI WOJENNEJ
p.o. kierownika
płk dr Wiesław CHRZANOWSKI

ZAKŁAD FILOZOFII
I SOCJOLOGII WOJSKA
ppłk dr Włodzimierz CHOJNACKI

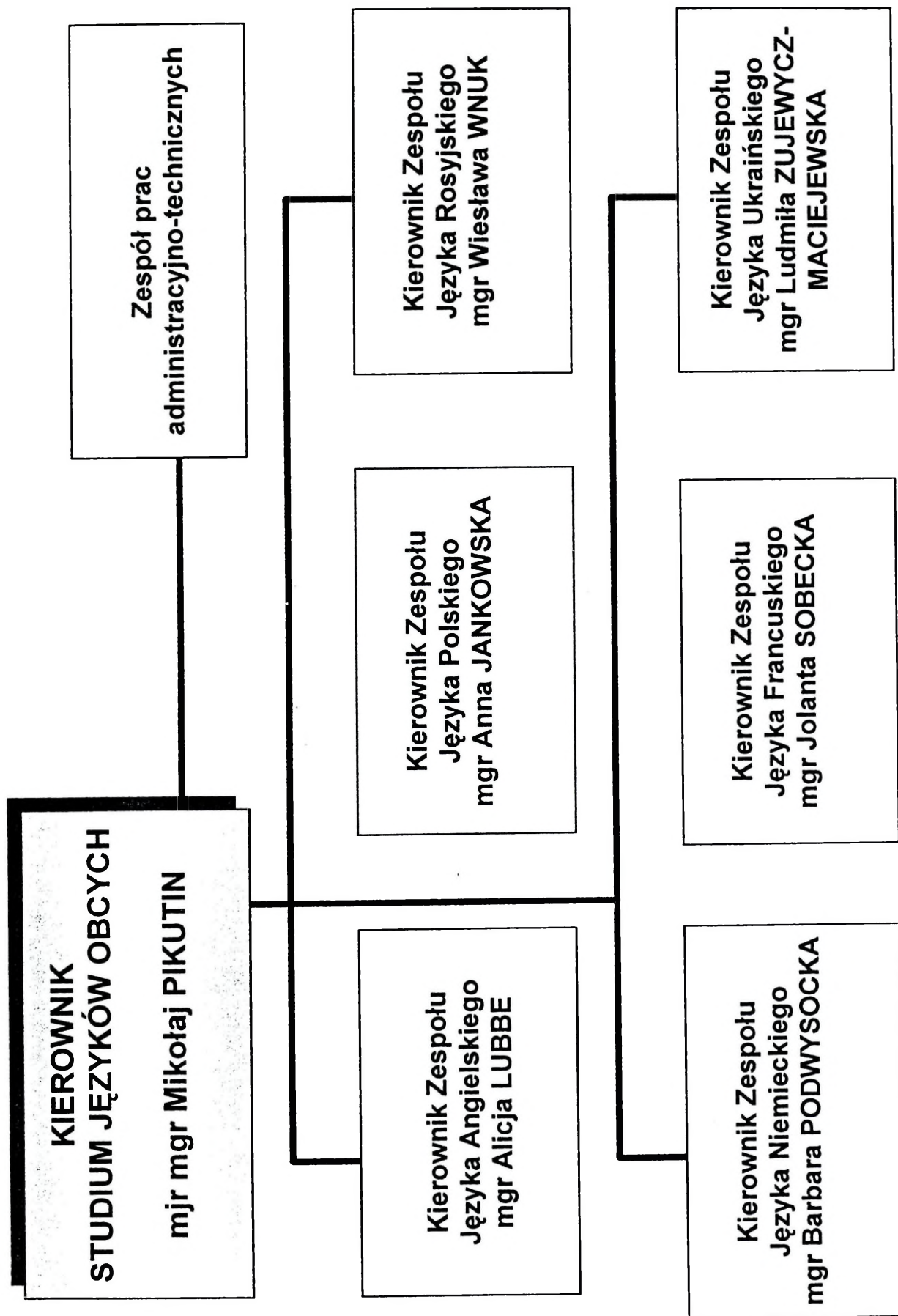
ZAKŁAD
PSYCHOLOGII DOWODZENIA
płk dr Bronisław ROKICKI

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WOJSKOWEGO INSTYTUTU HISTORYCZNEGO

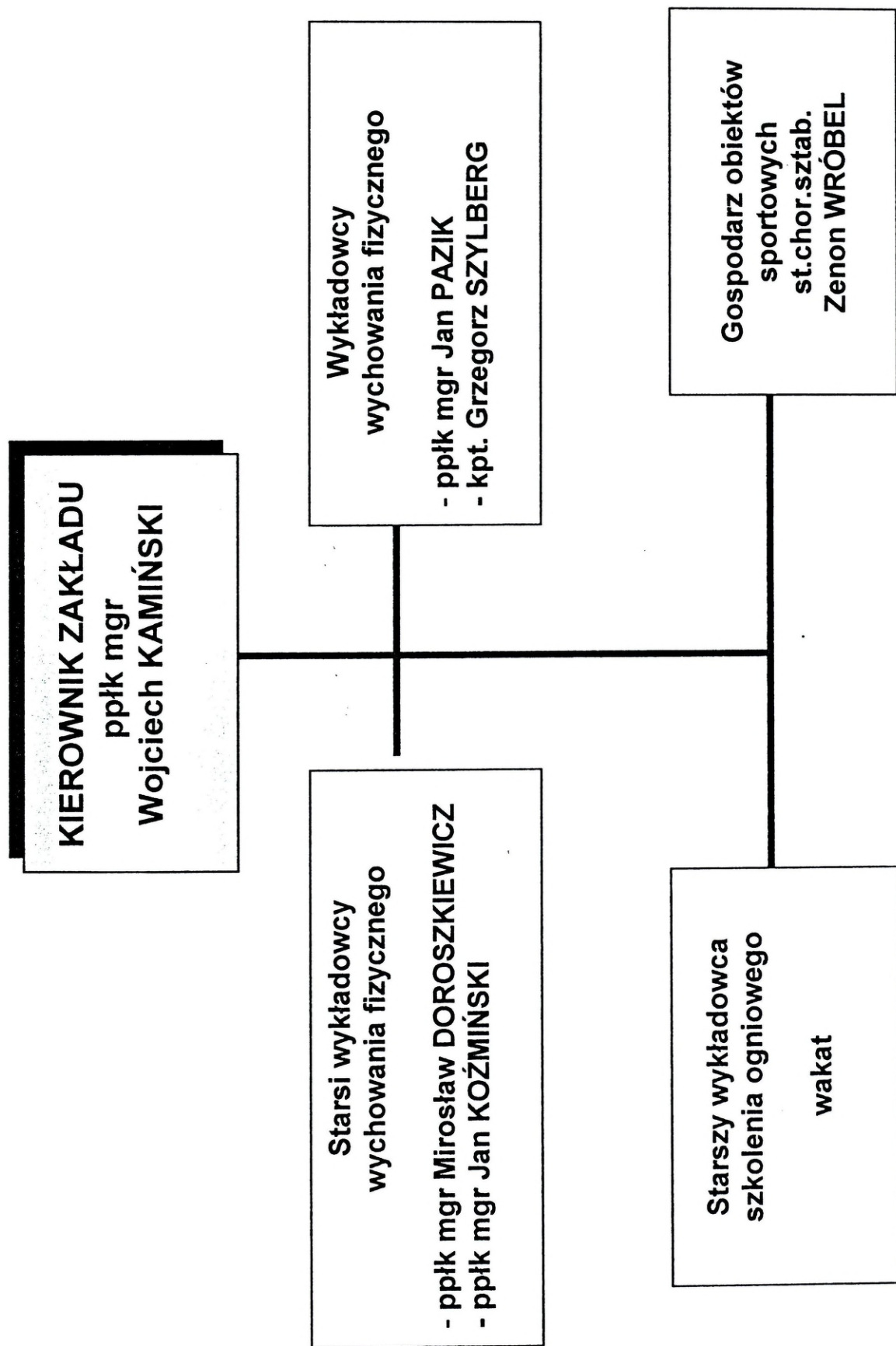

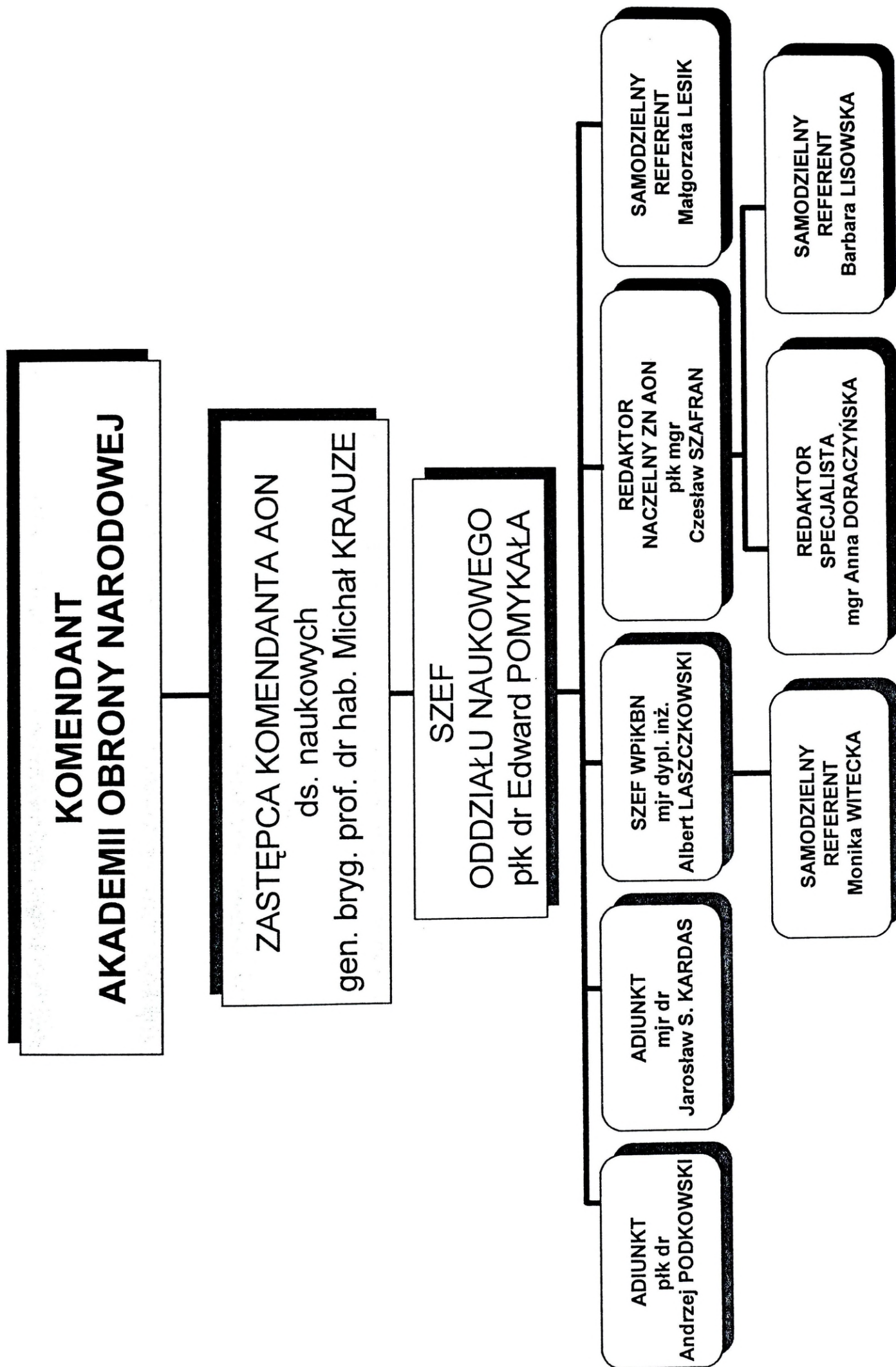
STRUKTURA ORGANIZACYJNA STUDIUM JĘZYKÓW OBCYCH

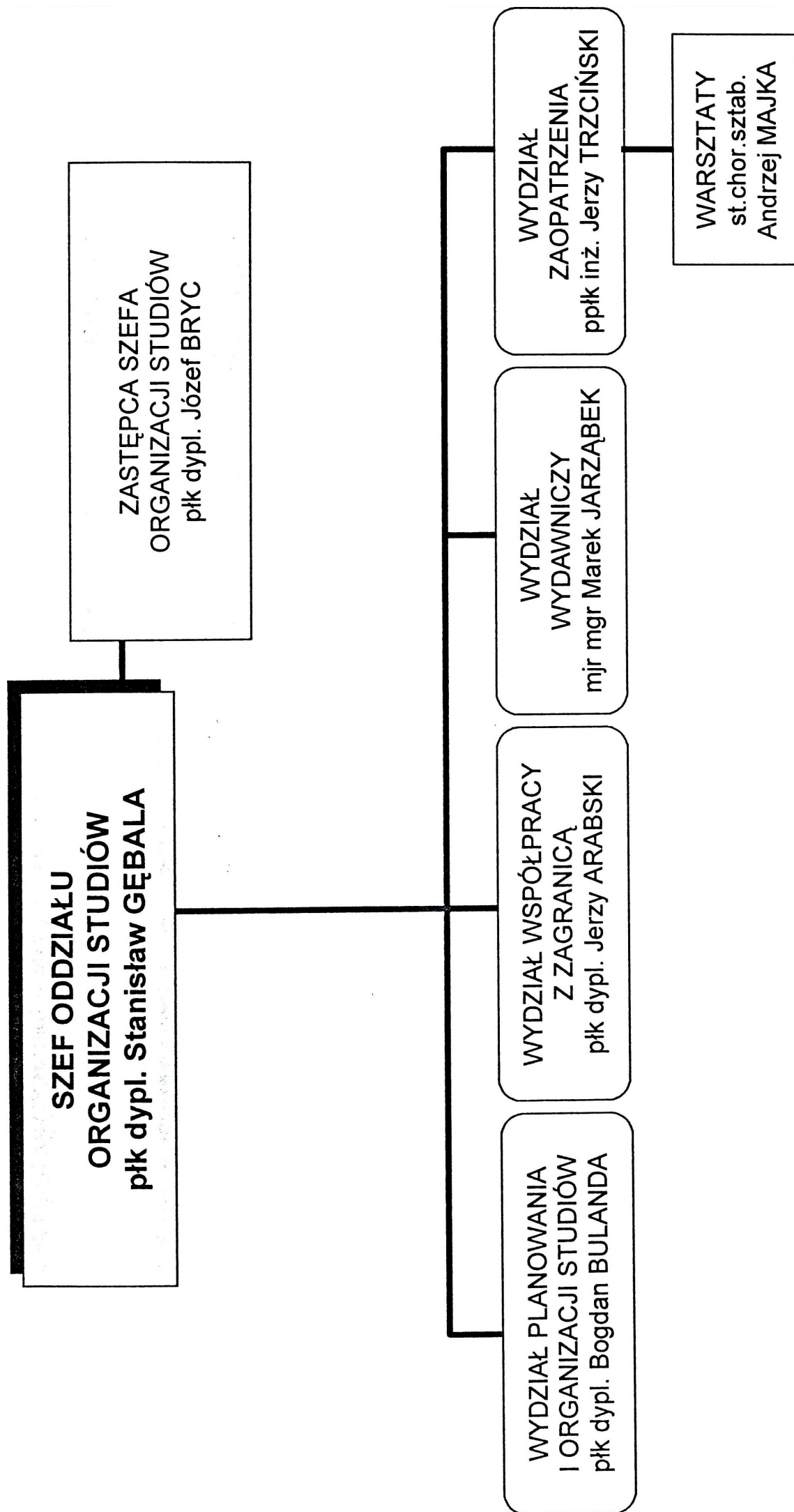
STRUKTURA ORGANIZACYJNA ZAKŁADU SZKOLENIA OGNIOWEGO I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

SCHEMAT ORGANIZACYJNY ODZIAŁU NAUKOWEGO

STRUKTURA ORGANIZACYJNA ODDZIAŁU ORGANIZACJI STUDIÓW

STRUKTURA ORGANIZACYJNA BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ AON

DYREKTOR
płk
Stanisław WIECZORKIEWICZ

Zastępca Dyrektora
płk
Leszek PIÓRKOWSKI

Wypożyczalnia
zbiorów niejawnych
Wanda
LEŚIAKOWSKA

Pracownia
zbiorów
archiwalnych
Wacława BIDAS

Pracownia
wydawnictw
topograficznych
chor. Janusz SERNICKI

Kierownik
działu
zbiorów jawnych
Zofia SKROK

Pracownia
automatyzacji
procesów
bibliotecznych
Grzegorz KOLEK

Ośrodek
Naukowej
Informacji Wojskowej
i Bibliograficznej
Eleonora AKSAMITOWSKA

Wypożyczalnia
zbiorów jawnych
Urszula
JAWOROWSKA

Czytelnia
zbiorów jawnych
Beata RAWSKA

Pracownia
gromadzenia
i opracowywania
zbiorów
Jadwiga ZIELIŃSKA

STRUKTURA ORGANIZACYJNA LOGISTYKI AON

Załącznik 13

280

ZASTĘPCA KOMENDANTA
SZEF LOGISTYKI
płk dr Jan SZYMCZYK

ZASTĘPCA
SZEFA LOGISTYKI
płk dypl. Bogdan HANAK

